

ÚTMUTATÁS A BŰNÜGYI NYOMOZÁS

ALKALMÁVAL KÖVETENDŐ ELJÁRÁSRA NÉZVE

A M. KIR. CSENDŐRSÉG SZÁMÁRA

IRTÁK

Dr KÁRMÁN ELEMÉR és SOLTÉSZ IMRE

NAGYVÁRADI KIR. ÜGYÉSZ

M. KIR. CSENDŐRFŐHADNAGY,

A NAGYVÁRADI CSENDŐRSÉGI

ISKOLA TANÁRA

NEGYVEN ÁBRÁVAL

(KOTZÓ EMIL FÉNYKÉPFELVÉTELEI)

BUDAPEST
FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA

1911

4130
1150
2092
10 375
76 73

TARTALOM.

	Lap
Előszó	7
Bevezetés	11
I. Könyvünk felosztása	13
II. Bevezető megjegyzések	14

Első rész.

A bűncselekmények felfedezése	21
I. Híresztelések	22
II. Feljelentés	24
III. A csendőr saját észlelése	29

Második rész.

Az egyes bűntettek	31
I. A nem természetes halálesetek	32
1. A nem természetes haláleset feljelentése	32
2. Mit kell érteni nem természetes haláleset alatt?	34
3. Testi sérülések által okozott halálesetek	37
a) Tompa vagy tompaélű eszközök által ejtett sebek	38
Felhámhorzsolások	39
Véraláfutások	40
Sebek	42
Fontos idegközpontok rázkódásai	44
Csontok törése és ficzomodása	44
Testrészek összezúzódása és leszakadása	45
Belső sérülések	45

	Lap
b) Metszett és vágott sebek	45
c) Szúrt sebek	46
d) Lőtt sebek	47
4. Vízben talált hullák	52
5. Fulladási halál	56
a) Akasztás	57
b) Zsinegelés	62
c) Megfojtás	65
d) Megfulás	66
6. Öngyilkosság	66
7. Magzatelhajtás	74
8. Mérgezés	79
9. A fegyverekről	83
II. A gyújtogatás	92
1. Elemi csapás	92
2. Véletlenség	93
3. Gondatlanság	95
4. Szándékosság	99
III. A lopás	101
1. A lopásról általában	101
2. A tolvaj előkészületei	103
a) A tolvaj kémje	103
b) Egyéb előkészületek	106
c) A tolvaj szerszámai	107
3. A tolvaj segédei	110
a) Az őrtálló	110
b) A bűnsegédek	112
4. A betöréses lopás	114
a) A helyszin megvizsgálása	114
b) A betörő egyénisége és ismeretei	117
c) A betörés módja	119
Behatolás az ajtón	119
Behatolás az ablakon	121
Zárak és egyéb készülékek feltörése	124
5. A besurranó lopás	130
6. A szállodai lopás	131
7. A zsebtolvajlás	133
8. A vásári lopás	136
9. A házi lopás	139

	Lap
10. Egyéb lopások	141
11. Orvvadászat és vadorzás	142
12. Orgazdaság	145
IV. A pénzhamisítás	149
1. A pénzhamisítás módjai	150
a) Fémpenz	150
b) Papírpénz	151
2. A hamis pénz felismerése	152
a) Fémpenz	152
b) Papírpénz	153
3. A pénzhamisító kipuhatólása	156

Harmadik rész.

Az egyes nyomozó cselekmények	158
I. A helyszini szemle	158
1. A helyszin megszemlélése	158
a) Mit kell megszemlélni?	158
b) Hogyan kell megszemlélni?	160
2. Lábnyomok	161
3. Vérvnyomok	164
4. Kéznyomok	169
5. Egyéb nyomok	173
II. A helyszin s a nyomok felvétele	176
1. A helyszinrajz	176
a) Helyiségek vázrajza	178
b) Nagyobb helyszinrajz	182
2. A fényképezés	188
3. Lábnyomok felvétele	202
4. Ujjnyomok felvétele	210
5. Vérvnyomok felvétele	212
III. A tanúk kikérdezése	216
1. A tanúkról	216
2. Néhány törvényes szabályról	218
3. A tanúk megfigyelése	221
4. A hamis tanú	229
5. Az alibi-tanúk	231
IV. Házkutatás és személymotozás	233
1. Házkutatás	234
2. Személymotozás	237

	Lap
V. Elfogás	239
1. Mikor kell valakit elfogni?	239
2. Hogyan találjuk meg az elfogandó egyént	240
a) Házak átkutatása	241
b) Megfigyelések	241
c) Tanúk kikérdezése	243
d) Egyéb intézkedések	243
3. Nyomozó levél és figyelőlap	244
4. A tettes felismerése nyomozólevél alapján	245
5. Hogyan kell az elfogásnál eljárni	247
6. Az elfogott egyén szállítása	249
VI. A gyanúsított kikérdezése	250
1. A kikérdezés módjai	251
a) Az értelemre való hatás	251
b) A gyanúsított kedélyére való hatás	254
2. A hamis beismerés	256
3. A színlelés	257
4. A személyazonosság megállapítása	259
a) Ujjnyomatrendszer	261
b) Bertillonage	264
c) Fényképgyűjtemények	264
d) A gyanúsított megvizsgálása	266
Igazoló okiratok	266
Ruházat	267
Test megvizsgálása	267
e) Az országos bűnügyi nyilvántartó hivatal	268
5. A büntettesről általában és a szokásszerű büntettesről	271

Befejező rész.

Összefoglalás	277
1. A büntett körülményei	279
2. A büntett előzményei	282
3. A büntett következményei	286

ELŐSZÓ.

Az immár egy évtizedes bűnvádi perrendtartás gyakorlati alkalmazása teljesen keresztülvitte azt az elvet, hogy a bűnügyekben lefolytatott előzetes eljárás túlnyomó részben a *nyomozás* keretében, a nyomozó hatóságok és közegek által bonyolítottatik le. De a dolgok természetében rejlő kényszerűség is érezteti azt az elvitázhatatlan igazságot, a mit a theoretikusok is napról-napra jobban belátnak, hogy a büntettek helyes felderítésének a *céltudatos* első fellépés (erster Angriff) az egyedüli biztosítéka. Ebből önként következik, hogy a modern bűnügyi igazságszolgáltatásnak elsőrendű alapfeltétele a rendőri közegek szakszerű kiképzése a nyomozás teljesítésére.

E kiképzés alapelvét röviden abban jelölhetjük meg, hogy a nyomozó közeg a *biróság* számára dolgozzék. Hazánkban a nyomozó közegek, de különösen a m. kir. csendőrség számos tagja a nyomozó képességek jeles birtokában van. Ezeknek a megszerzése azonban csupán a hosszas és fáradságos gyakorlat útján lehetséges az egyes egyén részére s ez esetben sem történik ez oly öntudatos módon, hogy az illető közeg átértse minden lépésének és tevéseinek

az igazságszolgáltatás számára való célját és fontosságát.

Azt hisszük, alig akadhat valaki, a ki ma még vita tárgyává tenné azt, hogy a csendőrségnek elsőrendű hivatása s legtöbb képességet igénylő feladata a *nyomozás*. Eltekintve attól, hogy a *törvény* így rendelkezik, ma már egész világosan áll előttünk az, hogy a megelőző és a nyomozó szolgálat egymástól oly méreven el sem választható, mint a régi theoretikusok azt hitték és azokkal a kiváló eredményekkel szemben, a melyet a csendőrség ép hazánkban felmutat, a csendőrség nyomozó szolgálatát megszorítani egyenesen a visszafelé való fejlődést jelentené.

E kívánalmaknak kíséreltünk meg eleget tenni a jelen munka egybeállításánál. Azok az ismeretek s tapasztalatok, a melyek benn egybegyűjtve vannak, jórészt a gyakorlottabb nyomozó közegek előtt ismereteseek lesznek, ép a fentemlített okból. A kézikönyv célja azonban ezeket a tudnivalókat ép abból a célból állítani egybe, hogy a nyomozó közegek cél tudatos és sokoldalú kiképzésére lehetővé váljék. S így az első sorban azok számára készült, a kiknek hivatása alárendeltjeik oktatása és a kiknek módja leendő a kezdőnek azt megmagyarázni és felvilágosítások kíséretében könnyen érthetővé tenni.

E vállalkozásunk azonban a mi viszonyaink között annál nehezebb, mert hazai irodalmunkban úgyszólván semmiféle oly munka, a mely a követendő elvek tekintetében tájékozást nyújtott volna, nem állott rendelkezésünkre.

A mű egybeállításánál első sorban a mi hazai igényeinket vettük tekintetbe. Felhasználtuk a külföld criminalistikai irodalmából, első sorban Hans Gross, Niceforo, Ortloff, Wulffen és Weingart általánosan ismert munkáiból mindazt, a mi a mi viszonyaink között felhasználható s a minek felhasználhatóságáról a magunk gyakorlatában is meggyőződünk. Igen természetes, hogy úgy mint minden tankönyvben, ebben is sok lesz feltalálható, a mi nem eredeti, s a mit e kiváló szerzőknél jobban megírni mi nem vállalkozhattunk, silányabbat adni pedig nem akartunk, azonban eredetinek tartjuk az ismereteknek ép a m. kir. csendőrség igényei s feladataihoz mért rendszerbe foglalását, továbbá, hogy a criminalistikai ismereteken kívül a bűnügyi lélektani ismeretekből is felvettünk egyet, s végül, hogy a szokásszerű büntett különös fontosságára is tekintettel voltunk.

E vállalkozásunk próbaköve, hogy az egybegyűjtött anyag a nagyváradi csendőrségi továbbképző és altiszti iskolában az oktatásnál felhasználtatott és az ezen módon való oktatás lehetőnek mutatkozott sőt tapasztalataink szerint a gyakorlati nyomozás ezen ismertetése alkalmas arra, hogy a csendőrökben s így az egyéb nyomozó közegekben is a nyomozás iránt több érdeket és így kedvet is éleszszen, mint az eljárási szabályok pusztá ismertetése.

Munkánk e szerint nem a csendőrség külön eljárási szabályait, hanem a nyomozás gyakorlati ismereteit tárgyalván, érdeklél bír mindazokra, a kik hasonló munkakörrel foglalkoznak, mint a többi rendőri ható-

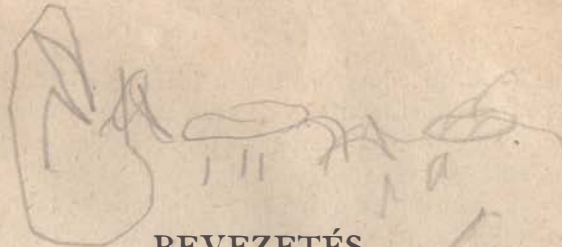
ságok és közegek, továbbá, a kik a csendőrség nyomozó szolgálatát vezetni vagy felhasználni vannak hivatva, mint a kir. ügyészek, vizsgálóbírák és járásbírák.

E helyütt kell hálás köszönetet mondanunk ama messzemenő támogatásért, a melyben munkánk kiadása körül úgy a belügyi és honvédelmi, valamint az igazságügyi ministerium illetékes osztályai, nemkülönben a m. kir. csendőrségi felügyelőség és a nagyváradi csendőrségi iskola parancsnoka részéről részesültünk, s a mely támogatással vált egyedül lehetővé az, hogy a meglehetősen költséges munka megjelenhessen és a célra való tekintettel aránylag jutányos áron kerüljön az olvasók kezébe.

Köszönetünket fejezzük ki ezenfelül dr. Gábor Béla úrnak, az országos bűnügyi nyilvántartó hivatal vezetőjének, a ki a dános rablógyilkosok ügyében felvett ujjnyomatokat volt szíves átengedni, dr. Tóth Mihály, nagyváradi főreáliskolai tanár úrnak, a ki természetrajzi felvilágosításokat bocsátott rendelkezésünkre, végül dr. Rácz Miksa nagyváradi kórházi főorvos úrnak, a ki egy Röntgen-képet volt szíves átengedni.

Nagyvárad, 1911 nyarán.

*Dr. Kármán.
Soltész.*

BEVEZETÉS.

A csendőr békében a közbiztonság katonája. Az állam polgárainak testi épsége és becsülete, vagyona és hitele azon a területen, a melyre a csendőrség működési köre kiterjed, a csendőrre van bízva és a csendőr működése biztosítja a várak és kastélyok urainak ép úgy, mint a szegényes zsellérház lakóinak nappali békés életét és éjjeli nyugalalmát.

De a csendőrségnek e rendfenntartó és örökös munkássága nem egyedüli hivatása, mert ebben a munkában a közönséges rendőri közegek is résztvesznek. Feladata ezen kívül a törvényszegők és bűnösök kipuhatólása, a már elkövetett törvénysértések és bűntettek kiderítése. E feladata teljesítésében a csendőr részese az igazságszolgálatának, a mely a törvényszegő felett ítéletet mond és igazságot szolgáltat a megsértettnek.

E kétségtelenül magasabb és nehezebb hivatásának teljesítésében a csendőrnek vezércsillaga az legyen, hogy a törvény és a törvénnyel egyenlő érvénnyel bíró rendeletek szabályait szigorúan szem előtt tartsa és megtartsa. Gondolatnak is visszataszító, hogy az, a ki a más törvényszegéseit üldözi és deríti ki, az maga ne tartsa meg a törvényt!

A törvény szigorú követése az egyedüli mód, a mely a nyomozásnál eredményre vezethet. Mert ha a nyomozás közege, a csendőr törvényteleniséget követett el a nyomozás során, az illető ügy tárgyalásán több-

nyire az ő tévedéséről lesz a bíróság előtt szó és a büntettes cselekménye nemcsak hogy elhomályosul, hanem még ő fog a hatóság emberei ellen azok tévedéseiből fegyvert kovácsolni!

Sehol sem áll annyira az a közmondás, mint a nyomozásnál, hogy: «többet észszel, mint erővel!» Erőszakkal semmire sem lehet menni. De nincs is szükség az erőszakra. A jó nyomozónak ma már a tudományos ismeretek sokkal nagyobb hasznára vannak, mint valaha a kegyetlen kínvallatások. A ki csak a napilapokat olvassa, nap-nap után meggyőződhetik róla, hogy a legügyesebb nyomozásokat az emberi lelket és a természetet, a technika vívmányait ismerő egyének teljesítették és sokszor egyenesen csodás ügyességű eredményeket értek el. Ki ne látná be, hogy csak egy bűnjel ügyes előkerítése, láhnyom vagy újnyom feltalálása és sikeres felvétele sokkal több eredménnyel jár, mint órákig tartó hiábavaló vallatás. Egész határozottan állíthatjuk, hogy minden bíróságot sokkal inkább meggyőz a csendőr az ő munkája eredményességéről, ha a bizonyítékokat ügyesen beszolgáltatja, mintha azt jelenti, hogy neki mit mondott s mit beszélt össze-vissza a gyanúsított.

Hogy a csendőr «észszel» nyomozzon, erre csak az képesíti, ha tanul és tud. A tanult csendőr jobban fogja végezni e hivatását, mint a ki nem halad és terhes szolgálatát sokkal könnyebben fogja teljesíteni. Nem elég azonban ha valaki csak akkor tanul, mikor már valami feladat áll előtte, mikor tehát a csendőrnek már nyomoznia kell valami ügyben. Ha ilyenkor kapkodik könyvek után, többnyire csak a maga kárán tanul. Ezért a csendőr a szolgálati szabályok tanulásán kívül állandóan foglalkozzék azzal is, hogy a nyomozás tanaiból minél többet elsajátítson. Erre kíván neki segédeszközülni ez a könyv is szolgálni.

I. Könyvünk felosztása.

E munkában — a mely gyakorlati használatra készült — egybegyűjtöttük a főbb tudnivalókból mindazt, a mivel a csendőrnek a nyomozó szolgálat körében foglalkoznia kell.

Mindenekelőtt előrebocsátottunk néhány bevezető megjegyzést és általános tanácsot, a mely a nyomozó csendőr szolgálatára fontos.

A tulajdonképeni anyag felosztásánál azután kiindultunk abból, hogy a csendőr hogyan jut a bűnesetek tudomására, hogyan fedezi fel azt, hogy büntettet követtek el. Erről szól az *első rész*.

A *második részben* azok a tárgyi ismeretek foglaltatnak, a melyekkel a nyomozó csendőrnek meg kell ismerkednie, hogy a nyomozó szolgálat körében előforduló esetekben szakszerűen tudja megállapítani azt, hogy tulajdonkép mi történt, mi követtetett el s mi miatt kell neki fellépnie. Ebben a részben található fel, hogy a főbb büntettek, a melyek csendőri szolgálat közben előfordulnak, hogyan követtetnek el, hogyan jelentkeznek az életben és mit kell azokban megfigyelni, hogy azután a tettest kipuhathassuk.

A *harmadik rész* foglalkozik az egyes nyomozó cselekményekkel, tehát azzal, hogy a fellépésnek miként s hogyan kell történnie, s mi minden eredményre törekednie. Ez a rész tehát a nyomozás tulajdonképeni tana, a melyben megismerkedünk azzal, hogy hogyan tartsunk helyszíni szemlét, mit biztosítsunk a nyomokból és találtakból, hogyan kérdezzük ki a tanukat s végül hogyan tartsuk mindazt, a mit kinyomozunk, a gyanúsított elé.

Végül a könyv befejező részében találjuk meg az egésznek az összefoglalását: s a feleletet arra, hogy

ha mindazt, a mi az előbbi fejezetekben elő van adva, sikerrel alkalmaztuk, milyen módszerrel találjuk meg a tettet, s hogyan bizonyítsuk reá bűnös voltát.

A törvényes és rendeleti szabályokat ebben a könyvben nem találjuk meg. Azokat a szabályokat, a melyeket a nyomozó szolgálatra vonatkozólag a bűnvádi perrendtartás és a szolgálati utasítások tartalmazzak, a csendőrnek tudnia kell, sőt első sorban azt kell megtanulnia. Ezt a könyvet is csak akkor fogja eredményesen forgathatni, ha ezekkel a szabályokkal már tisztában van. A büntető törvények és az egyéb törvényes rendelkezések tanítják meg arra a csendőrt, hogy mi sérti a jogrendet, mi minden bűncselekmény, mit kell üldöznie; a bűnvádi perrendtartás és a szolgálati utasítások tartalmazzák azt, hogy hogyan kell a csendőrnek eljárnia, ha törvényes úton és módon nyomoz; ebben a könyvben végül azt találja meg hogy e nyomozó szolgálata közben mi mindent kell kipuhatólnia, megfigyelnie s kiderítenie, ha a tettes reá akar találni s hogy a tettet ő követte el, be is akarja bizonyítani.

II. Bevezető megjegyzések.

1. A csendőr legyen tudatában annak, hogy ő igen fontos munkát végez, a mikor a kir. ügyészségnek vagy a bíróságnak jelentést tesz. Mert a csendőr a kir. ügyészség számára dolgozik, a kir. ügyészség a bíróság számára, a bíróság pedig «Ő felsége a király nevében» hozza az ítéletét. A csendőrnek tehát mindig gondolnia kell arra, hogy a meghozandó ítéletben neki is része van, s ezért minden lépésénél s minden feljegyzésénél s minden jelentés megszerkesztésénél gondolnia kell arra, hogy ez vagy az a dolog szükségese ahhoz, hogy a kit ő gyanúba vett, azt annak

idején el is ítéljék. A csendőrnek nem szabad azt gondolnia, hogy ő csak «körülbelül» végezzen mindent, a többi majd a «bíróság» fogja elvégezni. Ilyen munka nemcsak hogy értéktelen lenne, hanem a legnagyobb mértékben veszélyes is; a csendőr sohase felejtse el, hogy az ő munkája szolgál az egész bűnvádi eljárás alapjául és ha ez az alap rossz, akkor rossz minden, a mit reá építettek és a mit a csendőr elmulasztott, pótolni a legtöbb esetben már nem lehet. A csendőr ne felejtse el azonban azt se, hogy — és pedig teljes joggal — minden csendőr tekintélyes hivatást tölt be, s mindazt, a mi csendőr kezéből kikerül, helyesnek és valónak fogadják el; ennél fogva pontosan kell kiderítenie mindazt, a mi az ügyre tartozik és lelkiismeretesen bejelentenie a kir. ügyészségnek vagy a bíróságnak. Valamennyi bűnügyben nagyon sokszor tapasztaltuk, hogy számtalan nagy bűnper eredménye egyenesen csak a csendőr nyomozásától függött; ez nagyon megtisztelő az egész testületre nézve, de másrészt figyelmeztetés a csendőrség minden egyes tagjának, hogy minden lépésében s minden szavában annyira pontos és lelkiismeretes legyen, a mennyire csak lehet.

2. A csendőr a bűnesetek nyomozásához hozzáfogva, addig előleges képet az esetről ne alkosson magának, míg a bűncselekmény összes részleteit nem ismeri.

Az *előleges vélemény* a helyes iránytól könnyen eltereli s akkor következtetései helytelenek lesznek.

Mások véleményei se befolyásolják munkájában, hanem minden előleges véleménytől menten lépésről lépésre oly irányban haladjon, a melyet részére a fejlemények a nyomozás során kijelölnek.

Az is elhibázott dolog lenne, ha a csendőr egy czélba vett személy után indulva, egy irányba terelné a nyomozást, mert így megtörténhetnék, hogy a követett irány helytelen lenne, s ekkor sok időt pocsé-

kol el, s alkalmat ad az igazi tettesnek a menekülésre.

Ha nagyobb szabású bűncselekményről van szó, melynél több eshetőség tételezhető fel, az örs, vagy járásparancsnok tartsa kötelességének, hogy az eset nyomozásával egyszerre több járőrt bizzon meg, melyek egyidejűleg kezdik meg a puhatolást minden irányban.

Tegyük fel, hogy egy gyilkoságnál három különböző helyen lakó személyről tehető fel annak elkövetése. Itt egyszerre három járőrnek kell megkezdenie a nyomozást.

3. Nyomozás alkalmával a csendőr legyen *titoktartó*. Ha kérdezősködni is kell egyes esetekben, felfedezéseit ne árulja el lépten nyomon, mert különösen faluhelyen futótűzként terjed el minden hír, s a gyanúsított neszét véve annak, hogy le van leplezve, elmenekülhet vagy legalább is biztosítja magát a tudomására jutott gyanúkok ellen.

4. A csendőr *ismerje embereit*, hogy kitől, mit kérdezzen. Általános tapogatózásnál oly személyekhez forduljon, kiknek alkalmuk van már foglalkozásuknál fogva is, a történeteket megfigyelni, vagy a büntettekkel érintkezni. Ilyenek a bérkocsisok, szolgák, fuvarosok, korcsmárosok, ezek alkalmazottjai és a kéjnök.

A gyanús idegen a bűncselekmény színhelyéről mielőbb menekülni akar, s mennél kevesebb embernek akarja mutatni arcát, e célból veszi igénybe a bérkocsist vagy a fuvarost.

Kellő számú büntárs hiányában a nagyobb szabású bűncselekmény tettese szolgákra, hordárokra, szorul, kik a lopott holmit tova szállítják.

A jó zsákmányra szert tett gonosztevő nem mond le az élvezetről sem, hiszen tulajdonképen ez ösztönozte a bűnre, pénzt korcsmában költi el és ezután

keresi fel a kéjnöket, a kiknek a legtöbb alkalmuk nyílik öt megfigyelni.

Bűnesetek nyomozásánál ne hagyja figyelmen kívül a csendőr, hogy a bűncselekmény hátterében sokszor áll a nő. Akárhány bűnesetet lehetne felsorolni, hol a nő szerepelt mint felbujtó vagy büntárs, vagy nő miatt követtetett el a büntett.

Ha a bűncselekmény e titkos rugóit sikerül felfedezni, úgy könnyítve van a dolgunk, mert a helyes kiindulóponttól fokról-fokra tovább haladva a bizonyítékok mintegy láncszemekként illeszkednek egymáshoz.

5. Tartózkodjék a csendőr az általánosító kifejezéstől. Olyasminek a jelentésben nem szabad előfordulni, hogy: «mondják», «állítólag», «a helybeliek állítása szerint», «a községbeliek tudomása szerint», «a szomszédok előadása szerint». Mert ha az efféle nem bír fontossággal, akkor úgy sem ér semmit; ha ellenben lényeges, akkor mondjuk meg, hogy ki az a községbeli, ki az a szomszéd, a ki ilyeneket vagy olyanokat állít és beszél: mert akkor a bíróság megidézheti azokat a személyeket, a kiket a csendőr bejelentett s kihallgathatja. Ép így nem helyes, ha a csendőr valamiről azt írja, hogy «senkisé tud róla», p. o. mikor magzatelhajtás tárgyában nyomoz s kikérdezi a szomszédokat, hogy ki tudott a nő terhességéről? — ilyenkor jelenteni kell, hogy ki mindenkit kérdezett meg, ha ezek nem is tudtak arról.

Nem szabad ilyen kifejezéseknek sem előfordulni, hogy: «nem méssze», «nagy távolságra», «nem nagy magasságban» stb. A csendőr mindenesetre tudja, hogy milyen nagy az a távolság, a melyről beszél, de a ki az ő jelentését olvassa, az abból meg nem tudhatja. Jelölje meg azt pontosan méter vagy kilométer szerint, de ne «körülbelül» szemmérték után, sem pe-

dig valami parasztember bemondása után, hanem lépje vagy mérje le, mert a bíróság feltétlenül azt fogja venni pontos méretnek, a mit a csendőr jelenlétében megírt. Ezért mindennek, a mi jelentésében foglaltatik, a megdönthetetlen igazságon kell alapulnia.

6. Jelentésében adjon kifejezést annak, hogy a mit leír, vagyis jelent, azt maga látta, vagy hallotta-e, avagy mástól és pedig kitől tudta meg. Hogy ezt tehesse, nyomozáskor a csendőr ne bizzék emlékező tehetségében, hanem minden adatot jegyezzen fel, mert hiába gondolja, hogy ezt vagy azt megjegyzi, a nyomozás végén mégis csak zavarban lesz, hogy ezt, vagy azt a bűnjelt hol találta, ezt, vagy amazt kitől hallotta. Ajánlatos, ha csendőr a következő jelmondatot jegyzi meg magának :

Ki? mit? miként? és mivel?

Mikor? hol? miért? s kivel?

Ha nyomozáskor e nyolcz kérdést szem előtt tartja, s ellenőrzi, vajjon minden adatot kipuhalt-e már, a melyekkel ezen kérdésekre felelhet, akkor lényegesebb adatokat nem fog kihagyni a nyomozásnál.

A tanuk szavahihetőségét is ellenőriznie kell, mert ezek rendszeren túloznak, s mindent regényes színben szeretnek feltüntetni, s azt hiszik, hogy érdekesebbekké lesznek, ha valami nagy jelentőségű tudnak előadni. Az egyszerűséget minden esetenél szem előtt kell tartani, s ne ragadtassuk el képzeletünket regényes elbeszélések által, melyek útvesztőbe csalnak.

Ha a csendőr munkájában segítségre szorul és valakinek megbízatást ad, az adott feladatot a megbízottal ismételtesse, mert a köznép feledékeny és sokszor csak bosszúság és idővesztegetés mellett felel meg megbízatásának.

7. Végül tartsuk szem előtt, hogy minden elmélet

és tudomány hiába való a nyomozásnál *helyi és személyi ismeret* nélkül. Ezek felemlítésével nem csodálkozhatunk azon, hogy miért nem bizza meg a törvény a jogot tanult ügyészt vagy bírót a puhatolással. Aki sikeresen akar puhatolni, annak a nép között kell élnie, mert a bűneset előfordultával csak úgy tud eligazodni, ha ismeri a kört, a melyben keresnie kell a tettest.

A csendőrnek a helyi és személyi ismeretekkel már fel kell szerelve lennie, mielőtt a nyomozáshoz fog.

Késő volna már az eset előfordulta után fűhöz-fához futkosni, hogy ki is az, a ki ezt vagy azt tehetette. A már büntetett előéletű egyénekre vonatkozó adatokat készséggel megadja neki az ügyészség és bíróság illetve az országos bűnügyi nyilvántartó hivatal.

Ismerje azon egyéneket, kik a nyomozásnál neki felvilágosítással szolgálhatnak. Így az orvost, állatorvost, mesterembereket, a lelkészt, a községi előljárósági tagokat, a birtokosokat és a vadászokat. Ismerje a nép szokásait, nyelvét, vagyoni viszonyait, hajlamait, a rokonsági viszonyokat.

Hasonló fontosságú a helyi ismeret is.

A csendőr úgy ismerje az örskörletét, mint saját tenyerét, hogy éjjel-nappal a legrövidebb úton tudjon a helyszínére jutni.

Ismernie kell a szokásos büntettesek lakóhelyeit, ezek építési módját, hogy alkalomadtán közelükben figyelő állást foglalhasson el, házkutatáskor pedig terv szerint járhasson el, de egyuttal tudhassa, hogy a lopott tárgyakat hol lehet elrejtteni, s honnan lehet ezen rejtékhelyekre észrevétlenül bejutni.

Az úthálózat hosszúságát az idő szempontjából is ismerje, mert a falusi nép csak azt tudja, hogy mennyi idő alatt lehet a templom, korcsma vagy vasúti álló-

máshoz jutni, egyéb távolságoknál bemondásai megbízhatatlanok.

A csendőrnek a helyi ismeretnél a térkép a segéd eszköze, csak hogy ezt esetről-esetre helyesbíteni kell, mert a térkép készítése óta épülhettek újabb lakóhelyek s létesülhettek újabb utak is; mindezeket tehát a térképbe be kell rajzolni.

ELSŐ RÉSZ.

A BŰNCSELEKMÉNYEK FELFEDEZÉSE.

A csendőrnek a bűncselekményeket «hivatalból» kell nyomoznia. Így írja ezt elő a szolgálati utasítás. Tudjuk, hogy ez alól csak a «magánindítványi» bűncselekmények képeznek kivételt, a melyek csak akkor üldözendők, ha a sértett fél is kívánja az eljárás megindítását. Bizonyos azonban, hogy a magánindítványi bűncselekmények sem kerülhetik el a csendőr figyelmét; először azért, mert azt, hogy az illető bűncselekmény hivatalból üldözendő, avagy magánindítvány szükséges, csak akkor dönthetjük el, ha kipuhatoltuk, hogy voltaképp mi történt? de kísérje figyelemmel a magánindítványi bűncselekményeket is a csendőr azért, mert mondtuk, hogy a csendőr tartozik körletében minél bővebb személyi ismereteket szerezni, s ez okból nem lehet előtte közömbös az, hogy ez vagy az az egyén folyton bűncselekményeket követ el; még ha nem is kívánja senki a megbüntetését. Vegyük a következő példát: valamely cseléd állandóan lopkodja a gazdáját, de azok mindig megbocsátanak neki; utóbb szolgálat nélkül marad s idegent lop meg, ebben az esetben nagyon jó hasznót tehet, ha a csendőr őt, mint sokszoros tolvajt mégis ismeri.

Mit értünk már most az alatt, hogy a bűncselekményeket «hivatalból» nyomozzuk?

Azt, hogy a csendőrnek minden törvényszegésről, a mely az őrskörletben elkövetetik, tudomással kell birnia és ha tudomására jutott ilyen, ki kell derítenie, hogy mi követtetett el?

Ebben a fejezetben tehát arról szólunk, hogy hogyan jusson a csendőr annak a tudomására, hogy bűncselekmény követtetett el? Ez sok esetben nem könnyű, gyakran az egész nyomozás helyessége ettől az első lépéstől függ és sokszor nagy tapintatot és ügyességet igényel.

Háromféle módon juthat a csendőr annak a tudomására, hogy valami bűncselekmény követtetett el:

1. ha a nép körében elterjedt hírek után puhatól
2. ha a sértett vagy más valaki előtte feljelentést tesz;
3. ha a szolgálata közben közvetlenül bűncselekményt észlel.

Ezeket az eseteket külön-külön tárgyaljuk.

I. Híresztelések.

A nép körében sokszor járnak szájról-szájra hírek arról, hogy büntett követtetett el, s arról hogy azt ki követte el. Először csak itt-ott beszélnek róla és inkább csak odavetett kijelentéseket tesznek, utóbb jobban terjed, mindenki told hozzá valamit, változtat rajta valamit, akaratlanul vagy akarva lódít nagyokat, mond többet vagy rosszabbat. Így sokszor a sok beszédből a pletyka, a tréfa vagy a rosszakarat egész összevisszaságot teremt, úgy hogy a csendőr fülébe hihetetlenebbnél-hihetlenebb dolgok jutnak.

Mit tegyen már most a csendőr, ha ilyen hírek jutnak a fülébe? A csendőrnek az ilyen híreszteléseket nem szabad magától elvetnie, de nem is szabad azokat rögtön elhinni. Bárkitől is származzanak e hírek

fogadja azokat mindig nagy fenntartással, azonban iparkodjék kipuhatólni, hogy mennyi belőle a való.

Vannak ugyanis büntettek, a melyekre egyébként nem is lehetne reá jutni, ha csak a suttogó híreszteléseket nem vesszük figyelembe. Ilyenek első sorban azok, a melyek valamely család körében lettek elkövetve; p. o. a férj gyanus körülmények között halt el, s a szomszédok beszélik, hogy a menyecske kedvese van; a leány állítólag üdülni ment a rokonaihoz, de azt beszélik, hogy mielőtt elment: áldott állapotban volt s a gyermek nincs sehol. De czélszerű e híreszteléseket nem hagyni figyelmen kívül, különösen az olyan titkos büntetteknel, mint a mérgezés, magzat-elhajtás és gyermekölés.

Mindenesetre czélszerű, ha a csendőr az ilyen híresztelésekről jelentést tesz a járásörmesterének is, ez pedig a kir. ügyészségnek. Különösen nagyon kívánatos ez azokban az esetekben, a mikor az ügy maga kényes természetű és olyan személyekről van szó, a kikkel szemben ajánlatos óvatosan fellépni. Igen természetes azonban, hogy ez a jelentés csak akkor fog célhoz vezetni, ha a csendőr már előbb kikutatta, hogy kik voltakép azok, a kiktől ezt vagy azt hallotta, s személyi ismereteinél fogva tájékoztatni tudja a kir. ügyészt, hogy a kik a kérdéses hirt terjesztik, mennyiben megbízhatók. Ilyenkor van a csendőrnek ismét szüksége arra, a mit az első fejezetben megemlítettünk, hogy olyan egyénekkal legyen ismeretségben, a kik személyi adatokat tudnak szolgáltatni, s a kik esetleg besugói lehetnek.

Legelőször iparkodjék megtudni a csendőr, hogy *kitől* ered a hír. Gyakran lesz reá eset, hogy ha reájut arra az ötödik, hatodik vagy hányadik egyénre, a kítől a hír állítólag ered, az nem fog róla semmit tudni vagy egész mást mondott, mint a mit a szájába adnak.

Igyekezzenek azután arról meggyőződni, hogy mennyiben lehet a hírnek *alapja*; ennek még akkor is utána kell nézni, ha a hír megbízhatlan egyéntől ered. Ezt tapintatosan meg lehet cselekedni, a nélkül, hogy valakit gyanúsítana. A fellépés ne legyen több, mint kérdezősködés. Házkutatást, őrizetbe vételt vagy elfogást semmiesetre se foganatosítson, a nélkül, hogy előbb a kir. ügyésszel ne lépett volna érintkezésbe.

Ugyanez áll a névtelen feljelentésekre; itt azonban első dolog a névtelen feljelentés írójának a kipuhatólása. Van eset, a hol maga a gyanúsított egyén reá ismer a levél írójának az írására, a ki rendesen valami ellensége, de nagyon ajánlatos, hogy a gyanúsítottnak csak akkor mutassuk meg azt, ha már tisztában vagyunk azzal, hogy a gyanú alapos.

Ujságczikkekből is értesülhetünk büntettekről. A szerkesztőségben rendszerint meg fogják mondani, hogy a hír kitől ered, s így juthatnak reá a hír eredetére, s a hírt hozótól arra, hogy annak tartalma való-e?

II. A feljelentés.

Feljelentést lehet tenni a kir. ügyésszégeknel s a bíróságoknál, valamint minden rendőri hatóságnál és rendőri közeznél és valamennyi rendőri hatóság, annak hivatalnokai és közegei kötelesek azt elfogadni, akkor is, ha a bűncselekmény nem az illető rendőri hatóság vagy közegek működési területén követtetett el. (Bp. 89. §.) Ez a szabály áll a csendőrségre is.

A feljelentés megtehető írásban és szóval. Az írásbeli feljelentés nincs semminemű formához kötve; lehet az írásbeli beadvány, levél, sőt sürgöny is; nincs sehol előírva még az sem, hogy a feljelentőnek az írásbeli feljelentést alá kell írnia; névtelen vagy álnevével ellátott feljelentést is el kell fogadni és tovább-

bítani. Kivétel e tekintetben csak a magánindítvány eseteiben van. Ott a sértettnek meg kell magát neveznie, mert a magánindítványi nyilatkozatot alá kell írnia.

Feljelentést mindenki tehet. Nincs különbség a feljelentő életkora tekintetében sem, mert számos esetben gyermek hozhatja hírül a büntettet és el kell fogadni a feljelentést a gyengeelméjű, s a gondnokság alá helyezett egyéntől is; magától értetődik, hogy ezekben az esetekben a feljelentést felvevő hatóságnak meg kell győződnie a feljelentés komolyságáról. Igaz ugyan, hogy majd minden járásnak meg van a maga néhány örökösen alaptalanul perlekedő alakja, a kinek zaklatásaitól nehéz szabadulni, de előfordulhat, hogy ezeken valóban követett el valaki sérelmet.

Különbség teendő azonban a hivatalból üldözendő és a magánindítványra üldözendő bűncselekmények között. A különbség lényege az, hogy a hivatalból üldözendő bűncselekményeket bárki feljelentheti, akár van köze a cselekményhez, akár nincs, akár szemtanúja volt a cselekmény elkövetésének, vagy csak hallott róla, addig a magánindítványra üldözendő bűncselekmények miatt csak a sértett fél, illetve bizonyos esetekben annak törvényes képviselője tehet feljelentést.

A feljelentések (valamint magánindítványok) felvételénél a csendőr mindig tartsa szem előtt, hogy e feljelentés fogja az eljárás alapját képezni, tehát igyekezzenek azt lehetőleg kimerítően venni fel. Jegyezze pontosan fel, hogy:

1. ki tesz feljelentést, s annak a pontos lakhelyét, foglalkozását;
2. mi miatt tesz panaszt? mit követtek el vele?
3. mikor? ha nem tud dátumot megnevezni, mely hónap, mely hetében s a hét milyen napján?

4. ki követte el? vagy kire van gyanúja? miért van gyanúja egy bizonyos egyénre? hol lakik ez az egyén, mi a neve, mi a személyleírása?

5. milyen nyomokat észlelt a bűncselekmény elkövetése után? s kik tudnak még a bűncselekményről?

6. mi a kára, költsége, kiadása a bűncselekmény folytán? testi sértés esetén: hány napig volt beteg? ki kezeli?

A feljelentések felvételénél a csendőrnek körülbelül tisztában kell lenni azzal, hogy a feljelentő milyen egyén s mennyiben megbízható. Ebben nagy hasznára van a helyi és személyi ismerete, de vegye figyelembe azokat a tudnivalókat is, a mikről alább a tanúk kikérdezésénél fogunk szólni. (Harmadik rész III. pont)

A feljelentő többnyire bizonyos rendkívüli állapotban kerül a csendőr elé. Felhevült, izgatott bántódása miatt, izgalmát esetleg fokozza a sérülés fájdalma és így az esetet is többnyire túlozva adja elő. Minden napi eset, hogy apró veszekedéseket úgy adnak elő a sértettek, hogy «agyon akarták ütni!» A ki a büntetből kárt szenvedett — lopás, gyujtogatás vagy testi sértés által — az is kárát rendszerint nagyítva fogja előadni, ha másért nem, azért, hogy sajnálják s részvétellel legyenek iránta. A csendőr tehát ne szereljen fel azonnal, s ne rohanjon a tett színhelyére, hanem higgadtan parkodjék a feljelentővel az ügyet megbeszélni. Természetes, hogy a gyorsaság a fő a nyomozás bevezetésénél, de ahhoz, hogy a feljelentőt nyugodtan kikérdezzük, mindig lesz idő.

Így reá fog jutni a csendőr, hogy a nála panaszkodó egyének között a legfurcsább alakok fordulnak elő.

Az emberi természetben rejlik, hogy két pörös fél között annak hajlandó irkább hinni, a ki először panaszodik. Ez gyarlóság. A hol tehát kölcsönös panaszról

van szó, ott gyakran a csendőr is az előbb érkezett panaszos beszédének befolyása alatt állhat.

A nép ezt jól tudja s így sokszor a nagyobb hibás szalad először a hatóság emberéhez.

A csendőr azonban függetlenítse magát mindkét panaszos állításaitól s helyezkedjék semleges álláspontra. Csak saját tapasztalatának higgyen s akkor feltalálja a szinigazságot.

Megtörténik az is, hogy részeges ember elissza, kártyás eljátsza pénzét s házsártos feleségétől való félelmében úgy adja elő a dolgot, mintha meglopták, vagy kirabolták volna. A panaszos szavainak tehát ne ülünk fel, ne vegyünk mindent készpénznek a mit az illető mond, hanem győződjünk meg előbb, vajjon a kérdéses bűncselekmény tényleg megtörtént-e? Ily módon sok felesleges munkától és fáradságtól fogunk megszabadulni.

Ismeretesek a csendőrök előtt azok az egyének, a kiknek valóságos beteges szenvedélye a pörösködés. Ezek a csendőröket is sokat zaklatják. Feljelentéseiket okvetlen meg kell vizsgálni, de tudnunk kell, hogy ezek az emberek nem egészen beszámíthatók. Ezért legcélszerűbb, ha a csendőr a feljelentést nyomozás tárgyává teszi és bejelenti a kir. ügyészségnek. Mert bármennyire tudja is, hogy a feljelentő nem mond valót, ha az esetet elhallgatja, a pörösködő egyén ellene fog fordulni és őt jelenti fel.

Beteges lelki állapotok is okozhatják, hogy valaki valótlán feljelentést tesz. Ilyen esetek különösen idegbeteg nőknél fordulnak elő, a kik arról panaszkodnak, hogy ellenük erőszakot követtek el. Egy orvos műtétet végzett egy elaltatott nőn; felébredése után reátámadt a nő, hogy rajta erőszakot ejtett; a műtétnél a nő családtagjai is jelen voltak s így a vádaskodás alaptalansága nyilvánvaló volt. Egész természetes, hogy

az elmebetegek nagy része képzelt támadásokat fog feljelenteni s arról panaszkodni, hogy üldözik, bántják. Ha tudjuk, hogy az illető elmebajos, természetesen nem lehet komolyan venni a panaszát, de itt sem árt puhatolni, mert faluhelyt nagyon is szokása a népnek az efféle szerencsétleneket zaklatni és ezzel őket még jobban vadítani.

Vannak emberek, a kik egyenesen feltünési viselkedésből tesznek feljelentést. Serdülő leányok csupa hiúságból vádaskodnak olykor csábítás vagy erőszakoskodás miatt, csak azért, hogy érdekessé tegyék magukat s asszonyok is vannak, a kiknek tetszik, hogy róluk beszélnek és tetszelegnek azzal, hogy őket férfiak heves szerelemmel üldözik.

De fordultak elő esetek, hogy félszeg egyének, csupán azért, hogy róluk beszéljenek s az ujságokban szerepeljenek, teljesen alaptalan mesékkal állnak elő rablótámadásokról, erőszakoskodásokról, a melyeket állítólag elszenvedtek, sőt még magukban kárt is tesznek, hogy a mesét a hatóság könnyebben higgye el. Megtörtént eset, hogy egy fiatalember karjába lőtt s magamagán sebet ejtett és azután a csendőrségen azzal állt elő, hogy a hegyek közt kirabolták; a csendőrök előtt ellentmondásba keveredvén, utóbb bevallotta, hogy egyedüli szándéka volt az ujságok hírovtába kerülni!

Önfeljelentések — vagyis mikor valaki saját magát vádolja bűntettel — sem mindig felelnek meg a valóságnak. Beteges egyének néha meg nem cselekedett dolgokkal vádolják magukat. Más egyén jelentkezik azért, hogy enyhébb színben tüntesse fel vagy szépítse a dolgot, azt hiszi, hogy így kisebb lesz a büntetése. Végül előfordul, hogy csak azért jelenti fel magát, mert a másikon bosszút akar állani; p. o. egy mostoha apa tiltott szerelmi viszonyban élt a leányá-

val s feljelentette magát, mert a leány vőlegényre tett szert; egy tejkihordó feljelentette magát és gazdáját tejhamisításért, azért, hogy a gazda az ő sikkasztásaiért őt ne jelenthesse fel.

III. A csendőr saját észlelése.

Közvetlen saját maga észlel a csendőr bűncselekményt akkor, a midőn portyázás, vásárok, búcsúk, nyilvános mulatságok felügyelése közben ő maga tanuja a bűncselekmény elkövetésének, azaz a tettet tetten éri, avagy a midőn útközben bűnjelre akad: holttestet, véres fegyvert, fegyveralkatrészeket, vagy töredékeket, gyilkoló eszközöket, véres öltönydarabokat vagy más oly tárgyakat talál, melyek bűncselekmény elkövetésére mutatnak (tolvajkulcsok stb.).

A személyi ismerettel bíró csendőr ismerje a gyanús embereket és a népes sokadalmak felügyelése alkalmával figyelje őket meg. A városi titkos rendőrök mindenestre előnyben lesznek a csendőrök felett, mert áruhában mozoghatnak a nép között. De a csendőr is figyelheti úgy az illető egyént, hogy az ne vegye észre, hogy őt figyelik; rögtön menekülni aligha fog az illető, nehogy ezzel tegye magát gyanússá.

A fellépésnél ily alkalommal legyen azonban a csendőr óvatos, nehogy a gyanuba vett egyén vagy a közönség gúnyjának tárgya legyen.

Fontos esete a közvetlen észlelésnek az, a midőn a csendőrnek előzetesen tudomására jut, hogy valahol büntettet fognak elkövetni és azt meg akarja előzni s a tetteseket tetten érni. Többnyire besúgóktól fog erről értesülni vagy a banda valamelyik tagjától, a ki a többivel összeveszett s bosszúból elárulja azokat. Vigyázzon azonban arra, mert megesik — különösen cigányok tették ezt — hogy a besúgó félrevezetheti

őt és azzal áll elő, hogy ma itt vagy ott fognak a társai betörni s a csendőrt odavezetvén, ezalatt a társai másutt háborítlanul dolgozhatnak.

Az ilyen tettenéréseknél a csendőr óvatossága különösen abban áll, hogy a kellő időpontot válogassa meg, a midőn fellép. Mindenesetre várja be, míg a tettes valamihez hozzákezd, mert ha útközben fogja el, semmivel se lesz bizonyítható, hogy mi volt a szándéka. De másfelől nagyon veszélyes és súlyos büntetteknel, mint gyilkosság vagy gyújtogatás, arra is kell gondolnia, hogy lehetőleg megakadályozza a vérontást, illetve a tűzveszélyt. Ezért fontos a helynek a megválasztása, a honnan a tettes ellen fellépni akar: ő lássa a tettes minden mozdulatát, de az őt észre ne vehesse.

Arra nézve, ha a csendőr hullát vagy nyomokat talál, a következő fejezetekben találjuk meg a tudnivalókat.

MÁSODIK RÉSZ.

AZ EGYES BÜNTETTEK.

Minden egyes bűncselekmény nyomozási módját külön nem tárgyaljuk. Ennek oka elsősorban az, hogy vannak büntettek, a melyek a csendőr gyakorlatában nem igen fordulnak elő, p. o. a csalárd bukás, hamis vád, hamis tanuzás, okirathamisítás és a csalás legtöbb neme. Ha ilyen esetek előfordulnak mégis a csendőri nyomozásban, a legczélszerűbb, ha rögtön a kir. ügyészhez fordul, a ki az egyes eset sajátóságához képest fog utasítást adni. Másrészt az, hogy a büntett nyomait hogyan kell felkutatni, számos büntettnél azonos; a lábnyomok, ujjnyomok felkutatása, a tanúk kikérdezése s a többi nyomozó cselekmények fogantatási módja egyformák minden büntettnél.

Ebben a részben tehát a négy legfontosabb büntett-csoport tudnivalói vannak egybeállítva. A mit a csendőr a nem természetes halálesetekről szóló fejezetben talál: azt alkalmazhatni fogja az összes testi sértések és valamennyi élet elleni bűncselekmény nyomozásánál, mert a kettő közt csak a bűncselekmény eredménye a különbség. A lopásnál az előforduló esetek legtöbbszörre ismertetve vannak, de az itt találtak alkalmazhatók lesznek p. o. a rablásnál is. A gyújtogatás s a pénzhamisítás egész különleges büntettek: ezeket külön kell tárgyalni. A mely bűncselekmények ebben

a részben nem fordulnak elő, azokra azokat a szabályokat kell alkalmazni, a melyek a harmadik részben a nyomozó cselekményekről vannak egybeállítva. Így p. o. csalásnál vagy becsületsértésnél, magánlaksértésnél nem igen lesznek nyomok feltalálhatók: itt a tanúk s gyanúsítottak kikérdezése lesz a lényeges.

I. A nem természetes halálesetek.

1. A nem természetes haláleset feljelentése.

A B. P. 88. §-a szerint, ha annak jelenségei mutatkoznak, hogy valaki nem természetes halállal mult ki vagy ismeretlen egyén holttestét találták, a rendőri hatóságok és közegek kötelesek erről a kir. ügyésznek vagy a legközelebb levő járásbírósnak jelentést tenni. Ugyanígy rendelkezik a Cs. Szolg. Ut. is.

A törvényből és a Szolg. Ut.-ból ugyan szószerint az következik, hogy a csendőrség tetszése szerint a kir. ügyésznek vagy a kir. járásbírósnak is lehet jelentést tenni, de a legcélszerűbb minden esetben, ha csak lehet, közvetlenül a kir. ügyészséget értesíteni. A B. P. 84. §-ából és 93. §-ából következik ugyanis, hogy a nyomozás felett a kir. ügyészség rendelkezik — a mint mondani szokás, a kir. ügyészség a «nyomozás ura» — és így a nem természetes elhalálozások esetében is a kir. ügyészséget illeti a döntés joga a felett, hogy szükség van-e a nyomozásra, vagy a hulla eltemethető-e?

A kir. járásbíróságok értesítését a törvény nyilván azért írta elő, mert számos esetben az azzal való érintkezés a csendőri közegekre nézve a helyi távolság szempontjából könnyebb, de miután a kir. járásbíróság is köteles a B. P. 95. §-a értelmében minden nyomozási cselekményről a közvádлот, a kir. ügyészséget

értesíteni, a nem természetes halálesetekben a kir. járásbíróság csupán a közvetítő szerepét játszhatja a csendőrség és a kir. ügyészség között, mert a felett, hogy a nyomozás bevezetendő-e vagy a hulla eltemethető-e, mégis csak a kir. ügyészség rendelkezhetik.

Minden ily eset sürgős lévén, nagyon ajánlatos tehát, ha a csendőri közeg a legrövidebb utat választja és a kir. ügyészséghez fordul.

A B. P. 88. §-a alapján tett jelentés felett a kir. ügyészség dönt. Magától értetődik, hogy ez a döntés csak úgy lehetséges, ha a bejelentés már bizonyos adatokat bocsát a kir. ügyész rendelkezésére, kellően tájékoztatja őt arról, hogy a csendőri közeg a haláleset körülményeire nézve mit észlelt.

A hol távbeszélői összeköttetés lehetséges, ott ez a tájékoztatás könnyen megy. Zavarokat szoktak azonban okozni a szüksézáví távirati jelentések, mint p. o. «N. N. tegnap gyanus körülmények között elhalt», — mert ez semmit sem mond; de nem tájékoztatja az ügyészt az ily tartalmú távirat sem: «N. N. ma mérgezés következtében elhalt», mert ez esetben is felforoghat emberölés, gondatlanság, öngyilkosság, sőt véletlen baleset is és ez utóbbi két esetben bűnügyi nyomozásra természetesen nincs szükség, csupán a Cs. Szolg. Ut. szerinti szolgálati teendőkre.

A csendőri közegeknek tehát akkor, midőn a kir. ügyésznek jelentést tesznek, bizonyos mértékben már kipuhatolnók és tudnók kell, hogy mily körülmények fognak fenn, hogy erről a kir. ügyészt értesíthessék. Minden nem természetes halálesetnél nem lehet jelen a kir. ügyész, vagy az általa megkeresett járásbíró — ez óriási idő- és pénzfecsérléssel járna — de a legtöbb esetben huzamos idő is telne a megérkeztökig. Ezekben a nagyon fontos esetekben így az első lépés megtétele a csendőri közegekre hárul, a kik azon a

helyen, a hol az eset történt, legközelebb vannak s mint legelsőek jelennek meg ott.

Ezen az első lépésen fordul meg már pedig a legtöbb esetben az egész ügy sorsa s így nem lehet a csendőri közegek e teendőinek fontosságát eléggé hangsúlyozni.

Sok «rejtélyes bűnügygyel» ütöttek már nagy zajt, a mi öngyilkosságnak bizonyult és viszont nem egy «kétségtelen öngyilkosság»-ról derült ki, hogy borzalmas gyilkosság esete forog fenn.

A feladat, mint látni fogjuk, nehéz, de jóakarattal, nyílt érzékekkel, nyugodt óvatossággal helyes eredményt lehet elérni.

Szükségesek azonban ennek a feladatnak a pontos teljesítéséhez bizonyos tudományos ismeretek is és ezeket foglaljuk egybe a következőkben.

2. Mit kell érteni a nem természetes halálet alatt.

A B. P. 88. §-a megnevezi a «nem természetes» haláleteket, de nem határozza meg és nem sorolja fel, hogy melyek ezek az esetek. Más, idevonatkozó törvények és rendeletek más kifejezéseket használnak, de az esetek felsorolása ott sem található meg. Az 1874 február 24-én 2490. szám alatt kelt belügyminiszteri rendelet a «talált hullák s hirtelen haláletetek» kifejezését, a halottkémlelésről szóló 1876 július 4-én 31052. szám alatt kelt belügyminiszteri rendelet 1. és 7. §-a az «eroszakos halál» kifejezését használja, a bírói és rendőri hullavizsgálat körül követendő eljárásról szóló 1887 december 24-én 78879. II. szám alatt kelt belügyminiszteri rendelet, valamint a halottkémi utasítás és a Cs. Szolg. Ut. «gyanus» haláleteket említ, végül ez utóbbi a «rendkívüli» haláletetek ki-

fejezéssel is él. E kifejezések a tekintetben, hogy melyek azok a haláletetek, a melyeket a rendőri hatóságoknak meg kell vizsgálniok s a B. P. 88. §-a értelmében bejelenteniök, alig adnak felvilágosítást.

Vannak ugyan haláletetek, a melyeket meg kell orvosrendőrileg vizsgálni, pedig tulajdonkép *természetesek* és nem is *eroszakosak*, de miután nincsenek külső jelei, nem lehet a halottat eljárás nélkül eltemetni engedni, ilyen p. o. a szívszélhűdés, napszúrás, belső elvérzés. Viszont vannak haláletetek, a melyek nem *hirtelen* következnek be és mégis bűncselekmény idézte elő; ilyen az az eset, mikor valakinek hosszá időn át kis adagokban adtak be ölü mérget; s tudnunk kell, hogy p. o. májrepedéssel 1—11 napig, koponyacsonttöréssel háromtól tizenkét napig, szagotott béllal tíz óráig is élhet az egyén. A *gyanus* haláletetek kifejezése is nagyon határozatlan és akárhány eset van, a mikor a halálet maga nem kelt gyanut, csupán az elhalt körülményeinek kutatása útján juthatunk bűncselekmény gyanujára. Talán legtalálhatóbb, ha *rendkívüli* haláleteteknek nevezzük azokat, a melyeket meg kell vizsgálni s a kir. ügyészségnek bejelenteni és akkor is nagyon helyes ezt a kifejezést minél tágabban értelmezni. Emberéletekről lévén szó, minden csendőr szem előtt tarthatja azt az egyszerű elvet, hogy «többet tenni mindig jobb, mint keveset» és sohase oly nagy baj, ha akárhány felesleges ügygyel is fordul a kir. ügyészséghez, mintha egy komoly esetet elmulaszt.

A *rendkívüli* haláletetek alatt azonban természetesen igen tág fogalmat érinthetünk. Czélszerű ezeket pontosabban ismerni és azért a következőkben egybeállítjuk az előforduló eseteket az orvosi tudomány által meghatározott nemek szerint.

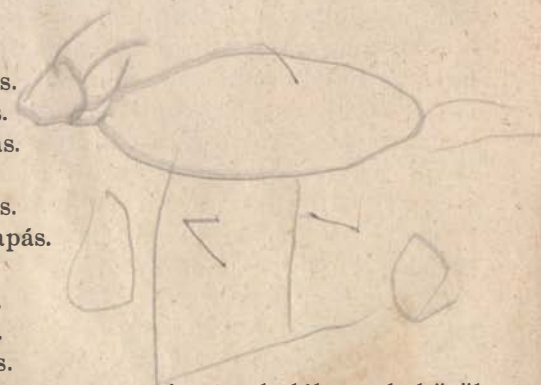
A rendkívüli — vagy hogy a törvény szavait meg-

tartsuk — a nem természetes halálesetek a maguk külső megjelenése szerint, vagy szándékos bűncselekmények, vagy gondatlanság által okozott bűncselekmények vagy öngyilkosságok vagy végül véletlen halálesetek. Így jelennek meg ezek az életben, jobban mondva ezek okai és előidézői a nem természetes haláleseteknek: idegen kéz, az elhalt maga vagy valami el nem hárítható véletlenség. Ezekben a módokon azonban különböző halálnemek jelenhetnek meg s ezeknek a halálnemeknek az ismerete fontos a nyomozó közegre nézve, mert majdnem mindig már az elhalálkozás neméből lehet az okra is következtetni.

Ezek a halálnemek, a melyeket meg fogunk közelebbről is vizsgálni, a következők:

1. Testi sérülések.
2. Fuladás.
3. Akasztás.
4. Zsinegelés.
5. Megfojtás.
6. Megfagyás.
7. Megégés.
8. Napszúrás.
9. Villámcsapás.
10. Éhezés.
11. Elvetélés.
12. Mérgezés.
13. Szélhűdés.

Ezek közül a nem természetes halálnemek közül igen természetes, hogy vannak esetek, a melyek bűnügyi nyomozás tárgyát nem fogják képezni, vagyis nem lesz oly egyén, a ki a másik haláláért felelős. Ilyen pl. a napszúrás, villámcsapás. Ezeket is azonban mindig be kell jelenteni a kir. ügyészségnek az eset rendkívüliségénél fogva. Egyéb esetekben képzelhető, hogy büntett forog fenn, bár rendszeren a legtöbb eset-

ben véletlen az előidézője, p. o. a szélhűdés, megfagyás vagy éhezés; azonban lehet, hogy a sértettre ráijesztettek, azért érte a szélhűdés, lehet, hogy kitétték, azért fagyott meg vagy halt éhen. Azt, hogy testi sérülés, akasztás, megégés, mérgezés lehet idegen kéz műve vagy öngyilkosság, alig kell magyarázni. Miután azonban a nyomozó csendörnek ép az a feladata, hogy kiderítse, hogy bűnös kéz okozta-e a halált vagy az elhalt saját akarata, kell e halálnemekkel foglalkoznia s erről a kir. ügyészséget pontosan tájékoztatnia.

3. Testi sérülések által okozott halálesetek.

A halál okának megállapításánál első sorban az veendő szemügyre, hogy nem található-e a hullán oly nyomok, a melyek külső erőszakra engednek következtetést, vagyis az u. n. *külsérelmi nyomok*. Az orvosszakértők feladata lesz megállapítani, hogy a talált sérülések mily összefüggésben állanak a bekövetkezett halállal, de a sérülések ismerete a csendőri közegre nézve is nagy fontossággal bír, mert a sérülés minőségéből gyakran megállapítható, hogy szándékos bűncselekmény vagy öngyilkosság forog-e fenn; másrészt arra is számos esetben következtetni lehet, hogy a sérülést mily eszközzel ejtették és így adat van a kezünkben arra, hogy milyen eszközt vagy fegyvert kell keresni a tettesnél, s azt házkutatás útján előkeríteni, hogy a tettessége bebizonyítható legyen; és végül sérülések, karczolások adatokat nyujthatnak arra, hogy a halált a tettel való küzdelem, védekezés előzte meg, a mi a tényállásra nézve mindig fontos.

Ez okból következőkben ismertetjük a testi sérülésekre vonatkozólag mind azt az orvosi ismeretet, a mire a nyomozásnál feltétlenül szükségünk van.

A sérüléseket az eszközök minősége szerint osztályozzuk. A testi sértéseket ejtő eszközök nemei:

1. Tompa vagy tompaélű eszközök.
2. Éles eszközök.
3. Szűrő eszközök.
4. Lövő eszközök, azaz lőfegyverek.

Ezeknek megfelelően a sérülések is:

1. Tompa vagy tompaélű eszközzel ejtett sérülések.
2. Metszett vagy vágott sebek.
3. Szúrt sebek.
4. Lövési sebek.

Ezek az elfogadott orvosi szakkifejezések; a ki a kezünkön megforduló orvosi látteletekben nem csak azt az utolsó sort szokta elolvasni, hogy a sérülés hány nap alatt gyógyult, állandóan e megjelöléseket találja meg; nem ajánlhatjuk eléggé minden csendőr figyelmébe a látteletek pontos átolvasását ép abból a szempontból, hogy ezek a sérülési nemek egyes esetekben miképp jelentkeznek és hogy a csendőr az orvosi látteletből ki tudja olvasni, hogy hol és milyen sérülést szenvedett az illető egyén.

a) Tompa vagy tompaélű eszközök által ejtett sérülések.

Tompa és tompaélű eszközök: az összeszorított ököl, kerek kövek, bot, karó, czölöp, dorong, kalapács, szék-láb, kocsilöcs, baltanyél, kulcs, a czípő a lábon (rugásnál), kancsó, üveg, edény (ha nem törött össze, mert ha összetörött, tompa eszközzel ejtett seb és vágott seb vegyesen áll elő) és ezenkívül számos oly tárgy, a melyet a felhevült egyén első dühében megragad.

Tompa és tompaélű eszközök a következő hatásokat idézik elő, a melyekből rendszerint ilyen eszköz használatára lehet következtetni:

- a) Felhámhorzsolások.
- b) Véraláfutások.
- c) Tátongó nyílt sebek.
- d) Idegközpontok megrázkódása.
- e) Belső szervek sérülései.
- f) Csonttörés és csontficzamosodás.
- g) Egész testrészek összezúzódása és leválása.

Felhámhorzsolások.

Az ember bőrének szerkezete tudvalevőleg három egymásfölé helyezett rétegből áll: a zsír- vagy hájréteg, az irha, s a legfelül a felhám. A tompa és tompaélű eszközzel ejtett sértések legkönnyebb neme az, a midőn az ütés folytán a bőrről a felhám leválik, s az irháig a bőr megnyílik: ez a *felhámhorzsolás*. A nyomozásnál gyakran nagy a jelentőségük. A kézzel való megfojtásnál, az áldozat nyakán a tettes körmei rendszeren ilyen felhámhorzsolásokat hagynak vissza a nyakon; akasztásnál a kötél nyomai szintén ily alakban jelentkeznek. Végül fontosak a felhámhorzsolások, karczsolások akkor, a midőn a tettes s az áldozat közötti küzdelemre lehet belőlök következtetni, s ily esetben nemcsak a hullán, de a tettesen található felhámhorzsolások birnak jelentőséggel.

A felhámtól fosztott irhán található elváltozások különbözők akkor, ha a sérült még hosszabb ideig életben maradt, vagy pedig nyomban a felhámhorzsolás után meghalt. Ha ugyanis a sérült még hosszabb ideig életben maradt, a felhámhorzsolás gyógyulni kezdett és elkezdődött az u. n. varosodás. Ha a sérült nyomban meghalt: az élet megszűnt, a felhámtól fosztott irha megszárad, kemény, késsel nehezen metszhető, pergamenszerű lesz. Ennek alapján állapítják meg az orvosok, hogy a sérülés után nyomban beállt-e a halál.

Véraláfutások.

A tompa eszközzel való behatás: ütés, nyomás, ütődés rendszerinti következménye, hogy a bőr alatti kötőszövet véredényei a nyomás folytán összetörnek és a kiömlött vér benyomul a bőr alatti kötőszövet hézagaiba, azokat kitölti; ezek véraláfutások, más néven véres beszűrődések. Élő egyénen ezek körülírt, kissé kiemelkedő, kék vagy kékesvörös színű, nyomásra fájdalmas foltokat képeznek; ezek azok a kék foltok, a melyeket verekedő egyéneken gyakran látunk, de ezek azok is, a melyeket magunkon akárhányszor tapasztalhatunk, ha valahová ütődünk, magunkat megütöttük. A folt egy két nap alatt lelohad, kezdetben zöld, majd sárgás színű lesz, végre, a szerint, a mint a vér felszívódása rövidebb vagy hosszabb ideig tart, 10—15 nap alatt gyógyul. A véraláfutások nagysága, terjedelme függ attól, hogy az milyen helyen ejtetett; a hol a bőr és a csont között vékony lágyréteg van, mint p. o. a fejen, az állon, a sípcsont élén, a kisebb erővel ejtett zúzódás is nagyobb terjedelmű lehet, mert a csont ellennyomása is behatással van, míg másutt, a hol a csontot lágyrészek vastag rétege fedi, p. o. a hasüregnél, a nagyobb erővel történt zúzódás esetleg kisebb nyomot hágy. Így tehát a véraláfutás terjedelméről magában véve az alkalmazott erőre kevés következtetést lehet vonni. Ugyanígy bizonyos egyéneken (p. o. aggok és gyermekek) kisebb behatás terjedelmesebb véraláfutást idézhet elő.

A véraláfutások a holttesteken az erőszakos behatás helyét jelzik, alakjukról ezenfelül az eszközre is lehet következtetni; különösen áll ez a bottal, korbáccsal, virgáccsal való ütéseknel, a melyek csikalaku véraláfutásokat hagynak maguk után. Jelentőséggel bírnak továbbá annak a megállapításánál, hogy a sér-

tett a támadójával szemben milyen küzdelmet fejtett ki. Itt is megjegyzendő, hogy ha a halál rögtön beállott, a véraláfutás eredeti kék, kékesvörös, sárgás színét, alakját megtartotta; míg ha régebbi eredetű, s a gyógyulás megkezdődött, a fentebbi ismertetett folyamat észlelhető.

A véraláfutásokhoz külsőleg nagyon hasonlítanak a *hullafoltok*. Ezek a bőrnek ugyanolyan kékes-szedres elszinesedését okozzák, mint a véraláfutások. A hullafoltok a testnek rendszerint azon a részén vannak, a melyen a hulla feküdt, továbbá legelőbb jelentkeznek a lágyrészekben. Egyszerű meg szemléléssel és ezt jól jegyezzük meg, a hullafoltokat és a véraláfutásokat egymástól megkülönböztetni nem lehet. Magától értetődik azonban, hogy annak a megállapítása, hogy hullafolt vagy véraláfutás van-e jelen, okvetetlenül szükséges. Ez akként történik, hogy a bonczoló orvos a foltot bemetszi. Bemetszésre a véraláfutásnál a beszűrődött vér mindenestül kiömlik, míg a hullafoltoknál kiömlött vérnek nyoma sincs, az átmetszett bőr és bőr alatti kötőszövet halavány s csak az átmetszett bőrekből apró vércseppek szivárognak ki. Ezért rendeli a birói és rendőri hullavizsgálatról szóló utasítás 22. §-a, hogy «a hullafoltok, véraláfutásoktól való megkülönböztetés végett, mindig bemetszendők».

A halál bekövetkeztével a véredényekből a vér kiürülvén: a halotton ejtett ütődések véraláfutást természetesen nem okozhatnak. Ennélfogva a hullán ejtett sérülések, p. o. ha a vízben uszó hulla ágakba akad s megsérül, ugyanúgy fognak az orvos által megvizsgálatni, mint a hullafoltok, t. i. be kell őket metszeni. A halál után ejtett sérülés akkor, ép úgy mint a hullafolt: nem fog vérezni.

Megjegyezhetjük még, hogy nagyon számos és ter-

jedelmes véraláfutások a maguk összességükben súlyos következményekkel járhatnak, sőt a halált is előidézhetik.

Sebek.

E helyütt a tompa vagy tompaélű eszközök által ejtett sebekről szólunk. Az eszköz itt ugyanúgy működik, mint a véraláfutásoknál: zúz, nyom vagy üt, de a hatása nagyobb, mert nem csak a bőr alatti kötőszövetet töri össze, hanem a testen *sebet* ejt. Az ilyen seb minősége különböző a szerint, a milyen irányból az eszköz a test felületét találta. Ha az irány függőleges volt: egyszerű szétzúzott seb keletkezik; ha az eszköz oldalról talált, vagy a testen tova csúszott: szakított, karélyos seb áll elő.

A zúzott seb s a szakított seb ismertető jelei: szabálytalan alakjuk, szétzúzott, egyenetlen, felhámfosztott és véraláfutásos széleik. (1. ábra.)

Meg kell jegyeznünk azonban, hogy egész tompa eszközök is okozhatnak oly sebet, a melyek első látásra nem tompa eszközöktől eredőnek tűnnek fel; ilyen eszközök élesszélű sebet okoznak, nevezetesen, ha oly testrészt találnak, a melyeken a bőr lényeges közbenső réteg nélkül feszül a csonton, p. o. a koponyán, a singsonton a könyöknél; erőteljes ütés p. o. a deszka lapjával, karóval úgy megrepeszti, hogy az ember késszúrásnak tarthatja. A hasfal is heves, tompa ütestől oly sebet kaphat, mintha éles eszköz metszette volna fel.

Élesszélű a tompa eszközzel ejtett seb, ha a tompa eszköznek a tett elkövetése alkalmával éles széle volt, vagy hegye; p. o. a fadarab egész kerek lehet, de egy alig észrevehető helyen olyan széle van, a mely olyan sebet ejthet, a milyeneket fejsze vagy kard szokott ejteni. A kerítésből kiragadott czölöpön szög lehet; a

1. ábra. Emberölés. Tompa eszközzel ejtett sebek fényképe.

karón éles ágacska ; a dorongon elálló rövid, éles szálka. Ha az eszköz a tett után eldobatott, a szög kieshetett, az ágacska, a szálka letörhetett és a kezünkbe már tompa eszköz kerül.

A harapott seb szélei szétzúzóttak és szagatottak. Gyakran a fognak lenyomatai észrevehetőek, de néha egész valószínűtlennek látszó sebek állanak elő, p. o. ha a hüvelyk izeit harapták le.

Fontos idegközpontok rázkódásai.

A tompa eszközök által ejtett sérülésekhez tartoznak s többnyire külsérelmi nyomokkal együtt lépnek fel, de a nélkül is előfordulhatnak: az agyrázkódás, a hátgerinczrázkódás és a hasrázkódás.

Az agyrázkódás és hátgerinczrázkódás tünetei: az öntudat zavara, nagyfokú izomgyöngeség, hányás, a szív működés és légzés gyérülése. Súlyosabb esetekben teljes eszméletlenség és rángatózás lép fel, vagy részleges bénulási tünetek. A hátgerinczrázkódás különösen vasuti baleseteknél fordul elő.

Csontok törése és ficzamosodása.

Ezek szintén a tompa eszközzel való ütések hatásaihoz tartoznak. Legfontosabb esetei a koponyacsonttörések (korcsmai verekedéseknél gyakoriak), a végtagok törései s a fojtási esetekben a szakcsont törése.

A csonttöréseknél meg kell jegyeznünk, hogy holt egyéneken a csontok külső erőművi behatásokkal szemben nagyobb ellenállási képességgel bírnak, mint az élők.

Testrészek összezúzódása és leszakadása.

Ezeket rendszerint nagy erők idézik elő, mint p. o. vasuti balesetek, elgázolások, földbeomlások, lőporraktárak és dynamitgyárak robbanásai, stb. Vannak esetek, a melyekben az egyes tagok felismerhetetlen részekre zúzódnak össze, úgy hogy az egyének azonoságának a megállapítása is nehézségbe ütközik.

Belső sérülések.

A belső sérüléseket lökés vagy összeütközés okozza; feltétlenül, ha a lökés, ütközés vagy esés (a mi szintén összeütközés) nagy erővel történt.

Belső szervek törése (gyomorrepedés, májrepedés, bélszakadás) esetén rendszerint beáll a halál, de a sérült még napokig élhet. Szívsérülés esetén is megtörténhetik, hogy a sérült nem hal meg rögtön.

Nagyon nagy erők rögtöni behatása esetén, p. o. lezuhanás, beomlás, lenyomás esetén nagyterjedelmű belső sérülések állhatnak elő, a nélkül, hogy külsőleg legkisebb nyoma lenne. De belső sérülések nélkül is beállhat ilyenkor a halál idegrázkódás (shok) folytán.

b) Metszett és vágott sebek.

Metszett és vágott sebeket éles eszközök ejtenek. Éles eszközök: a kés, tör, kard, fejsze éle, fokos, szablya, szurony, oldalfegyver, gyalu, tű, olló, üvegdarabok, éles kövek.

A metszett seb széle éles és sima, egyenes irányban halad és mélységében szűkül. Ilyen a vágott seb is, de a seb szögletei zúzóttak; a vágott seb mélyebb, gyakran a csontig hatol. Ha a metszés vagy vágás függőleges irányban hatolt a testre: a seb mindkét

széle egymáshoz hasonló; ha ferdeirányu: egyik oldala ferde s a seb széle karélyos.

Vannak esetek, a melyeknél a metszett sebből következtetést lehet vonni az eszközre, de ezek az esetek kivételesek. Így a beretva az alakjára emlékeztető sebet hagy hátra; a törött üveggel (korcsmai verekedések alkalmával) ejtett sérülések sok kis, egymásmellé sorakozott ívből állanak (majdnem kagylóalaku, mint az üveg törése), a kasza és sarló cakkos, lépcsőszerű sebet hagy maga után, mert bár a széle éles, de lekovácsolt.

Meg kell jegyeznünk, hogy ezeknél a sebeknél a seb alakja akárhányszor más, mint az eszköz alakja. Az izmok összehúzódnak és a gyógyulási folyamat is rögtön megkezdődik, úgy hogy a laikus a seb alakját alig állapíthatja meg. Ezenkívül ne feledjük, hogy a bőr a rostok irányában hasad, s így lehetséges, hogy a seb tátong, de mégis egész vékony eszköztől eredt.

Előfordul, hogy egy vágás több vágott sebet okoz (p. o. az összehajtott kendőn); ez megesik a testnek olyan részén, a hol a bőr ránczos, laza (pl. öreg emberek nyakán), valamint a fülkagylón is.

A vágás vagy metszés irányát számos esetben az orvos nem tudja magából a sebből megállapítani. De megállapítható ez az egyéb körülményekből, mint p. o. a hulla fekvése, a tettes lábnyomai, a vérnyomok.

c) Szúrt sebek.

Szúrt sebek éles eszközöktől származnak, a melyeknek hegye van. A szúrt seb csatorna-alaku, a melyen megkülönböztethető a *bemeneti nyílás* és a *szűrési csatorna*.

A szúrt seb néha rendkívül kicsiny s alig vérzik,

úgy hogy megtörtént, hogy elnézték vagy nem tulajdonítottak neki fontosságot.

A szúrt seb alakja ritkán felel meg az eszköz alakjának. Jegyezzük meg, hogy olyan kísérletek, hogy a gyanúsított birtokában talált szűrő eszközt beillesztik a sebbe, nem sokat érnek és gyakran már szomorú tévedést okoztak. Mindenek előtt itt is gondolnunk kell arra egyfelől, hogy az izmok összehúzódnak, másfelől, hogy a bőr hasad a rostok irányában. A kést a tettes beszúrja a testbe, de rendszerint nem úgy húzza ki, a mint beszúrta, s így a sebet megnagyítja. A kés, alakja után ítélve, ékalaku sebet hagy, de a bőr hasadása folytán egyélű késtől is származhatik hasadt seb, melynek mindkét oldala ékalaku. De megfordítva: a seb bemenete kisebb lehet, mint a számszám; az izmok összehúzódása folytán a nyílás két mm-el megszűkülhet, különösen ott, a hol a bőr nem csontokon feszül, mint p. o. has, nyak, mell, bordák között. Ha a seb alakja keresztre emlékeztet, ez csendőrszuronytól vagy hasonló négyélű eszköztől eredt.

A használt eszköz hosszúságát sem lehet a szűrési csatorna mélységéből biztosan meghatározni. A lágyrészek a szúrás alatt összenyomódnak, a szúrás után elfoglalják előbbi helyüket, s így az eszköz beljebb hatol a testbe, mint a milyen hosszú maga az eszköz; különösen feltűnő ez a hasszúrásoknál, a melyek néha rövid nyelű késsel okoztatnak, de a sérülés áthatol az egész testen a hátsó medenczecontig.

d) Lőtt sebek.

A lőtt sebek nyomai ritkán felelnek meg a kilőtt lövedék alakjának, mert különféle behatások és körülmények miatt a lövedék sem hatol mindig merőlegesen a testbe s nem is azon helyzetben, mint a hogy

a fegyvercső nyílását elhagyta. Ez oknál fogva a lövés nyoma lehet kerek, szögletes, hosszúkas vagy csillag-alakú.

A seb nagysága a lövedéknek a testbe való behatolásakor attól a távolságtól függ, a melyből a lövés történt; közvetlen-közelből a testbe lőtt lövedék bemeneti nyílása nagyobb, mint a mekkora a lövedék, ellenkező oldalán, a kimeneti nyílásnál is, a lövedék szakító erejénél fogva a seb meghaladja a golyó nagyságát. Ha azonban a lövés nagyobb távolságból történt, akkor a bemeneti nyílás vagy akkora, mint a lövedék, vagy ha a lövedék izomrészeket vagy hasfalat ért, a bőr rugalmasságánál és összehúzódásánál fogva mintegy 2 mm-el kisebb. A kimeneti nyílás nagyobb távolságból történt lövésnél nemcsak a lövedéknél, de a bemeneti nyílásnál is nagyobb. A lőtt sebekből a következőket állapíthatjuk meg:

Mily távolságból történt a lövés?

Ha a lövés közvetlen közelből történt, akkor a lövedék által ütött seb körül a lőpor lángja pörköt hagy hátra, s az el nem égett lőporszemcsék, mint apró mákszemek, a bőrbe sűrűen beékelődnek, a lőpor koromja belepíti a seb környékét, de ez a korom lemosás által eltávolítható.

Régi elültöltő fegyverek fojtása papírból vagy csepüből lévén, lövéskor meggyulad, s ettől gyakran még az 1 méter távolságban levő áldozat ruhája is tüzet fog, de megtörténik, hogy a fojtás egyes részei behatolnak a sebbe.

E jelenségek azonban a lőtt sebeknél csak akkor fordulnak elő, ha a lövés oly távolságon belül történt, mely a fegyvercső hosszának felel meg.

Ha a lövés nagyobb távolságból történik, akkor a lőtt seb egyedül a lövedék nyomait és hatását fogja mutatni minden mellékjelenség nélkül. Ha a fegyver

csövét a testhez közel illesztik, akkor a lőporgázok feszítő erejüknél fogva szétroncsolják a testet (p. o. fejet, száját), ha pedig a csövet a testhez erősen oda szorítják, akkor a fegyver is szétrobban. Abban az esetben, ha a fegyver és néhány töltény a helyszínén maradnak, próbálövésekkel meg lehet határozni, hogy a lövés mily távolságból történt, ha azonban a fegyver hiányzik, akkor a távolságot a fegyverszakértők már csak nehezen határozhatják meg, mert a lövés hatása a töltény lőpormennyiségétől s a fegyver szórás képességétől is függ. Gömbölyű golyó nagyobb távolságból kilöve kereknyílású sebet ejt, ép így a nagy, átható erejű fegyverből kilőtt hosszúkas golyó is.

Ha azonban a fegyver átható ereje csekély, mint a minő p. o. egy forgópisztolyé, akkor a hosszúkas golyó által ütött seb is néha hosszúkas lesz, mert az ilyen fegyver lövedéke rendszerint nem hegyével, de oldalával fúródik a testbe.

Nagy átható erejű fegyver golyója a csonton is környílást ejt, egyébként a csontot összeroncsolja. Seréttel ejtett lövésnél próbálövessel meg kell határozni, hogy hol van a serétek szórás kúpjának a csúcsa, a hol ezt megállapítjuk, onnan történt a lövés.

Milyen irányból jött a lövés?

Ha a lövedék semmi ellentállásra sem találna útjában, úgy a löcsatorna iránya jelezhetné a lövés irányát is. Mivel azonban a csontok a lövedéket irányukból eltérítik, ennél fogva sokszor a golyó egészen más irányban hagyja el a testet, mint a milyen a löcsatorna iránya.

Legpontosabban akkor határozhatjuk meg a lövés irányát, ha a lövedék a testen kívül még más tárgyakat is ért, mint ablakot, falat és azokon látható nyomokat hagyott. Ez esetben a pontokat egy képzelt vo-

nallal összekötjük, s ennek meghosszabbításában lesz a lövés iránya.

Serét lövésnél a szóráskúp középvonala jelzi a lövés irányát.

Minő fegyverből történt a lövés?

Azon esetben, ha a golyó a testben marad, olykor a fegyver minőségére is lehet következtetni.

Ugyanis hosszúkás golyóról a fegyver ürméretét (caliber) is meg lehet határozni s egyúttal azt is következtetni, hogy hátultöltő fegyverből lőtték ki, mert hosszúkás golyót elültöltő fegyverbe nem szoktak tölteni. A golyó és serét összetétele vegyi úton megállapítható, s ez fontos bizonyítékot képezhet, ha a gyanúsítottnál talált lőszer alkotó elemei ezzel azonosak.

Vontcsövű fegyverből lőtt golyón a huzagok nyomai meglátszanak. Az ürméretre lehet következtetni a sajtolt papirból gyártott fojtás nagyságából is.

A papirfojtás olykor görcsövi vizsgálat útján eredetét is elárulja, ha p. o. a papir oly könyvből lett kiszakítva, melyet a gyanúsítottnál találtak.

Egy lövés történt-e avagy több?

E körülményt golyólövéseknél a bemeneti nyílások számából lehet meghatározni, ámbar vannak esetek, midőn p. o. a golyó útközben szilárd tárgyat ér és kétfelé válik, ekkor egy lövésnek két nyoma is lesz. Serétlövésnél minden egyes találatkép középontja a lövések számát mutatja.

Maga lölte-e meg magát az illető, avagy más?

Ha maga lövi meg magát valaki, akkor a lövés a közeli lövés nyomait mutatja, s a bemeneti nyílás a test mellső részére esik, végül a megölt a fegyvert görcsösen fogja a kezében.

Utóbbi körülmény azonban egymaga nem elég bizonyíték, mert lehet, hogy valaki fegyvert szorongat a

kezében és ekkor lövik agyon, ez esetben a fegyvert szintén görcsösen fogja tartani a kezében.

Ha a golyó bemeneti nyílása hátul van, akkor kizártnak tekinthetjük, hogy az illető maga lőtte meg magát. A hulla kezének kormos volta is a mellett bizonyít, hogy az illető öngyilkos volt. A fegyver hiánya az öngyilkosságot nem zárja ki, mert lehet, hogy ellopták az öngyilkos fegyverét. Több lövés közül az volt az utolsó, a melyik azonnali halált okozhatott; ha azonban a vizsgálat azt igazolná, hogy nem a halálos lövés volt az utolsó, akkor az öngyilkosságot kizártnak tekinthetjük, mert csak gyilkosságnál fordulhat elő, hogy a gyilkos még a megölt halála után is tesz lövést.

A lövés nyomaira nézve még meg kell jegyeznünk, hogy néha serétes töltény elsütésével is lehet oly sebet ejteni, mely úgy néz ki, mintha golyó ejtette volna. Ez akkor áll elő, ha a töltényt a középben, a sörét és puskaportöltet határán köröskörül félig bevágják; ekkor ugyanis a löportöltet az egész seréttöltést egy egészben röpíti ki a csőből, a nélkül, hogy a serétek egymástól elválának. Hasonló lesz a serétlövés nyoma akkor, ha az közvetlen közelből történik, akkor is a még szorosán egymás mellett levő serétek oly sebet ejtenek, mintha golyóval lőttek volna. Faluhelyen megtörténik, hogy elültöltő pisztolyokat vízzel töltenek meg, s azzal követnek el öngyilkosságot. Nemcsak a víz, de a gázok feszítő ereje is teljesen szétroncsolják a test azon részét, a hová a lövés irányítva lett.

Ijesztés céljából sokszor sóval vagy törött borssal töltik meg a fegyvert, ez halálos sebet csak közvetlen közelből ejt, nagyobb távolságból csipős fájdalmat okoz, s a szőrzet a bőr alá sűrűen beékelődnek.

Közvetlen közelből a vaktöltés dugója, vagy fojtása

is ejtethet veszélyes sebet, sőt nagy löpormennyiség mellett gyertyát töltve a puskacsőbe, az még bádoglemezt is képes golyó módjára átlyukasztani.

4. *Vízben talált hullák.*

A vízbefulás eseteinek a megállapításánál számtalan nehéz kérdéssel állunk szemben. Ha hullát fogunk ki a vízből, a legkülönbözőbb esetek képzelhetők el; lehet öngyilkosság, a midőn valaki vízbe ugrott, lehet véletlen: beesett, beecsúsztott a vízbe p. o. a folyam partján haladó ittás ember; vagy csolnakkal felborult; foroghat fenn gondatlanság: a gyermeket felügyelet nélkül hagyták s az a vízbe bemászott, a híd vagy gázló elhanyagoltatott s beszakadt; lehet büntett, midőn az áldozatot vízbe dobták vagy belökték, de mindezek felül az okozza a legnagyobb nehézséget, hogy nem minden vízben talált hulla halt meg a vízben, hanem előbb megölték s utóbb dobták bele. Azonban az eset kinyomozása is különös nehézséggel van egybekötve: a hulla a vizen úszik, s nem ott találják meg, a hol vízbe került, helyszín egyáltalán nincs és változatlanul fentartott állapotról szó sem lehet. A szárazföldön talált hullán a külsérelmi nyomokat a csendőr könnyen megvizsgálhatja, a fejen a lösebet, a testen a szúrást a laikus is észreveszi és a halál beálltát, a test kihülését a csendőr maga megállapíthatja, a nélkül, hogy a hullát csak mozdítania kellene, míg a vizsgálóbíró kiszáll. Nem így a vízben talált hullánál. Azt ki kell fogni és mire a csendőr a helyszínére ér, már ki is fogták, sőt rajta élesztési kísérleteket tettek; ezenfelül a vízben beálltot oszlás a felhám leválása, az úszó hullának kövekhez, parthoz és kiálló ágakhoz való ütődése, fennakadása annyi mindenféle sérelmet okoztak rajta, sőt hal vagy rák

is kikezdheti, úgy hogy a valódi sérülések külső szemlélés útján alig ismerhetők fel. Ismeretes, hogy a víz sokszor annyira elváltoztatja az egyént, hogy öreg emberek fiatalnak látszanak.

A vízben talált hulla kivételénél mindenekelőtt ügyelni kell arra, hogy újabb sérülés rajta ne okoztassék. A legnagyobb ügyetlenség ezért, a mint kutakban talált hullákat néhol kivenni szoktak, hogy horoggal vagy vasmacskával halászsák ki. A testet nem szabad nyomásnak tenni ki és vigyázni, hogy lehetőleg mindig vízszintes helyzetben maradjon.

A hulla pontosan leírandó. Azokban az esetekben, ahol nem történik bírósági beavatkozás, ez az orvosrendőri eljárás feladata; de ügyeljünk arra, hogy a szemlejegyzőkönyvbe nem csak az orvosi adatok, hanem a ruházat, ennek a rongálódásai, a zsebek, az összeszorított ököl tartalma, a kezek alakja, s olyan külső ismertető jelek is felvétessenek, a melyekből a személy kilétére vagy sorsára lehet következtetést vonni. A csendőrfőnök legyen jelen az orvosrendőri hullaszemlénél s ezekre ügyeljen.

A vízben talált hullánál arra nézve, hogy a halált mi okozta, csak a bonczolás szolgáltathat biztos felvilágosítást. Csak bonczolás útján állapítható meg, hogy a halált fulladás okozta-e vagyis hogy az egyén élve került a vízbe és hogy a hullán talált sérülések még az élön ejtettek-e vagy pedig a vízben a hulla sérült-e meg?

Van egy néhány jelenség ezen esetekben, a melyekből következtetéseket szoktak vonni, de megjegyezhetjük, hogy ezek nem biztos jelek. Így:

1. A vízben talált hullák rendszerint különösen igen hidegek. Ez azonban csak a hideg vízben talált hullákra áll.
 2. A vízbefult egyén hullája feltűnően halavány.
- De ez előfordul más hulláknál is.

3. Ugyanígy van az ú. n. «lúdbőr». Ez nagyon gyakori a vízbefultaknál, de más hirtelen halál esetében is beállhat.

4. A vízbefult egyénnél a habzó tajték az orr és szájnílás előtt.

5. Az ú. n. macerálódás: a kéz és láb bőrének, a térd és könyök bőrének kékes színesedése, megdagadása és hámosodása. Ebből rendszerint az következik, hogy a hulla hosszabb ideig feküdt a vízben, de az idő, hogy mióta, nem tudható meg.

6. Elégé biztosnak tartják azt a tapasztalatot, hogy ha a férfinél a hímvessző s nőnél a csecsbimbó erősen össze van húzódva, akkor az egyén élve került a vízbe és ott fult meg.

7. Vízben talált gyermekhulláknál az összeszáradt köldökzsinór arra vall, hogy a gyermek hosszabb ideig a levegőn volt, mielőtt a vízbe került, mert a vízben meg nem száradhatott. (2. ábra.)

8. Abból, hogy valaki ruhástól találtatott a vízben avagy mezitelenül, még nem következik, hogy beleesett, vagy beledobták avagy hogy fürdés közben járt szerencsétlenül. Lehet, hogy megölték, felöltöztették s a vízbe dobták, de lehet, hogy meggyilkolták, levetköztették s úgy lökték a vízbe, hogy fürdés közben befultnak tartsák. Ellenben abból, hogy melléből bő víz jön ki, gyanítható, hogy élve került a vízbe.

Ismétem, hogy a vízben talált hullára nézve biztos adatot, a mi bizonyítékot képez, csak a bonczolás szolgáltathat. Olyan esetekben, a midőn olyan egyéb mellékkörülmények vagy olyan feltűnő külső sérelmi nyomok találhatók, a melyekből első látszatra következik, hogy szándékos büntett történt, természetesen a vizsgálóbíró megfogja tartani rögtön a birói hullabonczolást.

De ha ilyen világos jelek nincsenek és az eset nem

2. ábra. Gyermekölés. Vízből kifogott s macerálódott gyermekhulla (el nem vágott köldökzsinórral).

látszik mindjárt büntettnek, a kir. ügyészségnek nem lesz módjában orvostörvényszéki, vagyis bírói hullabonczolást indítványozni. Ennélfogva az orvosrendőri bonczolást kell megtartani és a most kifejtettekből nyilvánvaló, hogy nem ajánlható eléggé valamennyi csendőri közegnek, a kinek szívéen van az igazság kiderítése, hogy a járásorvosokat és községi, illetve körorvosokat kérjék fel ilyen esetekben a hullabonczolás megejtésére.

5. Fulladási halál.

A fulladási halál eseteinek ismerete egyike a leglényegesebbeknek a csendőrré nézve. Az idetartozó halál-nemek előfordulhatnak oly esetekben, a midőn a csendőr csupán közbiztonsági teendőket végez, midőn a véletlen vagy az öngyilkosság folytán beállott halált kell megállapítani és bűnügy nem forog fenn. Vannak azonban esetek, a hol az elhalálozás öngyilkosságnak látszik, de mégis büntett követtetett el, s az áldozatot a gyilkosság után felakasztották. A haláleset mindezen esetekben első látszatra egyformának tűnik fel, mert hisz nincsenek oly világosan látható jelek, mint az agyonütött, agyonlőtt egyéneknél és a vízbe dobott vagy vízbe ugrott ember hullája egymáshoz hasonló, úgy mint a más által felakasztott s a magát felakasztott emberé is, de éppen abban rejlik a nyomozó csendőrnek a különösen nehéz feladata, hogy kellő bizottsággal kiderítse, büntett áldozata-e az elhalt.

Ennek a megkönnyítésére szolgálnak az alábbi ismeretek.

A fulladási halál keletkezési módjai:

1. A lélegző nyílások elzáratása szilárd vagy folyékony testtel. (Lélegző nyílások: az orrnyílás és szájnyílás.)

2. A lélegzőutak eltömése szilárd vagy folyékony

testtel s a nyak strangulatiója (zsinegelése). (Lélegzőutak: a torok, a gége, a tüdő.)

3. A mellkas összenyomása.

A fulladási halál külső jelei:

1. A hullafoltok nagy kiterjedésűek és sötét vöröseszínűek;

2. Az arc kékesvörös, duzzadt, a szemek kidüledtek, a nyelv kilóg;

3. Az orrlyukakon, szájon, szemhéjaknál s a bőrön, különösen az arczon, de a nyakon és mellen is hajszál-éri vérömlések; — végül

4. Gyakori a vizelet és bélsár, férfiaknál az ondó kiürülése.

A fulladási halál egyes eseteit külön tárgyaljuk. Az első csoportba: a lélegző nyílások elzáratásához tartozik a megfúlás s a vízbe fúlás a melyről már szólottunk a második csoportba a lélegzőutak eltöméséhez az akasztás, zsinegelés, megfojtás.

a) Az akasztás.

Azon esetekben, midőn akasztásról van szó, inkább valószínű, hogy öngyilkosság történt, mint hogy büntett forog fenn. Felnőtt embert ugyanis nem olyan könnyű felakasztani s e munkára különösen egy ember nem is elég. Felnőtt ember okvetlen védekezni fog a támadás ellen s a védekezésnek legcsekélyebb nyoma is áruló lehet. A kis gyermekeknél és tehetetlen agognál ily eset már inkább elképzelhető, mert ezek ellentálló képessége számba sem jöhet. Mindezek daczára a büntett lehetőségét gyanus körülmények között nem szabad figyelmen kívül hagyni, mert sok merénylő azért választja az emberölés ezen módját, mert az, kinek nyakát zsineg szorítja össze, rövidesen

elveszti eszméletét, s segélyért sem képes kiáltani, mert a szó elakad torkán.

Nagyvárosi utonállók a lombos külvárosokban éjjel a faágak közé bujnak s onnan dróthurkot dobnak a gyanutlanul arra haladó idegen fejére. Egy rántással jó erősen megszorítják a hurkot s az elősiető büntársak kizsebelik az áldozatot. Ez az akasztásnak, mint büntettnak a legdrasztikusabb módja. Vannak azonban esetek, midőn első tekintetre kétségessé válik, hogy vajjon akasztás, mint büntett, avagy öngyilkosság forog-e fenn.

Ilyen esetben azután a nyomozó közeg éleslátására és józan eszére van szükség, hogy az igazság kiderüljön. A munka nem könnyű, mert sokszor a büntett és az öngyilkosság jelenségei ugyanazok. Az arc duzzadt, a száj habos, a nyelv kilóg, a szemek kidülednek s férfiaknál gyakran magömlés vagy vizezés is beáll. Némi különbség mutatkozhatik az arcszínben, mert ha az illetőt előbb megfojtják és azután felakasztják, arczszíne szederjes lesz, míg tisztán akasztásnál az arcszín halvány; továbbá a halála után felakasztott embernek nyelve nem szokott kilógni, végül akasztásnál azon a helyen, a hol a kötélen csomó van kötve s a hol a kötélen a vízszintes helyzetből a függőleges irányba hajlik, a kötélen nyoma is a vízszintesből fölfelé hajlónak látszik, ellenben ha valakit kötélen megfojtanak, annak nyakán a kötélen nyoma csak vízszintes lesz.

Gyanus esetekben számot kell vetnünk az egyéb mellékkörülményekkel is, melyek vagy az egyik, vagy a másik eset lehetőségét igazolják. Általában el kell gondolnunk, hogy volt-e oka az illetőnek öngyilkosnak lenni, emésztette-e bú, szerelem, gyötörte-e gond, betegség stb. s nem igazolja-e mindezeket egy sajátkezüleg irt búcsúzó levél. Ez utóbbinál is alapos körül-

tekintéssel kell vizsgáldni, ugyanaz-e az irás, olyan-e a tinta, papír, toll, mint a minőt a meghalt szokott volt használni, mert ellenesetben a legalaposabb gyanu tűnik fel a gyilkosság lehetőségére nézve.

Vizsont puhatolnunk kell az irányt is, hogy tulajdonképen kinek állott volna érdekében az illetőt megölni? Volt-e haragosa, örököse, adósa, ellenfele stb., s ezek hol voltak a kérdéses időben?

El kell továbbá gondolni, hogy vajjon mindazt, a mi látszik, előidézhetette-e maga a felakasztott ember? Mert megtörténhetik pl., hogy valaki a szoba közepén kötélen a mestergerendáról lóg; lábai alatt azonban nincsen szék, vagy más olyan butodarab, a mire felállva magát a gerendára felköthette volna. Ha megállapítást nyert, hogy lábai alatt ilyen nem is volt, lába pedig jó magasan van a föld felett, akkor valószínűtlen az öngyilkosság s inkább valószínű, hogy mások akasztották fel az illetőt. Azt nem szabad hinnünk, hogy valakinek okvetlen lógnia kell a levegőben, hogy halála bekövetkezzék, mert az embernek ülve, guggolva vagy térdelve is fel lehet magát akasztania; s az sem szükséges, hogy valaki éles zsineggel vagy kötélen kösse fel magát, mert lehet puha kendővel, vagy ruhával is a halált előidézni; elegendő, ha a nyak főütőerei és a nervus vagusnak nevezett ideg, a gégeideg erős szorításnak lesz kitéve, s az ember rövidesen elveszti eszméletét s ily állapotban maradván nemsokára be is áll a halál. Egy törzsörmester zseb-kendővel a szék karfájára akasztotta fel magát. Mind ezt azonban a köznép nem igen tudja s azért az öngyilkos azon hiszemben, hogy a kemény kötélen szorítását sokáig fogja érezni, puha kendővel köti fel magát. A megölt embernek megtevesztés szempontjából való felakasztása inkább csak mérgezés vagy megfojtás után szokott előfordulni; lelövés, agyonszúrás, vagy agyon-

ütés után nem, mert ezek nyomait akasztással nem lehet eltüntetni. Ha tehát a felakasztotton lövés, vagy szúrás nyoma is látszik, akkor inkább föltehető, hogy az illető előbb más módon akart öngyilkos lenni, s csak midőn mindez nem járt a várt sikerrel, fordult a kötélhez.

Mindenesetre előleges lövés vagy szúrás után el kell gondolni, hogy lehetett-e még ereje az öngyilkosnak arra, hogy magát felakassza, mert az sem lehetetlen, hogy p. o. az öngyilkos miután már felkötötte magát, nyomban borotvával is megvágta a nyakát; ez valószínűbb is, mint a fordított sorrend, mert ha valaki nyakát borotvával elvágja, akkor a nyak már nem elég erős ahhoz, hogy a testet a kötélen elbirja s a nagy vérvesztesség miatt sem képes az illető magát még fel is akasztani.

Akasztásnál kutatni kell az után is, hogy honnan való a kötél, mert ha nem a felakasztott házából való, akkor ez mindenesetre gyanus körülmény.

Meg kell vizsgálni azt is, hogy nem-e látni az akasztott emberen a dulakodás nyomait, mert büntett esetén ez felnőttnél okvetlen fel is tételezhető. Oly embernél azonban, ki iszákos, az ilyen karczolások és felhámhorzsolások sem bírnak jelentőséggel, mert lehet, hogy részeg állapotban a korcsmából jövet elesett és összetörte és karczolta magát, haza érve pedig kötéllel vetett véget életének.

Fontos az is, hogy milyen nyomot hagyott hátra a kötél s hogyan övezi a kötél a nyakat. (3. és 4. ábra.) Egy alkalommal egy felakasztott embert találtak, a kinél azonban a kötél csupán az illetőnek álla alá volt kötve, a nyak hátsó része pedig szabad volt, mivel azonban a kötél nyoma a nyak hátsó részén is volt látható, nyilvánvalóvá lett, hogy az illetőt előbb kötéllel megfojtották, s azután elég ügyetlenül — csupán állát kötve alá — akasztották fel.

3. és 4. ábra. I. Zsinégelés és II. önakasztás közötti különbség szemléltetően ábrázolva.
(A zsinég irányának felel meg az akasztási barázda.)

A kötél nyomaiból hiába akarjuk megállapítani azt, hogy a kötél a halál beállta előtt avagy után került-e az illető nyakára; a kötél nyomai e tekintetben eltérést nem mutatnak.

Nem ajánlhatjuk eléggé a csendőrnek, hogy ily akasztási eseteknél legyen körültekintő s a mellékkörülményeket a legnagyobb pontossággal állapítsa meg s csak ha alapos megfontolás és a mellékkörülmények összevetéséből látja, hogy idegen kéz játszott közre a halál előidézésénél, kérje az ügyészségtől a bírói szemle indítványozását.

Előfordult ugyanis, hogy egy beteges ember elkezeredésében felakasztotta magát s a nyomozó csendőr tisztán a miatt, mert az illető feleségének udvarlója volt, bírói szemle megtartását kérte. A csendőr kérelmének helyt adó bíróság a helyszínére kiszállott, de öngyilkosságnál egyebet megállapítani nem tudott, mert a csendőr azon feltevését, hogy az akasztást a meghalt egyén felesége és ennek udvarlója vitték véghez, semmi bizonyíték vagy körülmény nem támogatta. Ily módon természetesen felesleges munka és költség keletkezik, mit alapos megfontolással el lehet kerülni.

b) A zsinegelés.

A zsinegelés (strangulatio) az erőszakos halálnak azon módja, midőn valamely kötelet, zsinetet stb.-t valakinek szorosán a nyaka köré csavarnak, vagy hurkot vetnek a nyakra, minek következtében a halál rövid idő múlva beáll. Ily módon előfordult haláleseteknél inkább büntettre gondolhatunk, mint öngyilkosságra. Ugyanis az öngyilkos nem igen lenne képes arra, hogy a zsineg két végét addig húzza, míg a nyakra csavart zsineg a halált elő nem idézi.

Mindazonáltal vannak kivételek, mert már meg-

történt, hogy valaki hurkot kötött a nyakára s a kötél végét az ágyhoz kötötte, azután a hurkot annyira megfeszítette, hogy megfulladt. Más esetben az öngyilkos a kötél csomója alá egy botocskát dugott s azt csavarszerűen addig forgatta, míg a kötél megfojtotta. Az önzsinegelés ezen módjai igen ritkák s nálunk nem igen volt reá eset.

A zsinegelés, mint büntett bűnügyi krónikánkban már ismeretes. Majláth volt országbírónak a nyakára gyilkosai hurkot vetettek, hogy zajtalanul végezhesenek vele. Szegénylegényeinknek régi időben a karikás volt a legjobb fegyverük, ezzel fogták a lovakat, — miként manapság a csikósok szokták, — de egyúttal ezt csapták rá a lovas nyakára s midőn a hosszú ostor nyaka köré csavarodott egy erős rántással lehúzták a lóról. Ilyen karikással harczoltak ők a szabadságharcz ideje alatt is.

A gyilkosnak is igen alkalmas a zsinegelés arra, hogy áldozatát minden zaj, lárma, vagy dulakodás nélkül küldje a másvilágra.

Ha a zsinetet valaki nem orozva, hanem az áldozat lenyügzésével illeszti annak nyakára, úgy a dulakodás, illetve védekezés nyomai, mint karczolások, ruhaszakítások, véraláfutások okvetlen láthatók lesznek.

Az akasztás és zsinegelés közti látható különbségek a következők: zsinegelésnél a kötél nyomai csakis vízszintesen haladnak s az arczzsín szederjes, az akasztásnál, mint már ismertettük, a kötél nyomai a vízszintes iránytól eltérve felfelé irányulnak, az arczzsín halvány. (l. 3. és 4. ábra.)

Egy alkalommal valakit nadrágszíjjal fojtottak meg s a szíjon levő lyukak a hulla nyakán is látható nyomokat hagytak hátra. Később a gyanúsítottnál találtak is egy szíjat, melyen pontos mérések szerint a lyukak szintén olyan távolságra voltak egymástól,

mint a hullá nyakán levők, a mi által bizonyítva volt, hogy tényleg a kérdéses szíjjal fojtották meg az illetőt.

Akasztásnál a hullafoltok a függő test legalsó részén, tehát a lábaknál tűnnek elő s ha a hulla hosszabb ideig, legalább 15 óráig függve is maradt, a hullafoltok ezen helyről el sem tűnnek. Ellenben a zsinogelésnél, ha a hullát fel nem akasztják, — a hullafoltok a test azon részén lesznek láthatók, a melyen a hulla fekszik. Egyebekben mondhatjuk, hogy az akasztás és zsinogelésnél vannak olyan különbségek is, melyek a hulla felbonczolása után annak belsőjében láthatók, ezek ismertetése azonban itt fölösleges, mert a nyomozó csendőr a hulla külső meg szemlélésénél őket úgy sem láthatja, megemlítésük azonban azért fontos, mert kétes esetekben a bonczoló orvos nyujt tiszta képet arról, hogy vajjon a halál oka akasztás volt-e, avagy zsinogelés, a mi viszont a csendőrt arra nézve tájékoztatja, hogy öngyilkosságot, avagy gyilkosságot kell-e inkább feltételeznie.

Olykor azonban a mellékkörülményekből is lehet a halál okára következtetni. Így egy alkalommal egy száraz kútból egy hullát húztak ki, melynek nyelve vége le volt harapva s nyakán kötél nyomai látszóttak. Ebből kitűnt, hogy az illetőt előbb megfojtották s azután dobták a kútba, mely alkalommal az összecsatlanó fogsora nyelvét lemetszette.

Más alkalommal a kútból egy hullát húztak ki, melyen a későbbi megvizsgáláskor szintén látszóttak a kötél nyomai, de nyelve nem lógott ki, a miből viszont azt lehetett következtetni, hogy a kötél a halál beállta után került az illető nyakára. A nyomozás ki is derítette, hogy a kötelet azon emberek illesztették a hulla nyakára, a kik azt a kötélnél fogva a kútból kihúzták.

c) A megfojtás.

A kézzel való megfojtás csak büntettnél lehet a halál oka; mert ily módon öngyilkosságot nem lehet elkövetni. Hiába szorítaná össze valaki kezével a torkát, mire eszméletét kezdené veszteni, tagjai is anynyira ellankadnának, hogy a folytatólagos szorításra képtelenek lennének.

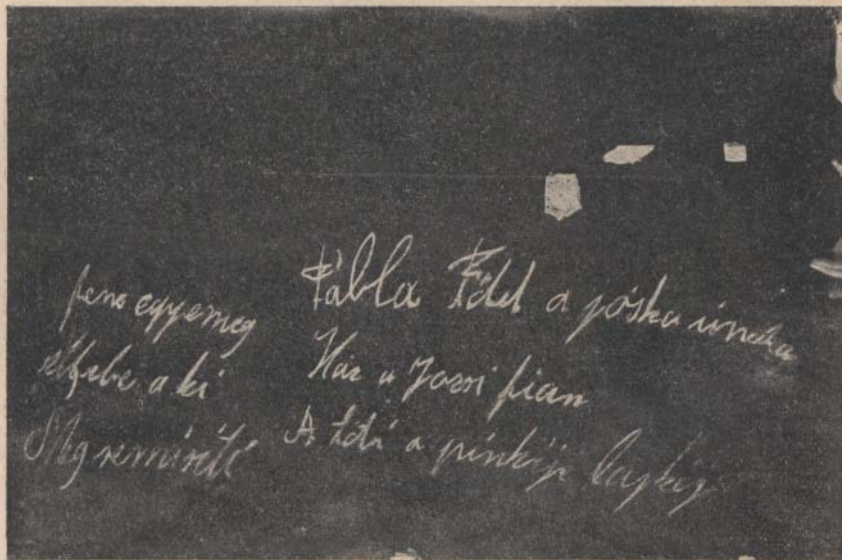
A kézzel való megfojtás abban áll, hogy kézzel valakinek a torkát összeszorítják, mely alkalommal a nyelv feneke a torok hátulsó falához nyomulván, a légutakat elzárja; a nyak főereinek megszorítása által pedig az agyban vérpangás áll elő, mely eszméletlenséget, végül a gégeideg (nervus vagus) összeszorítása fulladást idéz elő, s beáll a halál.

A kézzel való megfojtásnál rendszeren a kéz ujjai nyomot hagynak a nyakon. Így ha valakit jobb kézzel ragadnak torkon, annak nyaka jobb oldalán a hüvelyk ujj, bal oldalán pedig a többi ujjak nyomai maradnak vissza. Erős szorításnál a körmök nyomai is meglátszanak. Az ujjnyomok rendszeren kékesvörös színűek.

A kézzel való megfojtásnál a tünetek különben ugyanolyanok, mint a zsinogelésnél s a kettő közötti különbséget csupán az képezi, hogy zsinogelésnél a zsinognek, kézzel való megfojtásnál pedig az ujjak nyomai láthatók a nyakon.

Van azonban arra is eset, hogy ujjnyom és zsinog nyoma együtt jelennek meg, ez különösen oly alkalommal fordulhat elő, midőn p. o. az akasztott ember a kötelet nyakáról szétfeszíteni igyekezvén, ujjai a kötél alá szorulnak s eszméletét veszítve azok ott is maradnak.

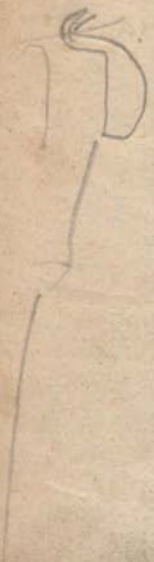
A kézzel való megfojtás esetei gyakoriak a gyer-

peno egy meg
elhebe a ki
Mg nem érti

Tabla Tólet a pöske ismét
Kis u Zsori fiam
A tóti a pinterje leghiz

5. ábra. Apagyilkosság és színlelt öngyilkosság. I. A tettes az áldozatot megölte, azután a hullát felakasztotta és az ott álló asztalon végrendeletet írt. A kép ezt az asztalt ábrázolja.

Regelat Nos
Bihar Megye Barandi la.
nagy. Seb. Juliana nevű
Seb. Bandon 19

6. ábra. Apagyilkosság és színlelt öngyilkosság. II. A megölt apa kézírása, a melynek az előbbi képpel való egybehasonlítása az asztalra irt végrendelet hamisítását mutatja.

végre a tettet. Előfordult, hogy az elkeseredett ember a hurok s a nyaka közé egy éles beretvát tett, úgy hogy a hurok összehúzódása egyidejűleg a beretvát a nyakba belenyomta és az ember elvágott nyakkal és felakasztva találtatott meg; első látszatra az eset úgy tünt fel, mintha előbb idegen kéz a nyakát elvágta s azután felakasztották volna. A kulcsot a kérdés megoldásához az eset egyéb körülményei és az adta meg, hogy a hulla közelében az ember saját beretvéja feküdt, a melyhez abban az időben csakis ő juthatott hozzá.

Ilyen esetekben tehát az első felvilágosítást az adhatja meg, hogy olyan volt-e az ember jelleme, kedélye s egyéb életviszonyai, hogy öngyilkosságra képes volt — avagy hogy olyan viszonyai voltak más emberekkel, hogy valakinek oka vagy indoka lehetett őt megölni.

Ilyen adatok a következők:

Mi oka lehetett az elhaltnak magát megölnie? p. o. gyógyíthatatlan betegség, büntetéstől való félelem, (diákoknál a vizsgától való rettegés, bukás miatti szégyen) sértett önérzet, reménytelen szerelem, vagy anyagi veszteségek, szülők, gyermekek vagy a hitves, jegyes elhalálózása, züllött családi viszonyok, zsarolók üldözése; alkoholistánál gyakori, hogy mikor mindent elitta, felakasztja magát.

Közölte-e az öngyilkos előzőleg a szándékát, emlegette, hogy öngyilkos lesz szóban, levélben, vagy megkísérelte már máskor az öngyilkosságot? A hátrahagyott leveleket alaposan meg kell vizsgálni, mert gyakran a gyilkos hamisít ilyeneket (5.6. ábra). Össze kell hasonlítani az elhalt birtokában talált irásokkal, hogy a betűk alakja, a fogalmazás, a helyesírás hasonló-e; ha a levél megemlíti, hogy az elhalt miért lett öngyilkos, utána kell kutatni, hogy megfelel-e az a valóságnak; de

meg kell vizsgálnunk a papírost és a tintát is, hogy olyan papír és olyan tinta van-e az elhalt házában?

A hulla helyzetét s a rajta talált sebeket kell először is megvizsgálni. Az öngyilkos sebei rendszerint a test elő részén vagy oldalán lesznek. A hulla hátán talált szúrt vagy vágott sebek ellenben gyilkosságra mutatnak. Kétes esetben tegyük a hulla kezébe a fegyvert s próbáljuk meg, el lehet-e vele érní a sebet? Igaz ugyan, hogy sok esetben az öngyilkosok, különösen az elmebajosok, egész furcsa módokat eszelnek ki.

Fontos a seb iránya is. Az ember jobbról balra lök és balról jobbra metsz. Ha tehát a seb fordított irányban fut: idegen kéztől származik, mert az alig lehetséges, hogy valaki a jobb kézzel a nyakát úgy vágta el, hogy jobbról balra metszett és viszont, hogy a jobb kézzel a felfelé fordított bal kéz ereit úgy vágja fel, hogy a seb a bal kezén jobbról balra halad. A dolog fordítva áll, ha valaki balog.

Ha a helyszín arra mutat, hogy a halált küzdelem előzte meg, ez büntetetre mutat; lehet azonban, hogy az öngyilkosság előtt az öngyilkos valakivel verekedett, hogy őt valaki bántalmazta. Alkoholistáknál meg-esik, hogy a haláluk előtt törnek, zúznak, magukat össze-vissza sebzik, s ezután vetnek véget életüknek.

¶ Következtetést lehet vonni a halál neméből s használt eszköztől is arra, hogy büntett vagy öngyilkosság forog-e fenn? A megfojtás bizonyosan bűnös kéz műve, a zsinogelés és vágott sebek okozta halál nagy valószínűség szerint gyilkosság; az akasztás ismét nagyon valószínűen öngyilkosság, kivéve kis gyermekek-nél. Leugrás az emeletről, hidról, vagy valamely magas helyről, valamint a széngázmérgezés többnyire öngyilkosság, gondatlanság, ha csak nem véletlen bal-eset. Lőtt sebeknél megjegyezhetjük, hogy az öngyil-

kosok a fegyvert rendszeren a halántékra, homlokra, szájba vagy szivre irányítják, bár megesezték, hogy a gyomorra, hátsófejre is. Ha a fegyver szétrobbant, ez öngyilkosságra vall, mert ez vagy onnan származik, hogy a fegyver tulságosan meglett töltve, vagy hogy az öngyilkos szorosán a testhez szorította. Ugyanerre vall a pörk a ruhán. Vaktöltés is öngyilkosságot sejtet, mert az öngyilkos izgatottságában elfelejti a töltényt megtölteni: a gyilkos erről aligha feledkezik meg.

Az öngyilkos rendszerint olyan eszközt használ, ami kezeügyébe esik, pl. akasztásnál spárga, nadrágszija, kendő, törülköző: tű, drót, szög többnyire csak öngyilkosok kezén fordul meg. Fejszét, baltát, fokost inkább gyilkosok használnak, de néha öngyilkosok is. Mérget öngyilkosok s gyilkosok is alkalmaznak, de a gyilkos szagtalan és ízetlen mérget használ, vagy legalább is annak szagát és ízét iparkodik eltüntetni azzal, hogy ételbe vagy italba keveri, ezért az oly feltűnő rossz szagú és ízű mérge, mint p. o. a phosphor, kénsav, ópium, strychnin többnyire öngyilkosságra mutat.

Az öngyilkosság módja többnyire az öngyilkos személyére vall: a katona és a vadász agyonlővi, az orvos megmérgezi magát; nők vízbe ugranak; az alsóbb néposztálynál a felakasztás a leggyakoribb, fiatalabb személyeknél a legrás valami magasabb helyről. Ha tehát a halál neme s a személy sehogyse egyezik (p. o. felakasztott katonatiszt), úgy az ember méltán gyanakodhatik.

Kettős öngyilkosságnál nagyon ritka, hogy egyik személy más eszközt használjon, mint a másik. Ha tehát egyik agyonlőtte magát, a másik a nyakát vágta el, úgy az eset legalább is nagyon különös.

Alaposan meg kell vizsgálni az öngyilkos kezeit. Ha mind a két kéz lőportól kormos, úgy a jobb kéz

a visszaáramló lőporfüsttől, a balkéz pedig attól lett kormos, hogy a fegyver nyilásához ért. Ha egyik kézen sincs lőporokorom, úgy czélszerű vigyázni az esetre. Abból, hogy a hulla keze véres, még mi sem gyanítható; az ember első fájdalomában oda kap, ahol megsebesült s így kezét megvérzi. Ha ellenben a hulla közelében véres ujjnyomok láthatók, úgy meg kell nézni, hogy a hulla kezei véresek-e, vagy hogy elérhetett-e a kezével addig a vérnyomig. Így p. o. egy esetben gyilkosságra mutatott, midőn a hulla bal hátsó lapoczkáján bal kéz lenyomatát találták. Ha a hullán lőtt seb van, kezében pisztoly, de a bemeneti nyílás a háton kisebb, elől nagyobb, ez nem öngyilkosság.

A ruházatból is vonhatók következtetések. Az öngyilkos akárhányszor ünneplő ruhába öltözik. Öngyilkosságra vall, ha az ing át van löve, de a mellény és kabát sértetlen; a gyilkosnak nincs oka a felsőruhát kinyitni és oldalt vetni. A hulla zsebeiben talált vérnyomok arra mutatnak, hogy gyilkos valamit keresett; az öngyilkosnak erre sem oka, sem módja nem volt. Ha a zsebben a használt eszközből valami maradt: mérge, golyó, lőpor, úgy öngyilkosság látszik fennforogni.

Szabad téren talált hulláknál fontosak a lábnyomok; ha két nyom visz a hullához, de csak egy vissza, úgy büntett követtetett el; ellenben, ha egy visz oda s visszafelé egy se, akkor öngyilkosság. Zárt helyeken a zárok állapota fontos. Ha minden belülről be van zárva, s reteszelve s a kulcs belül van, vagy p. o. széngázmérgezésnél az ablakok gondosan beragasztva, úgy öngyilkosságra gondolhatunk. Ellenben ha a helyiség be van zárva, s a kulcs sehol sincs, úgy valószínűleg járt ott valaki, a ki elvitte, tehát büntett történt. Megfigyelhettük azonban, hogy úgy a gyilkosok, mint az öngyilkosok ép a zárokra nézve igen

gyakran iparkodnak a nyomozást megtéveszteni. Látunk oly esetet, a hol az öngyilkos bezárkózott, s a betört ablakon át kidobta a kulcsot a hátsó udvarba s ezután felakasztotta magát.

Abból, hogy a fegyvert megtaláljuk, még nem lehet következtetést vonni. Ha a hulla a fegyvert görcsösen fogja, ebből az következik, hogy már életében is a kezében volt, mert a hullának nem lehet azt úgy a kezébe nyomni, mintha görcsösen fogná. De ebből még nem biztos, hogy öngyilkos, mert védelmére foghatott fegyvert (vagy párbajban esett el). Viszont a fegyvert gyakran ellopják a hulla mellől, mert állítólag az öngyilkos fegyveréhez mindenféle babona fűződik.

Igen gyakori a kombinált öngyilkosság, t. i. mikor valaki többféle módhoz folyamodik, akár azért, mert az egyik nem használt vagy mert biztosabb halált keres; p. o. mérget vesz be és főbelövi vagy felakasztja magát. A több sérülés magában véve tehát még nem bizonyítéka a gyilkosságnak.

7. Magzatelhajtás.

A magzatelhajtás minden esetben az ember élete elleni bűntett, a mennyiben a magzat, a csirázó ember élete ellen irányul, sok esetben azonban, midőn a bűntett az anya halálát is okozta: a nem természetes halálesetek közé is tartozik.

Titkosan és alattomosan űzött bűncselekmény, a melyről akárhányszor tudjuk, hogy kik űzik, de kiderítésük rendkívül nehéz, s igen sokszor a kinyomozásuk nem is sikerül. A bábák javarésze űzi azt a falun, azon ürügy alatt, hogy a nő «elmaradt havi tisztulását» vizsgálja, vagy hogy hasfájás, görcsök ellen «kenés»-t alkalmaz: de egész bizonyos, hogy

azok a szülésznők. a kik az ujságok apró. hirdetéseiben azt hirdetik, hogy nőknek «tanácscsal és segélylyel» szolgálnak, magzatelhajtással foglalkoznak s a tanács és segély ürügye alatt csalogatják a magzatuktól szabadulni akaró nőket. Megfigyelhető azután, hogy olyan nők, kik már maguk is egy-egy ízben magzatjukat elhajtották, s az sikerült, sokszor szolgálnak tanácscsal, sőt végre is hajtják az elhajtást, a hozzájuk fordulókon.

Gyanus mindenesetre, ha a nőn a terhesség észrevehető volt s hirtelen megszűnt és a nő fekvő beteg, vagy ha fenn is jár, feltűnően vértelen, halovány arcú. Lehet, hogy véletlenül vetélte el a magzatát, de mindenesetre jó az eset iránt érdeklődni; ha a nő hajadon, vagy már sok a gyermeke, ha a bába előzőleg nála járt, vagy ő a bábánál: ilyenkor lehet az ügyben valami. Gyanus továbbá a bába akkor, ha olyan nők, a kiken a terhesség még alig észrevehető (mert az elhajtás többnyire a terhesség első hónapjaiban szokott eszközölni) nagy számban fordulnak meg a bábánál, különösen ha messzebb fekvő községekből is sűrűen keresik fel idegenek.

A nyomozások eredménytelenségének többnyire az az oka, hogy hiányos a nyomozás; mert itt is, mint a mérgezéseknél, nem elég az orvosi vagy vegyészeti vizsgálat, hanem nekünk kell arra nézve adatokat szolgáltatnunk, hogy a nő mivel hajtotta el a magzatot. Ehhez pedig első sorban szükséges az elhajtó szerek ismerete. Ezek után kell kutatnunk és ha nem is találjuk meg azokat a tettesek birtokában, bizonyítékkal szolgál az is, hogy azok a tettes birtokában voltak. Lesz reá eset, hogy a tanúk elmondják, hogy ilyen vagy olyan alakú, kinézésű szert láttak a nőnél és ha ilyenkor a nyomozó közeg ismeri az elhajtó szereket, reá juthat, hogy milyent használhattak a tettesek.

Mindenekelőtt jegyezzük meg, hogy olyan szer, a mely a magzatot elhajtja, a nélkül, hogy az anya egészségét ne veszélyeztesse, nincsen; kivéve természetesen a szakértő orvosi műtétet. Olyan magzatelhajtó eszköz és szer azonban, mely a magzatot elhajtja és egyuttal az anya egészségére veszélyes, sőt halálos, igen sokféle ismeretes, s más-más vidéken különböző.

Ezek három csoportba sorozhatók:

1. a melyek a testre kívülről alkalmaztatnak;
2. a melyek a nő nemi szervén alkalmaztatnak;
3. a melyeket be kell venni, tehát a gyomron át hatnak.

Különösen:

1. Erős testmozgások; futás, táncolás, ugrás, nehéz súlyok emelése; továbbá a hasfal erős nyomkodása, az u. n. kenés, masszírozás. Természetesen az, hogy ezeket azért tették, hogy a magzatot elhajtsák, nehezen lesz bebizonyítható.

2. Ide tartoznak azok a módok, hogy valami éles eszközt vagy valami izgató szert vezetnek be a hüvelybe; ilyen a peteburok megszúrása (kötőtűvel), meleg víz, glycerin, olaj, mindenféle sűrített savak, oldatok befecskendezése; hagyma vagy alkörmős (hosszú fehér gyökér) gyökerek betolása a hüvelybe és ott annak megforgatása; végül különböző flastromok, piócza alkalmazása.

3. Azokat a szereket illetőleg, a melyeket magzatelhajtás céljából be szoktak venni vagy beadni, igen tanácsos, ha a nyomozó közeg ismeri, hogy az illető vidéken mit szokott a nép hánytató, hashajtó, hughy-lajtó szernek használni, esetleg mit használnak a nők az elmaradt havi tisztulás rendbehozására.

A gyakrabban előforduló ilyen magzatelhajtó szer-
rek a következők (ide iktatjuk mindegyiknek a külön-

böző vidéken divó nevét, valamint a latin és a német nevet is, mert a nép ezeket az anyagokat vidékenként másképp nevezi):

Állati szerek: a kőrisbogár vagy spanyol légy (Lytta vesicatoria, spanische Fliege), virágbogár, rózsabogár, Szentivánbogár (Cetonia aurata, Rosenkäfer), vizenforgó, keringőbogár, vizenkórász, vizifutoncz (Gyrinus natator, Wasserdrehkäfer); májusi bogár, cserebogár, nünűke, olajbogár, Isten tehéncéje (Meloe majalis, Maienwurm).

Ásványi szerek: borkő, foszfor, arzén, kékkő, rézgalicz (ezek természetesen nagy mértékben mérgező anyagok).

Növényi szerek: nehéz szagú boróka, bécsi rozmarin, boldogasszony ága, lóciprus (Juniperus sabina, Jungfrauenrosmarin, Sadebaum); sennalevelek vagy szennamanna, anyalevél (Cassia acutifolia v. lenitiva, Mutterblätter, Sennesblätter); anyarozs (Secale cornutum, Mutterkorn); tiszafa, tiszafenyő (Taxus baccata, Eibenbaum, Sebenbaum); közönséges boróka, borsfenyő, tövisfenyő (Juniperus communis, Wachholder); sáfrány (Crocus sativus, Safran), thujalevél, életfa, kerti cedrus (Thuja occidentalis, Thuja); ruta, virnánz (Ruta graveolens, Raute); varádcis, aranyvirág, fájdalomfű, grádcis koró, gilisztavirág, patikai varádcis koró (Tanacetum vulgare, Rainfarn); farkasalma, farkasgégevirág, pipavirág, farkas hézaggyökér (Aristolochia, Osterluzei); fekete hunyor, Krisztusvirág (Helleborus niger, Niesswurm); boroszlán, farkasboroszlán, farkasbors, méregpuszpáng, gyalog olajfa, farkashárs (Daphne mezereum, Kellerhalsblätter); végül hagyma és fokhagyma. Mind-ezeket rendszeren borban főzik és így veszik be.

Vannak esetek, a hol az elhajtott magzatot meg lehet találni, gyakran szemétdombon és árnyékszékben. Voltak esetek, a hol a nő az árnyékszékben ülve

7. ábra. Alkoholban conservált, elhajtott méhmagzat.

szülte meg gyermekét. A megtalált méhmagzat megtisztítandó és üvegbe, u. n. «absolut alkoholban vagy 20%-os formalinban» teendő el, a mely minden gyógyszerárban kapható. (7. ábra.)

8. Mérgezés.

A mérgezés a legalattomosabb ölési módok egyike s így kiderítése a legnehezebb feladatok közé tartozik. A mérgezési esetek nyomozásában a végleges feleletet a vegyész fogja arra megadni, hogy milyen méreg oltotta ki az életet. A vegyi vizsgálatot hazánkban a B. P. 244. §-ának 1. bek. értelmében a m. kir. országos bírósági vegyész teljesíti, a kinek hivatala, illetve intézete Budapesten (II. ker. Győző-utcza) van. A bírósági vegyész egész munkája azonban attól függ, hogy a nyomozás neki mily adatokat képes szolgáltatni. Jól jegyezzük meg ugyanis azt, hogy a vegyi vizsgálat, a «mérgek keresése» nem úgy történik, hogy a vegyész a rendelkezésére bocsátott hullarészekben általában valamilyen mérget keres; vannak, a kik azt hiszik, hogy ez a keresés olyan, mintha a lisztes zsákba esett kést keressük, s lehet, hogy vagy azt találjuk meg, vagy egy villát vagy egy kanalat, vagy valami más tárgyat; ez azonban téves; a vegyész egyszerre csak egy bizonyos méregre nézve tehet kísérletet s ezért nem lehet a vegyésznek a megvizsgálandó részeket azzal adni át, hogy keressen bennök valami mérget, hanem adatokat kell neki szolgáltatni arra, hogy milyen méreganyagokat keressen. Előfordulhat az az eset is, hogy a vegyész talál egy bizonyos mérget, de a halált egy más méreg okozta. Már most, ha tekintetbe vesszük, hogy a vegyi vizsgálat a nyomozás befejeztével eszközöltetik, s azt a budapesti országos bírósági vegyész teljesíti, a ki a nyomozás alatt nem adhat nekünk útbaigazítást, úgy alig kell tovább fejtegetnem azt, milyen nehéz és fontos feladat előtt áll a nyomozó csendőr, mikor a vegyi vizsgálat számára kell előre adatokat gyűjteni és nyomokat keresnie.

A következőkben állítjuk egybe azokat az ismereteket és teendőket, a melyekre ilyen esetekben szükségünk van.

1. Gyanus minden olyan haláleset, mikor valaki meg nem magyarázható okból hirtelen elhalt és olyan tünetek léptek fel, a melyek egy bizonyos betegségnek nem szoktak a tünetei lenni. Nem szükséges azonban, hogy a mérgezés rendes tünetei: hányás, szédülés hirtelen lépjenek fel; gyakoriak az esetek, a mikor valakinek hosszú időn át apránként adták be a mérget, vagy az elhalt más bajban, p. o. tüdővészben sinylődött és gyógyszerben több ízben adták be azt neki, addig míg hatott.

2. A gyilkosságoknál leggyakrabban használt mérgek: az arzén, kékkő, cyankali, foszfor, kénsav, ritkábban fordul elő a nikotin, strychnin. Gondatlansági esetekben s öngyilkosságoknál, balesetekben gyakori a széngáz, rézgálicz, lúgkő, maszlagos nadragulya, beléndek, csalmatok és egyéb növényi anyagok, valamint az alkohommérgezés.

Az arzén kisebb mértékben is öl. Tünetei a hányás, égető szomj, karczoló, égető érzés a torokban, gyomor-fájás, ájulás és fájdalom a czombokban. Az arzénal mérgezetten izzadsága és lehellete némelyek állítása szerint foghagyma szagú.

A kékkő felismerhető a keserű mandulára emlékeztető erős szagáról.

A cyankali rohamosan öl, néha egy-két perc alatt; teljes eszméletlenség és görcsök a jelei.

A foszfortól az ember bőre sárgás színt kap és sötétben a lehelet világít (ép úgy, mint a sötétben dörzsölt foszforos gyufa). A foszfort rendszeren gyufaszálakról kaparják le; megjegyezhetjük, hogy ahhoz, hogy a foszfor halált okozzon, legalább 80–100 gyufa szükséges.

A kénsav különösen a szájszögletekben hagy hátra maró nyomokat.

A nikotin a dohány szagáról ismerhető fel.

A strychnin fulladási halált okoz, s igen hirtelen hullamerevséget.

A széngáz világos-vörös hullafoltokat idéz elő.

A rézgálicznak különös külső tünete nincs, de a hányadék kékes vagy zöldes színű.

A lúgkő s kربول szagáról ismerhető fel.

A maszlagos nadragulyában (atropa belladonna) az atropin a mérges anyag; jellemző hatása az erősen tág pupilla, a mely oly erős lehet, hogy a kék szem is feketének látszik. E kellemetlen tágulásról maga a beteg panaszkodni fog.

Rokon mérges növények: beléndek s a bolondító csalmatok (latin nevén hyosciamus niger és datura stramonium). Ezek sokszor az őrzöngésig menő izgatottságot és tombolási, verekedési rohamokat is okoznak.

A gombamérgezés, rothadt vagy lépfenés húsok okozta mérgezések, kőrisbogárpor (melylyel sok éretlen tréfa szokott a nép körében elkövetetni) s egyéb növényi és szerves anyagok csak mikroszkopiai úton bizonyíthatók. De számos esetben, különösen mérges gombáknál, a hányáson s fejfájáson kívül őrzöngési rohamok állanak elő, s az arcszín halavány, kékes.

A tünetek megfigyelése és megítélése rendszeren az orvos dolga; de lehet eset, hogy az orvos nincs mindig kéznél, s akkor érkezik, mikor már a tünetek mulnak. Ezért a csendőrnek is meg kell azokat figyelnie, vagy a beteg hozzátartozóitól kérdezősködni e fajta tünetek után és azokat mindenesetre feljegyezni.

3. Ha a vegyész nem is állhat a nyomozás alatt rendelkezésünkre, orvos mindenesetre jelen van, akár a kezelő orvos, vagy halottkém, a ki adatokat nyújthat

arra nézve, hogy milyen méreg okozhatta a halált. További adatokat találhat az orvosrendőri hullaszemle, a melyet minden ilyen esetben meg kell tartani és a szerzett tapasztalatokat sürgősen bejelenteni a kir. ügyészségnek. Végül a mennyiben bírói hullabonczolás foganatosított, azon a csendőr mindenesetre vegyen részt és igyekezzék megtudni az orvosoktól, hogy milyen jelenségeket észleltek és azok véleményét arra nézve, hogy milyen mérgezés esete foroghat fenn. Gyakori eset ugyanis, hogy az orvosok csak azt jelentik ki, hogy mérgezés gyanúja forog fenn s vannak bírák is, a kik ezzel megelégszenek, holott a bírói hullabonczolásról szóló utasítás 47. §-ának utolsó bekezdése egyenesen előírja, hogy az orvosok tartoznak kifejtetni azokat a gyanújeleket, a melyek arra mutatnak, hogy a halált méreg és nem más okozta.

Az orvosoktól szerzett adatok alapján induljon el a nyomozó közeg annak a kutatására, hogy honnan és milyen méreg szereztetett be?

4. Ásványi mérgeket, különösen a melyek csak gyógyszerárakban és drogueriákban kaphatók, könnyű lesz megtalálni, s reájutni, hogy a tettes hol szerezte. Jegyezzük meg azonban, hogy ha a gyanúba vett egyén birtokában nem találjuk meg a keresett mérget, az egyenes bizonyítéka lehet annak, hogy a mérget használta, s azért nincs már meg. Azt kell tehát kutatni, hogy szerzett-e az illető, vett-e valahol olyan mérget.

Növényi mérgeknél s olyan anyagoknál és gyógyszerelnél, a melyek házi használatban vannak (vitriol, lúgkő, kékkő), nehezebb a dolog. Majdnem minden ember nagyon könnyen jut a legveszélyesebb mérges növények birtokába s orvosságok összegyűjtése útján is egész sereg méreg van a háznál. Majdnem minden vidéken más és más mérges növényi és ásványi anyagokat is használnak a legkülömbözőbb czélra: hideg-

elés, köhögés, rheuma ellen, a lovak, marhák, sertések bajaira, búza és gabona páczolásra (arzén), a népnek mindenféle írja és gyógyszere van, a melyeket azért használ, mert vagy a babona, vagy valami helyi ősi hit fűződik hozzá, vagy számos esetben valami kuruzsló ajánlotta. Igen sokat lendít a dolgon, ha a csendőr ezeket a helyi szokásokat ismeri, legalább is tudakozódik utána, hogy erre vagy arra a czélra mit szoktak használni, a szomszédok a gyanúba vett egyén birtokában milyen növényeket láttak, milyeneket szokott gyűjteni, milyenek után érdeklődött. A házkutatásnál igen gondosan kell eljárni, s mindenféle száraz növényt, port, teának, főzetnek használt anyagot, orvosságos üveget, dobozt el kell vinni. Eféle gyanús anyagokat a nép rendesen valami zugban (kamra, fülke) tart, a hol apróbb kézi szerszámai, zsebkése, borotvája, pipája, dohányzacskója hever. Nehogy zavar legyen, pontosan jegyezzük azonnal fel, hogy hol mit találtunk.

Ugyan fontos végül, hogy a mérgezett beteg vagy halott körül mindazt, a mi a vegyészeti vizsgálatra fontos: megkeressük, megőrizzük. Ilyenek a kendő, a mibe a hányás után a száját törölte, a fejpárna, a melyre esetleg szájából valami szivárgott, az edények, a melybe hányt, vizelt és székelt; ezeket el kell vinni úgy, a mint vannak s a vizsgálóbírónak átadni. Ételnél ki kell deríteni, hogy a maradvány hova lett? Néha a kutya, macska megeszi s az is megdöglök, a mi jele annak, hogy az ételben méreg volt.

9. A fegyverekről.

A fegyverekről, mint a nem természetes halálesetek egyik leggyakoribb eszközéről, külön kell szólnunk. Kétféle csoportját ismerjük a fegyvereknek és pedig a lő- és szálfelegyekét.

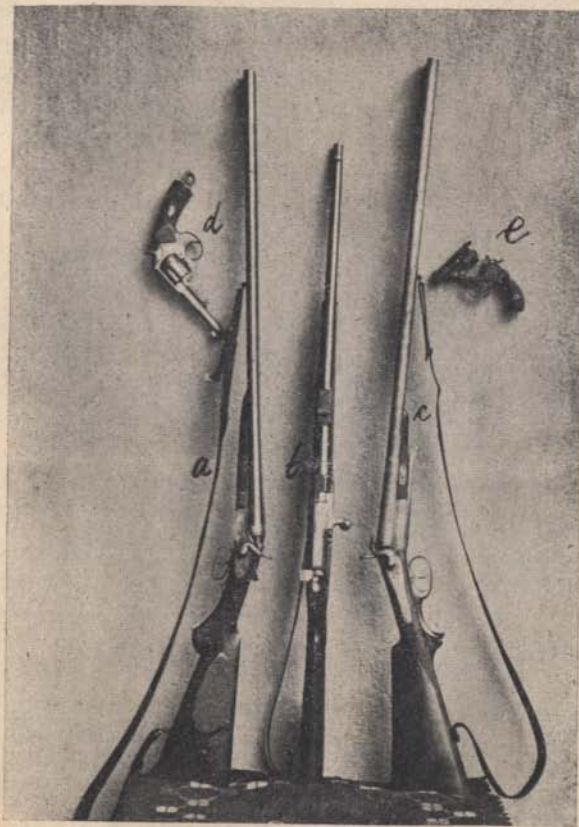
A lőfegyverek lehetnek elültöltőek vagy hátultöltőek és ismét egy-, két-, három-, vagy négycsövűek. Fajra nézve lehetnek golyós, vagy serétes fegyverek. Nagyságra nézve lehetnek puskák vagy pisztolyok. A szál-fegyverekhez tartoznak a kard, szurony, tőr. A nyomozásnál kiváló fontosságú a fegyverek ismerete, mert e nélkül nem lehet meghatározni, hogy az ejtett seb milyen fegyvertől ered. A legrégebbi fajtájú fegyverek az úgynevezett kovásfegyverek, a melyek manapság már csak régi fegyvergyűjteményekben láthatók. A kovásfegyvert az elültöltő kapszlis fegyver váltotta fel, mely falusi parasztemberek használatában még ma is található.

Az elültöltő fegyvert következőkép töltik meg. Először lőport öntenek a csőbe, s ezt papirdugaszszal lefojtják, azután golyót, vagy sörétet tesznek a csőbe s ezt is papirfojtással zárják le, végül a csőnek a kakas alá kinyúló piramisalakú csatornájára gyutacsot tesznek.

A hátultöltő fegyvereket a csövekbe hátulról beillesztett töltényekkel szokták megtölteni.

Ezen töltényeken a gyutacs vagy egy a töltényből kiálló szegecs alá van helyezve s az ilyen fegyvereket Lefauchaux-fegyvereknek nevezzük, s ezek a régibb rendszerűek, vagy pedig a gyutacs a töltények fenekeinek közepébe van sajtolva, s ezen fegyvereket Lancaster-fegyvereknek nevezzük. A legújabb rendszerű fegyverek a kakas nélküli Lancaster-fegyverek. A golyós fegyverek rendszerint egycsövűek, s többnyire ismétlődő szerkezetűek s karabélyoknak is nevezik őket. A legrégebbi rendszerű golyós fegyver a nem ismétlődő szerkezetű Werndl-karabély, s ma még a pénzügyőrök, börtönőrök és erdő-, mezőőrök használatában látjuk őket.

Az ismétlődő golyós fegyverek, a Kropatschek-, a

8. ábra. Lőfegyverek: a) Lancaster, b) golyós fegyver (Karabély), c) Lefauchaux, d) forgópisztoly, e) amerikai forgópisztoly.

Mauser- és Manlicher-karabély, ez utóbbit látjuk a hadsereg használatában. (8. ábra.) Az önműködő fegyverek közül legismeretesebbek a Browning és Winchester.

A hátultöltő vadászfegyverek tölténye papírból vagy sárgarézhüvelyből van készítve (ez utóbbi ritka). A papírhüvely színre fehér, sárgásbarna vagy zöld, ez utóbbi a legdrágább s így faluhelyen a köznép rendszerint a fehéret vagy sárgásbarnát használja.

A töltény a fegyver ürmérete szerint 12-, 14-, 16-, 20-as öbnagyságú lehet. A legnagyobb öbnagyságú a 12-es, a legkisebb a 20-as vadászfegyver.

Az öbnagyság a töltény fenekét képező sárgarézkupak közepén számmal van jelezve.

A töltényt előbb puskaporral látják el s ezen lőportöltet fojtással van lezárva, azután golyó vagy serét van rátéve, végül ismét egy vékonyabb fojtással lesz ez is lezárva és a töltény felső szegélye rá lesz hajtva vagy hengerelve.

A fojtás vagy kéreg papírból van gyárilag összejajtolva, vagy tehénszorból. A fojtás mindkét felülete színes papírral van leragasztva.

A töltények könnyebb felismerhetése végett a seréteket lezáró fojtásra vagy a töltény oldalára számokat szoktak írni, melyek jelzik, hogy mily minőségű söréttel van a töltény megtöltve.

A serétek 0-tól 14. számig terjedő nagyságúak.

A kása nagyságú seréteket a vadászok «dunszt» néven ismerik. Az ennél nagyobb 14–10. számú serétek szárnyas vadakra (fogoly, fácánra) lesznek használva. A 8–2. számú vastagabb seréteket nyúlra használják, s a legvastagabb 00-ás seréttel lövik az őzet. A serét és golyó közötti átmeneti lövedék a futó, vagy pósta, a mit a töltényeken P-vel jelölnek.

A serétes vadászfegyverből lehet azonban golyóval is lőni, a háromcsövű vadászfegyvereknél a harma-

dik alsó cső kizárólag golyóra van készítve. A serétes fegyverek golyói vagy gömbölyűek, vagy pedig hengeralakúak; ez utóbbiak a jobbak, mert oldalukon huza-gok vannak, s a golyót ép úgy, mint a vontcsöví fegyverekben, forgatják.

A golyós fegyverek töltényei sárgaréztöltényhüvelybe vannak sajtolva, aczélköpenynyel bevont kúp-alakú ólommagból állanak, s hasonlítanak a csendőrség használatában levő töltényekhez.

9. ábra. Browning-pisztoly.

A pisztolyok vagy elől-, vagy hátultöltőek, az ismétlő golyós pisztolyokat revolvereknek nevezzük.

A revolvereket 7-, 9- és 12-es öbnagyságban gyártják, s ezek között is van Lefauchaux és Lancaster, sőt újabban az úgynevezett Browning-revolvereket (9. ábra.) használják, melyekben a töltények nem dobban, hanem olyan formájú tárban vannak elhelyezve, mint a Manlicher-fegyverben. Van 5-, 6-, 8-, 12-es lövetű revolver, legközöségesebb a hatlövetű.

A revolverek töltényhüvelyei kizárólag sárgarézből készültek.

Ha egy bűncselekmény színhelyén régi rendszerű fegyvert pl. egy elültöltő egycsővű fegyvert találunk, úgy ebből következtethetjük, hogy az paraszt emberé, mert ez sok pénzt fegyverért nem áldoz, s a hátultöltő fegyverek közül is inkább az olcsóbb Lefauchaux-(olv. Lefosó, népnyelven Lefusé) fegyvert vásárolja. Ha fegyverének ágya eltörik, nem vesz újat, hanem képes még széklábból is ágyat készíteni, vagy az eltörtötet összedrótózni.

Vontcsövű fegyverből seréttel nem szoktak lőni, de ha lőnek, úgy a csőben levő barázdák előlmosodnak.

Vontcsövű fegyverből kilőtt golyón a barázdák nyomai meglátszanak, feltéve, hogy a golyó puhaanyagba, pl. emberi testbe került, mert a kemény tárgyba ütődött golyó szétlapul.

Nyomozás alkalmával tehát ügyelni kell arra, hogy vajjon a golyón nincsenek-e karcok s a talált fegyveren meg kell tekinteni, vajjon a barázdák nincsenek-e előlmosodva.

Manapság a fegyver felismerhetőségét megnehezítendő botpuskákat is gyártanak, melyek a tiltott fegyverek közé tartoznak, s súlyuknál és földre ejtés vagy ütésekor hangjukról felismerhetők. Az orvvadászok fegyvereiket rendszerint szétszedve szűrűjükben hordják; de sőt készítenek is ily botpuskához hasonló szétszedhető fegyvereket; ezeknél a cső az ágyról könnyen lecsavarható. Házkutatáskor ezen fegyvereket alkatrészeikre szétszedve különféle helyeken találjuk elő. Az ismert orvvadászok azonban fegyvereiket nem is lakásukon, hanem kint a határban valamely gabonakeresztbe, vagy erdőben faodúba rejtve tartják.

Az elültöltő és hátultöltő fegyverek hatása ugyanaz, csakhogy az elültöltő fegyverbe kúpalakú golyókat nem szoktak tölteni, mert ezeket a csőből nehéz volna kiszedni. Az elültöltő fegyver fojtása is más, mint a

hátultöltőé. Elültöltő fegyver fojtásai papirból, csepűből, olykor rongyból valók, míg a hátultöltő fegyverek töltényei gyárban készült sajtolt kéreggépír vagy tehenszőrfojtásokkal vannak lezárva. Ha elültöltő fegyverek megtöltésekor a puskapor nem lesz eléggé leverve és nedves úgy utólobbanások jönnek létre, azaz a fegyver elsütésekor előbb a gyutacs, azután a lőportöltet elsülésének hangját halljuk. Hátultöltő fegyverrel ezek ritka jelenségek.

Nyomozáskor a talált fojtások nagyítóval vizsgálandók meg, s különösen a papirfojtások lehetnek néha nyomravezetőek, mert néha régi leveleket, újságot, nyomtatványt tépnek össze s használják fel fojtásnak.

Ha oly fegyvert találunk, melynek egyik csőve még töltve van, azt kilőni nem szabad, s a töltény kiszedését is a szakértőre kell bízni, s ezt magunk csak akkor végezzük, ha a fegyvert az elsülés ellen másképp biztosítani nem tudjuk, s ha a töltés kiszedéshez értünk.

Legnehezebb az elültöltő fegyverek kiürítése, mert a hátultöltő fegyverből a töltényt magunk is könnyen kivehetjük.

Minél távolabbra lövünk serétes fegyverből, annál nagyobb lesz a szórás, vagyis annál távolabb fognak esni egymástól az egyes serétszemek. Vékony serét fekete löporral löve nagyobb távolságra, 60—80 lépésre, már hatálytalan, füstnélküli löporral azonban, különösen hosszabb csövű fegyverekből még ily távolságra is kellő eredménnyel lehet lőni.

Vitás esetekben a szakértőtől meghívott puskaműves vagy vadász, próbálövészek által meg tudja határozni, hogy vajjon ugyanazon fegyverből bizonyos szórás mellett mily távolságból lőttek. Ha a golyó kisebb, mint a fegyver öb nagysága, úgy a találat bizonytalan, mert a golyónak a csőben szorulnia kell, ha azt akarjuk, hogy találjunk vele.

Ha kérdés tárgyát képezi, vajjon a gyanúsított sérítettet a serétes fegyverrel meg akarta-e ölni, úgy azt kell meghatározni, hogy a serétek szórásának közép-pontja a sértett testére esik-e, s ha igen, úgy annak melyik részére. Ha a találatképen levő serétek nem egyformák, s csak egy lövésről van szó, úgy a gyanúsítottnál az előtalálthoz hasonkeverékű seréteket kell keresni; ha e két keverék egyforma, úgy ezzel az azonosság is ki van mutatva.

Ha ablakon át közlőről lönek, úgy a fegyverből kicsapó gázok az ablaktáblát bezúzzák. Távolabbról tett lövésnél csak a golyó nyoma látszik meg az ablakon, mely erős löportöltetnél csak a golyó nagyságának megfelelő kört képez, gyengébb töltésnél azonban a golyó nyoma sokszöget képez, melyből az ablakrepedések sugárszerűen szétágaznak.

Ha azt kell meghatározni, hogy az ablakon át történt lövés milyen irányból jött, úgy a találati pontot a szoba falán, vagy egváb tárgyon az ablakon levő golyó nyomán át egyenes vonallal kötjük össze; e vonalnak kifelé eső egyenes meghosszabbításában van azon irány, a melyből löttek.

Ha kívülről löttek be a szobába, úgy az ablaktábla üvegroncsai a szoba belsejében fekszenek, ellenkező esetben pedig kint. A löcsatororna is mutatja a lövés irányát, a nyílás nagysága pedig azt, hogy hol hatolt be a golyó a testbe. Ugyanis a bemeneteli nyílás kisebb, mint a kimeneti.

Ha a ruhán pörk észlelhető, úgy ez arra mutat, hogy a lövés közvetlen közelből történt.

Fenti két körülményből lehet tehát meghatározni, hogy vajjon gyilkosságról vagy öngyilkosságról lehet e szó.

Ha szétört ablakon a lövés nyomát kell meghatározni, úgy legcélszerűbb az ablakroncsokat enyves papírra helyezni.

Figyelemmel kell lenni az előtalált serét összetételére is, mivel a serét nem tiszta ólomból, hanem ón, cink s aczélvegyületből van öntve; az azonosság kimutatása végett tehát a gyanúsítottnál levő és az előtalált serétek alkotó elemeit vegyileg meg kell határozni.

A golyót faluhelyen formába szokták önteni, csak hogy az ilyen golyó nem olyan síma felületű és nem is oly egyenletes, mint a gyárban készült, mivel a forma szájnyílását és a hézagokat kitöltő ólomrészeket a golyóról le kell vágni, vagy reszelni, hogy a golyó teljesen gömbölyű legyen.

A fából kivendő golyónál tehát ügyelni kell, hogy az kivételkor meg ne sérüljön, mert különben nem fogjuk tudni megismerni, hogy gyárban vagy otthon készült-e a talált golyó. Az otthon készülteken ugyanis a fölösleges ólom levágásának vagy lereszelésének nyomait okvetlen meg fogjuk látni.

A szakértő megtudja mondani, hogy a helyszínén vagy gyanúsítottnál talált fegyverből mikor löttek. A löporfüstje ugyanis a levegőn elváltozik. Kezdetben fekete a korom, később azonban szürkés színű lesz, hosszabb idő múltán pedig a csőben rozsdá is képződik, ha a fegyver kitisztítva és beszirozva nem lett.

Közvetlen a lövés után a fegyver csöve még meleg s benne a löpor füstje is gomolyog.

Megvizsgálás végett az ilyen fegyvert, melynél a lövés ideje kétséges, a szakértőnek mielőbb át kell adni, de hogy a levegő hozzájárulásával az elváltozás ne gyorsítsa, a csőtorkolatot viaszszal, a töltényűrt pedig gyapottal el kell zárni.

Nagyítóval meg lehet látni a golyón, hogy a fegyvercsőnek hány huzagja van, s azok mily mélyek, az elültöltő fegyverek golyóin pedig meg lehet látni, hogy azok mivel lettek leverve. A golyó különben a fegyver ürméretére is enged következtetni.

Ha a testben a sörét vagy golyón ruhamaradványokat, állatoknál pedig állati szőrt találunk, úgy ez annak a jele, hogy vagy közelből történt a lövés vagy egy olyan fegyverből, mely tisztítva és zsírozva nem lett.

Szálfegyvereknél, mint kard, szurony, a vérnyomokat a hüvely szájnnyilásánál és a faszilánkokon, továbbá a penge netáni törésein vagy csorbáin kell keresnünk.

II. A gyujtogatás.

A csendőr legnehezebb feladatai közé tartozik a tüzesetek nyomozása és pedig azon oknál fogva, mert a gyújtó eszköz p. o.: a gyufa a tűzvész alkalmával szintén elég s így a helyszínén egyáltalában nem marad semmi sem, a mi a nyomozó közeget eredményhez vezetné. De ha maradna is a helyszínén egy félig elégett gyufaszál, abból is még édes keveset lehetne következtetni.

Mindezek dacára tüzesetek alkalmával egyes körülmények megállapítása már azért is szükséges, hogy legalább annak keletkezési módjával legyünk tisztában, mely esetben nincs kizárva, hogy ezen az alapon idővel a tűz okozóját is kideríthetjük.

1. Elemi csapás.

Tűz négy főokból keletkezhetik, u. m. elemi csapás folytán, véletlenségből, gondatlanságból és szándékos felgyújtás által. Az elemi csapás alatt itt villámcsapást kell értenünk, mely olyképen lehet oka a tűznek, hogy égi háború alkalmával a légköri elektromosság szikrája, a villám, valamely magas tárgyba, fa, torony, házba stb. belescap s azt meggyújtja.

A tűz ezen keletkezési módjának megállapítása a legkönnyebb, mert a villám mennydörgés kíséretében szokott lecsapni, s így ha a meggyújtott tárgy közelében emberek laktak vagy tartózkodtak, azoknak ezen körülményről okvetlen lesz tudomásuk. A helyszínét vizsgálva a villámcsapás nyomait mi is felfedezhetjük, a mennyiben azon helyeken levő vastárgyak p. o. vaslépcsők, melyeken a villám végig futott, mágnesezekké válnak s a hozzájuk tartott apró vasdarabkákat p. o. vasszegecskéket magukhoz rántják.

Itt meg kell jegyeznünk, hogy a nagyobb házakon levő villámhárítók az egész épületet a villám gyújtó hatása ellen nem védik. A villámhárítónak a villámra gyakorolt vonzó hatása csak körülbelül akkora területre terjed ki, mint a mekkora területe egy 10—20 m átmérőjű körnek van.

2. Véletlenség.

A véletlenségből keletkezett tüzesetek leginkább a házbéliek vigyázatlanságából erednek. Így p. o.: ha az égő lámpát egy ablak párkányára helyezik s az ablak esetleg nincs bezárva vagy kiakasztva, megtörténik, hogy egy erősebb szélroham az ablakot kicsapja s a lámpát feldönti. Avagy megtörténhetik, hogy valaki égő lámpát visz a kezében s megbotlik, elesik s a lámpából szétömlő petroleum meggyulad. Az is gyakori eset, hogy a takaréktűzhelyen melegedő macska szőre tüzet fog s az állat kínjában a padlásra szalad s a széna közé buvik.

Néha fizikai okok is közrehatnak a tűz keletkezésénél.

Nagy melegben p. o.: a háztetőre dobott üvegdarabok gyujtólenccseként egy pontra gyújtik a napsuga-

rakat s azon akkora hófok fejlődik ki, hogy a parázs-száraz tető lángra lobban.

Épügy oka lehet a tűznek a szemétdombra dobott törött tintás üveg, ha erős napfény éri. Homorú és fényesre csiszolt fémtárgyak hasonló hatást idéznek elő. Oltatlan mész vízzel leöntve szintén tüzet fog. Megtörténhetik tehát, hogy mészszállítás közben eső ered s a mész égni fog.

Nagy szárazság idején a legnagyobb elővigyázat mellett is tüzet fog sok könnyen gyúló tárgy, ha p. o. tűzijátéknál vagy a mozdonykéményből kipattanó szikra éri.

Szétrakott dynamit kisebbszerű rázkódtatásra is, mint p. o. ha az ajtó becsapódik, felrobbanhat.

Chemiai okok is előidézhetik a tüzet, ha p. o. takarmányt nedvesen raknak össze s a hosszas esőzés miatt nincs idő azt ismét szétteregetni; a takarmányból fejlődő gázok hosszas gőzölgés után végre lángot vetnek.

Olajos és zsíros rongyok összehalmozva szintén tüzet fognak.

Torokvíznek használni szokott clorkalium, a forró kályhára téve felrobban és tüzet okozhat.

Ha benzin, világító gáz tartályukból elpárologva a szoba levegőjével egyesülnek, robbanást és tüzet okoznak, mihelyt valaki az ily levegőjű szobában gyufát gyújt.

Liszt, juta, len vagy kenderporral telt levegőjű malmokban és gyárakban is tűzvészt lehet okozni, ha valaki ott gyufát gyújt.

Ilyen esetek előfordultával mindenesetre szakértők véleményét kell meghallgatni. A csendőr eleget tesz kötelességének, ha megállapítja, hogy hol keletkezett a tűz s ezen helyen, vagyis az úgynevezett tűz fészkeiben eredetileg mily tárgyak vagy anyagok voltak s azok mily kezelés, behatás alatt állottak.

Ez utóbbiakat a tanúk kikérdezése útján lehet megtudni, kik a hely színe közelében tartózkodtak, mert ezeknek p. o. a robbanásról okvetlen tudomással kell bírniok.

A tűz fészkeinek átkutatásánál is találhatunk tárgyakat, mik a tűz keletkezési okára engednek következtetni; így a lámpa fémtartója, megolvadt üveg, az elégett anyag maga, p. o. a mész, vagy az elterjedt szag, p. o. a benzin és petroleumnál s a robbanás hatásai, u. m. a kitört ablaktáblák.

Ha a szoba padlóján szétömlött a gyújtóanyag, p. o. petroleum, úgy a felszakított padló alsó felületén a petroleum nyomai meglátszanak.

3. Gondatlanság.

A tüzesetek nagy része gondatlanságból keletkezik.

A gondatlan ház népe a tüzes hamut a padlásra vagy szemétdombra szórja ki.

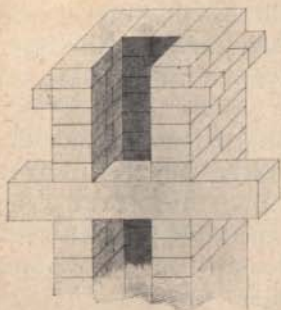
Tűzveszéyes helyen csűrben, padláson pipázó munkások gyakran okoznak tüzet.

Felügyelet nélkül maradt gyermekek kénesek gyufával játék közben tűz okozóivá válnak.

Faluhelyen különben a kénesek és kakasgyufa sok tűzveszedelem okozója; sok parasztember kalapszalagja mögé dugdossa ezen gyufákat s munka közben szalma, széna körül lehajolva elhullatja őket, az igavonó állatok rátaposva a gyufára, tüzet okoznak.

A hibás építkezés is oka lehet a tűznek, ha p. o. a kéménybe gerendát építenek be; erős tüzelés közben ez tüzet fog s végigégve, az egész házfedelet meggyújtja. (10. ábra.)

A kémény havonkénti tisztogatásának elmulasztása kéménytüzet idézhet elő. A repedezett kémény, kályha

10. ábra. Beépített gerenda.

körül összehalmozott fa, forgács, ruha, széna stb. a kipattanó szikrától könnyen gyúlad meg.

Gyulékony tárgyak közelében tűzveszélyt okozhat a lövöldözés is, mert a tüzes fajtás a szalmafedés házat könnyen meggyújtja. Faluhelyen szüreti ünnepélyeken gyakori ez az eset.

Cséplőgépeknél a gőzgép kéményéből kipattanó szikra tüzet okoz, ha nincs szikrafogó rajta; épúgy a vasuti mozdony szikrái is felgyújtják a töltés mentén termelt és már száraz gabonát, ha a tűztávtól határán nem szántják meg a biztosító barázdát.

Gyorsfőzők takarításának elmulasztása folytán az el nem használt szeszgázokat fejleszt, melyek meggyújtáskor robbanva, hatalmas lángot vetnek; nem egy nő esett már ily tűz martalékává.

A villamos vezetékek rövidzárlata óriási tüzeknek vált már okozójává. Színházi díszletek, kirakatok, függönyök könnyen gyúlnak meg ily módon. A rövidzárlat úgy jön létre, ha a kétféle áramot vezető és egymáshoz illesztett drótok biztosító burkát valamilyen, p. o. egy szögnek közbeverése által, lehántják, a mely alkalommal az egyik drótból a másikba átpattanó szikra még a nehezen gyúló tárgyakat is meggyújtja. (11. ábra.)

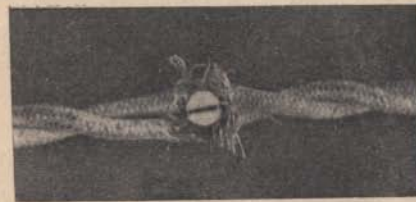
Színházakban ellene úgy védekeznek, hogy a villamos vezetékekkel ellátott díszitményeket impregnálják, azaz tűzálló-anyaggal vonják be.

Villamos vezeték okozta tüzet vízzel veszélyes oldani, mert a víz a drótok biztosító burkát átnedvesíti

s ezáltal az áramot még jobban vezeti. Egyedüli mód a vezetéknek kikapcsolása vagy elzárása.

A világító gázcsap elzárásának elmulasztása folytán a kiömlő gázok zárt helyen nemcsak emberhalált idéznek elő, de sőt a szoba levegőjével egyesülve, robbanó gázt is alkotnak, melyben a meggyújtott gyufa óriási robbanással lángtengert rögtönöz.

Ugyanily veszélylyel jár bányákban a bányalég, miért is ily helyeken sem szabad gyufát gyújtani. Ily helyen a munkások biztosító lámpát használnak.

11. ábra. Rövidzárlat oka szemléltetően ábrázolva: vezeték közé vert szög.

Még nagyobb veszélylyel jár azon óvintézkedések elmulasztása, mi a robbanó szerek gyártása, szállítása és kezelésénél elő van írva. A dinamit, ekrazit, lidit, fülöpít, menilit, nitroglycerin, puszkapor oly anyagok, melyek ütés, rázás, lökés, gyújtás következtében nemcsak robbannak, hanem egyúttal gyújtanak is. Ha a kátránnyal telt hordó belülről kezd égni, úgy a donga között is kiég, mert a kátrány ide is beszivárog, ha azonban a hordó üres és a tűz kívülről éri, úgy a dongák mindenütt egyformán szenesednek el.

Meg kell említenünk még az erdőtüzeket, melyek gyakran az erdőben rakott tűz felügyelet nélkül hagyásával okoztatnak.

A gondatlanságból okozott tüzeseteket nyomozva,

ugyancsak a helyszínén legelőbb jelen volt egyének kikérdezése és a tűzoltóparancsnok szakértői véleményének meghallgatásával legelőbb is meg kell állapítanunk, hogy hol volt a tűz fészke, továbbá a ház népének kikérdezésével, hogy a kigyuladt házban, pajtában ki fordult meg utoljára?

A kettő összevetésével könnyen megállapíthatjuk, hogy mi lehetett a tűz oka? P. o. a tűzoltók állítása szerint és a tűzhöz siető szomszédok nyilatkozatából is megtudjuk, hogy a pajta belsejéből ütött ki a tűz. A káros állítása szerint a pajta a tűz észrevételekor zárva volt. Mindezekből levonhatjuk a következtetést, hogy a pajta gondatlanságból gyuladt ki s ennek igazolásául már csak azt kell kutatnunk, hogy vajjon ki járt utoljára a pajtában és ki pipázott ott?

Avagy p. o. megállapítjuk, hogy a tűz a kémény mellett d. u. $\frac{1}{2}$ órákor ütött ki; ekkor feltehető, hogy esetleg heves tüzelés folytán a kéményből kipattanó szikra okozta a tüzet.

Robbanó anyagok okozta tűznél kérdezősködni kell, hogy hallatszott-e a robbanás, gépek és villamos vezetékek tüzeinél pedig szakértők véleményét kell meghallgatni.

Terméségeskor esetleg a biztosító társulat kiküldöttjének véleményét is meg kell hallgatni, ki különben minden biztosított vagyon elégeésekor már szerzett tapasztalatainál fogva is sok tanulságos jelenségre fog a nyomozáskor figyelmeztetni.

Jó szakértő a tűzoltóparancsnok, kéményseprő, gépész, gyári művezető is.

Ellenben fontos tanuk tüzesetkor a tűzoltók, köztük a csővezető, a ház népe, szomszédok s a kik a tüzet legelőször vették észre.

4. Szándékosság.

Büntetőjogi szempontból legjelentősebb a gonosz szándékból okozott tűzvész vagyis a gyujtogatás.

Ez vagy érdekből történik vagy bosszúból vagy beteges vágyból.

Érdekből gyujtogatnak az ácsok, hogy munkát kapjanak, a pásztorok, hogy az elégett erdő legelővé tétessék, a biztosítási ügynök, hogy jutalékot kapjon, a kereskedő, hogy magasra biztosított árú értékét megkapja. Régi gyárat néha azért gyujtanak fel, hogy helyettük modern berendezésű új gyár épüljön. Rablógyilkosok azért gyujtogatnak, mint p. o. Dánoson, hogy a tűz bűncelekményük nyomait megsemmisítse, választók, hogy a helybelieket a szavazástól visszatartsák vagy a közfigyelmet valamely készülő merényletükről eltereljék, tolvajok, hogy az égő házból lop hassanak. Bosszúból gyujtogat a káros haragosa, hogy ellenfelének kárt okozzon vagy, hogy alvó haragosát tűzzel pusztítsa el, a megcsalt vőlegény, hogy hűtlen kedvese lakodalmát megzavarja, a csavargó vagy koldus, hogy magát valamely község szívtelen és könyörtelen lakóin megboszulja.

A ki beteges vágyból gyujtogat, az pyromániában szenved. Ilyennek célja az, hogy a tűzben gyönyörködjék.

Az érdekből történt gyujtogatásnál az érdekelt fél magánviszonyait és az indító okot kell felkutatnunk, de néha a tűz színhelyén talált körülmények is nyomra vezetnek; p. o. ha egy kereskedő üzletében a cukor-dobozokat szalmával találjuk kitömve, vagy ha az értékesebb árúk még a tűz kiütése előtt biztonságba helyezettek.

Néha a kár és a biztosítási összeg nagysága közt mutatkozó aránytalanság is elárulja a haszonlesésből

okozott gyújtogatást. A kárösszeget szakértő véleményének meghallgatásával kell megállapítani.

A káros magatartása is elárulja néha a csalási szándékot, p. o. ha a káros a tűz kiütése előtt felöltözve fekszik le, vagy eltávozik ugyan hazulról, de megmotozásakor nála találjuk összes értéktárgyait.

Gyújtogatásra lehet következtetni, ha a községben egyszerre több helyen üt ki a tűz, vagy ha a tűz színhelyén gyujtóanyagot találunk. Gyujtóeszközök a gyujtólcence, a gyujtózsínór, az ébresztő óra. Ezen gyujtóeszközökkel a tűz kiütését időzíteni lehet s a tettesnek ideje marad nagyobb távolságra elmenni. Minél hosszabb a gyujtózsínór, annál később üt ki a tűz; a padlásnyílásba helyezett gyujtólcence csak akkor fog tüzet okozni, ha napsugarak érik, azaz, ha a nap besüt a padlásnyílásba.

Az ébresztő óra verőfeje csak akkor okoz tüzet, azaz a gyujtóanyaggal összeköttetésbe hozott zsinórt csak akkor rántja el, a mikorra az ébresztő szerkezet be van igazítva. Az ily módon okozott tüzesetet a tanúk kikérdezésével is fel lehet néha deríteni, mert ezen időzített gyujtóeszközökkel a tettes előzetes kísérleteket is szokott végezni s nincs kizárva, hogy ezeket észreveszi valaki. Ha a felgyújtás nem sikerül, úgy a cselekménynek árulója lesz a helyszínén talált gyujtóeszköz. Gyújtogatásra lehet következtetni akkor is, ha p. o. egy háznak valamelyik sarkán kívülről csap fel a láng. Boszúból okozott tüzet árulhat el az a körülmény is, ha a szél irányába eső szalmakazal tüzes pernyéi oly házra esnek, melyben p. o. a gyanúsított haragosa alszik.

Az elmebajos gyújtogatók rendszerint áltál árulják el magukat, hogy oly helyen foglalnak állást, a honnan a tűzben gyönyörködhetnek s ennek hangosan kifejezést is adnak; gyanut keltenek pedig már az

által is, hogy minden tűznél jelen vannak, de az oltásnál közre nem működnek.

A gyújtogatással gyanúsított egyén védelméül az alibit mindenkor elfogadnunk nem lehet, mert tekintetbe kell vennünk, hogy időzített gyújtogatásnál a tettesnek elég ideje van a menekülésre. Lehetséges továbbá, hogy a káros csupán felbujtó volt s ez esetben könnyű volt a felbujtott által okozott tüztől távol lenni.

Végül meg kell még jegyeznünk, hogy az égő házban talált hullát mindig boncolni kell, mert csak így lehet megállapítani, hogy a tűz, avagy más valami okozta-e a halálát?

III. A lopás.

1. A lopás nyomozásáról általában.

A bűnesetek jelentékeny százalékát képezi a lopás, mert a gonosztevők nagy részét a pénzvágy tereli a bűnös útra és a pénzszerzésnek legkönnyebb módja a lopás.

Ma már ezerféle módja van a lopásnak, mert az alkalom, a körülmények és a tolvaj módszere döntik el, hogy az miként lesz végrehajtva. A nyomozó közegnek tehát mindezekkel meg kell ismerkednie, hogy sikeresen végezhesse munkáját. A szakismerettel és gyakorlottsággal nem rendelkező közeg rendszeren azon jelentéssel tér vissza a nyomozásról, hogy a lopás színhelyén semmi nyom sem maradt vissza s így puhatolása nem vezetett eredményhez. Pedig a szakavatott nyomozó közeg mindig fog találni a tett színhelyén valami különlegeset, a miből a tettes kilétére lehet következtetni.

Például valahol az előfordult lopásokat ugyanazon

módon követték el; ebből nagy valószínűség szerint az következtethető, hogy ott ugyanazon tettesek működtek közre. Ha már most a nyomozó közeg korábban szerzett helyi és személyi ismereteinél fogva tudja, hogy az örskörletben lakó N. szokásos tolvaj szokott ily módon dolgozni, úgy a lopott tárgyakat ennél kell keresni. Avagy előfordult már az is, hogy a tolvaj több lopás elkövetése után valamelyiknél rajtavesztett. Ha ezen lopásnál használt módszerét megfigyeltük s azt találtuk, hogy az azonos azokénál használttal, a melyek azelőtt ismeretlen tettesek által lettek elkövetve, akkor is feltehetjük, hogy azokat is a tettenért tolvaj követte el. Lopásnál tehát kiváló figyelem fordítandó a tolvajok szokásaira, mert ha valamelyik tolvajnak valamely módszere jól beválik, akkor azt, a meddig csak lehet, követni is fogja.

Némelyik betörő a fal kibontásával, másik a keresztvasak átvágásával szokta a lopást végrehajtani. A zsebmetsző ismét vagy büntárral dolgozik, vagy vonaton a gyakori zökkenéseket és az utasok egymásba ütközését találja alkalmasnak a zsebmetszésre.

Némelyik házicseléd a szennyes fehérneműket szokta ellopni, másik meg a részegen hazatérő gazda pénzét dézsmálja meg. Némelyek a lopást furfangos előadások mellett hajtják végre; így nagyobb városokban még a zongorát is képesek ellopni azon fondorlattal, hogy javítás végett a házigazda megbizásából a zongoraműhelybe viszik.

Lehetnek azonban a tolvajoknak egyéb jellegzetes szokásaik is, p. o.: némelyik lopás előtt a házörző ebet mérgezi meg; másik a lopás előtt előbb kémszemlét tart, mely alkalommal későbbi munkáját is könnyíteni igyekszik, p. o. az ajtózárok nyílásairól viaszlenyomatot vesz fel, vagy egy reteszt félretol valamely mellékajton.

A tolvaj szokásain kívül megfigyelendő továbbá az egyes betörő-eszközök használati módja is. P. o. némelyik betörő fúróval lyukat váj az ajtóretesz közelében s a reteszt egy görbe dróttal félrehúzza. Mind ezen szokásokat és módszereket már csak azért is meg kell figyelni, hogy azokat kellőképen csoportosítva, újabb lopásnál felismerjük, hogy vajjon ugyanazon tettesről lehet-e szó, avagy egy új esettel és újabb tolvajjal állunk-e szemben?

Természetesen, hogy a lopásnál is épen úgy, mint az egyéb bűncselekményeknél, az itt leírtakon kívül, még egyéb helyeken felemlített nyomok megvizsgálását is szem előtt kell tartanunk.

Mert előfordulhat, hogy p. o. egy bemászás útján elkövetett lopásnál a köfal zöldes színe az átmászás helyén le van súrolva s ilyenkor lehet, hogy p. o. a lopás után észrevett gyanus alakok térdein látott zöldes mézszínű lesz a tettesek árulója, avagy lehet, hogy egy betörésnél a bezuzandó ablakra ragasztott papir indigó-porral behintve, a tettes ujjlenyomatát fogja feltüntetni, ily esetben tehát a legfontosabb nyom ez az ujjnyom lesz.

Alább sorra vesszük a lopások elkövetési módzatait, mert azok különlegességei is sok irányban tájékoztatják a nyomozó csendőrt.

2. A tolvaj előkészületei.

a) A tolvaj kémje.

A tolvaj a lopás elkövetése előtt rendszeren maga előtt elküld valakit oda, a hol lopni fog, a helyi viszonyok kikémlelésére.

Ez úgy a tolvaj, mint a nyomozó csendőr számára a legfontosabb. A tolvaj számára azért, mert ettől függ

a lopás sikere, a mi számunkra azért, mert gyakran csak ez a nyom vezet a tettesre. Ne felejtjük el, hogy nevezetesebb lopás a helyi viszonyok ismerete nélkül ki nem vihető, s hogy ezért a tolvajnak előbb azzal kell tisztába jönnie. Így nagyon könnyen megeshetik, hogy akárhány ember, a ki a lakásba ismeretlenül és hivatlanul beállít, a tolvajok kémjei közé tartozik: a koldus, a cigányasszony, a vándorlegény, a házaló, a könyvügynök, az utazó, az utcai zenész, az áruhába öltözött hordár vagy rendőr, az anyóka, a ki sorsáról panaszkodik és a vándorló deák vagy a fiatal leány, a ki munkát, tanácsot vagy segílyt kér. Ezek mind kémek lehetnek, s ha ott utóbb lopást követtek el, akkor egyikök valószínűleg az volt. Megnézik, hogy hol merre visz a járás, hol megy az ember be, hol ki, szemügyre veszik a szobák fekvését, az ajtók, a szekrények, íróasztalok, kijáratok elhelyezését, hogy hányan laknak a házban, ki hol alszik, esetleg ellopnak egy kulcsot, vagy viaszlenyomatot vesznek a zárról, kitolnak valami riglit, egyszóval kitudnak valamit, igazítanak egyetmást, hogy a tolvajnak kevesebb dolga legyen. A tolvajt sohase látta senki, de a kémjét igen, s így az utóbbi iránt kell érdeklődni. Az emberek a kémekkel nem igen törődnek, a nyomozás során sem említik és azt hiszik, hogy nem tartozik a dologhoz. Ezért a legintelligensebb tanut is egész gyermekes módon ki kell kérdezni, hogy nem e járt erre egy koldus, cigányasszony, vándorló stb. Ha igen, akkor induljunk el ebben az irányban, mert legalább a banda egyik tagja kerülhet a kezünkbe.

Komolyabb esetben több kémkedő is jön, s egyik ezt, a másik azt puhatolja; ugyanegy kétszer nem jön soha. Nagyobb jelentőségű lopási esetekben, ha egyáltalában nem állapítható meg, hogy kémkedők jártak a háznál, akkor vagy az az eset, hogy a kikém-

elés kívülről történt, vagy pedig, hogy egyáltalában nem volt rá szükség, mert a tettesek a helyi viszonyokkal a nélkül is ismerősök p. o. a volt cseléd vagy bejárós egyén. Lehet azonban, hogy a tettesek kívülről kémlelték ki a ház viszonyait; ez különösen a vidéken könnyű, a hol a házakat nagyon egyformán építik, s az ajtók, az ablakok, kémények fekvéséből, különösen este, ha a szobában lámpavilág van, a tolvaj eleget láthat abból, a mi neki kell. Elég erre, hogy néhányszor fel s alá járjon a ház előtt; de megfigyelheti azt a közeli erdőből is vagy más buvóhelyről. A cigányok e tekintetben meglepően ügyesek. Városi helyen a szemközt fekvő pálinkamérés vagy kávéház igen alkalmas ezekre a megfigyelésekre; de a nagyobb szabású tolvaj azt is megteszi, hogy a szemközti házban hónapos szobát bérel e célra. Ha tehát valahol ily lopás követtetett el és szemben a szobaúr eltűnt: ennek valami összefüggése lesz.

Az ilyen kikémleléseknél a családi viszonyok és bizonyos tekintetben a nemi élet is szerepet játszanak. A tolvaj kikutatja a lakó viszonyait és különösen mindazon szokásait, a melyeket az ő terveit elősegítik, s hogy bizonyos lopásokat bizonyos okból fel se jelentenek vagy másra fognak (p. o. a család egyik tagja a másik elől pénzt rejteget stb.) A szobaleány szeretőt tart, a ki csak azért ismerkedett meg vele, hogy a lakásba bejusson és az inasnak kedvese van, a kinek a bátyja a bandához tartozik; az úrnak van valami ismeretsége, a ki esetleg a lopással is gyanúsítható, vagy az úrnő hagyja valami okból a hátsó ajtót nyitva és a gyermekek hozzá vannak szoktatva, hogy bizonyos levelezések végett mindenféle küldönczöt be kell a házba engedni. Mindezek fontos dolgok a tolvaj számára és ezeket nekünk is ki kell nyomozni. Az ilyen dolgok kérdezgetése természetesen

nem kellemes, de ha az ember négyszemközt és komolyan kérdez, az emberek a nyomozó csendőrnek az ily kényes dolgokat ép úgy elmondják, mint a beteg az orvosának.

b) Egyéb előkészületek.

A tolvaj vagy a kémje már a lopást megelőzőleg elhárít bizonyos akadályokat, lenyomatokat vesz fel, kulcsokat lop el. Ép ily fontos nem csak akadályul szolgáló dolgokat, hanem zavaró embereket is eltávolítani, ártalmatlanná tenni. A cselédeket, de néha a családtagokat is állítólagos találkozásra hívják el. Németország nagyobb városaiban egy időben gyakran megesezt, hogy a családoknak színházba, hangversenyre szóló jegyeket küldtek, s mi alatt a család távol volt, a lakást kifosztották. A vidéken fontos előkészület a házőrző eb eltávolítása. A kutyát egy-két nappal a lopás előtt megmérgezik: p. o. a koldusasszony mérgezett hurkát dob oda neki. Erre majdnem mindig varjúszemet (ebvészmag) használnak (*Strychnos nux vomica*), a mely gyorsan hat. Olyan az alakjuk mint a préselt koszoru füge, de sokkal kisebb, kerek, világos sárgás szürke, kemény és selyemfényű; az ilyen gyümölcs, a mely egész ártalmatlannak látszik, mindig gyanus.

Ha a kutya megmérgezése nem sikerül, a tolvaj forgó nősténnyel jár a szél irányában a ház körül, vagy a lopás előtt vagy az alatt; a házőrző kutya ezt rögtön megérzi, odaengedi az embert, megengedi, hogy a lánczáról leoldják s követi a nőstényt vezető tolvajt, a ki azután ártalmatlanná teszi. Más esetekben — ez régi szokása a cserepezőknek — a tolvaj ruháját a forgó nőstény nemi részéhez dörzsöli, s akkor a hím sem bántja. Czigányokat állandóan látni lehet, a mint pórázon vezetett forgó nősténnyel vándorolnak, s a

falu kutyái körülöttük szaladgálnak, a nélkül, hogy bántanák őket. Ha tehát a kutya a lopás előtt megdöglött vagy eltűnt, úgy mindig méltán lehet arra gyanakodni, a kinek vele dolga volt.

c) A tolvaj szerszámai.

A betörő szerszámai a törőtúd (Brechstange) vagy emelővas, kb. $\frac{1}{2}$ m hosszú, 3—4 cm széles vasrud, a mely elől fejszeformán görbül; feszítővas, (tolvajnyelven shabber), ékek, fából, néha vasból, a melyeket a repedésekbe dug, hogy a feszítő vassal tovább feszítsen; emelők ajtók kiemeléséhez; furók és pedig csavarfurók, kisebb s nagyobb furók, fűrészek, a melyekkel kivájt lyukakat lehet tovább fűrészelni, különösen vasfűrészek, vésők, ezeknek a zaját olajjal vagy oda dugott gyapottal lehet eltompítani; kalapácsok és szögek. (12. ábra) A tolvajkulcsok, (13. ábra) néha felsrófolható szakállal, hamis kulcsok, rendszerint vaskarikára felfűzve, végül harapófogók. Harapófogóval, ollóval, késsel jár a zsebtolvaj, harapófogóval metszi le az óralánczot, az ollóval és késsel vágja fel a zsebet.

Ezenkívül vannak oly dolgok, melyek magukban véve ártatlanoknak látszanak, de egyébként alig magyarázható meg, hogy az illető miért hordja magánál. Ilyenek: a könnyű papucskok vagy a rövid igen vastag harisnyák, a melyekkel p. o. a szállodai tolvajok a folyosókon halkán járnak tudnak. A közönségesebb zsebtolvaj és különösen a czigány ezt azzal helyettesíti, hogy mezítláb jár s a lábát ronggyal köti be. Fekete papírt vagy szövetet álarcznak használnak az arcz elfödésére. Gyertyadarabocskákat (viasz, stearin) minden betörő s besurranó visz magával, hogy sötét helyiségekben tájékozódhassék.

Ragasztó szerek: (szurok, enyv, légyapír, ragasz-

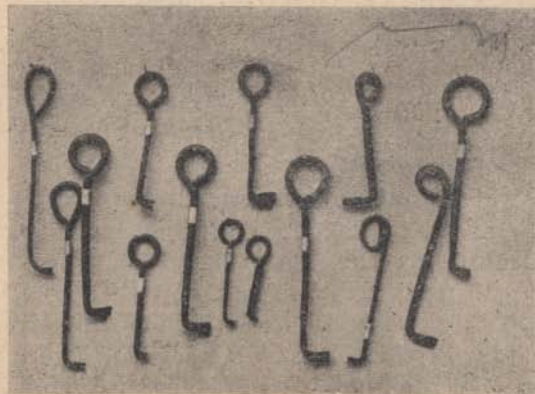

12. ábra. Betörő birtokában talált szerszámok.

tógummi, ragasztóflastrom) arra szükségesek, hogyha üvegtáblát nyomnak be, arra a ragasztószerkezzel valami szövetet ragasztanak, s úgy nyomják be az ablakot, hogy a lehulló darabok ne csőrömpöljenek.

Zsebek: hosszú zsákalaku zsebre minden vásári vagy boltitolvajnak szüksége van, hogy a lopott holmit elrejtse.

Vesszővel és halcsonttal dolgozik a perselytolvaj; bekeni madárennyvel s a perselyből kihalászsza a

13. ábra. Tolvajkulcsok.

pénzt. Eféle vesszőket és halcsontokat a vándorlegények az üres belül nádpálczáikban hordoznak.

Dobóhoroggal jár a cigány; ez két összedrótozott kétágu horog, a mely egy ólomgolyóba van beforasztva. Ezzel ki lehet húzni a lakásból a ruhát, ágyneműt, udvarokból egyetmást p. o. a ló hátáról a pokróczot, még a rácson át is. Némely tolvaj erre közönséges horgot használ.

Gyűrűkben, karpereczekben a vasuti tolvajok és

tolvajnók apró késeket hordanak, a melylyel a zsebeket felmetszik.

Vékonyabb kötelek, a végükön vaskapocscsal arra szolgálnak, hogy erkélyre, folyosóra, verendára dobják fel, s azon felmásszanak.

Feljegyzések sokszor ártatlanul néznek ki, de gyakran fontosak, mert a tettestársak, a károsok vagy azok a helyek, a hol még lopni akarnak, vannak felírva. Olyan jegyzék, a melyen valamely vidék vásári napjai vannak felírva, vagy olyan térkép, a melyen bizonyos helyek alá vannak húzva, rendesen vásári tolvajra, vagy hamis játékosra vall.

3. A tolvaj segédjei.

a) Az őrtálló.

A tolvaj legfontosabb segédje az, a ki őrt áll és a tolvajnak jelt ad, hogy meneküljön, vagy szüneteltesse a munkáját, vagy hogy már jöhet, szabad a tér. Valami jelben állapodnak meg; ha veszély van, akkor hangosan és egész nyíltan adja a jelt, de ha arra való, hogy a tolvaj egy időre csendben legyen, akkor valami látszólag ártatlan dolgot cselekszik: p. o. köhög, torokát köszörüli, tüszent, nevet, énekel vagy valami kutyát hívogat stb. Különösen fontos teendője az őrtállónak, hogy elterelje és elcsalogassa azokat, a kik arra járnak és veszélyesek lehetnek, de különösen a rendőrök, őrzáratok, járőrök stb. Ebben fejt ki azután különös ravaszságot. Megszólítja a szembejövőt, megkérdezi, hol kell ide vagy oda menni, hol lakik az orvos, a bába, tüzet kér a szivarra, kérdezi, hogy hány óra van, mikor indul a legközelebbi vonat stb. vagy pedig olyat tesz, hogy a szembejövő őt szólítsa meg, p. o. hirtelen rosszul lesz, valamit elvesztett s

a földön keresi. Ha járőr jön, akkor valami fontos felfedezéssel áll elő: gyanus füstöt lát, ólálkodó embereket vett észre, veszett kutyát vagy beteg embert látott erre menni, egyszóval olyan dolgot, ami a járőrnek dolgot ad és így elcsalja azt onnan, a hol az ő társai dolgoznak. Néha mindez nem használ s akkor erősebb eszközökhöz kell nyulni: részegnek tetteti magát és sértegeti a csendőrt, sőt belemegy olyasmibe is, hogy kisebb kihágást követ el, s így ad dolgot a járőrnek, hogy dolgozó társait ne zavarják.

Az ilyen esetek gyakran fordulnak elő, de ritkán kerülnek szóba. Igen sok esetben senki se gondolt rá, hogy az elkövetett lopás valami összefüggésben van azzal a jeles fickóval, a ki az utca másik végén részegségével ad dolgot a járőrnek. Ha a csendőrség utóbb rá is jutott, hogy a gyanús alak tulajdonkép őrt állt, a csendőri közeg nem igen fog róla azért sem beszélni, mert boszantja, hogy félrevezették és az embere a kezéből kisiklott. Magánegyének épen nem fognak reájutni, különösen, ha az őrtálló, a ki őket elcsalta, nő volt, eltitkolják az egész esetet.

A csendőri közeg helyzete mindenestre igen nehéz, mert ha látszólag tisztességes külsejű egyén azzal állítja meg, hogy itt vagy ott tűz ütött ki, valaki összeesett az utcán, vagy eféle történt, a csendőrnek hivatalos kötelessége utána nézni a dolognak, még akkor is, ha gyanakodik az emberére. Nincs tehát más mód, mint az illetőt azon ürügy alatt, hogy mutassa meg, merre van a baj, magával vinni. Könnyebb a dolog, ha a csendőr nincs egyedül; akkor az egyik abba az irányba megy, a melyet az ember megjelölt, a másik más irányban fürkészk. Városi csendőr a laktanyából kérjen segítséget. Ha kiderül, hogy az illető egyén hazudott s nem is képes elmondani, a mit állítólag látott, akkor czélszerű őt őrizet alá venni, mert a banda

egyik tagja meg van. Ha az ilyen gyanús egyéneket meglátszik, hogy mindenképp valami kihágást akar elkövetni és mindenáron azt akarja, hogy letartóztassák, legjobb az ily kisebb kihágásokkal, mint részegség, hatósági közeg megsértése, előbb nem törődni illetve övele a környéket lejárva az után nézni, hogy mit akar ez az ember rejtegetni: mindenesetre kisebb baj, ha az ilyen kihágással szemben halasztjuk az eljárást, mint valami nagyobb betöréses lopásnál.

Megjegyezzük, hogy a legjobb őrtállók a nők; erre alkalmazzák a cigányok is a karavánhoz tartozó nőket; a nő figyelmesebb, éberebb és megbízhatóbb, mint a férfi és könnyen talál kifogást arra, hogy ott áll, p. o. beteg a gyermeke, a részeg férje elkergette, mostohája kiverte vagy eféle, serdülő leányok, akinek otthon kiadták az útját, hajléktalan vagy más panasza van.

Ha ugyanegy időben egymáshoz közeli pontokon betörést követtek el és részeg embert fogtak el vagy hatóság elleni erőszak követtetett el, nem árt érdeklődni, hogy a kettő között nincs-e valami összefüggés a most mondottak szerint.

b) A lopás bűnsegédei.

Itt azokról szólunk, a kik a lopásban részt vesznek, a mint a Btk. 69. §-ának 2. bek. mondja, annak elkövetését szándékosan előmozdítják vagy könnyítik. Minden lopást más és más mód könnyítvén meg, a bűnsegédek is különbözők a lopások fajai szerint.

A zsebtolvaj segédje «falaz» vagyis úgy áll oda, hogy az arra menők vagy ott állók ne vegyék észre, hogy a másik egy egyénnek a zsebéből valamit kihúzza. A másik «vadembert» játszik, vagyis összeesik, részegget szimulál, valakivel összevesz, egyszóval valami módon csődületet idéz elő, úgy hogy társai a tömeg-

ben bátran lohatnak. Az olyan tolvajnak, a kit a hatóságok már jól ismernek a segédje továbbítja a lopott dolgot, mert a tolvaj gyanúba jön, ha őt hirtelen elfogják és nála a lopott dolgot megtalálják. Ezért oly segédet alkalmaz, a ki még büntetlen előéletű s a lopott holmit rögtön átveszi s vele elmenekül. Különösen ügyesek ebben a tolvajnök, a kik erre a célra könnyen lerugható papucsot, fejeletlen harisnyát és a szoknya legalján belül zsebeket viselnek. A tolvaj a lopott tárczát észrevétlenül s zajtalanul a földre ejti; a nő reá áll, lábát a cipőből kihúzza, lábújjával megfogja, a tárczát, felemeli a lábát és a tárczát ebbe a zsebbe vonja. Némelyik ezt olyan ügyesen viszi végbe, hogy le sem hajol és semmiféle gyanús mozdulatot nem végez. Van olyan s ezt a cigányok értik különösen, hogy zsebe sincs, hanem lábujjaival a czombja közé húzza a tárczát s a nemi részeinél szorosán tartja s rajta «lovagol».

Olykor a segéd teendője, hogy a káros figyelmét elterelje; beleütközik az utcán, vagy azt megfogja, hogy «el ne gázolják», letisztítja a ruháját stb. Ezalatt a másik lop, mert az áldozat arra ügyel, a mit vele a másik csinál.

A vasuti zsebtolvaj társa többnyire nőszemély. A nő az utassal szemben ül, a tolvaj mellette; a nő az utassal beszédbe elegyedik, s a tolvaj alszik, vagyis alvást színlel; van egy hamis karja, s ezt a hamis kart s egyik valódi karját keresztbe fonva ül, míg a másik valódi karjával lop; a lopott tárczát odacsusztatja a nőnek, a ki a legközelebbi állomáson leszáll. A tolvaj rendszeren még ott marad egy darabig, sőt ha a lopásra reájöttek, azt is megengedi, hogy megvizsgálják, s rendszeren ártatlanul távozik.

A boltitolvaj segédje a kereskedőt megrendeléssel vagy válogatással foglalkoztatja, hogy társa lophas-

son; máskor a társ koldusnak öltözve jön a boltajtóba s akkor a tolvaj néhány krajczárral együtt a lopott gyűrűt is beledobja a kalapjába; a női segéd mint dajka, gyerekekkel a karján jön a tolvajnövel a boltba és a gyereket a pultra teszi, hogy mögöttesse a «gyermek anyja» lophasson.

A segédre azért kell különösen figyelni, mert őt könnyebben lehet elcsipni, mint magát a tolvajt; a tolvaj sokkal inkább iparkodik eltűnni, mint a segéd, mert a segéd mindig arra hivatkozik, hogy ő nem tett semmit s a másikkal semmi köze. Ezért a károsoknál alaposan kell kérdezősködni azután, hogy ki lehetett a tolvaj társa; ezt megnehezíti az, hogy a legtöbb ember nem akarja elhinni, hogy ez vagy az a jól öltözött egyén követhette el a büntettet. Ha a segéd megvan, a tolvajt többnyire meg lehet találni.

4. A betöréses lopás.

a) A helyszín megvizsgálása.

A betöréses lopás helyszínére érve tartsuk szem előtt a nyomozásnál követendő főelvet, a nyomok biztosítását. Ha azok megsemmisítésétől kell tartani, akkor a helyszíni szemléről szóló fejezetben ismertetett módszerek szerint készítsünk róluk felvételt.

A nyomok közül első sorban a lábnyomok és pedig azok száma és iránya érdekelnek bennünket. Ebből lehet megállapítani, hogy hányan lehettek a tettesek, hol voltak az őrtállók, s mily irányban menekültek.

Egy postabetörés színhelyén az őrtállók az országút mentén azon irányban állottak fel, a honnan az ásványvíz szállításról hazatérő fuvarosokat lehetett várni. Ezen a helyen két felnőtt ember és egy fiú lábnyomait lehetett meglátni. A betörők ketten voltak,

mert az ablak előtt két bemászó alak lábnyomai voltak észrevehetőek. A menekülés iránya a földéken át egy majorba vezetett, a hol a lopott pénzt meg is találták.

A lábnyomokból, mint az illető helyen említettük, következtetni lehet, hogy mily osztályhoz tartozó egyének, mily nembeliek, s mily magasságúak voltak.

A férfiak nyomai mellett rendszeren ott találjuk a bot nyomát is, az asszonyoké mellől ez hiányzik.

A lábbeliek különleges alakja is eléggé jellemző.

Így könnyen felismerhető a bocskor és a czigány-papucs nyoma.

Magát a betörés módját véve szemügyre, figyelemmel kell lennünk arra, hogy vajjon a tolvaj volt-e tekintettel a házi viszonyokra, avagy sem; a miből viszont azt lehet következtetni, hogy vajjon a betörést a házi viszonyokkal ismerős egyén követte-e el, avagy sem.

Egy ispán írószekrénye kulcsát a szekrény felett tartott egyik kávéscsészéjében rejtegette. Betörés után ez a kulcs az író-szekrényben találtatott. Ezen az alapon volt megállapítható, hogy a betörést a házi viszonyokkal ismerős egyén követte el.

A házi viszonyok között is találunk olyan dolgokat, a miket csak igen benfentes, s olyanokat, mit más bejáró egyén is tudhatott, végül olyanokat, melyeket a ház kívülről való megtekintéséből is következtetni lehet.

A kitagadott fiú tudhatja, hogy özvegy édes anyja hol tartja a temetési költségekre szánt néhány megtakarított forintját. A cselédség tudhatja, hogy hol áll a szekrénykulcs, viszont a házat először megtekintő idegen is kikérlelheti, hogy hol van a konyha és merre van a hálószoba. A házi viszonyokat ismerő cselédség szolgálat nélküli kóborlásában megszorulva

előnyösen tudja értékesíteni ismereteit. A lopásnál vagy maga használja fel őket, vagy pedig a hivatásos tolvajnak árulja el őket.

A hol a hivatásos tolvajnak szolgálatban állott személy nem áll rendelkezésére, a ki őt a szükséges tudnivalókkal ellátta, ott magának kell ezen ismereteket és tudnivalókat megszereznie. Az elhagyott nyaralókat kikémlelni szándékozó tolvajnak p. o. főképen azzal kell tisztába jönnie, hogy vajjon látogatják-e még a nyaralókat, avagy sem. Ezt könnyű megtudni, ha p. o. az ajtónyílásba papirost dug, mert ha a papiros másnap is benne van, úgy világos, hogy tegnap óta nem járt a nyaralóban senki sem. Ha már most munkához akar látni, úgy csak a hegy-, vagy parkört kell megfigyelnie, hogy ezek munkájában ne zavarják. Pozsonyban egy megtörtént esetben előbb agyonlőtték a szerencsétlen hegyőrt, s azután láttak hozzá a villa teljes kifosztásához.

A betörés alkalmával érintett tárgyakból is lehet következtetni, hogy vajjon a betörő céltudatosan járt-e el avagy sem, mert ha igen úgy csak azt bántotta, a mire okvetlenül szüksége volt és más tárgy érintésével fölösleges zajt valószínűleg nem csapott, s az időt is alaposan ki akarta használni, meg azután felesleges munkától is megkímélte erejét.

Az egyik tolvaj csupán a hitelező özvegy asszony imakönyvét akarta megszerezni, abban volt az adóslévél, s míg az asszony a szokásos esteli eszmecsérére átment a szomszédba, az álkulccsal kinyitott szobán át a hálószobába lopódzhatott, hol az ágy mellé készített imakönyvet meg is találta.

A betörő számít arra is, hogy meneküléskor útja kétfelé is biztosítva legyen.

Így ha némelyik helyen csak egy szűk nyílást tudna nyitni az ablakrácsok között, de a másik oldalra

nyíló ajtót nem tudná felfeszíteni, inkább lemond az egész betörési tervről, hacsak nem bízik őrtállói éberségében.

A betörő egyes segédeszközöket nem visz magával a helyszínére. Így p. o. az átmászáshoz használt létrát a szomszédból szedi elő. A nagyváradi irgalmas rendházba történt betöréskor a harmadik szomszédból hozta elő a betörő a létrát, s a közbeeső kert mindkét kőfalát oda és visszamenet is ugyanazon létrával mászta meg. A harmadik szomszéd házában levő létráról csak az ezen házban lakó egyének tudhattak, mert ezen szomszéd egy belső telken fekvő kerti lakásban lakott, mely úgy épült, hogy a házsorok két oldalán elhúzódnó utcák egyikéről sem lehetett oda betekinteni. Még jellemzőbb dolog volt, hogy ezen létrát a ház eresze alatt jó magasan kettős kampóra ákasztva tartották, s csak a betörés előtti napokban került az le onnan a gyümölcskertben szükségessé vált munkához.

b) A betörő egyénisége és ismeretei.

Ha a betörők mesteremberek voltak, kézi ügyességüket érvényesítik is a lopás végrehajtásánál. Másképtör be az ács, a kőfaragó, az esztergályos, a lakatos. Ez a kéziügyesség és módszer sokszor annál szembe-tünőbb, mert lehet, hogy más alkalmasabb mód is kínálkozott s a betörő mégis nem azt alkalmazta. A betörő mesterségét néha csak munkája későbbi folyamán árulja el, mert lehet, hogy csak bent a házban volt egy oly szekrény, a melynek feltörési módjából azt lehetett következtetni, hogy esztergályos mesterséghez értett a betörő. Ily betörésnél ajánlatos több mesterembert meghallgatni, mindenki tudja, hogy a szakmájabeli egyén hogyan dolgozik s így lehetsé-

ges, hogy valamelyik szakértő értékes felvilágosítással fog szolgálni. Általában, ha egy szekrény feltörésénél azt látjuk, hogy a zárt törték fel, úgy lakatos, kovács, bádogos, szerelő mesterségre gondolhatunk ha pedig az asztal fedőlapjának, vagy a fahérszeknek lefeszítését, a sarkvasakat tartó szegek kihúzását észlelnők, úgy asztalos, képfaragó, ács, esztergályos mesterek ismereteit kell feltételeznünk.

A betörés szinhelyén talált nyomok közül kiváló figyelmet igényel a betörőeszköz által okozott törések, zúzások, feszítések alakja, mert ezekből a használt szerszám alakjára lehet következtetni. Egy betörés helyén oly véső nyomát fedezték fel, melynek az éle az egyik helyen le volt törve. A környéken történt későbbi betöréseknél is ugyanezen vésőnyomok tűntek fel. Az egyik betörésnél rajtaért betörő birtokában a kérdéses vésőt meg is találták s ez alapon volt bebizonyítható, hogy az előbbi betöréseket is az illető követte el.

Figyelemmel kell lenni a betörőknek a betörésnél mutatkozó szokásaikra. Némelyik az órát állítja meg a falon, hogy ketyegése hallgatózásaiban ne zavarja. A betörők a lakásokat gyakran emberi ürülékkel piszkítják be. A szokásszerű betörő ugyanis azzal a babonával él, hogy ha ezt teheti, el nem fogják.

A cigányok rablásaiknál az előtalált nőszemélyt babonából meg is szokták becsuteleníteni.

Ezen szokásokból nemcsak a többféle lopásoknál működő betörők azonosságát lehet megállapítani, de egyéb következtetéseket is vonhatunk. A megállított óra mutatja, hogy hány óraker történt a betörés; az erőszakos nemi közösülésnél, mint p. o. a dánosi rablásnál is, a gyanúsítottak himveszején karczolásokat vettek észre, melyeket a kétségbeesett leányzó ejtett. A betörő az alvó háziak felébredése esetére is biztosí-

tani szokta magát. A hálószoba ajtaját eltorlaszolja, vagy a kulcsot beletöri. Némelyik betörő piros üvegű tolvajlámpát használ, hogy fényétől az alvók fel ne ébredjenek.

Más kloroformot tart az alvók orra elé, hogy attól elkábuljanak.

Budapesten egy szállodát renováló kőműves éjjel a pinczér visszahagyott ruháit öltötte fel, hogy az örökös rendőr azt higgye, hogy pinczér foglalataskodik az étteremben.

Olykor a betörők annyira vakmerők, hogy épen ezáltal terelik el munkájukról a gyanut. A pesti ékszertolvajok a déli órákban néha a telefonba is belemernek szólani, másutt éjjel oly otthonosan érzik magukat, hogy nem átalják az itt-ott előtalált italt is kiinni, avagy egy-egy szivart is elszívni.

Mindezen jelenségek a mellett tanuskodnak, hogy a betörést, mint mesterséget űző egyének jártak a helyszinén.

c) A betörés módja.

Behatolás az ajtón.

A lakásba való behatolás rendszerint vagy az ajtón vagy az ablakon át történik. Az ajtót vagy sarkaiból emelik ki azáltal, hogy az ajtó és a küszöb közé helyezett feszítővassal emelik azt fel. Ez ellen némely helyen úgy biztosítják az ajtókat, hogy a sarkvasakat szembe, nem pedig hason irányban verik be az ajtófélfákba. A hol a küszöb ezt lehetővé teszi, ott az ajtóreteszt feszítik ki a küszöbből s feltéve, hogy a felső ajtóretesz a szemöldökfába nem lett betolva, az ajtószárnyak közepére gyakorolt nyomás folytán a kulccsal elzárt ajtószárnyak is széjjel nyílnak. Lehetséges azonban az ajtót úgy is kinyitni, hogy a kívülről eső

ajtósarkakat kifeszítik. A hol azonban a sarkvasak belülről esnek, vagy a sarkvasak belső végei be vannak hajtva, ott a felnyitással másképen kell megpróbálkozni.

Az asztalos vagy esztergályos az ajtók betétlapjait szokta kifeszíteni, vagy azon helyeken, hol a betétlapok az ajtórámák bevágásaiba illeszkednek, a betétlapok szegélyeit több helyen megfúrja s a fúrt lyukak közé eső helyeket éles késsel átvágja. A deszka a fasávok irányában könnyen hasad, ezen irányban tehát a betétlapot fúrás nélkül késsel is át lehet vágni. Egy-egy ilyen ajtóbetétlap kivágása elegendő nyílást hagy arra, hogy azon a betörő bemászhasssék.

Nagy akadályt képez az ajtófeltörésnél, ha az belülről keresztvassal, vagy rúddal is van elzárva. Ilyen esetben sikeresen csak akkor lehet eljágni, ha a betörő tudja, hogy hol van a keresztvas sarka és hol a kamója, mely esetben vagy e sarkon, vagy a kamó helyén kell az ajtófélfát kifúrni, hogy azon át a keresztvas leakasztható legyen.

Ha a sarkok és a reteszek felfeszítése nem mutatkozik czélszerűnek, úgy a zárat kell felnyitni. Ha az ajtóban benn van a kulcs, úgy kívülről egy kulcsfordítóval nyitják ki a zárat. E kulcsfordító egy hajsütő vashoz hasonlít, melyet kívülről az ajtóba dugnak s azzal a kulcs végét megfogják s a kulcsfordító végén levő egyik bevágás a kulcs tollához támaszkodván azt a zárban megfordítja. Ily esetek nyomozásánál a kulcs végét kell megtekinteni s ha azon karczolás látható, akkor feltételezhető, hogy kulcsfordítóval nyitották ki a zárat. Ha a kulcs épen a kulcslyuk irányába esik, úgy a kulcsot az ajtóból kitolják s a zárat kívülről álkulcsal nyitják ki.

A hol az ajtó belülről reteszszel is el van zárva, ott lyukat fúrnak a zár körül s az abba dugott horgas dróttal félretolják a reteszt.

Ily esetben is tájékozódni lehet a látottakból, hogy vajjon a lakással ismerős egyén volt-e a tettes, azaz a környilást alkalmas helyen fúrta-e meg, avagy sem.

A betörőnek a helyszínén végzett munkájából különben nagyrészt következtetni lehet, hogy vajjon a házi viszonyokkal ismerős, avagy idegen volt-e a tettes, továbbá, hogy miféle mesterséghez értett, egyedül volt-e, avagy többedmagával, volt-e elegendő ideje a munkához, avagy sietett, világosság mellett dolgozott-e, végül, hogy miféle betörőeszközöket használt.

Behatolás az ablakon.

A betörő előszeretettel választja a behatolásra az ablakot. Ez szerkezeténél fogva sem oly ellentálló, mint az ajtó, másrészt az ablakon át behatolva belülről könnyen szabaddá tudja tenni az ajtót is.

Ha az ablaknyílás nem elég nagy, úgy valamely bűnsegédül használt fiút küldenek be rajta. A betörő egykönnyen tisztába jő vele, hogy vajjon p. o. az ablakrácsok között átbugyhatik-e. Ugyanis ha a feje és egyik karja egyszerre átfér rajta, úgy a behatolás lehetősége fennáll, ellenkező esetben nem.

Az ablakrácsok között különben oldalt szokott bemászni a tettes, mert a rácsok között magassági irányban több férhely van, mintha a betörő a vízszintes szélességi irányt választaná. Bemászásnál a jobb karját feje mellett felfelé nyújtja s mihelyt feje és jobb karjával bejutott, kígyómódra maga után húzza egész testét.

Ha a tolvaj az ablakrácsok között nem bujhatott be, akkor a rácsokat el kell távolítania, vagy annyira szét kell hajtania, hogy a nagyobbított nyíláson átjut-hasson.

Az ablakrács oly helyeken reszelhető át, hol a vas-

rúdnak némi hiányossága van. Ezen helyek vagy előleges megszemlélés útján fedezhetők fel, vagy pedig úgy, hogy a betörő erős marokkal ránt egyet a rács egyes rúdjaiban. A rács a hiányos helyeken enged leginkább s a hol a rácsok fehérre vannak meszelve, ott a mész le is pattog ezen helyekről. Ha a vasrács falba van építve, úgy ott rendszeren a nedvesség miatt a tövében el szokott rozsdásodni.

Ez különösen salétromos falaknál szokott előfordulni. Ha a vasrács a tövében enged, úgy ezen helyen törik vagy fűrészelik át, azután pedig függélyes irányban felgömbösködik.

Ha a vasrács átvágása szükséges, úgy ezt vasreszelő, vagy vasfűrészszel végzik, de a nagyobb zaj elkerülése végett a vas megfelelő helyét erősen olajozzák, vagy rongyokba göngyölik, a reszelőt vagy fűrészelt pedig fagyúval kenik be.

Az ablakrács kifeszítése hévérrel történik. A hévért valamely élőfának vagy falnak támasztják s csavarját fokozatosan addig forgatják, míg a rács enged. Hogy a falból kieső téglák zajt ne okozzanak, a földre almot, vagy ruhát teregetnek. A vasrácsok elgörbítéséhez is alkalmas a hévér.

Néhol a vasrácsok elhajlítására nedves köteleket is használnak. Ezekkel a vízszintesen haladó keresztvasakat sűrűen átkötik; a forró vasalóval szárított nedves kötelek száradáskor annyira összehúzódnak, hogy még ezen vasrácsokat is elgörbítik s összefüggésüknél fogva a függőlegesen lefutó rudakat is elhajlítják.

Ha a hévér nem elég hosszú ahhoz, hogy vele kívülről az egész ablakrácsot kifeszítsék, úgy toldalékkal czölöpöt tesznek alája s az érintkezés helyét egy rúd odakötésével teszik szilárddá és elhajlíthatatlanná.

Ha az ablakszárnyakon kívülről sarkvasak vannak, úgy ezek lefeszítése után könnyen megy a munka, ha

azonban a sarkvasak belülről feküsznek, úgy az ablakreteszt kell félretolni, mely czélból az ablakráma középfáját megfűrjék s egy rajta átdugott görbe dróttal a reteszt félrehúzzák.

Újabb divatú ablakoknál a retesz az ablakráma alsó és felső részébe illeszkedik, ezeket vésővel lehet fészkeikből kitolni; az egyik retesz feltolásakor az összefüggő szerkezet miatt rendszeren a másik retesz is kimozdul helyéből ép úgy, mint mikor ablakbezárásakor az ablak közepén fekvő fogantyú megfordításával egyszerre tolják ki, vagy húzzák vissza úgy a felső, mint az alsó reteszt. Sőt az ablakszárnyakat a közepén összetartó kiugrócsapó is visszafordul fészkebe, ha p. o. az alsó reteszt vésővel feltolják.

A hol a betörő az ablakzárát nem ismeri, vagy a felnyitásához műszerei nincsenek, ott az ablak üvegtábláját kell betörni. Hogy ezt zajtalanul tehesse, az ablaküvegre enyves, vagy lekváros papírt ragaszt, hogy az üvegdarabok szét ne hulljanak s ezáltal ne csörömpöljenek. Ezután gyémánttal kivágja az ablaküveget és benyomja.

Az üveg bevágása nélkül könnyen kivehető az üvegtábla, ha az agyag (kitt) a melylyel az üveget a ráamához erősítik, még friss, vagy már letöredezett.

A ragasztó agyag lehántása után a biztosítékul bevert szegecskéket fogóval kihúzzák, mire az ablak üvegtáblája könnyen kivehető.

Ily betöréseknél biztosítékul úgy az ablaktáblára, mint az ablak alá még ruhadarabokat is szoktak teregetni, hogy a véletlenül lehulló üvegdarab összetörése zajt ne okozzon.

Volt már rá eset, hogy a tolvajok munkájuk előtt néhány nappal beverték kövel az ablakot; ilyen esetben azután még az új ablaktábla kiverése sem okozott nekik nehézséget, mert az ablakanyag még napok

mulva is puha szokott lenni. Ha az ablaktáblák már elvannak távolítva, a betörő kezével végig tapogatódik, hogy nincs-e valami tárgy belülről az ablakpárkányra téve, a mi bemászásakor leesésével zajt okozhatna. Lányos háznál faluhelyen virágcserépekkel van tele az ablak. Ha a függöny le volna eresztve s felhúzása nehézséggel járna, úgy a tolvaj ollóval vágja le, vagy egyszerűen letépi azt, ha éppen kisebb zaj nem bántja.

Az ablak feltörésének módjából is ugyan azt a tanulságot vonhatjuk, mint az ajtó feltöréséből, azaz, hogy: a helyi viszonyokkal mennyire ismerős egyének voltak a tettesek, avagy teljesen idegenek voltak-e, továbbá, hogy egyáltalában feltehető-e, hogy betörték a házba, vagy pedig házi tolvaj akarta magát leplezni, midőn az ajtót, vagy ablakot feltörte.

Egyik ügyetlen házitolvaj p. o. az ablakot belülről ütötte ki, minek folytán az üvegdarabok kifelé potyogtak; ily körülmények között volt leleplezhető s midőn maga is belátta, hogy észellenesen utánozta a betörést, beismerte bűnét.

Zárak és egyéb készülékek feltörése.

A tolvajnak sokszor magában a lakásban kell készülékeket feltörnie, különösen akkor, ha p. o. a pénz zárva van. Nagyobb pénzüsszegeket tartogató intézetek és magánosok is Wertheim-szekrénybe zárják pénzüket; sőt két ily szekrényt is tartanak és pedig az egyiket megtévesztés végett. Ma azonban már ezeket a szekrényeket is könnyen nyitják fel a betörők.

Megeshetik, hogy az ilyen zárat készítő mesterelegények, vagy munkások megszerzik a tartalékkulcsokat s azokat ezen szekrények feltörésére használ-

14. ábra. Feltört pénzszekrény (Wertheim-szekrény).

ják fel. Azért leghelyesebb az ilyen szekrények zárait két különböző czégtől rendelni, mert ekkor ha az egyik kulcs meg is van, a másik kulcs híjával a szekrény még mindig nem nyitható fel.

A szűrő kulcsra a betörőnek nincs okvetlen szüksége, mert ezen zárat gondosan egymás mellé rakott kötőtűkkel is ki lehet nyitni.

A Wertheim-szekrény a záron kívül oldallapjain is felnyitható, ha p. o. felületes gyártású szekrényeknél az oldalfalakat csavarral illesztik egymáshoz és a csavarok fejeit azután zománczccal befedik. Ilyenkor elegendő a zománcz lehántása és a csavarok kihúzása s a szekrényfalak leemelhetők. Szekéremelő hévérel is lehet a kisebb ellentálló képességű szekrények falait lefeszíteni. (14. ábra.)

A szekrényfalakat olyképen is szokták felbontani, hogy vasfúróval környilást fúrnak a szekrény falába s az így meglazított részt bezúzva a keletkező nyilást azután feszítővassal nagyobbítják.

Más betörők ismét erős lánggal, pl.: 3000° hőmérsékletet fejlesztő «Thermit» por meggyújtása által olvasztják meg a vasszekrény falát. Az olvasztott vasrészt azután úgy lehet kivájni, a hogy épen szükséges.

Az ilyen kasszabetörések ellen ma elektromos csengőkkel védekeznek, melynek vezetéke rejtett utakon vezet a központba, s melyek rögtön jelt adnak, mihelyt valaki hozzányúl a szekrényhez.

Csak hogy ma már a betörők a ház körül az oszlopokon vezetett huzalokat is elvágják s ilyenkor a házban rejtett utakon vezetett huzalok sem szolgálják a célzt legfeljebb akkor, ha ezen szabadon vezetett drótokat is egy másik vezetékkel olyképen biztosítjuk, hogy mihelyt valaki az igazi vezetékhez nyúl, az a jelző csengőt működésbe hozza.

Talán a legbiztosabb védekezés az, ha a helyiség, hol a pénzszekrény áll, éjjelen át is meg lesz világítva, s az ajtóredőnyön egy figyelő-nyílás hagyatik.

Amerikában ezt is ki akarta játszani az egyik betörő, a mennyiben igen ügyes festményben a pénzszekrényt teljes alakjában vászonra festette s a figyelő-nyílás irányában a pénzszekrény elé helyezte. Azonban rajtavesztett, mert a festményt igen közel állította a pénzszekrény elé s így a szekrény fúrásakor testével a vásznat megmozgatta. A figyelő rendőr ezt észrevevén, felriasztott társaival a betörőt elfogta.

A kasszafeltörés másik módja a robbantás. Körfúróval lyukat vájnak a zár közelébe s egy beleillesztett robbanó szerrel a zárat teljesen megsemmisítik. A zárakra illesztett lakatok lefeszítése már könnyebb dolog. A lakatot tartó reteszt, ha végei széthajtva vagy begörbítve nincsenek, egy beletűzött vasdarabbal könnyen ki lehet húzni.

Ha a retesz lefeszítése nehéz, úgy a lakat fedőlapjait ütik le. Ha a betörő nem tudja, hogy a kettő közül melyik enged az erőszaknak, akkor egy hosszabb vasrudacsot dug a lakat fülébe s a vasrudat megforgatja benne. Ily módon a legerősebb lakat is széjjel hull, vagy a retesz törik el.

A lakatokat vagy záratokat, ha azok nem Wertheim rendszerűek, könnyen ki lehet nyitni egy meggörbített hegyű vasdróttal is, a mint azt a lakatosok teszik.

Ki lehet nyitni azonban álkulcsccsal is. A zárról viaszlenyomatot vesznek s ennek megfelelőleg a bármely vaskereskedésben kapható kidolgozatlan kulcsot kireszelik. Ha a kulcs a zár óvatos nyitásánál még akadályokba ütközik, úgy megnézik a bekormozott kulcs tollán, hogy melyik rész az, a melyiknek még akadály áll utjában s a hol a korom erősen le van dörzsölve, azon részt lereszelik s így sikerül az erede-

tinek hasonló kulcsot készíteni és a zárat vele felnyitni.

Ha azt akarjuk megállapítani, hogy vajjon a zár görbített dróttal, avagy álkulccsal lett-e felnyitva, úgy a zárat szét kell szedni, s ekkor a belső szerkezetében látszó karczolások, zúzások, törések, görbülések, lehajlások vagy horzsolások, — melyek az olajos, poros és rozsdás belső részeken jól kivehetők — elárulják, hogy miféle eszközzel nyitották fel a zárat.

A leghatásosabb zárfeltörő eszközök még ma is a feszítő vas, a körfúró, vasreszelő és fűrész. Ezeket a modern betörők ügyes és csinos kiállítású kiegészítésekben hordják, úgy hogy a szemlélő előtt olyképen tűnnek fel, mintha orvosi műszereket, vagy minta árucikkeket vinnének benne.

A betörők néha a fal felbontása útján igyekeznek ékszerészboltokba, bankokba behatolni. Erre kedvező alkalmuk nyílik, ha a szomszédságban, vagy az emeleten üresen áll egy lakás vagy szoba. Ezekbe vagy éjjel belopódnak, vagy pedig kibérlik őket. Az ily betörőnek mindenesetre az építkezés alapfogalmain is ismernie kell, nehogy oly téglát bontson ki, melynek kiszedése után az egész mennyezet kibomlik, vagy az oldalfalaknál a legvastagabb réteg kikezdésével megnehezítse munkáját. Ha a kibontás hosszabb időt igényel, úgy az oldalfalakat oly helyeken szokták kibontani, melyek mögött a kifosztandó helyiségben valamely bútordarab áll, mely a bontás kezdetét láthatatlanná teszi. A mennyezet kibontásánál a betörő arra ügyel, hogy a lehulló téglák és a vakolat nagyobb zajt ne ejtsenek. E célból az első kibontott téglahelyén támadt nyíláson egy erős vászon bevonatú esernyőt dugnak le és nyitnak ki, úgy hogy a fel nem fogható törmelék és téglák zaj nélkül abba hullanak

be. A kellő nagyságú nyíláson azután a betörő kötélen ereszkedik le.

Ha arról van szó, hogy a szomszéd üres lakást kell a betörőnek kibérelnie, úgy a nyomozó közegnek könnyebb tisztába jönnie az illető kijétével, mert hiszen a bérbeadó csak tud róla, hogy ki vette bérbe az üres lakást. Ép így állunk azon esetben is, ha az emeleti üres lakást bérli ki a betörő.

Ilyen már a vidéken is előfordul: így Nagyváradon egy földszintes ékszerészboltba a padlásra rejtőzött betörők ugyancsak a mennyezet kibontása útján hatoltak be; majd a tettesek a főtözsde Wertheim-szekerényét is megdézsmálták, csak hogy itt már a vasredőny-ajtó lakatját kellett álkulccsal felnyitniok s míg az őrtállók a főutcán portyázó rendőrt kísérték figyelemmel, addig a főmester bebujt a redőny alatt a boltba. Társai ezután a boltot kívülről ismét lezárták s egy adott jelre, midőn a betörő munkájával már elkészült, azt ismét felnyitották.

A behatolásra alkalmasnak mutatkozik a kéménynyílás, az árnyékszékablak vagy eféle. Ez utóbbiakat sok helyen a kinyitás ellen úgy biztosítják, hogy az ablak párkánydeszkájára egy léczet szegeznek, mely az ablakszárnyak teljes kinyitását akadályozza. Természetesen a kémény csak akkor alkalmas a bemászásra, ha tüzelésről, mint p. o. nyáron, szó nem lehet.

Faluhelyeken még ma is látni oly tágas kéményeket, melyekben szalonnát füstölnek. Ezen át kötélen leereszkedni könnyű dolog. Ily esetekben a gyanúsított ruháját kell alaposan megfigyelni, mert a korom azokon meglátszik s szaga még másnap is jól érezhető.

5. A besurranó lopás.

A melyik tolvaj ezt az utat választja a lakásokba való bejutáshoz, annak nagy lélekjelenlétre s ügyességre van szüksége s meglepetések esetére el kell készülnie arra is, hogy „alkalmas módon ki is tudja magyarázni, hogy mit keres a lakásban.

A belopódzásra legalkalmasabb idő a vasárnap, a mikor a nép vagy templomban van, vagy a városiak különösen délután másutt keresnek szórakozást.

Ha alkalmatlan időben talál belépni a tolvaj, úgy rendszerint azt szokta mondani, hogy keres valakit. Uri házakba biztonság kedvéért előbb becsenget s ha belülről senki sem jön elő és az ajtó nyílásban belülről nem látszik a kulcs, úgy biztos benne, hogy a lakásban nincs senki s álkulccsal bátran kinyitja a lakást.

Faluhelyen alkonyatkor a tehénfejés idejében szoktak a lakásokba belopódzni; előbb a pitvarajtó mögé állnak, s midőn a házi asszony kimegy az istállóba, bemásznak a szobába s az ágy alá bujnak.]

Viszont sok tolvaj mint utazó, szolgálat kereső, koldus megy be a lakás előszobájába, ha ott nem talál senkit sem, lop, ha pedig cseléd jó elő, azt valami kérdezni valóval beküldi a házi asszonyhoz s míg az bent jár, az előszobában látott dolgok közül zsebre vág valamit.

Falusi bolthelyiségekben a déli időben a kereskedő a boltjával egybenyíló hátsó szobájába vonul étkezni, s nem egyszer jó sokáig megvárhatja a vevőt. Ezen körülményt ügyesen használják ki a tolvajok. Egyik vidéki szatócsboltnak ajtaján csengő volt, mely a boltból nyíló szomszéd szobába jelezte, hogy vevő jött a boltba. Egy ilyen szatócsboltot következőleg fosztott ki három tolvaj. Ebéd idején az egyik venni ment a

boltba s távozásakor, midőn a szatócs vissza ment szobájába, az ajtót mintegy távozásra kinyitván, tolvajtársát azon bebocsátotta. A tolvaj a lopni való holmit összeszedvén kiment az ajtón, s egyidejűleg a kint várakozó harmadik bűntársát bebocsátotta rajta. A szatócs újabb csengetést hallván, kiment a boltba s ott újabb vevőt talált, de persze nem is sejtette, hogy az előbbi vevő távozása és az újabb érkezése közben az egyik tolvaj meglopta. Ünnepelemek, bálók és egyéb multságok után a legjobb zsákmányra tehetnek szert a tolvajok, mert ilyenkor a fáradtan hazatérő házbéliek ékszereiket és pénzüket kimerültségükben nem zárják el, hanem a lakásban szerte hagyják. Ilyen alkalmakkor a tolvajok kapuzárás előtt belopódnak a házba s a lépcsőházban, padlásfeljárathoz vagy árnyékszékben bujnak el.

A padlásra felopódozott tolvaj némi zsákmányt talál ott is, különösen ruhaszáritás idején vagy ha a házbéliek a nem viselt ruhát, lábbelit a legközelebbi évszakig a padláson tartogatják.

Belopódzásoknál minden nyom hiányozván, könnyen az a látszat tűnik fel, mintha házbéliek, cselédek lopták volna meg a gazdát.

Ilyen esetben a csendőröknek két irányban is fel kell venniök a nyomozást s mindenesetre a ki a fent leírtakat ismeri, nem fogja kizártnak tartani, hogy a lakásba tolvaj lopódzhatott be.

6. A szállodai lopás.

Az úgynevezett úri tolvajoknak bő zsákmányuk akad nagyobb szállodákban, különösen nyaraló és fürdőtelepeken, ahol rendszerint pénzes emberek szoktak megfordulni. Az ilyen helyen igen kevés hasznát veheti a csendőr személyi ismereteinek, mert ha csak

nincs a nemzetközi tolvajok szorgalmasan gyűjtött fényképeinek birtokában, úgy nem igen fogja tudni felismerni, hogy a nagy úri közönségben melyik is a tolvaj. Itt tehát egyéb tudnivalókra van szükség. A szállodai tolvaj elegáns öltözetben jár, hogy már így megjelenésével is minden gyanút elhárítson magáról. Az első napokban idejét a szállodai vendégek tanulmányozására fordítja. E tekintetben jó tájékozást nyújt neki a vendégkönyv, fürdőkben az üdülők és vendégek névlajstroma. Ha közelebbi adatokat óhajt megtudni, úgy a szobaasszonyhoz, pinczérhez, vagy a vendégek szolgálószemélyzetéhez fordul felvilágosításért. Ezért nagyon helyes, ha a csendőrnek a szállodai személyzet között is van besugója. A tolvaj vagy az étkezési időt választja a lopásra, tudva azt, hogy ilyenkor a szolgálószemélyzet is étkezik vagy pedig az éjjeli időt, midőn már mindenki alszik.

A nappali időben, midőn a vendég szobájában nem időzik, álkulccsal dolgozik a tolvaj; éjjel pedig a zárban lévén a kulcs, azt kívülről a már ismertetett kulcsfordítóval nyitja.

Éjjel rendszerint oly egyént szemel ki a tolvaj áldozatul, a melyik horkolni szokott, mert a horkolás az alvás biztos jele, s ha azt a kívülről hallgatózó tolvaj meghallja, egész bátran fog hozzá munkájához, mert hiszen maga a horkolás is nagyobb zajt csap, mint a minővel az ajtó felnyitása jár.

A vendég szobájában az éjjeli szekrényen levő arany zsebóra és egyéb értékes holmik kerülnek legelőbb a tolvaj zsebébe; utána az uti bőröndöt nyitja fel. Ha a bőröndnek sarkvasai nincsenek, hanem bőr körül forog a fedél, úgy borotvával vágja fel azt, ha pedig sarkvasai vannak, akkor a sarkvasak tengelyét kiüti fészükéből, mire a bőrönd a hátsó oldalon nyílik szét.

Gyenge zárú bőröndökről a reteszt éles csiptetővel, vagy fogóval vágják le, vagy pedig a zárat tartó szegecskéket huzzák ki.

Ha nappali időben olykor nyitna be a tolvaj, mikor a vendég bent van, úgy bocsánatkéréssel vonul vissza, hogy az ajtószámot eltévesztette. Különben ez ritkán szokott előfordulni, mert ha a vendég szobájában időzik, akkor a kulcs is benn van az ajtóban s ezt jól tudja a tolvaj.

Ha az alvó vendég nyugtalankodik, akkor a tolvaj chloroformot tart az orra alá, a mitől az annyira elkábul, hogy felébredésétől nem kell tartania a tolvajnak.

A jó zsákmányra szert tett tolvaj a legközelebbi vonattal el szokott utazni; de természetesen egy vonalon nem utazik végig, hanem a legközelebbi vasuti elágazásnál kiszáll és más irányba veszi útját. Ezzel a csendőrnek számot kell vetnie, s a tolvaj feltartóztatása végett távirati megkereséseit az összes elágazási góczpontokra is küldje el. Ily helyeken a csendőség egy tartalmas menetrendkönyvvel rendelkezék, vagy pedig ily esetekre számítva ezen góczpontok neveit az állomásfőnökség meghallgatása után már előre jegyezze fel.

7. A zsebtolvajlás.

A ki zsebből lop, annak kiváló kézügyességűnek kell lennie. Azonkívül szükséges, hogy a természettől is örökölte legyen a hozzávaló kellékeket, így a hosszú és vékony ujjakat. Mivel pedig a zsebtolvaj főképen a mutató és középső ujjával dolgozik, e mesterségre különösen az alkalmas, a kinek a mutatóujja majdnem egyforma hosszúságú a középső ujjával, mert ezen két ujj legfelső ízületével, mint egy fogóval ragadja meg a zsebmetsző a pénztárczát, ha pedig a mutatóujj sokkal rövidebb a középsőnél,

akkor az egyforma hosszúság kedvéért a középső ujjat kissé behajlítja, a mi azonban a zsebmetsző munkájában akadályozza, mert ekkor nem tudja kezét oly simán becsusztatni szomszédja zsebébe. A zsebtolvajlás ügyes végrehajtásához óriási gyakorlat kell és pedig körülbelül akkora, mint a minő az ezermestereké, a kik egy szempillantás alatt tudnak egyes tárgyakat eltüntetni.

A zsebmetsző kiszemelt áldozatát olyankor közelíti meg, midőn annak figyelme másfelé van terelve. P. o. látványosságoknál, ünnepélyek, versenyeknél, s a hol a test és a ruha érintése a tolongás miatt természet-szerűnek tűnik fel. Alkalmat nyújt továbbá erre a vas-
uton való utazásnál a vonat zökkenése, a mikor a folyosón álldogáló utasok önkénytelenül egymáshoz ütődnek.

Ha ilyen alkalmak nem kínálkoznak, úgy a zsebmetsző ezeket maga idézi elő. P. o. részegnek tettei magát, s beleütődik a kiszemelt személybe, vagy azt mintegy véletlenségből lepöki, vagy leönti valamivel, azután bocsánatkérések között tisztogatja ruháját, avagy kialudt szivarja meggyújtása végett tüzet kér az illetőtől.

A zsebmetsző vagy egyszerűen kihuzza a zsebből a pénztárczát, vagy pedig szétvágja a zsebet s úgy veszi ki a pénzerszényt. Az előbbi esetben, a kiszemelt egyénhez férközvén, annak kabátja zsebét testétől félre huzza, hogy a pénztárcza kihuzásakor az áldozat testét ne érintse. Azután laposan egymáshoz zárkóztatott négy ujjával belenyul az illetőnek zsebébe s a mutató és középső ujjal mint egy ollóval kihuzza a pénztárczát.

A zseb felmetszéséhez már műszerek szükségesek. A leghasználatosabb e célra a horoggal ellátott gyűrű, mely horog azonban borotva éles kis késnyulvány-

nyal is bír. Egy kézmozdulattal a zsebmetsző felhasítja a zsebet, s ugyanakkor a gyűrű levő horoggal azt meg is ragadja. Ha a vasuti kocsiban akar a zsebmetsző egy alvó utast kifosztani s az véletlenül azon oldalán alszik, a melyiken pénztárczája van, úgy, — a mint azt zsebmetszők állítják — az illetőnek a diványra feltett lábai közül az egyiket lecsusztatja a földre, mire az alvó egyén önkénytelenül másik oldalára fordul s ekkor a zsebmetszőt munkájában már mi sem akadályozza.

Ha a zsebmetsző arról akar meggyőződni, vajjon a fekvő utas tényleg alszik-e, gyufát gyújt és azt az alvó arcához tartja.

Ha az utas erre fel nem ébred, akkor oly mélyen alszik, hogy bátran kizsebelhető. Az óralánczok elvágásához a zsebtolvaj éles kis harapófogót használ. Ezzel ügyesen tudja a nők derekára fűzött aranylánczot is hátulról átmetszeni s azután a földre esett lánczot zsebkendőjével vagy más készakarva leejtett tárggyal együtt felemeli.

Vasuti utasok kifosztásánál a zsebtolvajnak bűntársa is van. Ez rendszerint csinos nő, ki a kifosztandó utassal szemben foglal helyet s azzal kaczerkodik. Ez alatt a zsebtolvaj a kocsikulcsban oldalt alvást színlel s karbafonja kezeit. Karjai közül azonban az egyik műkar s csak megtévesztésre való, mert alatta a kabátujjból kihuzott igazi kezével kabátja szegélye alatt óvatosan megközelíti utitársa zsebét, s a benne levő pénztárczát kihuzza. A pénztárczát a zsebtolvaj kint a kocsifolyosón a női bűntársnak adja át, ki a legközelebbi állomáson kiszáll, ellenben a zsebtolvaj még tovább utazik és nála nincs semmi, legfeljebb a műkar.

Ily esetek nyomozásánál figyelemmel kell lenni a műkézre, s a vasuti portásnál a leadott vasuti jegye-

ket is meg kell vizsgálni, mert a leszállott nő jegye valószínűleg még távolabbi útvonalra volt érvényes. A zsebtolvaj, hogy munkájában mi se álljon útjában, botot és keztyűt nem szokott viselni. Ellenben felöltött igen. Olykor ez lehuzva és a karra téve jó fedezéket képez ahhoz, hogy alatta kezével észrevétlenül dolgozhasson.

A zsebmetszők népcsoportokban művésziességgel tudják kinézésüket változtatni. Pozsonyban lóversenyek alkalmával egy ismert zsebmetszőt figyeltek meg. Minden percben változtatta helyét és kinézését. Most levette kalapját és sötét szemüveget tett fel orrára, majd kabátját vetette le, avagy panyókára vette. Ily átalakulásokkal még a leggyakorlottabb szemelől is lépten-nyomon el-eltűnt s csak éles megfigyeléssel lehetett ismét valahol felfedezni.

Versenyeknél különben is jó alkalmak vannak a zsebtolvajnak megfigyelni, hogy kiszemelt áldozataik hová teszik pénzüket.

Úgy a nyereségkifizetésekor, mint a fogadási jegy megváltásakor láthatja, hogy hová került a pénztárcza.

Midőn pedig a futamok végén a nézőközönség a korlátokhoz tódul, akkor nem csak a pénztárczát, de még a «bravó»-t kiáltozók fogadás jegyét (tikett-jét) is ellophatják.

Ma már különben van olyan ügyes zsebmetsző is, a ki bámulatos ügyességével még arra is képes, hogy színielőadáson a nézésbe elmerült nők fülönfüggőit is ellopja.

8. A vásári lopás.

A vásári tolvajlást rendszerint egész tolvajszövetkezet szokta végrehajtani. Ezek legismertebb alakjai a cigányok. Míg azonban a férficigány inkább

a lóvásáron keres prédát, addig a cigányasszonyok a sátrak körül ólálkodnak.

A lólopást a cigány inkább vásár után hajtja végre.

Módszere a következő:

A lóvásárról hazatérőket valamely útszorosból vagy erdőszélről, avagy megszokott tanyájáról, az útmenti fűzesből figyel meg. A vett ló rendszerint a vásárosok szekere mögé van kötve. A szekérben alvó részeg tulajdonostól úgy lopják el a vezetéklovat, hogy egy cigány purdó a szekér után szalad, hátul arra felkapaszkodik s egy éles késsel a vezetéklovat kötőfékszárat elvágja, mire a ló elmarad a szekértől. A cigányfiú ezután felkap a lóra s azzal a karavánhoz vágat, mely nyomban hozzáfog az átalakításhoz. Befogják valamely szekérbe, rossz hámot tesznek rá, farkát, sörényét kissé megritkítják s azután eszeveszett iramodással elhajtat az egész karaván a hetedik határba.

A csendőr azonban, találkozáskor egy cigánykaravánnal, vegye alapos vizsgálat alá a lójárlatokat s azonnal felfedezi, hogy a kérdéses lónak nincs járlata vagy az előmutatottal nem egyezik. Mindenesetre sikerrel csak a lóismerő csendőr fog tudni eljárni, mert a cigányok rengeteg sok lójárlattal rendelkeznek. Ugyanis minden lovukról van járlatuk, de az elhullott gebék járlatai is köztük vannak s így könnyű a lopott lóról is járlatot előmutatni. A lóismerő csendőr azonban megtekintve járlatot és a lovat, ha ez bármennyire is át van alakítva, azonnal észreveszi az eltéréseket.

A cigánynő, mint vásári tolvaj többet magával lép a sátorhoz s míg a sátor egyik végén a kereskedővel p. o. egy kendő felett alkudozik, azalatt a sátor másik végén más három kendőt emel el társnője.

A lopott tárgy elrejtése könnyen megy; rendszerint

a földre rántja, ott azután meztelen lábával reálép s lábujjaival megragadva egy lábmozdulattal a szoknyája belső és alsó felületén levő tágas zsebbe dugja.

Egy tolvaj cigánynő vásáron megmotoztatván szoknyája belső zsebében három kendő, kebelében egy rúd szalámi, ingujjában egy lopott csirke s szoknyája szegélyében valószínűleg már régebbi lopásból eredő három drb 10 forintos bankjegy találtatott.

A cigányokon kívül mások is előszeretettel űzik a vásári tolvajlást. A vásári tolvaj sokszor ittasnak téteti magát, vevéskor a sátorban leakasztja nyakából a tarisznyát, hogy p. o. a megvett 80 filléres csizmatalpat megvegye. Míg tettetett részeg állapotában tarisznyája kinyitásával bajlódik, a kereskedő megunja figyelni, s más vevőjéhez fordul, mialatt a tolvaj egy talp helyett négy-öt talpat is a tarisznyába csusztat. Az ilyen tolvaj azért téteti magát részegnek, hogy lopása felfedezésekor olyképen tűnjön fel a dolog, mintha részeg állapotában tett volna valamit a tarisznyájába.

Végtelen sok útja-módja van a vásári tolvajlásnak, s általában a körülmények szabják meg a módot, hogy a tolvaj mily módon ér könnyebben célra. Legkönnyebb a lopás ott, a hol a sáternél sok vevő tolong; ily helyen a vásári cikk nézegetés után sokszor fizetetlenül kerül a látszólagos vevő zsebébe. Az egyik notorius tolvaj beismerte, hogy az első lopást vásáron követte el, mert ugymond nem is kértek pénzt azért a pipáért, a mit hosszas nézegetés után zsebébe tett. Híhetőleg a vásári életből ered az a mondás is, hogy az alkalom szüli a tolvajt.

A vásári tolvajok által elidegenített tárgyakat még lehetőleg a vásár színhelyén kell felkutatni, mert ha a személymotozást, vagy házkutatást csak a vásár

után foganatosítjuk, lehet, hogy a lopott tárgyakat előtaláljuk, de ezek tulajdonosainak kipuhatólása már igen nehéz lesz. Ugyanis vásár után a kereskedők elszélednek s hetek és hónapok mulva nehéz már annak a megállapítása is, hogy mely vásárosok voltak jelen a vásáron, annál nehezebb tehát különösen azt megállapítani, hogy melyik tárgyat kitől lopta el a tolvaj, mert lehet, hogy ezt már maga a vásári tolvaj sem tudja.

Volt rá eset, hogy több szekér vásári lopott holmit kutattak fel a csendőrök, de hogy ezeket honnan lopták, ezt már megállapítani nem sikerült. Ily körülmények között pedig a vásári tolvajlás utáni nyomozás meddő maradt.

Ezen esetben a lopott holmik feltalálását széles körben hirdetni kell s lehet, hogy egyik-másik káros jelentkezni is fog és felismeri árucikkeit a lopott holmi között s tulajdonjogát talán igazolni is tudja.

9. A házi lopás.

Sok cseléd úgy szolgálja gazdáját, hogy a hol csak teheti, meglopja. A piacra küldött cseléd a kapott pénz egy részét azzal az ürügygyel tartja vissza, hogy a vásárolt cikkekre fogyott el a pénz. A háziasszony nem áldozza fel kényelmét azért, hogy utána járjon a dolognak, hanem legfeljebb kereskedésekben könyvre vásárol, hogy legalább itt ne csalja meg a cseléd. Takarítás alkalmával sok oly dolgot talál a cseléd, a miről gazdája már azt hitte, hogy elveszett, s a legtöbb cseléd meg is tartja ezeket a tárgyakat. Némelyik háziasszony ugyan kifog a cseléden, mert szolgálatából való távozása előtt ládáját átvizsgáltatja, s ilyenkor egész halmazát találja a lopott holminak. De azért a cselédkönyvbe nem jegyzi be a cseléd hűt-

lenségét, mert fél a rendőri beavatkozástól ; egyszerűen csak azt jegyzi be, hogy a cseléd «egészségesen elbocsáttatott».

A cselédek előszeretettel lopják úrnők fehérneműit. Még akkor lopják azt el, mikor a szennyes ruhaládába dobják őket, mert a könnyelmű háziasszonyok nem azt jegyzi fel, hogy hány darab fehérnemű került a szennyesbe, hanem azt, hogy hány darab fehérneműt adtak ki mosásba, persze ezek közül nem hiányzik egy sem.

A hol a házigazda szerelmi viszonyt folytat a női cseléddel, ott az már bátrabban lop, s a pénzhez is hozzányul, de persze az ilyen cselédek nem kerülnek törvény elé, mert a gazda jó hírnevét nem meri kockára tenni a cseléd feljelentésével. Sokszor azonban ok nélkül gyanakszanak a cselédekre is, mert különösen, mint az a belopódzásoknál már említve volt, némelyik idegen tolvaj által elkövetett lopásnak semmi nyoma nem marad s ezen esetekben úgy tűnik fel a dolog, mintha házitolvaj követte volna el a lopást. Mindennek megállapítása a csendőr éleslátástól függ.

A házi tolvajok leleplezésére az a legalkalmasabb módszer, ha a házi cselédek viselt dolgai és előélete után előbbi alkalmaztatásuk helyén kérdezősködünk. Csak ilyen módon ismerhetjük meg, hogy a cselédek közül melyik tolvaj, s melyik a becsületes.

Általában gyanusak azon cselédek, a melyek csak igen rövid ideig szoktak egy helyen szolgálni, s a melyeknek cselédkönyvébe gyakori azon bejegyzés, hogy «egészségesen elbocsáttatott».

Figyelmet érdemelnek továbbá azon nőcselédek, melyek feltűnő fényüzéssel öltözködnek, úgy hogy kétséges, hogy díszes ruháikat szerény fizetésükből készítették.

Lopásra ösztönzi a női cselédet az is, ha törvény-

telen gyermeke van, vagy szegénysorsú szeretője, ki azonban sok úri kedvtelést enged meg magának.

A férfi cselédek különösen szeretőik kedvéért lopnak s még inkább akkor, ha szerelmi vágyaikat csak pénz árán tudják kielégíteni.

A cselédek életmódjának megfigyelése tehát a csendőrré nézve már az ily irányú tájékozottság végett is szükséges.

10. Egyéb lopások.

Találunk az életben olyan tolvajokat is, a kik a lopást beteges vágyból követik el.

Ezen betegségnek neve «lopási mánia» (kleptománia). Nem egy úri asszony szenved ilyen bajban, s az ilyen azután idegen házba kerülve ezüst kanalat, arany gyűrűt rak zsebre. Persze az ily úri nőket mindaddig nem merik meggyanusítani, míg vagy egy ilyen alkalomnál rajta nem vesztenek a lopáson, vagy pedig beteges hajlamuk nem lesz köztudomású.

Vannak továbbá esetek, mikor babonából lopnak a tolvajok. Úri lányok is megteszik, hogy ellopják a kéményseprő seprőjét, gondolva, hogy akkor biztosan még abban az évben férjhez mennek. Az öngyilkos fegyverét vagy kötelét szintén szerencsének tartják a tolvajok.

Faluhelyen sokan azt tartják, hogy lopott zsírral a szemölcsöt el lehet az arczról tüntetni.

A lopott virág jobban fogamzik meg a földben, mint a pénzen vásárolt vagy ajándékba kapott.

Minden vidéknek meg vannak e téren is a maga babonás mondásai, s így nem érdektelen dolog, ha ezek felől is tud a csendőr.

Vannak, a kik nemi szerveik betegségben szenvednek és ennek hatása alatt női ruhákat vagy hajjat lopnak, a nő haját erővel levágják és ellopják.

Néha a bosszú is közrehat a lopásnál. Volt rá eset, hogy lopott holmit dugtak valakinek zsebébe csak azért, hogy azt társadalmilag lehetetlenné tegyék.

A lopások legtöbbször azonban az érdek, vagy a nyomor mint kényszerítő ok szerepel. Különös becsű tárgyakkal, mint p. o. váltóknál, adósleveleknél az érdek, érzelmi és ruhaneműeknél pedig igen sokszor a nyomor kényszeríti a tolvajt a lopásra.

A lopás nyomozásánál tehát a csendőr ezen indító okok felkutatásával is próbálkozzék a dolog nyitjára jönni, mert számtalan esetben ez ad alapot a gyanura, s a további nyomozás során lehet, hogy a gyanú alapossá válik, s a lopást ügyesen végrehajtott tolvajról ily módon sikerül lerántani a leplet.

II. Az orvvadászat és a vadorzás.

A vadászati szenvedély megszállja a nép azon rétegeit is, a melyeknek nincs módjában a vadászati jogot a törvény korlátai között gyakorolni, s a ki egyszer azután rászokott a vadászatra, az oly nehezen szokik le róla, mint a kártyás a kártyázásról.

Az engedély nélkül vadászó egyént orvvadásznak nevezzük. Ez azután a szerint, a mint vagyoni viszonyai engedik, jobb, rosszabb fegyvert szerez, s azzal azután tilalmi és szabad időben, éjjel és nappal egyaránt vadászik.

Hogy az orvvadász feltűnést ne keltsen, fölösleges lövéseket nem tesz, hanem csak akkor lő, midőn biztos benne, hogy lövése találni is fog.

A nyúlát szántás közben az eke szarva mellett tartott rozoga fegyverével ügyesen tudja leteríteni, vagy ha fegyvere nincs, egy ölmos végű bottal sújtja agyon.

Az orvvadász fegyverét ritkán tartja otthon, mert hiszen feltűnő dolog volna, ha fegyverrel a vállán indulna ki a határba.

Az erdőben valamely faodúban, a mezőn széna-, szalmakazalban, vagy valamely gabonakeresztben tartja azt elrejtve.

Ha azonban fegyvere szétszedhető, akkor ily szétzedett állapotban dugja a szűre ujjába, otthon pedig az ágyat, csövet külön-külön helyre rejtí el, hogy egészben mint fegyver előtalálható ne legyen.

Az orvvadász a lőtt vadat is künt hagyja a határban, s felköti a fák lombjai közé és este zsáokban, vagy hosszú köpenyege alatt czipeli haza.

Éjjel holdvilág mellett áll lesbé valamely fa, bokor, vagy kazal mellé húzódva, s midőn a nyúl vagy őz legelni megy, feltámasztott fegyverrel biztosan tudja leteríteni.

Az orvvadász ünnep- és vasárnap hajnalban is vígan lövöldözik, akkor ráér, s a korai kelést nappali alvással kipótolhatja.

A foglyokat télen szekérről szokta az orvvadász lövöldözni. Akkor a nagy hideg miatt csapatokba verődik a fogoly s így könnyű az orvvadásznak egy lövése 7—8-at is leteríteni belőlük.

Az orvvadász úgy véli, hogy ennyi fogolyért már érdemes lövést tenni, de egyesekre nem.

Néhol télen verembe fogják a nyúlát. Jó mély gödröt ásna, s azt befödik gyékénnyel, s erre káposztaleveleket raknak; az éhes nyúl gyanutlanul megy rá a gyékényre, s a verembe esik.

A nyúl csapásain hurkokat szoktak felállítani, azután kutyákkal meghajszolják a nyúlát, s az eszeveszett futásában a hurokba akad.

A vakmerő orvvadászok néhol óriási hálókat feszítenek ki, s annak neki hajszolják a nyúlakat, s a háló

mellett összeverődött nyúlat azután valóságos tömegekben lövik agyon.

A szarvast, őzet dróthurokkal fogják; a csapásokon egy-egy fiatal fát lehajtanak, s arra kötik a hurkot, a megzavart vad belemegy a hurokba, fejével megakad benne, s a fa visszahajolva a vadat a szó szoros értelmében felakasztja.

Tűzokot kukoriczakóróval megrakott ökrösszekérrel közelítenek meg, s a szekérről lövik le, vagy pedig ólmos esőben, midőn a tűzok a síkos talajon felrepülni nem tud, lóháton összefogdossák.

Fiatal nyúlat kutyával fogatnak e!, rókát, vidrát csapdával fognak.

Némely vidéken a fogoly- és fázántojásokat is előszeretettel gyűjtik s jó pénzért külföldre (különösen Franciaországba) szállítják.

A vadorzás (vadlopás) különösen kör- és hajtóvadászatonk divik. A falu népe ily alkalmakkor csoportokba verődik, s a kör mögött néhány száz lépésre feláll.

A vadász által sebzett vad éppen közelükben fordul fel, vagy legalább is már annyira el van gyengülve, hogy vagy elfogható, vagy könnyű szerrel agyonverhető.

Maguk a hajtók között is van vadorzó, az ilyen a lőtt vadat czípelí egy darabon, s ha nem figyelik, valamely könnyen megjegyezhető helyen, p. o. nagyobb barázda, kő, vagy fa mellett a földre teszi, s vadászat után kimegy érte és hazaviszi.

Nagyobb vadat, mint őzet, szarvast sebzett állapotban kutyákkal fognak el, ha pedig a vadász kutyája hajszolja őket és végül is elfogja, elveszik a kutyától, a vadász nem csekély bosszuságára.

Az orvvadászok leleplezéséhez igen ajánlatos távcsövet használni. Minden erdésznek van jó távcsöve.

Ezzel nagy távolságból is fel lehet ismerni az orvvadászt, s megismerve az illetőt, nem szükséges egyéb, mint háza közelében lesbe állni, s midőn az orvvadász a lőtt vaddal gyanutlanul hazamegy, a lőtt vaddal együtt a járőr hatalmába kerül.

Mindenesetre ajánlatos, ha a járőr egy a község lakosait jól ismerő egyént, p. o. egy erdőőrt vagy vadórt is magával visz ily alkalommal. Ez azután beletekintve a távcsöbe meg tudja mondani, hogy kicsoda az illető orvvadász.

12. Az orgazdaság.

Ha nem volna orgazda, akkor tolvaj sem volna, mert a tolvaj orgazda nélkül nem igen tudná a lopott tárgyakat értékesíteni és felhasználni. Legfeljebb a pénz és élelmi szer az, minek felhasználásához és értékesítéséhez orgazda nem szükséges. Az orgazdát minden esetben ki kell kutatnunk, mert különben a bajon csak félig segítettünk, a mennyiben az orgazda mindig talál tolvajt, de a tolvaj orgazdát már nehezebben; az orgazda leleplezése nélkül a közbiztonságon esett sérelem nem lenne orvosolva, hanem úgy volnánk vele, mint a galandféreggel, melynek ha a fejét meg hagyjuk, új test nő ki belőle. Az orgazda legtöbb esetben egyttal felbujtó is, a mennyiben valóságos megbizatosokat ad a tolvajnak. Az alkalom mutatja meg, hogy körülbelül mit tudna az orgazda értékesíteni, tehát mit kellene lopni.

Egy korcsmáros hús-vágást is tartván, ünnepnap előtt mindig borjúlópásra unszolta tolvajait.

Az orgazdát a korcsmárosok, ócskások, házalók, zálogháztulajdonosok, aranyművesek, maradékárú-kereskedők vagy a nyerstermény-kereskedők között kell

keresnünk. Foglalkozásuknál fogva a lopott tárgyakat ezek tudják a legkönnyebben értékesíteni.

A korcsmárosnál sok tolvaj, csavargó fordul meg, tehát van alkalom a lopást előre megbeszélni, megfordul házaló, vásáros, a ki azután olcsó pénzen megveszi a lopott holmit s idegen vidékre viszi eladni.

Az ócskásnak rendszeren vannak kiszemelt vevői, a kik egyes dolgokat minden egyes alkalommal megvesznek. Így a felvidéken lakott egy bérlő, kinek egy házaló valóságos tájtékpipa-gyűjteményt adogatott el.

A zálogháztulajdonos rendszerint más néven jegyzi be üzleti könyvébe a lopott tárgyakat, p. o. az ezüst kanalakat tartalmazó csomagot «nadrág»-ként vezeti be könyvébe.

Az ócskás áruí között eltűnik a lopott holmi; a halomra rakott cipő, esernyő, kalap között még a káros sem tudná a sajátját felismerni.

Ép így van a terménykereskedő is, a lopott búzát oda szórja a többi közé; tessék már most keresni a lopott búzát!

Az ékszerész felolvasztja a lopott gyűrű aranyrészeit, s a drágakövet más foglalatba illeszti.

A maradékárú-kereskedő feldarabolja a végposztót, vagy szövetet, s mint maradékot olcsó pénzen eladja.

Az orgazda utáni puhatolásnál első sorban a tolvajt kell megkérdezni, hogy kinek adta el a lopott tárgyakat. Ha kezdő a tolvaj, akkor meg is mondja, különösen azon kijelentésünkre, hogy ha a lopott tárgyak megkerülnek, úgy a büntetés kiszabásánál ez javára fog betudatni, míg ellenesetben büntetése súlyosabb leend.

A hivatásos tolvaj orgazdáját semmi szín alatt sem fogja elárulni, mert az ilyen számí a jövőre is, az orgazda titoktartását megfogja hálálni és jutalmazni.

Tanácsos megfigyelni, hogy kivel érintkezik a tolvaj; különösen tettenéréskor czélszerű nem azonnal közbelépni, hanem megfigyelni, hogy hová viszi a tolvaj a lopott tárgyakat; lehetséges, hogy ily módon sok más lopásból eredő tárgy is elő fog kerülni.

Olykor megesik, hogy az orgazda valahol találkat ad a tolvajnak, megesett már, hogy egy ilyen helyen a tolvaj le is ütötte az orgazdát, mert nem tudott vele megegyezni.

Egy vadkereskedő este lóherés szekerén hozta be házába az orvvadász által lőtt és lóherés földjére rejtett nyúlakat.

Abban az esetben, ha a tolvaj már fogságba került, a bírósággal egyetértőleg a tolvaj levélváltásait is meg kell figyelni.

Lehet, hogy a tolvaj még pénzt vár az orgazdától, vagy feljelentéssel való fenyegetéssel pénzt zsarol ki tőle. Az ily levelek azonban rendszeren tolvajnyelven vannak írva, hogy a vizsgálóbíró meg ne értse, s egy harmadik személyhez p. o. egy volt tolvaj czimborához vannak intézve, ki azután a levelet rendeltetési helyére juttatja.

Annak bizonyítása végett, hogy vajjon tudta-e az orgazda, hogy a megvett tárgy lopásból származik, a házkutatásnál ügyelni ki, hogy hová rejtette az orgazda a lopott tárgyakat. Mert ha p. o. a hatóság előtt eltitkolt helyiségben tartogatja, úgy ez a mellett bizonyít, hogy az orgazda rosszhiszeműleg járt el, mert különben nem lett volna oka a megvett tárgyakat rejtegetni.

Fontos az is, hogy kitől vették meg a kérdéses tárgyat, mert ha p. o. egy csavargó aranyórát adott el, akkor már nem mentheti magát az orgazda azzal, hogy ő azt hitte, hogy az óra az eladó jogos tulajdona.

Épen ilyen bizonyító erővel bír az is, ha valami

potom áron lesz megvéve, p. o. egy aranyóra 10—20 koronáért.

Ugyanis az orgazda a tolvajnak nem fizet többet, mint a tárgy $\frac{1}{10}$ -ed értékét, mert tudja azt, hogy a tolvaj azt maga ennél jobb áron nem tudja értékesíteni.

Figyelmet érdemel azon körülmény is, hogy milyen időtájban vette az orgazda a lopott tárgyat, mert a késő esteli, vagy éjféλι idő is csak a mellett szól, hogy az eladó nem járt egyenes úton, mert különben nappal is eladhatta volna a vételre kínált tárgyat.

Az orgazda a tolvajtól meg is szokta kérdezni, hogy kitől lopta a tárgyakat, erre személyes biztonsága végett van szüksége, nehogy a lopott tárgyat épen annak kínálja vételre, a kitől azt lopták.

Meg kell figyelni tehát, hogy vajjon az orgazda nyíltan árulta-e a megvett tárgyakat, avagy csak dugva olyanoknak, kikről tudhatta, hogy nem ismerik fel a vételre kínált holmi eredetét.

Az orgazda leleplezése céljából a házkutatással nem szabad késlekednünk. Már a leírtakból láthatjuk, hogy mily rövid időre van szüksége egy ékszerésznek, hogy a lopott gyűrűt úgy változtassa el, hogy azt többé megismerni ne lehessen.

Igen célravezető dolog, ha az orgazda üzlethelyiségét hosszabb megfigyelés alá vesszük.

A jól beavatott besugó módot fog találni arra, hogy az orgazdához olyankor is bejusson, mikor a tolvaj is ott van, ilyenkor az adott jelre elősietve egy fogással kerítjük hatalmunkba az orgazdát és tolvajt.

Némelyik ügyes besugó maga is vevőnek ajánkozik, s addig is szóval tartja a társaságot, míg a csendőrijárőr odaér.

Maga a titkos rendőr érhet el legtöbb sikert, mert az a tulajdonos távollétében helyettesnek adja ki magát. s a mit sem sejtő tolvajok neki adják át zsákmányukat,

IV. A pénzhamisítás.

A pénzhamisítások nyomozásánál mindenekelőtt azt kell szem előtt tartania a csendőrneк, hogy ezt a bűntettet a lehető legritkább esetben követi el az egyes személy, hanem rendszeren szövetségben lévő több egyén. A pénzhamisítónak magának, a ki a hamis pénzt előállítja, szüksége van arra, a ki neki az anyagot beszerzi, a ki vigyáz, míg ő a pénzt műhelyében gyártja, végül a ki forgalomba hozza, kiadja, mert ha ő maga végezné mindezeket, nagyon könnyen reájutnának a dolgára. Mindebből az következik, hogy nem helyes a nyomozás, ha valakinél egy-két darab hamis pénzt vagy valami olyan eszközt találunk, a mi hamisításra szokott használtatni, p. o. gipsz-forma vagy ólomöntőkanál stb. s azt hisszük, hogy most már a tettes ki van derítve s nyomban fel is jelentjük, hanem a nyomozásnak meg kell találnia azt az egész társaságot, a mely az ipart űzi, mert — mint mondtuk — egyedül az illető sohase lesz.

Mint a tisztességes iparnál, a pénzhamisításnál is a tettesek vagy csak kisiparként űzik azt, vagy valószínűs nagyipart folytatnak vele.

Kisgazdák, parasztok vagy munkanélküli elégedetlen mesteremberek űzik a pénzhamisítást kisiparként. Többnyire nikkell vagy ezüstpénzt hamisítanak öntés útján; külön műhelyük nem igen van s arra ennél az eljárásnál szükség sincs; géppel sajtolni vagy épen bankjegyeket készíteni ezek számára drága dolog lenne. Ezek azután többnyire tökéletlen, elég könnyen felismerhető utánzatok, a melyeken az, a ki forgalomba hozza, előbb-utóbb rajtaveszt.

A nagyiparos pénzhamisító nagyobbszabású banda élén áll, a melynek ő a vezére. Ennek már műhelye,

fényképészekre, nyomdászokkal való összeköttetésre van szüksége és ezért a lehető legnagyobb óvatossággal jár el s mindent megtesz, hogy a csendőrség reá ne jusson. Így a pénz forgalomba hozásánál különösen arra ügyel, hogy a kik kiadják, vele közvetlen összeköttetésben ne legyenek és tulajdonképen sohase tudják, hogy ki a hamisító. Ezek többnyire fegyházzviselt egyének, a kik minden ravaszságot elsajátítottak és a pénzhamisítás eszméjét is többnyire a fegyházból hozzák magukkal.

Hogy a pénzhamisítások nyomozásával sikeresen foglalkozunk, mindenekelőtt ismernünk kell a pénzhamisítás módjait.

1. A pénzhamisítás módjai.

Fémpénzek.

Fémpénzeket többnyire öntés útján hamisítanak. A hamisító a valódi pénz mindkét oldalát gipszbe vagy agyagba nyomja le, ezt a két részt egymáshoz illeszti, a gipszben illetéknép keletkezett űrhöz egy nyílást vezet s ezen önt be vagy valami nem nemes fém, vagy ólomot, önt vagy cinket olvasztott állapotban. Eszközei tehát a gipsz vagy agyag, olvasztókanál, fújtató. Ez a leggyakrabban előforduló módszer s ezt cigányok is nagy mértékben űzik.

Nehezebb már az a mód, hogy a valódi pénz alsó és felső lapját finom rétegben lemetszik és a két lap közé közönséges fém, p. o. ólomot olvasztanak össze. Van reá eset, hogy a két lapot galvanizálás útján állítják elő.

Ezekhez a módokhoz nem kell nagyobb előkészület, sem külön műhely. Ellenben már nagyobb szerű eszközök kellenek a pénz sajtolásához, nevezetesen költ-

séges gépek. Az ilyen gépek hasonlítanak a hivatalokban használatos bélyegző-gépekhez. A bélyegző alá teszi a hamisító a fém, s lesajtolja. Ilyen módon különösen ezüst- és aranypénzeket gyártanak. Ezüstpénzeket néha valódi ezüstdől is, mert az ezüst olcsó lévén, így is van néhány korona nyereség.

Aranypénznél vékony aranylapokra bélyegzi le a két lapot s valami fémlapra olvasztja le.

Papírpénzek.

Papírpénzeket fényképezés, rézmetszet vagy könyomda (lithographia) útján állítanak elő. Ehhez olyan egyén kell a ki ezekhez a mesterségekhez ért, sőt abban nagyobb ügyességre tett szert, továbbá olyan eszközök és anyagok, a melyek ezek gyakorlásához szükségesek. Így a fényképésznek fényképező gép, finom üveglencse, lemezek, sötétkamara, vörös lámpa és vegyszerek; ha könyomdával dolgoztak: könyomdai prés, kőlapok; rézmetszésnél réz és ónlemez, árnyolótűk, nagyító üvegek. A fényképlemezek megtaláljuk a fényképezett pénz képét s kutatnunk lehet eldobott lemezek után is, mert rendszeren többet elront a tettes, míg végre egyik sikerül. Néha a levakart és lemosott lemezek is találhatunk nyomokat, épígy a könyomdai lapokon, ha már le is vannak mosva, zsiros szivacsos, vagy bizonyos savakkal elő lehet hívni a rajta volt képet. Ezekhez azonban csak szakértők értenek, az ilyen eszközök feltalálása esetén forduljon a csendőr szakértő fényképészhez, rézmetszőhöz vagy könyomdászhoz.

2. A hamis pénz felismerése.

Fémpénzek.

A hamis fémpénzt felismerhetjük színéről, fényéről, csengéséről, nagyságáról, vastagságáról, árnyáról és súlyáról, sőt néha szagáról és tapintásáról is.

A hamis pénz színe a valódi pénzéhez képest fakó, attól jelentékenyen különbözik. Különösen szembe-tűnő ez a szélein, ha valódi pénzek mellé tesszük.

A hamis pénz fénytelen mikor a hamisító előállítja, mert nem nemes fémből való. Ha ezen a hamisító nem segít: a pénz könnyen felismerhető. Ezért többnyire fényesre csiszolják vagy vakarják, de ezáltal ismét valami sajátságos villogást nyer, a mi a valódi pénztől különböző.

A valódi pénzen a kiemelkedő részek: a kép s a betűk nem fénylenek, a hamisítottan azáltal, hogy vakarják, ez is szembe-tűnően éles lesz.

Ha a valódi pénzt kőlapra ejtjük vagy ujjunkra véve valamivel reá ütünk, cseng. A hamis pénz ellenben ilyenkor tompa hangot ad, a mely legott feltűnik. Néha ugyan ezt azzal kísérlik meg utánozni, hogy törött üveget szórnak az öntvénybe, de ez kicsillog s a hangot még sem jól utánozza.

A hamis fémpénz rendszeren nagyobb vagy vastagabb a valódi fémpénznél. A hamisító, a mint azt a gipsz-mintába önti: nem igen képes ugyanazt a mennyiséget eltalálni, a mi a valódi pénz hű utánzásához kellene, mert a pénz két oldalát külön-külön nyomta a két formába s lehet, hogy jobban nyomta be, mint kellene. Innen ered az is, hogy több anyag van a hamis pénzben.

De tán legjellemzőbb a hamis fémpénznél annak a pereme. Elmondhatjuk, hogy a pénz peremén olvasható köriratot, nevezetesen magyar pénzek: «Bizal-

mam az ősi erényben», osztrák pénzek: «Viribus Unitis» — a hamisító körülbelül soha se tudja jól utánozni, mert a formába ezt nem képes felülről kellően bele-nyomni. Ezenkívül a hol a forma két oldala összeér, ott az öntésnél valami rendszeren mégis kiszivárog és így a peremen varratszerű vonal marad. A hamisító ezt levágja vagy lereszeli; így a perem körirata egészen hiányzik és ez szembe-tűnő. Ugyanez mondható a 10 és 20 fillé-resekre, a melyeknek nincs körirata, hanem a perem rovátkából áll; ezeket is nagy ritkán sikerül híven utánozni.

Végül a hamis pénzeknek gyakran sajátságos szaga van. Nikkelnek, ezüstnek, aranyak — a miből a valódi pénz készül — nincs szaga, ellenben a hamisításhoz használt réznek, ónnak, zinknek és különösen az ólomnak erősen érezhető szaga van. De a hamis pénzek tapintása is néha sajátságos: az öntött pénz felülete tapintásra érdes, az ónból vagy ónvegyületből készült pénz pedig zsiros tapintású, a mely fogásra a kézen is nyomott szokott hagyni.

Hogy az ólompenz nehezebb az ezüsthöz, az azt bővebben fejtegetni sem kell.

Papírpénzek.

A hamis papírpénzeket a papír neméről, alakjáról, a vízjelzésről, a betűkről, a számokról, a színről ismerhetjük fel.

A valódi papírpénz keményebb, feszesebb papírból készül, míg a hamis papírpénz laza. Ezenkívül a papírpénz rovátkás, sűrűn vonalozott papír, ez rendszeren hiányzik a hamis pénzen. A papírpénz szélén szálak láthatók; ezeket a szálkát a hamisító odafesti vagy szálakat ragaszt oda: ez könnyen szembe-tűnik.

A hamis papírpénz rendszerint nagyságra is eltér a valódi papírpénztől; ezt úgy vehetjük legjobban

észre, ha a hamist reáteszük egy valódi bankjegyre, s megnézzük, hogy fedik-e egymást. A hamisító nehezen tudja ugyanazt a nagyságot kivágni, de ezenfelül a hamisítás közben mindenféle vegyi mesterséget végez rajta, a melyek folytán a papír összehúzódik, illetve zsugorodik.

A vízjelzést utánozni alig sikerül, mert ez a valódi papírpénzen együtt készül a papírral, míg a hamisítónak ezt is reá kell a papírra hamisítani.

A betűket és számokat a hamisítónak szintén reá kell hamisítania. Ezek alakra, nagyságra eltérnek a valódi pénztől és többnyire nem olyan egyformák, mint a valódi papírpénzen, úgy, hogy észrevehető az egyik betű alakjának a másiktól való eltérése. Ezenkívül gyakran sajtóhiba csúszik bele, p. o. a papírpénz jobb és bal alsó sarkán lévő «büntetetik» szó egy «t»-vel iratott: «büntetetik». Ha magyar anyanyelvű a hamisító, a német szövegbe csúszhatik be sajtóhiba és ha német ember hamisította, a magyar szövegben sajtóhiba bizonyosan lesz. Nehéz azután utánozni az aláírásokat is, a melyek a bankjegy alsó részének közepén vannak. Különösen feltűnő lesz a betűk és számok alakja a sorszámnál. Minden bankjegynek — mint tudjuk — más és más száma van; ha tehát a hamisító fényképészeti úton is dolgozott: ezt a számot mindenesetre külön kellett reáhamisítani s ez nem igen sikerül. A papírpénzen lévő női arczokat is meg kell figyelni, ezek is többnyire mutatnak némi eltéréseket a valódi pénztől.

A színe a valódi papírpénznek nehezen utánozható híven, különösen az újabb bankjegyeknél, a melyek kék és piros színt mutatnak s a két szín egymásba folyik. Ezenfelül az 50, 100 és 1000 koronások sorszámja piros: ezt a színt úgyszólván sohase sikerül híven utánozni.

3. A pénzhamisító kipuhatólása.

A pénzhamisítás nyomozásánál a csendőr mindig azt a már említett elvet tartsa szem előtt, hogy a pénzhamisító rendszerint társaságban űzi a hamis pénzgyártását. Lesznek esetek, hogy egy pár koronát két-három egyén önt össze, de ezek ritkábbak, mert mihelyt az első próba sikerül, többet avatnak be a mesterségbe, hogy az anyaghoz szükséges pénzt könnyebben teremtsék elő. Vannak azután esetek, a midőn a pénzhamisító több helyütt tart fenn ily társaságot, ő mindegyiknek tagja s odautazgat, de az egyik falubeli társaság a másíkról nem tud; cigányok faluról falura vándorolva veszik reá a népet a pénzhamisításra s különösen csárdákban vagy félreeső tanyákban kísérleteznek.

Ezért a csendőr sohase elégedjék meg azzal, hogy ha egy egyénél hamis pénzt vagy az annak előállítására használt anyagot, p. o. gipszöntvény, ólom stb. találtak, zajt csapjon és az esetet, mint befejezett eredményt jelentse be, hanem puhatóljon az után, hogy hol a hamis pénz forrása. Sok esetben ez nehéz, sőt lehetetlen lesz, mert a nép nem igen nézi meg a kezébe került pénzt s a hamis pénz kiadója a dologban ártatlan lehet, nem vette észre, hogy a pénz hamis. Nem szabad azonban megelégedni azzal, hogy az illető azt állítja, hogy «nem tudta, hogy a pénz hamis», hanem utána kell nézni, hogy kitől kapta. Faluhelyt a parasztember, de a korcsmáros s a kereskedő fog emlékezni, hogy ki váltott nála 5, 10 vagy 20 koronást s ezen a nyomon el lehet indulni. Sokszor a nyomozó csendőr igen ügyesen reájutott lépésről-lépésre haladva arra az egyénre, a kinek viselkedése azután gyanut keltett, hogy pénzhamisítókkal összeköttetésben áll.

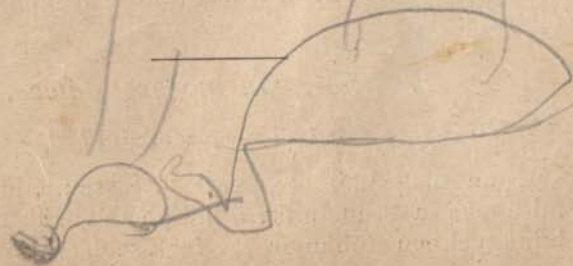
Ép ezért, mert egy egész láncolat után kell kutatnunk, legyen a csendőr fellépése óvatos s igyekezzék nem korán lépni fel. Legfontosabb az, hogy ha az egyénre gyanúja van: figyelje meg minél huzamosabb időn át, hogy mivel foglalkozik, hogy keresi a kenyerét s ezzel szemben mit költ és nem-e vált állandóan nagyobb pénzeket aprópénzre. Gyanút kelt azután, ha az ember ide-oda utazik, korcsmákban, vasuti állomásokon idegen egyénnel tárgyal s a postán csomagokat kap, a melyeket nagy titokban tart. A pénzhamisítók egy része, mint ügynök szokott utazgatni és vendéglőkben szőni a banda tagjaival terveket. Épígy gyanús, ha tanyákon vagy lakásokon az ily jöttment állítólagos utazóval egysesek nagy titokban tanácskoznak s tárgyalnak.

Ha az ilyen gyanús társaságokban találunk oly egyénre, a ki pénzhamisításért büntetve volt, körülbelül megtaláltuk a főkolompot; de bármilyen fegyházviselt emberre alaposan gyanakodhatunk, mert általános tapasztalat, hogy a fegyenczek a fegyházban és a börtönben rendszeren pénzhamisítási terveken török a fejüket.

Ha a csendőrnek sikerült a bandából egyet tetten érni vagy erélyes fellépéssel arra bírni, hogy a többit elárulja, akkor körülbelül kiderítette az egész banda üzelmét. Ha a besúgó elárulta a pénzhamisító műhelyét, akkor ezt szállja meg és figyelje meg, hogy ki jön oda s ki érdeklődik aziránt. De egyáltalán, ha a társaság tagjait már ismeri is, céltalan utánuk menni s őket felkeresni, mert alig lesz annyi bizonyítéka, hogy azt sikeresen elébük tarthassa, hanem igyekezzék oly alkalommal rajtuk ütni, mikor összejöveteleiket tartják. Nagyon ügyes volt a következő eset: a járőr elfogott egy egyént, a ki hamis 10 koronást akart értékesíteni s ettől sikerült a több különböző

falun s tanyán lakó társak neveit megtudni; erre az elfogott egyén nevében sürgönyözött nekik és egy bizonyos napra őket a vasútállomásra találkára hívta. A meghatározott napon egymásután szálltak ki a banda tagjai a vasútból s a várótermekben várakozó járőrök valamennyit elfogták.

Még arról kell megemlékeznünk, hogy a Nagy Magyar Alföldön nagyon dívik a csalásnak az a módja, hogy a csaló az együgyű embernek azt igéri, hogy jó pénzért háromszor annyi hamis pénzt gyártszámáras így a jó pénzt tőle kicsalja, azonban hamisat nem ad neki. A pénzhamisítók már most rendszeren azzal állanak elő, hogy ők csupán csalni akartak, mert tudják, hogy a csalás a pénzhamisításnál sokkal enyhébben büntetetik, sőt a ki a pénzhamisításhoz szükséges pénzt adta, sértettként fog fellépni s azt mondani, hogy ő meg van csalva, mert amannak pénzt adott, de nem kapott érte háromszor annyi hamisat, mint alkujuk volt. Megesik azután, hogy a bíróság előtti tárgyaláson még egyet fordítanak a dolgon s azt adják elő, hogy csalás sincs, a mennyiben a pénzt kölcsön adta egyik a másiknak. A csendőrnek tehát vigyáznia kell s mielőtt elhinné és bejelentené, hogy csalás követtetett el, kutasson azután, hogy talál-e náluk oly hamisításhoz szükséges anyagokat és eszközöket, a melyekről fentebb szoltunk. Ha ilyet talál: az minden szóbeszédet megczáfol s bizonyítja, hogy pénzhamisítókkal van dolga.

HARMADIK RÉSZ.

AZ EGYES NYOMOZÓ CSELEKMÉNYEK.

I. A helyszini szemle.

A bűnvádi perrendtartás 225. §-a szerint a bűnvádi ügyre nézve fontos ténykörülmények megfigyelésére a szemle szolgál. A csendőrségnek nemcsak joga, hanem kötelessége is a bűncselekmény elkövetésének helyét tüzetes megszemlélés tárgyává tenni. A megszemlélés a csendőrségnél azért bír különös jelentőséggel, mert kettős célra szolgál: a megfigyelendő és felderítendő tények felkutatására és a talált nyomok pontos megőrzésére mindaddig, a míg a birói szemle megtartatik.

Első és főszabálya a szemlének a *teljes nyugalom*. Nem szabad jobbra-balra kérdezősködni, össze-vissza rendelkezéseket tenni, hanem mindenekelőtt eltávolítva onnan minden idegen egyént, először is szótalannul kell megtekinteni a helyszínt s megfigyelni a mi előttünk áll.

1. A helyszin megszemlélése.

Mit kell megszemlélni?

Nem elegendő, hogy csak azt szemléljük meg, a mi éppen a szemünkbe ötlük, ne felejtjük el, hogy a bűnügyekben többnyire a legkisebb és látszólag a

legjelentéktelenebb dolgok a legnagyobb szerepet játszóak; később az ember csak körülbelül emlékszik reá, de pontosan, p. o. valami helyzetet, vagy hasonlót nem tud megállapítani.

Egy kastélyban reggel szobájukban meggyilkolva találták a földbirtokost és nejét. A holttestek félig felöltözve ágyuk előtt a padlón fekvé találtattak, az ágyak megvetve voltak. A helyszini szemle alkalmával elmulasztott annak a pontos megállapítása, hogy az ágyakban háltak-e, vagyis hogy a meggyilkoltak este lefekvés közben, vagy reggel felkelés közben gyilkoltattak-e meg. Az egyedül álló házban rajtuk kívül senki sem lakott. A terheltek az esti órákra alibit tudtak bizonyítani. Miután az, hogy a cselekmény este, vagy reggel követett-e el, ezek szerint megállapítható nem volt, a vádlottak védelme sikerre vezetett.

Miután rendszerint nem a csendőr a legelső szemlélő, a ki a helyszinén megjelent, hanem azok, a kik p. o. a hullát megtalálták vagy a betörést, a leégett házat felfedezték, tisztába kell azzal jönnie, hogy ki volt már ott s mit csinált az eset felfedezése óta.

Egy bűnperben nagy szerepet játszott egy a meggyilkolt egyénen talált posztó-zeke, míg ki nem derült, hogy ezt a községbiró terítette reá a végből, hogy az arra járó-kelek a hullának kettéhasított koponyájának szemléletétől ne borzadjanak.

Mindenesetre meg kell figyelni rendszerint a következőket:

1. A tett színhelyének fekvését és környékét. Ha a tett színhelye épület, ismerni kell az egyes helyiségek egymáshoz való viszonyát, vagyis, hogy egyikből a másikba hogy lehet jutni.

2. Azt a módot, hogy hogyan jöhetett be a tettes és hogyan távozhatott, a záruk, ajtók, ablakok álla-

potát, a láb-, kéz- és keréknyomokat, valamint a jelenlét, a jövés és menés nyomait.

3. A tettes által otthagyt dolgokat. Sokszor oly dolgokat, a mit a tettes otthagyt, a házhoz tartozónak nézik, máskor pedig a mi a házhoz tartozik, bűnjelnek nézik. De megesik az is, hogy a tettes valamit csak azért tesz oda, hogy a hatóságot félrevezesse.

4. Meg kell figyelni a tettes cselekményének a határait. Miután eleve nem tudhatjuk, hogy a tettes hogyan járt el, el kell képzelnünk a különböző lehetőségeket, hogy hogyan játszódhatott le a bűntett és azután meggondolunk minden lehetőséget, hogy a talált következmények megfelelnek-e annak, a hogy a bűncselekmény lefolyását elképzeltük.

Hogyan kell szemlélni?

Mindenekelőtt arról kell gondoskodni, hogy sem a szemle előtt, sem a szemle alatt a helyszínen semmiféle változás ne történjék. Mielőtt tehát akármit megfogunk, előbb azt pontosan meg kell állapítani, hogy az illető tárgy hogyan fekszik, mi látható rajta és ezt fel kell jegyeznünk, mielőtt tovább mennénk. A csendőrség természetesen nem vehet fel a helyszíni szemléről jegyzőkönyvet, de feltétlenül szükséges, hogy a helyszíni szemlén tapasztaltakat már ott a helyszíni szemle alatt lépésről-lépésre feljegyezze. A pontatlanság és egyetlen szerencsétlen hiba helyrehozhatlan kárt okozhat.

Egy gyújtogatás alkalmával lábnyomot találtak, a melyről kétségtelenül megállapítást nyert, hogy az a terhelttől ered. Utóbb derült ki, hogy a csendőr a tett színhelyére vezette a nyomozás alkalmával a terhelte és a lábnyom akkor állt elő.

Egy másik esetben a helyszíni szemléhez hivatott

orvos belépett az ott talált vértócsába s a lakásban össze-vissza járva, vérnyomokat idézett elő, a mi természetesen nagy zavart okozott.

Az átvizsgált helyiségeket le kell zárni; a lábnyomokat edénnyel vagy egy megfordított nyílt ládával le kell takarni.

A szemle megejtése után a helyszínt szigorú őrizet alá kell venni, különösen, ha a tettes még nincs fogva, mert az gyakran valami különös erőttől vonzva tettének színhelyére vissza szokott térni.

2. Lábnyomok.

A lábnyomok fontosságát a nyomozók eddigelé azért nem méltányolták eléggé, mert megtalálásukhoz és felhasználásukhoz kevesen értenek. A jelentésekben ritkán fordul elő és ha előfordul, a bűnvádi eljárás számára kevés értékkel bír. Lopási esetekben olvasuk olykor a csendőri jelentésekben, hogy lábnyomok vezetnek a káros házától a gyanúsított lakása felé, de miután ezek a nyomok a megfelelő ismeretek hiányában nem tételnek sem kellő vizsgálódás tárgyává, sem pedig a csendőri közegek többnyire nem ismerik annak a módját, hogy hogyan kell ezeket a lábnyomokat felvenni s így a bűnvádi eljárás számára szemléltetővé tenni s értékesíteni, az eljárásban hasznuk sem vehető. Sok esetben pedig egyenesen megtéveszti és veszedelmekbe viheti a bíróságot.

A lábnyomok ismerete mindenekelőtt előkészületet, begyakorlást és sok fáradságot kíván.

Nagyon ajánlhatjuk előgyakorlatul azt, hogy a kivel ezzel foglalkozni kíván, figyelgesse meg a járása kevése közben elébe kerülő lábnyomokat. (15. ábra.)

A csendőr járőrnek különösen alkalma van arra, hogy szolgálati útja és portyázásai közben, különösen

midőn egyik községből a másikba megy, a sáros, behavazott vagy poros országúton a lábnyomokat megfigyeli, nevezetesen különböző alakjukat, nagyságukat a lábnyomoknak egymástól való távolságát, megkísérli annak

15. ábra. Meztelen lábnyom felvétele fényképpel.

a megfigyelését, hogy a lábnyomok össze-visszaságában melyik ered nagy vagy kis embertől, cipőtől vagy mezitlábtól, nagy szeges csizmától, állatoktól, valamint kocsik kerekeinek, kérekpárnak a nyomaikat szemléli meg és ha talál egyes lábnyomokat, a melyek ugyanazon személytől eredőnek mutatkoznak megkísérli azokat, a mennyire lehet, követni. Ezzel az ember bizonyos gyakorlottságra tesz szert a lábnyom keresésében, a melyet azután a bűnügyek nyomozása közben jól felhasználhat. Azt határozottan mondhatjuk, hogyha az ember így nem gyakorolja magát előre, a nyomozás eseteiben soha nem ér el semmit.

A nyomozás alatt az első szabály: semmit sem rongálni el a lábnyomokból s arra vigyázni, hogy új lábnyomok zavart ne okozzanak. Tehát meg kell akadályozni, hogy a házbeliek és falubeliek azon a helyen, a hol lábnyomok találhatóak, ide-oda ne járjanak

és a fontosnak látszó lábnyomokat edénynyel, ládával vagy pedig feltámasztott deszkadarabokkal fedni be; szükség esetén elegendő az is, hogy a lábnyomokat addig is, a míg velük tüzetesebben lehet foglalkoznunk, akként biztosítjuk, hogy melléjük kis fácskákat szúrunk a földbe. A lábnyomokat nemcsak a helyszín közelében kell keresnünk, hanem a helyszín távolabbi tájékán. A tettes ugyanis rendszerint vigyáz arra, hogy közvetlen a helyszíne körül lehetőleg úgy járjon, hogy nyomok utána ne maradjanak, p. o. lábujjhegyen, vagy mint a cigányok szokták: rongyot köt a meztelen lábára, mikor a beltelekbe hatol; másrészt pedig a helyszín közvetlen közelében azok, a kik a tettet felfedezték és azok, a kik annak hírére odagyűltek, az udvart és környékét össze-vissza taposták. Így tehát ott lábnyomokat, különösen olyanokat, a melyekből valami hasznunk lenne, nem igen fogunk találni.

Nem így lesz az eset, ha a háznak, kertnek s a házkörüli területnek a tájékát figyeljük meg. Gondoljunk arra, hogy hogyan szokott a tettes a tett elkövetése után menekülni. Rendesen nem a házhoz vezető úton old kereket, hanem arra rohan, a merre tud. A kerten át és azután be a földekre, tehát a ház mögött és a mellett kutassunk nyomok után. Vegyük fel p. o. az esetet, hogy a lopás előtti nap szárazság volt, a lopás éjjelén eső vagy hó esett s a lopás az eső vagy hóesés után követtetett el; a háziak aludtak; itt egész kétségtelen, hogyha reggel a nyomozó csendőrök lábnyomokat találtak a kert mögötti gyepen, azok a tolvajoktól eredtek. Jellemzők lehetnek a lábnyomok, ha a cselekmény éjjel követtetett el s így a tettes vagy nem ismerte, vagy nem látta az utat, a melyen menekült, esetleg megfigyelhetjük, hogy a tettes ide-oda tántorgott, kőbe, czövekbe, vagy valami bokorba botlott, az utat kereste és ezért össze-vissza járt-kelt

és így járásának a nyomai semmi esetre sem lesznek olyanok, mint azé, a ki az utat ismeri vagy pedig nappal jár. Olyan esetekben is jellemző nyomokat fogunk találni, a mikor a tettes valami tárgyat magával vitt, s azt vagy leejtette, vagy pihenés céljából letette. Ilyenkor még a tárgy lenyomatának alakjából is vonható következtetés. A lábnyom pedig azokban az esetekben, a mikor a tettes valamit cipelt, feltétlenül erősebb, mélyebb és így a megfigyelésre is alkalmasabb lesz. Ha egymást követő lábnyomokat találtunk, azokat kövessük, s ha más nyomok vegyülnek bele, arról a pontról, a hol találkoznak, továbbra kutassunk az eredetihez hasonló lábnyom után. Ha a lábnyom megszűnik, jelöljük meg valami pálczikával az utolsó és keressük a távolabbi környezetben ismét ily nyomot, mert lehet, hogy azon a területen egy darabra a föld felületének sajátosságai folytán az egyes nyomok nem vehetők észre, de utóbb újra előjönnek.

Nagyon jó szolgálatot tehet a lábnyomok megfigyelésénél egy ügyesebb cipész vagy csizmadia, valamint a nyomok keresésénél jó hasznot tesz egy értelmes, tapasztalt vadászember, mert az meg szokta az állatok nyomait figyelni.

3. Vérfnyomok.

A vérfnyomok a bűnügyi esetekben rendkívüli nagy szerepet játszanak. Ezeknek felkeresése, pontos leírása és megőrzése elsőrendű kötelessége annak a csendőrnek, a ki a büntett színhelyén először megjelenik. Itt is mindenekelőtt nem lehet eléggé figyelmebe ajánlani a csendőrnek azt a különös elővigyázatot, hogy semmi olyasmi ne történjék, a mi ezeket a nyomokat eltörli vagy p. o. hogy valaki a vértócsába belép és a nyomokat elváltoztatja s újabb nyomokat tapos. E vég-

ből első dolog ismét megállapítani azt, hogy ki volt már előbb a helyszínén, nem-e tisztított el ott valamit, vagy nem-e kent el valami nyomot. Célyszerű a házbellek ruháit, cipőit megfigyelni, hogy valaki magát nem-e kente be véletlenül vérrel. Azután zárjuk el azt a helyet, a hol a vérfnyomokat keresni akarjuk. Ha a büntett szobában követtetett el, úgy a házból, mint az udvarból lehetőleg el kell távolítani mindenkiket, ha pedig szabadban követtetett el az emberölés, meglehetősen nagy területről el kell távolítani mindenkiket. De magunknak is nagyon vigyáznunk kell a keresésnél arra, hogy valamit el ne törüljünk azzal, hogy valamibe ütközünk, falhoz támaszkodunk vagy a falhoz súrlódunk vagy valamely tárgyat megfogunk.

Rendesen egy vagy legfeljebb két egyén fogjon a vérfnyomok kereséséhez, mert ha különösen a parasztlakás kis szobájában többed magunkkal a teret teljesen elfoglaljuk, mindez a vigyázatlanság könnyebben megtörténhetik.

Szobában, zárt helyen mindig gyertyával és jó nagyítóüveggel keressük a vérfnyomokat és pontról-pontra nézzük meg az egész helyiséget. Különösen vigyázzunk arra, hogy a többnyire vörösbarna festésű bútorokon különösen nehezen vehető észre a vérfnyom. A megszáradt vér többnyire vörösbarna, nagyon hasonlít a firniszhez és hajóbról is, balról is gyufa vagy gyertyavilággal nézzük s a gyertyát ide-oda mozgatjuk, csilámló fénye van.

Meg kell azonban jegyeznünk, hogy bizonyos anyagokon, szöveteken a megszáradt vérfnyom kék, rózsaszínű és gyakran zöld is szokott lenni, de a firnisz-szerű mázát nem veszti el.

Minden ilyen gyanus foltot tehát meg kell figyelni. Nagyon gondosan kell megfigyelni minden tárgyat is, hogy nincs-e rajta vércsepp. A padlót, a falakat, ágy-

terítőt, butorokat, mosó-edényt, szekrényeket, fiókos szekrényt; igen gyakran találni vérvyomot az asztal táblájának alsó oldalán, mert közönségesebb embernek rendes szokása piszkos kezét az asztal aljába törölni.

Találni vérvyomokat a kilincsen vagy a tornáczon is, a merre a tettes távozott. Sokszor eldobott véres papírt vagy ruhát is találhatunk, a melybe a tettes a kezét törölte.

Semmi esetre sem szabad bárminő vérvyom megfigyelését mellőzni, ha olyant is találunk, a mi szemmel láthatólag valami leölt állat véréből eredhetett vagy pedig a házbeliék be akarják bizonyítani, hogy az orrvérzéstől, bolhacsipéstől vagy havi tisztulástól eredt, mindezt meg kell figyelni s az alább előadandó módon megőrizni, mert az orvosi és vegyészti tudomány manapság oly pontosan meg tudja állapítani azt, hogy a vér honnan eredt, hogy e tekintetben felvilágosítást fognak adni a bűnvádi eljárás során a szakértők, nekünk tehát kötelességünk minden vérvyomot összegyűjteni.

A csendőrségnek mindebből folyólag szorgos teen dője a községi birákat, előjárókat állandóan ahhoz szoktatni, hogy semmiféle nyomhoz ne nyúljanak és úgy ezeknek, mint a nyomozó csendőrnek rögtön foganatosítani kell a vérvyom megőrzését akként, hogy azokra edényt vagy kosarat vagy feltámasztott deszkát, fadarabot tesz.

Meg kell említeniünk, hogy olyan vérvyomok után is lehet kutatni, a melyek nem találhatók azonnal fel, mert a terhelt iparkodott a vérvyomokat eltávolítani. Ez azért rendkívül fontos, mert ha valamely egyénre rá tudjuk bizonyítani, hogy ő akár a testéről, akár ruháról, tárgyakról vérvyomokat iparkodott eltüntetni, ezzel egyúttal rábizonyítottuk azt is, hogy vagy ő a tettes vagy a büntetben valami része volt.

A büntettes, a ki kezét idegen vérrel piszkította be, azt többnyire le fogja mosni. Munkás ember hét-köznapokon nem szokta kezét gondosan megmosni. Ha tehát a gyanúsítottnak a keze feltűnő gondosan van lemosva, mindenesetre czélszerű a kezét alapos megfigyelés alá venni, mert hátha a tisztogatás nem sikerült teljesen. Nagyon fontos az arcnak s különösen a hajnak a megvizsgálása, mert a tettes vagy nem gondol arra, hogy ott is vannak odafröcscsent vérvyomok vagy pedig rendszerint nem képes azt olyan gondosan kitisztogatni, mint a kezeit. Úgy a kéznek, mint az arcnak és hajnak vérvyomok utáni megvizsgálását egy jóra való nagyítóüveggel végezzük. Gondosan meg kell azután vizsgálni a terhelt alsó és felső ruháit és cipőit.

Abban a sietségben, a melylyel a büntettes büntette nyomait eltüntetni iparkodik, olykor mégis elfeled valamit.

Egy vizsgálati fogoly, egy paraszt, a ki ruháit gondosan kitisztogatta a ráragadt vértől, a csizmájáról teljesen megfeledezett. A ruhák feltűnő gondos kimosása ilyen esetekben mindig gyanus; ha a gyanúsítottnál ilyen feltűnő mosás gyanuját találjuk, első feladat azt kutatni, hogy miért lettek ezek ilyen erőszakosan kimosva. Férfiak többnyire nem értenek úgy a vérfoltok kimosásához, mint a nők, a kik a havi tisztulás vérvyomait kimosni megszokták s a férfiak elkövetik olykor azt a hibát, hogy meleg vízzel mosás, a mi csak a ruhanemű erősebb dörzsölése útján sikerül, és ez esetleg észrevehető. Úgy a ruhanemű, mint az egyéb tárgyak, balta, kés, bot, dorong kitisztítása többnyire nem sikerül úgy, hogy a ruhaneműek valami ránczában, a zseb szögleteiben, a gombok hátsó felén, a bot vagy dorong hasadékaiban ne maradjon vissza valami vérvyom. Zsebkéseknél, azon a helyen,

a hol a penge a nyélhez van illesztve, a fejszénél ott, a hol a nyélhez a fejsze illesztve van, szorul be a vérnyom. Néha épp azért lesz itt-ott megtalálható, mert a büntettes letisztítás közben nyomta be oda. Ugyanígy, ha a padló felmosatott, a padló deszkái közé juthatott vérnyom, hiszen jól tudjuk, hogy midőn a padlót felszedik, a deszkák között mindenféle por, piszok, morzsa szokott lenni.

A talált vérnyom alakjából is lehet következtetéseket vonni, a melyek a bűncselekmény lefolyási módjára vonatkoznak. A falra vagy valamely tárgyra fröcscentt vér arra mutat, hogy hol állhatott a sértett. A vércseppek pedig következtetést engednek arra, hogy milyen irányban cseppent le a földre. Ha a vérző egyén állt, akkor a földre hullt cseppek kerek foltok, ha pedig szaladt, akkor a cseppek hosszukásak (l. 34. ábra); épp úgy különbözök, mintha valaki valami másféle folyadékot a földre csöppent, annak egész más nyoma marad, mintha valaki menőfélben csepegtet el valamit.

Egy fogoly meggyilkolt egy fogházórt. A halott az ágyban feküdt. A tettes úgy védekezett, hogy midőn szökést kísérelt meg, a fogházőr megakadályozta és őt ütlegetni kezdte; ő önvédelemből járt el és a fogházórt megölte s azután a holtat ágyba fektette. Az ágy fején azonban agyvelővel kevert, odafröcscentt vér találatotott. Ebből következőleg a fogházőr ágyában gyilkoltatott meg.

Megemlítjük végül azt, hogy a fényképezés ma annyira ki van már fejlődve, hogy arra való fényképező készülékekkel oly vérnyomokat is le lehet fényképezni, a melyeket szabad szemmel nem lehet észrevenni. Bizonyítéka ennek az, hogy finomabb kidolgozású arcképeken sokszor oly sebhelyek is láthatók az arcon, a melyeket eddig észre sem vettünk.

4. Kéznyomok.

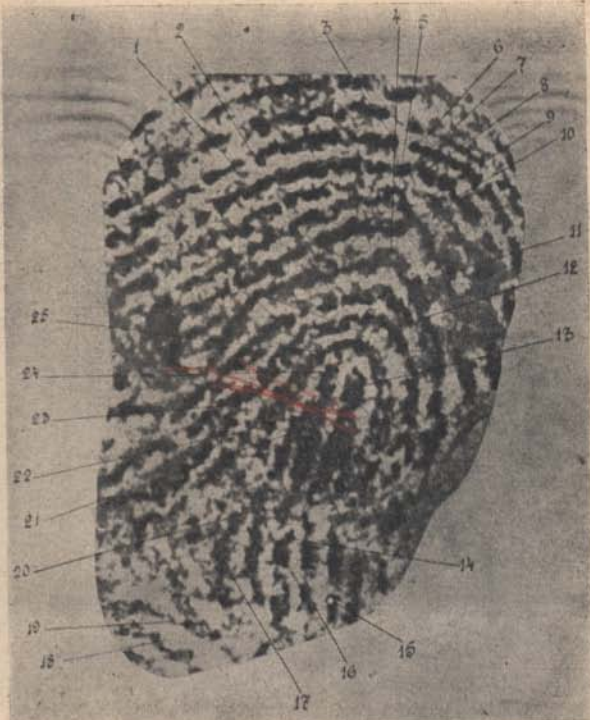
Más helyütt szólunk az ujjnyomokról, vagyis arról, hogy az ember kezének belső felületén, jelesül az ujjakon, finom vonalak találhatóak, a melyek nagyjában össze-vissza futnak, de pontosabb megfigyelés szerint különböző íveket, hurkokat és örvényeket alkotnak. Ezeknek az alakzatoknak meg van az a tulajdonságuk, hogy először minden embernél az egész életen át ugyanolyan alakjuk van (hacsak sebhely nincs a kézen), másodsor minden embernél ezek az alakzatok mások és mások. (l. 35—38. ábra.)

Ha tehát valaki valamely tárgyat megfogott és ez a tárgy puha volt, úgy hogy a kéz nyoma ott maradt vagy pedig valaki piszkos kézzel fogott meg valamely tárgyat és azon kéznyomai észrevehetőek, az illető egyén ujjlenyomata ott maradt, ezeket az ujjnyomokat szakértők képesek levenni s a gyanúsított egyén ujjlenyomatával összehasonlítani. Nekünk tehát első feladatunk azokat a tárgyakat, a melyeken ilyen kéznyomok láthatók, biztosítani. Mert a mint azt az igazságügyi és belügyi minisztereknek 24300/908. számú rendeletéhez csatolt függelék 4. pontja előírja, azokat a tárgyakat, a melyeken ujjnyom van, az országos bűnügyi nyilvántartó hivatalhoz kell beküldeni. Ezt a beküldést a kir. ügyészség vagy a vizsgálóbíró eszközli, de természetes, hogy a tett színhelyén megjelent csendőrnek vagy rendőrnek kell első sorban gondoskodni arról, hogy ezek a tárgyak megőriztessenek s gondosan biztosítottassanak, nehogy idegen kéz összefogdossa.

Fordult elő egy eset, a melyben szerepet játszott egy postatakarékpénztári könyv, melyen a gyanúsítottak ujjlenyomatai megtaláltatták. A nyomozás alkalmával a nyomozó rendőrtisztviselő midőn a gyanúsí-

16. ábra.

17. ábra.

18. ábra.

19. ábra.

16-19. ábra. 16. A dánosi csárda ivójában talált borospohárról levett ujjnyom. 17. Lakatos Balog János Párnó jobb mutató ujjáról levett festékes ujjnyom. Minden egyes számjelzett pontja és az azok között lévő fodrok (vonalak) száma pontosan meggyezik a 16. ábrával 18. A borospohárról levett mész ujjnyom. 19. Lakatos Balog János Párnó jobb hüvelykujja.

tottakat kihallgatta, többször a kezükbe adta megtekintés végett ezt a takarékpénztári könyvet. Miután így nem volt megállapítható, hogy az ujjnyomatok mikor kerültek a könyvre, a vádlottakat fölmentették.

A már említett miniszteri rendelet elrendeli, hogy azok a tárgyak, melyeken ujjnyom van, alakjuknak megfelelő módon csomagolandók be. E csomagolásnak különös gonddal kell történnie, mert a tárgy felületének azt a részét, melyen a nyom van, semminek, még a csomagolásra használt papirosnak sem szabad érintenie. A helyszíni ujjnyom a levegő hosszas behatása folytán gyengülésnek van kitéve, így tehát azt a lehető legsürgősebben kell beküldeni a kir. ügyészséghez, hogy az az országos bűnügyi nyilvántartó hivatalhoz továbbítsa.

Igen természetes, hogy ha találtunk is világos helyszíni ujjnyomot a mely a tettestől eredhetett, ez egyéb bizonyítékok hiányában nem elegendő a bűnösség bebizonyításához, mert nevetséges lenne, ha ujjnyomot találunk, hozzá széles e világon embert keresni. Azonban ha egyéb bizonyítékaink is vannak, az a körülmény, hogy a szakértő az általunk valamely tárgyon talált ujjnyomot azonosnak találta valamely gyanúsított ujjnyomatával, mindenesetre súlyos bizonyíték a gyanúsított ellen.

Érdekes esete a helyszíni ujjnyom hasznának a következő két példa:

Egy hajón pénzzel telt papircsomag tartalmát ellopták. A tettes a pecsétet feltörte, s a göngyöleget újra bepecsételte, úgy, hogy a pecsétviaszt jobb hüvelyével nyomta rá. Valamennyi hivatalnokkal, a ki a csomaggal foglalatzkodott, pecsétviaszba, nyomott ujjlenyomatok vétettek fel. Egyik ujjnyomat teljesen egyezett a csomag lenyomatával.

Egy betörő egy villába való behatolásakor frissen

mázolt ablakdeszkát fogott meg s ujjai világos lenyomatot hagytak maguk után. A lenyomatot lefotografálták, összehasonlították a büntetettek fényképgyűjteményében felvett betörőkével s így a tettesre ráakadtak.

A dánosi rablógyilkosságban is nagy szerepet játszott a helyszíni ujjnyom a járásörmester különös ügyessége folytán.

A dánosi csárda ivójában az asztalon talált boros üvegeket a nyomozás alatt alapos vizsgálat alá vévén, mivel azok egyikén ujjnyomokat vett észre, azt biztosságra helyezte, abban a reményben, hogy az ujjnyomatrendszer segítségével esetleg a tettes kiderítésére vezet. S tényleg később a szakértő által ez ujjnyomokról készített fénykép alapján sikerült is megállapítani, hogy az ujjnyom a Lakatos János (Sztojka Párnó) ujjlenyomatával azonos. (16—19. ábra.)

5. Egyéb nyomok.

Az eddig leirtakon kívül figyelembe kell még vennünk minden egyéb nyomot, mi a helyszínén visszamaradt.

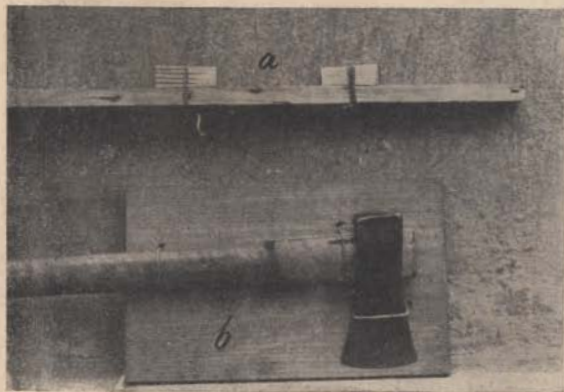
Így a tettes botjának nyomából lehet megállapítani, hogy mily végű bot volt az, s hogy nem-e öreg ember használta, ki arra erősen támaszkodott, nem-e balkezes volt az illető, mely esetben a bot a balláb oldalán hagy nyomot.

A küzdelem helyén a bot vagy csak gyenge nyomot hagy maga után, vagy nyoma egyáltalában nem látható, mert a tettes nem támaszkodásra, de ütésre használta.

Rendes menet alkalmával a jobb kézben tartott bot nyoma minden második jobb lábhegynél, sietve menőnél pedig minden ballábnym oldalán látszik.

A lólábak nyomaiból is sokat lehet következtetni. Az első lábak nyomainak távolsága a hátsóktól a ló hosszára enged következtetni. A lóismerő sok egyebet is tud a lóláb nyomokból kiolvasni; így a lópaták névtani szabálytalanságát, a patkolás hiányosságait, a ló járását, menetütemét.

A kutyalábnymok sem hagyhatók figyelmen kívül; ebből lehet következtetni a kutya nagyságára, fajára. Az egyik lábán sebesült kutya három lábon szalad, s

20. ábra. Vérynnyomokkal borított bűnjelek becsomagolása, a) lécz, b) fejsze.

így egy lábnyoma hiányzik, nyájörző eb hosszúra kötött koloncát a földön vonszolja. A keréknyomokból lehet következtetni a szekér alakjára és nagyságára; a taligánál a két-két kerék egymástól való távolsága kisebb, mint a szekérnél. Kocsinál az első kerekek nyomai a hátsókon belül esnek. A kerékpántok nyomait figyelve az esetleges szegelés hiányosságait is észrevehetjük, p. o. ha minden 5. szeg hiányzik.

A keréknyomok mélységéből lehet következtetni, hogy milyen nehezen volt a szekér megrakva. Teher-

kocsiknál a kerék alait a föld a keréknyomban kéregszerűen összesajtolta darabokban fekszik. A lópaták állásából lehet következtetni, hogy mily irányban haladt a szekér.

Volt azonban már rá eset, hogy az üldözött rabló lovai patkóit visszajáról verette fel, hogy üldözőit menekülése irányáról megtéveszsze. Lejtőn lefelé haladó kocsinál a kerékkötő nyomait láthatjuk, mert az egyik hátsókerék a földet surolja.

21. ábra. Hajszál megőrzése bűnjelként.

Az áldozat kezében, vagy a tett színhelyén talált kalapban vagy más helyütt visszamaradt hajszál is megőrzendő: ha ezt azonosnak találják a szakértők a gyanúsított hajával: ez fontos gyanúok lehet.

A helyszínén levő emberi ürülékből a vegyész következtetheti, hogy mily táplálkozású ember, tehát úr, vagy pór volt-e az illető. Az ugyanitt hátrahagyott papirdarabok is néha nyomravezetők.

Egy alkalommal ily helyen egy árjegyzéklap találtatott; az árjegyzék küldőjét megkérdezvén, hogy a

kérdéses vidékre kinek küldött árjegyzéket ezen alapon fel lehetett fedezni, hogy ki volt a tettes. A talált bűnjeleket olyképen kell elcsomagolni és szállítani, hogy azokon változás ne történjék. A 20. ábra mutatja, hogy oly tárgyakat, a melyeken vérnyom van, hogyan kell a becsomagolás előtt elkészíteni: a fejszét p. o. falapra kötjük, a léczre fadarabokat kötünk, de úgy hogy a vérnyomos hely szabadon maradjon s a csomagoló papir ne érje.

A 21. ábra a bűnjeles hajszál megőrzését mutatja két papirszelettel van leragasztva, de úgy, hogy az kihúzható legyen.

II. A helyszín és a nyomok felvétele.

1. A helyszínrajz.

Valahányszor a bűncselekmény színhelyét meg kell örökíteni, a hosszadalmas leírás helyett áttekinthetőbbnek és czélszerűbbnek mutatkozik a helyszínrajz készítése.

A helyszínrajz készítésénél a következő irányelveket tartasuk szem előtt:

Egy helyiségből, vagy terepből csupán annyit rajzoljunk le, a mennyi épen szükséges; felesleges munkát végzünk, ha ezen túlterjeszkedünk.

Viszont azonban mindent fel kell tüntetni, habár csak néhány vonással is, a mi az irány vagy hossz-mérték tekintetében a bűncselekményt felderíti, annak mikénti elkövetését érthetőbbé teszi.

Így p. o. ha sörétes puskából egy falra löttek, elegendő, ha egy papirlapra 4 vonással megrajzoljuk a falat, annak hossz és szélességét az oldalakra feljegyezzük, azután a sörétek szórását pontokkal a rajzon

megjelöljük s egyúttal a sörétek nyomainak egymástól való távolságát is feltüntetjük.

Minden helyszínrajzon egy nyíllal az éjszaki irányt is jelöljük meg.

A távolságokat kisebb helyek, p. o. szoba, épület rajzánál lehetőleg méterekben, egy kiterjedtebb terepnél pedig lépésmértékekkel jelöljük meg. A méter jele= m , a lépése a szám fölé jobbra írt dűlt kereszt pl. 25 \times .

Nagyobb terepek helyszínrajzánál ajánlatos lépéteket is odarajzolni a helyszínrajz alá, vagyis egy egyenes vonalat, melyet több egyenlő részre osztunk fel, s egy-egy ilyen részt veszünk azután a méretek alapjául. P. o. egy ilyen kis rész legyen 100 \times .

Ily módon a helyszínrajzból könnyen ki lehet venni, hogy egyik tárgy a másiktól mily távolságra fekszik, a nélkül, hogy minden távolságot a rajzon külön kellene megjelölni.

Szükséges továbbá a kisebbítés arányát is számokkal kifejezni. Ha tehát a lemért métertávolságokat rajzban centiméterekben tüntetjük fel, akkor a kisebbítés százszoros, s az arány 1:100-hoz.

Ez a kisebbítési arány mutatkozik a legczélszerűbbnek minden helyszínrajznál.

A helyszínrajzban mindig ugyanazon hossz-mértéket használjuk; így vagy mindent lépés, vagy méter távolságokban tüntessünk fel; vegyes hossz-mérték, lépés és méter használata zavarólag hat. Épen így hiba volna egyes dolgokat pontosan lemérni, másokat pedig csak szem-mérték szerint feltüntetni.

A helyszínt előbb át kell tekinteni, hogy tájékozunk magunkat arra nézve, hogy mennyit kell a kérdéses tereprészről lerajzolni. Ajánlatos e célból előbb egy próbavázlatot készíteni, s ha az eléggé áttekinthető, akkor fogjunk a véglegeshez.

A helyszínrajzot mindig külön papírlapra rajzoljuk s ne arra, a melyekre egyéb feljegyzéseket is tettünk. A helyszínrajzot csak akkor készítsük el, ha már tisztában vagyunk azzal, hogy mit és milyen tekintetből kell szemléltetővé tenni. A rajznak azonban a tanuk kikérdezése előtt mindenesetre el kell készülnie, mert a rajzból a tanukat is tájékoztathatjuk.

A mit rajzban kifejezni nem tudunk azt megjegyzés alakjában a rajzhoz írjuk p. o. B-nél az országúton dulakodás nyomai látszanak.

A mely tereptárgyak alakját rajzzal felismerhetővé tenni nem tudjuk, azokat betűkkel látjuk el és a helyszínrajz alatt jelmagyarázatban fejtjük ki. P. o. A=a hulla fekvő helye, b=a lábnyomok iránya, c=az elásott pénz feltalálási helye. (l. a 25. ábrát)

A helyszínrajz elkészítését sohasem szabad hazatérésünk idejére elhalasztani, mert az otthon készített rajz már inkább a képzelet szüleménye, mint az eredeti hű mása.

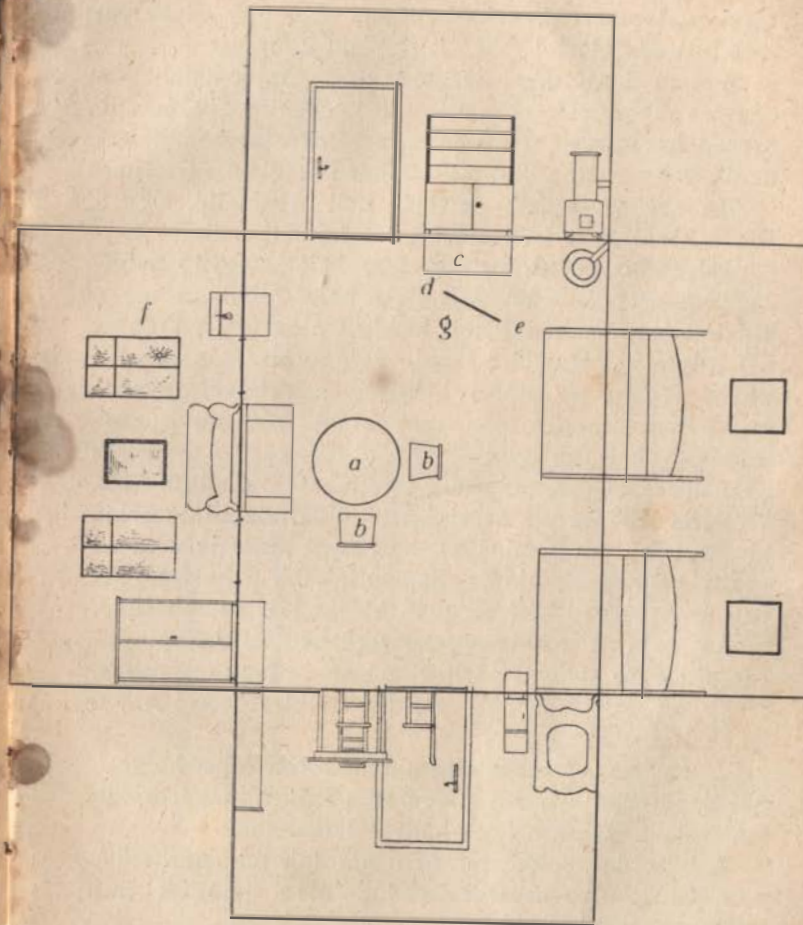
Helyiségek vázrajza.

A helyiségek, szobák hosszát és szélességét jól le kell mérni és méterekben s centiméterekben felrajzolni. (22. ábra.)

Ha megkapható az épület építési tervrajza, úgy legajánlatosabb a vonatkozó részt abból lerajzolni.

A felépítés óta netán történt átalakításokra azonban figyelemmel kell lenni. Ha ily tervrajz nem áll rendelkezésre, úgy a rajzot magunknak kell elkészítenünk.

A vázrajzban az ajtók és ablakok a minta szerint tüntetendők fel, s a falak vastagsága az ajtók vagy ablakoknál szintén lemérendő és a rajzban megjelölendő. Megfigyelendő, vajjon a falak a sarkokban egy-

22. ábra. Lakószoba helyszínrajza. a) asztal, b) székek, a hol a megölt egyén nejével együtt a vacsoránál ült; c) szekrény, a melyhez odalépett, midőn az f) ablakon át a tettes reálött; d-e) a hulla fekvőhely; g) vértöcsa a hulla fejénél.

máshoz derékszögben hajlanak-e? Ezt egy odahelyezett butorszöglettel lehet legjobban ellenőrizni.

A nem derékszögű sarkokat kéregpapir odahelyezése és megfelelő kivágása által lehet meghatározni, s ezen kéregpapir a rajzra téve tájékoztat bennünket arról, hogy a sarkokat mily hajlású szögben rajzoljuk.

Ha egy egész ház belsejét kell lerajzolni, úgy a házat kívülről le kell mérni, s a külső kerületét kell a papírra lerajzolni, azután a szobák és egyéb helyiségeket egymás után rajzoljuk bele. Előbb az egyik oldalon levő szobánál kell kezdeni a rajzot, s a többinél folytatni. Ha jó a rajz, úgy a vázrajzon maradt utolsó térség az utolsó helyiség méreteivel egyezni fog. Ellen esetben a hiba okát fel kell kutatnunk; leginkább akkor fog ily eltérés mutatkozni, ha a sarkok nem derékszögek, mi pedig ilyeneknek rajzoltuk őket.

Néha szükséges a helyiségeket oldalfalaikkal együtt tüntetni fel, ekkor, mint azt a 23. ábra mutatja, nem az egyes helyiségek alapja, hanem inkább a helyiségekben levő berendezési tárgyak alakja lesz szembeütő.

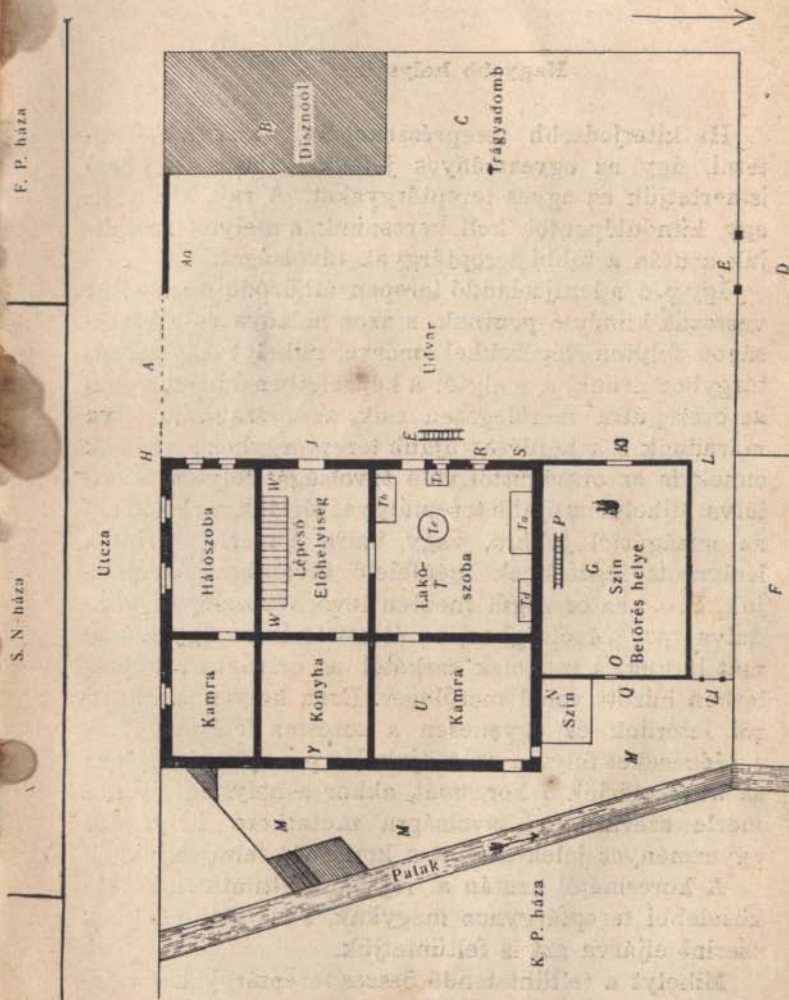
Az alaprajz a helyiségeket úgy tünteti fel, mintha az épület az alappal párhuzamosan le lenne metszve, s egy az épület fölötti pontról felülről-lefelé nézve lenne lerajzolva.

A keresztmetszet pedig úgy tünteti fel a helyiségeket, mintha a házat függőleges irányban keresztülmetszettük volna s így oldalról szemlélnők.

A bútordarabokat, ha őket alakjuk felismerhetővé nem teszi, elnevezéseik kezdőbetűivel jelöljük és a jelmagyarázatban kifejtyük.

A falakat vagy piros ironnal szinezük, vagy tintával feketítjük be.

A helyiség környékét vagy szavakkal jelöljük p. o. kert, udvar, utcza, stb., vagy az egyezményes jelek szerint rajzoljuk ki.

23. ábra. Ház és helyiségek vázrajza betöréses lopásnál. Minden egyes pontja, mely a helyszíni szemlénél fontos volt, betűvel van jelezve.

Nagyobb helyszínrajz.

Ha kiterjedtebb tereprészeket kell rajzban feltüntetni, úgy az egyezményes jelekkel (lásd 24. ábra) ismertetjük az egyes tereptárgyakat. A rajz kezdetén egy kiindulópontot kell keresnünk, a melytől számítjuk azután a többi tereptárgyak távolságát.

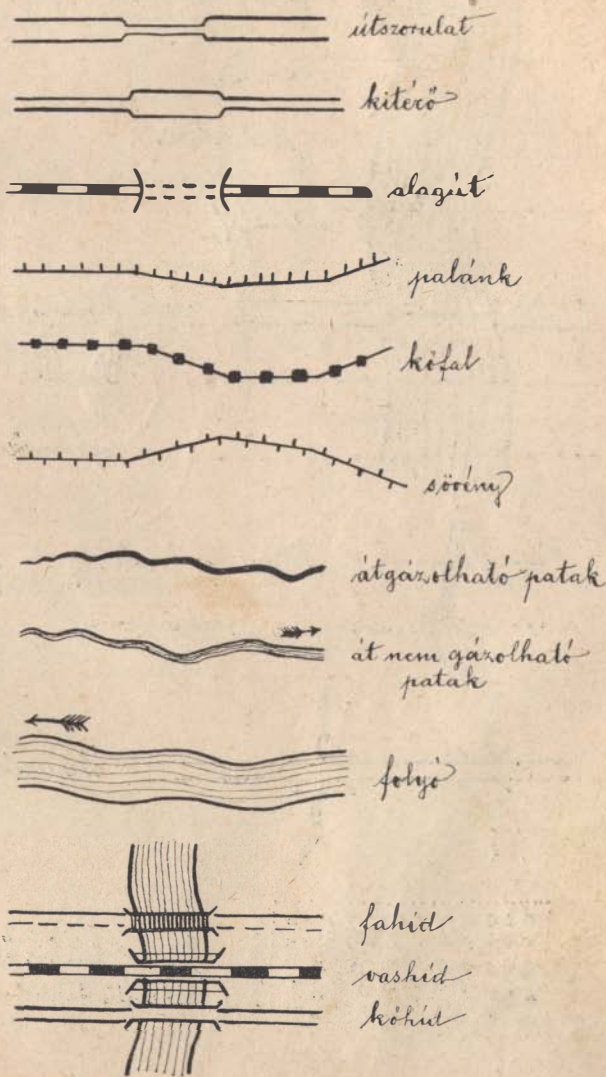
Így p. o. a lerajzolandó terepen áthúzódó országútat vesszük kiinduló pontnak, s azon haladva és a távolságot folyton lépésekkel mérve, mihelyt oly tereptárgyhoz érünk, a melytől a képzeletben húzott vonal az országútra merőlegesen esik, az országúton állva maradunk s a kérdéses újabb tereptárgyhoz megyünk ennek is az országúttól való távolságát folyton számolva. Mihelyt az újabb tereptárgyat elértük, a rajzon azt az országúttól jobbra, vagy balra a mérle szerint a leolvasott lépéseknek megfelelő távolságra felrajzoljuk. P. o.: az országút mentén levő képoszloptól kiindulva 150^{\times} távolságban, az úttesttől balra egy korcsmát látunk, a melynek sarkától az országútra képzeletben húzott vonal merőleges. Ezen helyen az úttestről letérünk és egyenesen a korcsma felé megyünk s a lépéseket folyton számítjuk. Ha p. o. 40^{\times} távolságra az úttől elérjük a korcsmát, akkor a helyszínrajzon a mérle szerint 40^{\times} távolságra mutatkozó helyre az egyezményes jelek szerint a korcsmát felrajzoljuk.

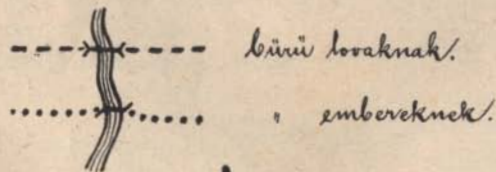
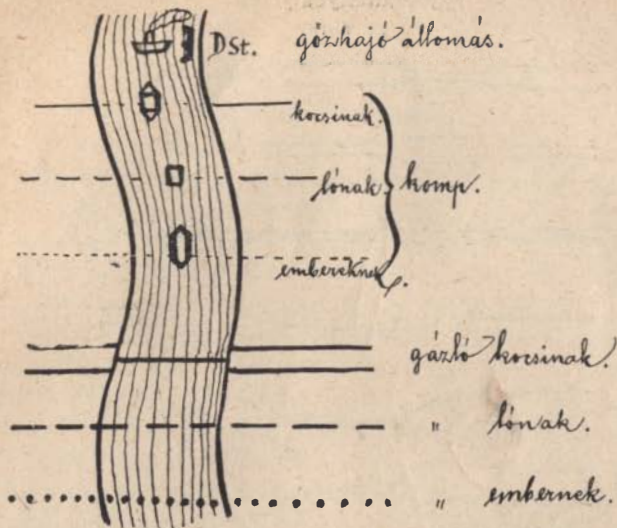
A korcsmától azután a rajzban feltüntetendő legközelebbi tereptárgyhoz megyünk, s az előbb leírtak szerint eljárva azt is feltüntetjük.

Mihelyt a feltüntetendő összes tereptárgyakat rajzban így megjelöltük, egy alkalmas helyre vonulunk, honnan az egész terepet könnyen áttekinthetjük, s innen ellenőrizzük, vajjon a rajz kifejezi-e a helyszínt

Egyezményes jelek.

24. ábra.

• L J ' lakóházak.

 Fb. gyár.

 W.H. kocsi.

 J.H. vadászok.

 templom.

 kápolna.

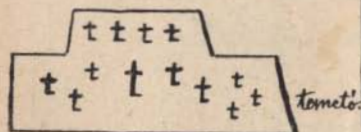
- vízi malom.

○ K.O. mészegető.

○ Z.O. téglafégető.

 Z.S. téglavető.

 R. rom.

† kereszt.

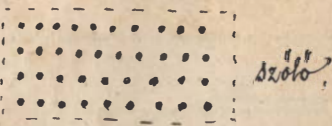
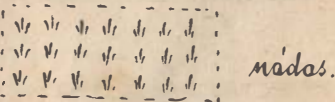
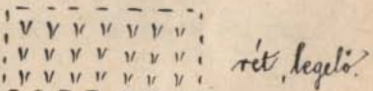
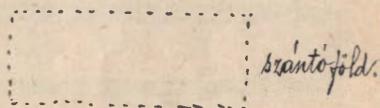
 képoszlop.

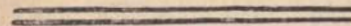
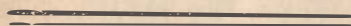
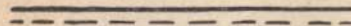

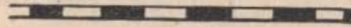
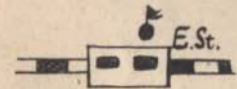

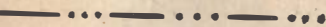

 símutató.

 helységtábla.

 emlékoszlop.

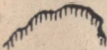
 egyes fák.

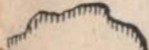

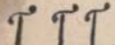
 müút.
 országit
 karbon tartott
 kocsit.
 karbon nem tartott
 kocsit.
 taliga út
 ösvén út
 gyászút.
 kétvágányú vasút.
 egyvágányú vasút.
 E.St. vasúti állomás.
 H.St. vasúti megálló hely.
 vasúti őrkész.
 körségi határ?
 útmeredekség.

 Stb. kőbánya.

 Bgw? bánya.

 L.G. agyaggyödör

 S.G. homokgyödör.

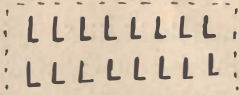
 távirtdarabok

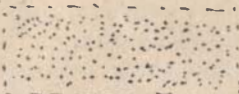
 gyógyforrás.

 gyógyfürdő.

 M.H. major.

 D.M. gőzmalom.

 kőtelek.

 homokos talaj.

 nedves talaj,
mocsár?

 tó.

 forrás.

 kút.

 kútágas.

úgy, mint a hogy azt álláspontunkról látjuk. (25. ábra.)

Ha a rajznak némi külső csinyt is akarunk adni, úgy azt színezhetjük is. Az egyenes vonalakat vonalzóval, a többieket szabadkézzel, de valamennyit tintával és tollal rajzoljuk, az utakat sárgára, a növényzetet zöldre, hegyeket barnára, folyókat kékre és a lakóházakat pirosra színezzük.

E célra ajánlatosak a tuczatonként kapható színes rajzczeruzák.

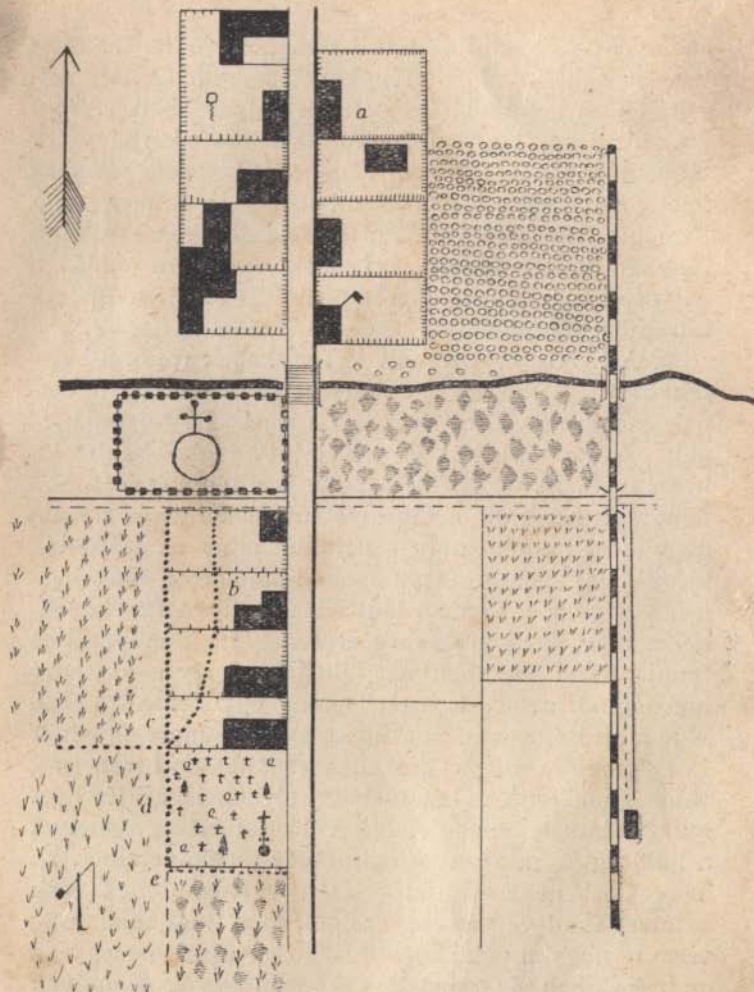
(Kaphatók a szárazvámi vázlatkréta-gyárban Sopron-m., de minden írószerkereskedésben is.)

2. A fényképezés.

A Bp. 226. §-ának 2. bekezdése kifejezetten előírja, hogy a birói szemlénél észleltekről fényképek készítenők oly célból, hogy a helyszini szemléről felvett jegyzőkönyvben a megszemlélt tárgyak, a talált nyomok és jelenségek tüzetesen megjelölve legyenek. E törvényes rendelkezés minél gyakoribb alkalmazása mérhetetlen előnyökkel van a bünvádi eljárásra nézve. A helyszini fényképezés előnyei a következők:

1. A fénykép hamisítatlanul adja vissza mindazt, ami a helyszinén látható volt. A nyomozó közeg számára minden alkalommal újra emlékezetébe juttatja a helyszin képét, a nyomozó közeg mesterséges emlékezete a fénykép. Ehhez járul, hogy gyakran a nyomozás számára fontos részleteket a nyomozó közeg tán észre sem vesz a helyszinén és az a fényképen mégis meg lett örökítve.

2. A helyszinén felvett fényképek a törvényszéki tárgyalásokon pótolhatatlan szolgálatot tesznek. A bírák, az esküdtek sokkal helyesebben fogják megérteni az események lefolyását, a tanúk vallomá-

25. ábra. Terep helyszínrajza. Egy csendőrsvezető megölése az üldözött tettes által. *a)* a tettes lakóháza, a honnan egy büntett elkövetése után megszökött s a nádasokban rejtőzött; *b)* a tettes czimborájának háza, a ki őt bujdosásában titokban éllelmezte; *c)* a csendőrrjárőr lesállása; *e)* a tettes buvóhelye a honnan *b)* háza akart beszökni; *d)* a csendőrrjárőr a *c)* pontról déli irányban, haladt, és az *e)* pontról a tettes szembe lőtte, úgy hogy a *d)* ponton a csendőrsvezető eltalálva, ott összeesett.

sában és a helyszíni szemle jegyzőkönyvében foglaltakat, ha a hallottakat a fényképen követhetik. Munkájuk sokkal könnyebb és ítéletük helyesebb lesz. Gondoljunk arra, hogy a főtárgyalásokon akárhányszor hiábavaló viták folynak valamely helyzet, távolság felett, a melyet a törvényszéki teremben amúgy is elfogódott tanu nem igen tud eloszlatni, s a melyeket a fénykép legott tisztáz. Lehetnek esetek, a midőn a helyszíni fénykép egyenesen a vádlott ártatlanságának kiderítésére szolgál.

3. A helyszínről felvett jó fényképek (p. o. a hulla fekvése) gyilkosság esetén lelki hatással lehetnek magára a vádlottra és a bíróra is. Egy ilyen képnek sokszor több hatása van, mint a leghosszabb vádbeszédnek. Ez ugyan nem tartozik a fényképezés főbb feladatai közé, de a ma divó túlérzékenység, a mely a gyilkost mindig jobban sajnálja mint az áldoztatát, kifogásolni szokta. Azt hangoztatják, hogy: nincs joga a hatóságnak a vádlott helyzetét az ilyen fényképekkel, a melyek az érzésekre erősen hatnak, súlyosabbá tenni. Ezzel szemben azt állítjuk, hogy a nyomozó hatóságnak nemcsak joga, hanem egyenesen kötelessége a bíróságnak és az esküdteknek a bűncselekményt és azt még a maga borzalmasságában is híven és a valóságnak teljesen megfeloén elébök tárnai. Ez nem hatásadászat, hanem a tett való feltárása, a melyet a hatóságtól minden esküdtpolgár megkövetelhet. És ha ezáltal néha az ítélet talán súlyosabb, ez csak a társadalom védelmére szolgál, mert hisz manapság viszont nagyon sok ítélet tulságosan messze megy az emberiségben és vannak esküdttbíróságok a melyek elvből minden felindulásban levő gyilkost felmentenek.

4. A fényképezés végül arra is szolgál, hogy a helyszínén található kisebb részletek, mint például lábnyomok, ujjnyomok, vérnyomok rögzíthetők, ha

azokat magunkkal nem vihetjük, s ha azok a tettes kiderítésére szolgálhatnak. Különösen fontosak ezek közül a helyszíni ujjnyomatok, a melyekről már említettük, hogy a 24300—908. számú rendelet A. függelékének VII. pontja rendelkezik és a melyeket csupán fényképezési módszerekkel lehet láthatóvá tenni, a mit az Országos bűnügyi nyilvántartó hivatalban végeznek el.

Általános szabályok a helyszíni fényképfelvételnél.

A helyszíni fénykép felvételét a nyomozó hatóságnak kell vezetnie, mert a fényképész jó képet fog ugyan előállítani tudni, de nem lesz képes megítélni azt, hogy mi és hogyan szolgálhat a bűnvádi eljárás czéljára. (L. 26., 27., 28. ábra.) Különösen megjegyzendő:

1. A nap a fényképezőgéptől oldalt vagy mögötte legyen, ekkor lesz a kép legtisztább. Ha a lefényképezendő tárgy mögött van, akkor nem lesz a kép olyan világos és azt a benyomást teszi, mintha homályos idő lenne.

2. Ha a szabadban veszünk le személyeket, akkor az tartandó szem előtt, hogy az előlről jövő világítás az arcot árnyékolttá teszi, felső világítás zordonná és komolylyá, míg az arcra eső fénysugarak az arcot foltossá és durvává teszik.

3. Lakószobák és zárt helyiségek felvételénél nappali időben az ablakok fehér foltokat, zavaró reflexeket, úgynevezett fényudvarokat idéznek elő. Feltétlenül elkerülendő, hogy az objektív az ablakkal szemben legyen. A fényudvarok elkerülése végett azonban nem szabad az ablakokat belülről lefüggönyözni, mert az ablakoknak a fényképen láthatóknak kell lenniök, miután olykor az ügyben szerepet játszanak,

hanem kívülről kell azokat besötétíteni. A hol ez nem lehetséges, ott a belső ablakszárnyat nyissuk ki és a külső üvegtáblákat barna csomagolópapírral befedjük akként, hogy az ablakráma rajszöggel reá erősítjük.

A hol a nappali világítás nem alkalmazható, ott magnéziumvilágítással kell a felvételt eszközölni akként, hogy a gép mögött egy vagy több helyen magnéziumszalagot gyújtunk. Villanóport nem szabad használni, mert veszélyes helyeken tüzet támaszt. A beállítás akként történik, hogy a felveendő tárgyhoz lehetőleg annak középpontján égő gyertyát, zsebóra lapját, újságot vagy fehér lepedőt tartunk.

A fényképezés szerepe az egyes büntetteknel.

A helyszin lefényképezését még akkor kell eszközölni midőn a járőr a helyszinére lép és midőn még semmit helyéről el nem mozdítottak.

Miként szerencsétlenségeknél az első jelszó a sebesültekhez orvost hívni, úgy a helyszinre lépéskor is első feladatunk legyen annak változatlanóságát a megörökítésig fenntartani. Büntettesek üldözésekor megbecsülhetetlen a fénykép, mivel ennek alapján lehet a szökésben levő személyt a leghamarább felismerni; e célból a felvételt sokszorosíttatni kell. Ha a helyszinen az orvosok, mentők, vagy a közönség megérkezésüknél változásokat idéztek volna elő, fényképezés előtt az eredeti állapotot vissza kell állítani, esetleg sebesült helyett megfelelő helyzetben más egyént kell a helyszinére fektetni, vagy felállítani. A helyszinéről felvett fényképből lehet esetleg utólag is megállapítani, hogy mely tárgyakat kellett a tettesnek okvetlen megfognia. Így a dánosi csárda asztalán levő poharakról a fénykép után is meg lehetett határozni, hogy mely poharakat érinthettek a rablógyilkosok.

Meggyilkoltak hulláin a fénykép jól mutatja, hogy a seb milyen irányban halad, (l. i. ábra.) különösen, ha vágott sebeknél a kést, a szükséges mérés és vizsgálat megejtése után a sebbe illesztjük.

P. o. a gyanúsítottat állítja, hogy porlekedés közben ellenfele nekitámadt s az önvédelemből odatarított késnek nekiszaladt. Ezen védekezést megczáfolhatja esetleg a fénykép, melyből az tűnik ki, hogy a kés felülről lett az áldozat testébe szúrva.

Gyermekítétnél a helyszin lefényképezve mutatja, hogy vajjon a kérdéses helyen a gyermek élete komoly veszélynek volt-e kitéve, p. o. vízparton, disznóólban stb.

Pénzhamisításra berendezett helyiségek lefényképezve nemcsak a berendezést mutatják, de azt is, hogy e célra mily helyiség lett felhasználva. Célszerű a pénzhamisítványokat lefényképezni, hogy ezen fényképek a napilapokban is közzé téve, a közönségnek alkalom adassék a hamisítványok felismerésére.

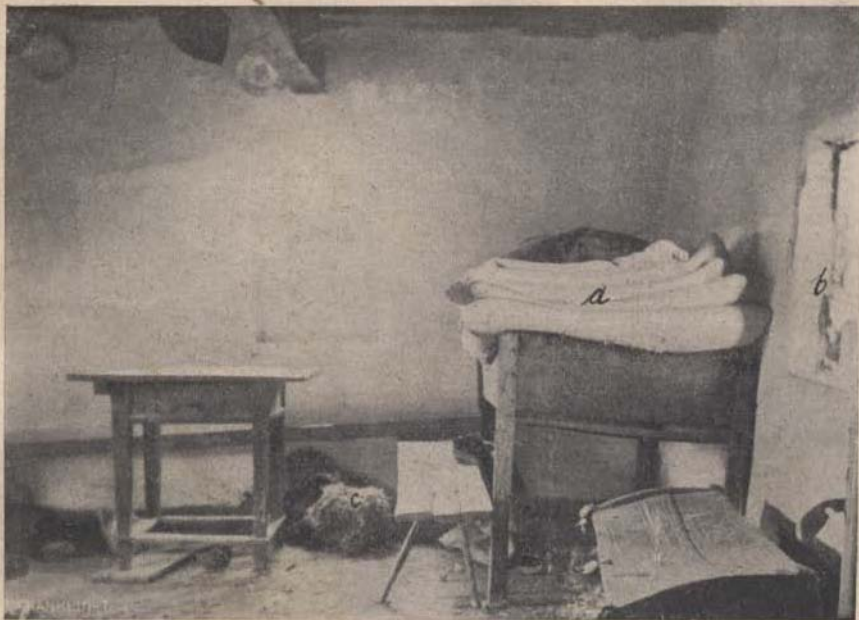
Az ember élete elleni büntetteknel a helyszinéről felvett fénykép a helyi viszonyokról utólag is tájékoztat, s szükségtelemné teszi, hogy egyes felmerült esetekben a helyszinét újból meg kelljen tekinteni. (l. 26--28 ábra) Volt rá eset, hogy a főtárgyaláson kérdés tárgyát képezte, hogy vajjon volt-e a korcsmában annyi hely, hogy a gyanúsított a felkapott székkal ellenfelét leüthette a nélkül, hogy a székkal a mennyezetről lefüggő lámpát érte volna. A helyszinéről felvett fénykép tisztázta e kérdést is.

Szíjjal történt megfojtásnál a szij lyukainak nyomai a nyakon meglátszanak. A lefényképezett szij és a nyak összehasonlítása folytán kitünhetik, vajjon a nyakon a lyukak nyomai és egymástól való távolsága egyeznek-e a szijon levőkkel, tehát hogy a kérdéses szíjjal lett-e az illető megfojtva.

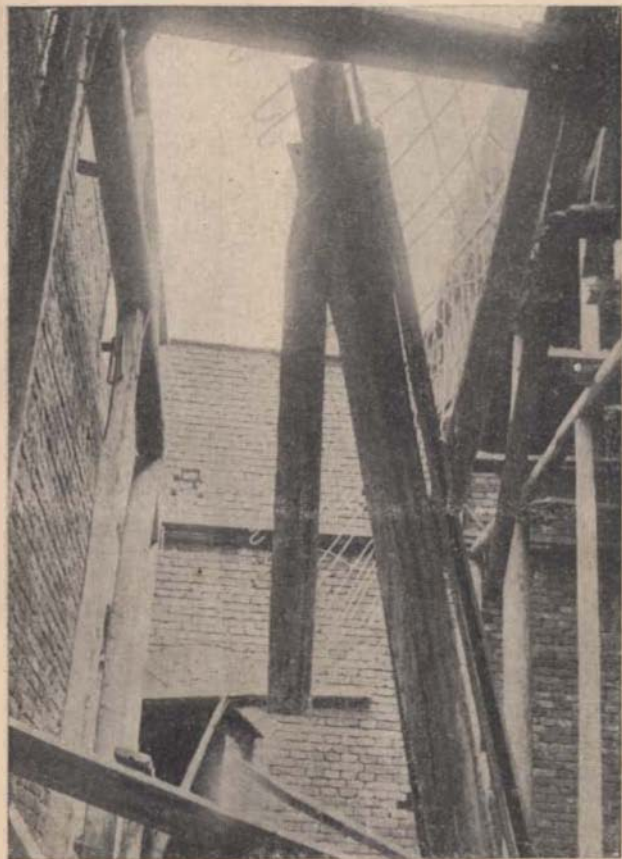
Vasuti szerencsétlenségeknél a fényképből kitünik

26. ábra. Helyszíni felvétel emberölés esetén. I. A hulla fekvőhelye.
× véryomok a földön.

27. ábra. Helyszíni felvétel emberölés esetén. II. A tett színhelye, a dulakodás nyomaival, *a*) az ágy, melyben az áldozat aludt, *b*) ablak, a melyen a tettes bemászott, *c*) a dulakodásban leesett ruhaneműek.

29. ábra. Helyszíni felvétel építkezési balesetnél. Összeomlott beton-
építkezés.

28. ábra. Helyszini felvétel emberölés esetén. III. A tettes útja, *d*) fa, melyhez a lóháton jött tettes lovát kötötte, s a hol lópatkónyom találtattot, *b*) ablak, a melyen a tettes bemászott, *e*) az ablak befedésére szolgált tárgyak, melyeket a tettes eltávolított, hogy az ablakon bemászhasson.

a távjelző (semaphor) avagy a váltó állása, melynek igazítását az ör elmulasztván, történt a vonatösszeütkezés.

Gyári robbanásoknál a szétrepedt gőzkazán részei, az üzemvezető, vagy gépész hullájának fekvőhelye, az okozott kár vagy épületeknél a rosszul épített fal, vagy állványozás, mely összedőlt, (29. ábra) vagy hegyomlásoknál a lezuhant szikla fekvőhelye lefényképezve fontos adatokat képeznek a vizsgálóbíró vagy ügyész kezében.

Lopásnál a helyszín lefényképezve tájékoztat a nyomok alakjáról, a betörés helyeiről, sőt a tettes személyiségéről is, p. o. ha a több helyen előfordult kassza-fúrás ugyanazon módszer szerint történt.

A feltörés helyei lefényképezve és a betörő eszközzel összehasonlítva az azonosságot mutatják ki.

A tettesnél talált lopott fa az erdőben maradttal évgyűrűinél fogva fénykép útján is összehasonlítható.

Tűzeseteknél a környezet lefényképezve mutatja, hogy vajjon a meggyújtott tárgy a környezetet tűzveszéllyel fenyegette-e avagy sem.

Lövésnél, mely az ablakon át történt, a lefényképezett ablakrepedésekből és üvegszilánkokból következtetni lehet, hogy vajjon a lövés kívülről, vagy belülről, közel, vagy távolból s mily irányból történt. Kőbányákban robbantásoknál történt szerencsétlenségek színhelyét lefényképezve láthatjuk, hogy vajjon a biztonsági intézkedések be lettek-e tartva, nem-e nyílt helyen, közelből várták-e a munkások a robbanást.

Lopott ékszerek és egyéb tárgyak lefényképezve megkönnyítik a keresést.

Lóversenyeknél eszközölt fényképfelvételekből lehet esetleg látni, hogy hogyan működik a zsebmetező, s kik esetleg a körülálló bűntársai.

Nagy szolgálatot tesz a büntettek felismerésénél

azon fényképgyűjtemény, mit nagyobb városok rendőrsége a büntettek egyes fényképeiből állított össze.

Pénzszekrény feltöréseknél a fényképfelvételből is láthatjuk, hogy mily módszert használtak a betörők a feltörésnél; olvasztás, feltörés vagy fúrás által nyitották-e fel a vasajtót.

Robbanások, szerencsétlenségek, (l. 29. ábra.) tűzesetek helyszínének lefényképezése azon előnnyel jár, hogy a fényképből az okozott kár nagyságát is meg lehet állapítani, s a káros vagy biztosító-társulat magánjogi igényeinek érvényesítésénél a bíró abból tájékozódhatik. Hullákat fekvőhelyükön oldalt és felülről is le kell fényképezni. A hulláról felvett fényképekből lehet meglátni, hogy hol vannak a sebek, azok mily irányúak és méretűek. Meglátni a hullafoltokat is, a melyekből esetleg arra is lehet következtetni, hogy nem-e lett a hulla eredeti helyzetéből elmozdítva. (A hullafoltnak ugyanis a test azon részén kell lennie, a melyiken feküdt a hulla.)

Akasztásnál is bizonyítékot nyújthat a fénykép arra nézve, hogy vajjon gyilkosság avagy öngyilkosság forog-e fenn. Egy fényképen ugyanis a hulla oly helyzetben tűnt fel, hogy csak az álla volt a zsineggel alákötve, mivel azonban zsinegnyomok a nyak hátsó részén is voltak, nyilvánvalóan kitűnt, hogy az illetőt előbb megfojtották, s azután elég ügyetlenül felakasztották.

A feldarabolt holttest részei összerakva és lefényképeztetve alkalmasak arra, hogy a hulla felismerhetővé tétessék.

A Röntgen-féle fényképfelvételek lehetővé teszik, hogy a testben levő fémek, golyók s a csontok alakja szemléltetővé tétessék. (30. ábra)

Ebből lehet látni, hogy a testbe lőtt golyó hol van, s a csont esetleg hol van eltörve; ugyanis a Röntgen-

sugarak a hus és izmokon áthatolnak, s a bennök levő szilárd dolgokat feltűntetik.

Fontos szerepe van a fényképezésnek a nagyításkor is, igen jól lehet ezzel az írásazonosságot, hamisítást, az ujjnyomokat, vérfoltokat, kisebb sebhelyeket feltűntetni.

Ajánlatos a fényképezés mindannyiszor, midőn a helyszín gyors megváltoztatásnak van kitéve, p. o.: ha egy égő házban fekszik a hulla; továbbá, ha p. o.: láb, ujjnyomok oly helyen p. o.: por, lisztben vannak, a hol őket más módon felvenni nem lehet.

Ha fényképen a távolságokról a szemlélőt tájékoztatni akarjuk, p. o. egy ház falának hosszúságáról, ajánlatos a fényképezéskor esetleg egy embert kiterjesztett karokkal a házfalhoz állítani.

A fényképezés írások kisebbitésére is alkalmas. Így egy egész levelet apró lapra lehet lefényképezni, mi különösen akkor czélszerű, ha p. o. ezen levelet postagalambbal akarjuk továbbítani. Ezen kisebbitett levél a megérkezés helyén nagyobbítva ismét könnyen olvasható. Okirathamisításnál a fényképről a különböző színű tinta, a vakarás helye, s az eltérő írás igen szembetűnik.

Ha ujjnyomok vagy aláírások azonosságát kell kimutatni, ajánlatos őket átlátszó gelatinra egyforma nagyságban lefényképezni, ezen képek azután az ablaküvegen egymásra téve mutatják, hogy vajjon a vonások fedik-e egymást, avagy sem. Ha a helyszinéről fényképfelvételt készítettünk, szükséges, hogy felemlítsük, hogy mi tette azt szükségessé, s a kép mely része az, a mit bemutatni akarunk, s végül, hogy mekkora a kisebbités vagy nagyobbítás.

A fényképezésnek meg kell tiltani, hogy a képen bármit is retouchirozzon; mert ezáltal esetleg a kép eredetisége szenvedne.

30. ábra. Röntgen-fénykép golyótól talált kézről; a golyó az izmok között fenakadt.

3. Lábnyomok felvétele.

Említettük már, hogyha a bűncselekmény színhelyén lábnyomok maradtak, azokat a megsemmisítés, vagy megváltoztatás ellen meg kell óvni. További fontos feladat a lábnyomok felmérése s felvétele.

A nyomokat a helyszíntől távolabb is keresnünk kell, a mennyiben a tettes a helyszínről rendszeren félreeső helyeken, földeken át szokott a jártabb útra térni. A helyszíntől távolabb talált lábnyom a felvétele esetleg alkalmasabb is lesz, mint a helyszínén talált, a melyet esetleg más már össze-vissza taposott.

A hátrahagyott nyomot méréskor hosszában és szélességében kell lemérni, de a méretekhez rajzot is kell mellékelni, hogy így látható legyen, hogy a láb mely részein lett p. o. a szélesség mérve.

A lábnyomot legjobban fénykép által lehet megörökíteni különösen akkor, ha az egyéb módon való megörökítése nem nagy sikerrel kecsegtet s attól kell tartani, hogy eközben a nyom esetleg elromlik. (Lásd 15. ábra.)

A lábnyomok alakjából lehet az egyéniségre következtetni, a miért is ajánlatos szakértőket hallgatni meg arra nézve, hogy ki taposhatta a lábnyomokat. Ilyen szakértő lehet pl. az orvos, ki meg tudja mondani, hogy vajjon nem-e fájós lábú, sánta, lúdtalpú, sorvadásos, szélütött, köszvényes, sebesült, részeg, túl nagy, kicsiny avagy kövér ember hagyta-e őket hátra. A vadász szakértői véleményt adhat arra, hogy a nyom nem-e régi, avagy a kérdéses helyen nem-e csúszott, avagy ugrott-e a tettes; jó segítségünkre lehet a vadász továbbá, ha a nyomot erdőn, mezőn át követni kell. A cipész meg tudja mondani, hogy vajjon a lábnyom falusi, avagy városi emberé-e, régi, avagy új cipője volt-e, avagy az nem volt-e túl kicsiny, vagy túl bő ő tudja

a nyomon felismerni a cipő esetleges különlegességeit, p. o.: ha azt talpalták, foltozták, ha az le van kopva, avagy ha a cipő varrott, avagy szegelése valami különös.

A mezitlábnyomból sokkal többet lehet következtetni, mint olyanból, melyet lábbelivel tapostak, a mennyiben a lábbeli lehetett másé is. A lábbeli nyoma azonban többféle különlegességet mutat fel, mint a mezitlábnyom. Álló ember lábnyomát arról lehet felismerni, hogy a két lábnyom egymás mellett van; ha pedig az illető hosszabb ideig állott egyhelyben, akkor több lábnyom is van egymás mellett. A menő ember lábnyomai 75—87 cm-re vannak egymástól. Az öreg ember kisebbeket lép; miért is, ha elég hosszú lábnyomok a fenténél valamivel kisebb távolságra vannak egymástól, akkor azt lehet feltételezni, hogy öreg ember járt ott.

Ha a két lábnyomnak egymástól való távolsága 78 cm-nél nagyobb, akkor futott az illető. Futó alak lábnyomainál az egyik láb hegye, s a másiknak a sarka van erősen a földbe mélyedve.

A két lábnyom ugrás esetén is együtt van, csak hogy az előtt rendszeren valami akadály lehet, a mi az illetőt ugrásra kényszerítette.

A járás módját figyelve rendes járású embernél a két láb sarka egyvonalba esik. A széles járású embernél a két láb nyomainak sarkait összekötő vonal nem esik egybe, hanem egymással párhuzamos két vonalból áll. Ily széles járásuk van a kövér embereknek, vagy a kiknek sérvük van, továbbá a tengerészeknek. A keresztbe járó embereknek jobb lábuk nyoma a bal, a bal lábuk nyoma pedig a jobb oldalra esik. Ily járásuk van a támolygó járásuaknak és némely kecses járású nőnek is.

A járás módját figyelve egyes emberek lábujj-hegyei kifelé vannak irányítva, p. o. a sétálóknak, a kövé-

rek, a lúdtalpuak, fájós lábúak, s a kik járás közben ingadoznak; vannak továbbá olyan járásúak is, a kiknek lábujjhegyei és sarkai egymással párhuzamos vonalba esnek. Így járnak a terhet vivők, a fel- vagy lefelé haladók, a futók. A lábujjhegyen járók sem lépnek kifelé.

A lábujjhegyekkel befelé lépnek a görbe vagy (-)lábúak, vagy a kiknek lábát a czipő szorítja.

A hátrafelé lépő lábnyomai közelebb vannak egymáshoz, mint a ki előre halad, s a lábujjak a földre erősebben mélyednek be.

Ha valaki a lábnyomokat hamisítani akarván, másnak czipőjét húzza fel, s például a czipő a rendesnél nagyobb, akkor a lábnyomok egymástól való távolsága nem felel meg a láb hosszúságának; ha pedig nagyokat akar lépni, akkor a lépése egyszer nagy lesz, egyszer pedig kisebb.

Lágy talajban a nyom szélesebb, összeszáradt talajban pedig kisebb néhány milliméterrel, mint a minő a láb.

Sánta ember a nyomorék lábával kisebbet lép, mint az éppel; ily embernél a két lábnyom egyszer távolabb, s egyszer közelebb van egymáshoz.

Ha a lábnyomok egymástól való távolsága mindig eltérő, a lábvonalak iránya cikkekzakkos, akkor részeg, beteg vagy sebesült ember járhatott ott.

Összetöpörödött, öreg emberek lábujjhegyükkel a földet rendesen surolják.

Ha a talaj felázott agyag, vagy sár, akkor a lábnyom közepét a czipő felhuzza, s ezen helyen a nyomban domborodás látszik.

A lábnyomokban meg kell figyelni a szegeléset is, a szegek száma, hiánya, elhelyezése, a sarok kopása jellegzetes sajátságok. Népünk között sokan sarkukon patkót is viselnek, avagy czipő helyett bocskort; a

czigány lábát rongyokba varrja. Ha a gyanúsított nedves talajban járt, s azután lábbelijét némi ideig nem viselte, úgy a sarok szegei, avagy patkói megrozsdásodnak.

A lábnyom hosszából a test magasságára is lehet következtetni; arányos testű embernél lábbeliben a láb 6-szor meztláb $6\frac{1}{4}$ -szer, nőnél meztláb $6\frac{3}{4}$ -szer kisebb, mint a testmagasság; miért is a lábnyom hosszát fenti számokkal szorozva, a test magasságát kapjuk.

A lábnyomot, mint fontos bizonyítékot a bíróság részére biztosítanunk kell. E célból, ha lehet a nyomot eredeti állapotában azon tárggyal együtt kell megszerezni, a melyen látszik. (31. ábra) P. o. ha egy festékes anyagtól megnedvesített lábbal valaki sima kőre lépett, úgy legjobb a követ a földből kiemelni, s a rajta levő lábnyommal együtt bizonyítékul beszolgáltatni.

Ha ugyanezen festékes anyag által láthatóvá vált lábnyom olyan tárgyon van, melyet nagyságánál fogva beszolgáltatni nem lehet, p. o. : egy deszkapadlón, akkor a nyomot onnan fel kell vennünk. Ez úgy történik, hogy fehér itatóspapírt vagy filtrir (szűrő) papírt olyan csepfolyós anyagba mártunk, a mely a lábnyomot képező festéket oldja p. o. : terpentinszesz, benzin, víz, vagy spiritszba. Ezen papírt azután a lábnyomra tesszük, s megszáradni engedjük. A lábnyomról leemelt papíron a láb alakja meg fog látszani. Ajánlatos azonban az ilyen lábnyomot a felvétel előtt lefénképeztetni, hogy arra az esetre, ha fenti felvételünk nem sikerül és a nyom elromlik, biztosítva legyünk.

Ha a láb sárba, agyagba stb. mélyedt, akkor a felvételt gipsz, enyv, stearin, kén vagy viaszszal kell eszközölni.

Hóban, sárban, iszapban asztalos enyvvel kell fel-

31. ábra. Lábnyom felvétele. I. A tettes lábnyoma a talajban.

venni a nyomot. E célból az enyvet sűrűre főzzük és annyira kihűtjük, hogy tetején bőr képződjék, azután a bőrt átlukasztva az enyvet óvatosan a nyomba öntjük. Ekkor bár a hó olvadni fog, de annak hidegétől az enyv kellőleg megkeményedik.

32. ábra. Lábnyom felvétele. II. A lábnyomról készített gipszöntvény

Ha a nyom por, homok, vagy lisztben van, a felvételt stearinnal eszközöljük. Egy két gyertyáról a stearint finom porszemekben lekaparjuk s a nyomba hintjük. Azután forró vasat, vagy tűzes vasalót tartunk a nyom felé, a mitől a stearin megolvad, s a

nyomba behatol. Kihülés után a stearint a porból kiemeljük. Mélyebb nyomokba több stearint kell lekaparni, a mi által a nyert lábnyom vastagabb is lesz, s nem lesz oly törékeny. A hól azt látnók, hogy a stearin a nyomba nem hatolt be eléggé, oda újból stearint kell kaparni, s tüzes vassal megolvasztani.

Földben, agyagban, kemény hóban legjobb gypszszel eszközölni a felvételt. E czélra legjobb a kőfaragok által használni szokott gypsz. (31., 32., 33. ábra.) Felvétel előtt a nyomba esett kő és fadarabkákat eltávolítjuk, s a nyomban levő vizet itatós papirral felitatjuk. Ha még laza a nyom, fölé tartott tüzes vassal megszáritjuk. Azután a nyomra kevés olajat öntünk, hogy a föld a gypszhez ne ragadjon. Azután a lábnyomot egy hasonmagyságú faládikával, melynek fenekét kiütjük, körülkerítjük, hogy a gypsz szét ne folyjon. Most már jó negyed liter vízbe körülbelül két marék gypszet öntünk, s azt addig keverjük, míg minden csomós rész jól feloldódik. Ezután az oldott gypszanyagot a nyomra öntjük. Hogy a gypsz összetartóbb legyen, abba apró fadarabkákat is óvatosan benyomkodunk, avagy vastag zsineget. Jó gypsz tíz percz alatt megszárad, s ekkor a nyomból már kiemelhető. Ha gypszszel nem rendelkezünk, úgy azt czeментtel is helyettesíthetjük, melyet felényi agyagmentes homokkal és vízzel felkeverünk. A czeментfelvétel nem oly jó, mint a gypsz.

Nedves hóba és sárba száraz gypszet kell öntenünk, niely a nedvességet a hóból, sárból magába szívja és ép úgy feloldódik, mintha már előbb feloldottuk volna.

A gypszet kén, vagy viaszszal is pótolhatjuk. Egy lábnyomba körülbelül fél kiló kén kell. A kenet fojtó füstje miatt a szabadban kell megolvasztanunk, s mihelyt olvad, a tűzről le kell emelni, mert különben kékes lánggal elég.

30. ábra. Lábnyom felvétele. III. A tettes szeges csizmája.

Kevésbé ügyes emberek a nyomot sárga viaszszal vagy viaszgyertyával is eszközölhetik. Ezt is fel kell olvasztani, s ha kihült, a nyomra kell önteni. Forró állapotban öntött viasz a nyomot elrontja. Ha a viasz

megkeményedett, a nyomból földestül kiemeljük és vízbe tesszük; a víz a viaszt még jobban megkeményíti, s egyuttal a földet is lemossa róla.

4. Ujjnyomok felvétele.

Ha ujjaink első izületének belső felületét megtekintjük, azt látjuk, hogy a felbőrön különféle alakzatú vonalak vannak, mely reczéknek azon sajátságuk van, hogy minden embernél más és más alakúak, s az ember születésétől haláláig megtartják alakjukat. Az ujjak ezen sajátságát Indiában már régen arra használták fel, hogy okmányokon az aláírás valódiságát igazolták vele. Ujabban az ujjak ezen sajátságát a nyomozás terén értékesítik és pedig egyrészt a személyazonosság megállapításánál, a miről alább fogunk szólni, másrészt a tettes kilétének felkutatásánál. (L. 16—19. 35—38. ábra.)

A helyszínén az üvegen, agyagban, tésztában, festéken, avagy véres kézzel falon, ajtón asztalon hátrahagyott ujjnyom lefényképezhető és a gyanusított ujjlenyomatával összehasonlítható. Az összehasonlítás úgy történik, hogy a gyanusítottról felvett ujj lenyomatot épen olyan nagyságban fényképezik le, mint a büncelekmény színhelyén lefényképezett ujjnyomat.

A kellő nagyítással lefényképezett ezen két ujjnyom azonossága bárki által is könnyen felismerhető.

A helyszínén a tettes által megfogott papíron, porcellán az ujjnyomok szabad szemmel nem láthatók, ha azonban ezen papírt indigó, anilin, carmin, vagy graphit porral behintjük, az ujjnyomok azonnal előtűnnek és tisztán láthatók lesznek; sötét tárgyakon az ujjnyom liszttel való behintés által tűnik elő. Az ablaküvegen csak homályosan látszó ujjnyom jobban lesz látható, ha az ujjnyomra az üveg tulsó oldalán

rálehelünk, mert ez által a lehelettel az ablakra rakedott párák az ujjnyomok rajzait kis ideig szemléltethetebbekké teszik. Ha az üveg tulsó oldalát ætherrel bekenjük és azután rálehelünk, az ujjnyom legalább is annyi ideig lesz eléggé látható, míg a fényképész azt lefényképezi.

Hogy a papíron eredetileg láthatatlan ujjnyomok indigó stb. porral előhíhatók, annak az a magyarázata, hogy az emberi kéz bőrén át zsiradék válik ki, a mely a papírlap érintésekor ugyanolyan alakzatban ragad a papírra, mint a minő az ujjnyom; ha már most ezen zsiros helyet színes por éri, a zsiradék a porszemeket fogva tartja, míg egyéb helyekről a por lehull, ezen fogvatartott színes porszemek teszik láthatóvá az ujjnyomot. A papir érintése után az ujjnyom nyolcz napig még így előhíható, azon túl már nem, mivel a zsiradék ennyi idő múlva már eltűnik.

A helyszín megtekintésekor a csendőr szorgos figyelemmel keresse, hogy mik lehetnek azon tárgyak, miket a tettes esetleg megfogott, s ezen tárgyakat azután puszta kézzel ne fogja meg, sem pedig nedvességnek ne tegye ki, nehogy az ujjnyomok gemmissüljenek, hanem a legnagyobb gondal őrizze meg őket mindaddig, míg azok lefényképezhetők.

A mennyiben annak szüksége merül fel, hogy a csendőr vegyen fel valamely gyanusítottról ujjnyomatot úgy az következőkép történjék. Egy czinklemez leheletszerűleg festékkel (hasonlóval mint a címnyomópárna) bekenendő s ezen a gyanusított mind a tíz ujjának első izülete egymás után meghengerelendő, s egy papírlapra gyengéden ugyancsak hengerszerűleg lenyomandó. A lapra fel kell jegyezni, hogy melyik nyom melyik kéz, mely ujjáról való. Az ujjnyomok alá a gyanusított neve és személyleírása szintén bejegyzendő.

Tekintettel arra, hogy az ujjnyomoknak 4 főalakja van, s minden egyes alakzatnak számtalan olyan sajátosága van, mint p. o.: a vonalak megszakadása, szétágazása stb., melyek minden ujjnál más és más vonalnál és más és más helyen jelentkeznek, teljes határozottsággal lehet állítani, hogy nincsen két ember a világon, a kinek két egyforma ujjnyomata volna.

Mindez a nyomozásnál hathatós bizonyítékul használható fel, s már eddigelé is számos büntettes fel-fedezésére az ujjlenyomat szolgált eszközül.

5. Véryomok felvétele.

A helyszínén talált véryomokat a hivatlanok hozzálépésétől és az esetleges változtatástól meg kell óvni. Említettük, hogy talált véryomokat e célból lécczel, faládikákkal, vagy ha szabadban vannak és esőtől kell tartani, edényekkel jól le kell fődni, hogy e nyomokon mindaddig, míg a hatáság vagy bíróság megérkezik, változtatás ne történjék.

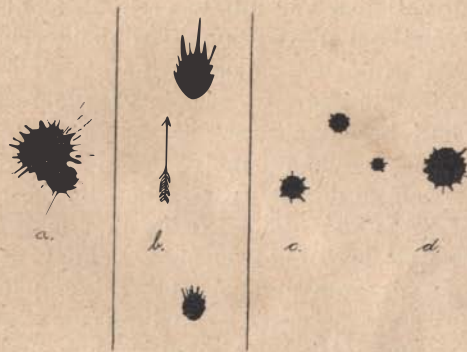
Ha a szabadban valamely irányban véryomok vezetnek, ezeket különösen erdőn, mezőn, szántóföldeken keresztül valamely vadász közbejöttével vagy véreb igénybevételével tudhatjuk legbiztosabban követni és kikutatni, hogy hová vezetnek. A véryomok megvizsgálásánál és kutatásánál kitűnő eszköz a nagyító üveg.

Azon fiókoknál, melyekben a rablógyilkos pénzt keresett, a fiók alsó fenekét is meg kell tekinteni. Az asztal kiálló szegélyeinek alsó részét is meg kell tekinteni, mert a fiókok felnyitásakor ezeket szokta a betörő ujjjaival érinteni. Véres kezét is előszeretettel törülnek ilyen helyekre e büntettesek. A helyszínén szerte heverő kendők, avagy a netán valamely edény-

ben levő víz is megtekintendő, nem-e véres, mert sokszor itt a helyszínén mossa meg a tettes véres kezét.

A véryomok színe rendszeren piros-barna, de néha szürke vagy zöldes színre is átváltozik. A vér viszont a festett tárgyak színét is elváltoztatja; így az arany-bronz zöld lesz.

A helyszínén a falakat meg kell tekinteni, hogy nem-e fröccscent rájuk vér, s ha igen, milyen magasságban vannak.

34. ábra. Vércseppek alakja: a) összefolyt vércseppek, b) menő egyén vércseppjei, c-d) álló egyén vércseppjei.

Az ütőér a vért fecskendezni szokta. A cseppent vérynél meg kell állapítani, hogy álló, vagy menő ember cseppentette-e?

Az állva cseppentett vér köralakot képez, s ebből az oldal fröccsenések sugárszerűen futnak szét. (34. ábra.)

A menő ember vércseppjei hosszas nyomokat hagynak, melyekből az oldal fröccsenések azon irányban futnak szét, a mely irányban ment a vérző emberi (34. ábra.)

Ezen szabálytól eltérés csak akkor van, ha valak. vérző kezét hátrafelé lóbálja, mert ekkor az oldal-

fröccs a vérnyomtól épen a menetiránnyal ellenkező oldalra fut szét, vagyis hátrafelé. A vérnyomokat igen jól mutatja a fénykép, mely a vér színe iránt igen érzékeny. Így a fényképen a vászonból kimosott vérnyom meglátszik; ép így az arczon levő jelentéktelen véraláfutások, karczolások is.

Az orvosszakértők és a vegyész megtudják határozni a vérsejtek alakjából, vajjon emlős állat avagy szárnyasé-e a bemutatott vér. Sőt azt is megtudják állapítani, vajjon a vér miféle erekből, az arteriákból, avagy a vénákból eredt-e, avagy sebből, orrból, aranyérből, havitisztulásból, poloskacspéből való-e?

A szakértők részére, a vért és vérnyomokat lehető gyorsan kell beszolgáltatni.

Mindazon tárgyakat, melyeken a helyszínén vérnyomokat találtunk, egy vázrajzban be kell mutatni. E czélból egy fő vázrajzot készítünk, a melyen a helyszíne és az ott levő butordarabok vannak csupán feltüntetve, a vérnyom nem. Azután selyempapíron egy másik vázrajzot készítünk, melyen az illető butordarab körvonalai fekete tintával vannak megrajzolva, s a rajtuk levő vérnyom pedig piros tintával. E két vázrajz egymásra fektetve teljesen tájékoztatja a szemlélőt, hogy hol voltak a vérnyomok. A mennyiben a vérnyomok alakja is fontos, úgy jó még egy harmadik vázrajzot is készíteni, a melyen a talált vérnyomok alakja van feltüntetve.

Ha azon tárgyak, a melyeken a vérnyomok vannak, elvihetők, pl.: kő, fadarab, ablakszárny, kisebb butor, úgy az elviendő. A padlón levő véres rész véssével lefeszítendő, a falról a vér lekaparandó, s hogy a véres rész el ne pattanjon, ajánlatos selyempapírral és gummiarabikummal leragasztani, s úgy lehántani a falról.

Ha a padlón levő vér fel lett mosva, úgy a deszka

legyalulandó és forgácsa elviendő, mert ebben még okvetlen maradt annyi vér, hogy azt a vegyész felfedezze. Ha a vér földre cseppent, úgy a véres földet ki kell ásni, de ezt megelőzőleg a földet bottal jól meg kell kopogtatni, hogy abból a giliszták kimászsszanak, mert ha a véres földben giliszta marad, úgy az a vért felszívja. A falevélen levő vért úgy biztosítjuk, hogy a levelet vízbe és glycerinbe tesszük ezáltal az nem fog elszáradni.

A gyanúsítottan a vérnyomokat, feltéve, hogy az már megmosakodott, még mindig felfedezhetjük a körmök alatt, a haj és szakáll határán, a hová a víz vagy törülő már nem ért.

Ruhán különösen az alsókar, a zsinórok széle a sujtás és behajtások alja tarthatta meg még a vérnyomokat, miért is ez utóbbiakat fel kell fejteni és nagyítóval meg kell vizsgálni.

Ha a ruha meleg vízzel lett kimosva, úgy a vér benne biztosan meglátszik, mert a meleg víz leköti a vért; hideg vízzel azonban a vér kimosható.

Az áldozat ruhazeseit is meg kell vizsgálni, mert néha a gyilkos megölt áldozatát ki is szokta fosztani.

Meg kell vizsgálni továbbá mindazon tárgyakat, melyeket a gyilkos menekülésekor megfoghatott, p. o.: a függönyt, hogy azt félre húzva kitekintsen, vajjon bátran kimehet-e, továbbá az ajtószárnyat, kilincset. Előfordult már az is, hogy a helyszínéről haza került gyilkos újra felöltözködött s ennél e körülményt a véresnek talált csizmafelhúzó szallag belseje árulta el.

A butordarabokon talált vérnyom leírásánál azt is meg kell jelölni, hogy az milyen magasságban volt. Egy gyilkosság színhelyén a kályhaszöglet 173 cm. magasságban le volt törve és véres volt; mivel a hulla csak 165 cm. magas volt, ebből az következett, hogy a kályhán levő vérnyom a tettes fejéből eredt, ki du-

lakodáskor fejét a kályhaszögletbe ütötte és le is törte.

Ha a balta véres lehetett, de már le lett mosva, nyelét a baltafejből ki kell húzni, mert a mosás dacára a nyélen még mindig maradhatott némi vér.

Kardoknál a hüvely faszilánkjait kell kiszedni és megvizsgálni, mert a véresen hüvelyébe rejtett kard azt okvetlen bevérezte.

III. Tanúk kikérdezése.

1. A tanúkról.

A B. P. 192. §-a szerint tanúkul ki kell hallgatni mindazokat, a kikről fel lehet tenni, hogy a bűncselekményről, a tényállásról, terhelt bűnösségéről vagy ártatlanságáról és általában a bűnvádi eljárásra nézve fontossággal bíró ténykörülményekről tudomással bírnak. Nem elegendő tehát, ha csak azokat a tanukat kérdezzük ki, a kiket a gyanúsított, vagy a sértett bejelent s kihallgatásukat kéri, hanem magunknak is utána kell gondolni, hogy ki tudhat a dologról. A terhelt és a sértett rendszerint olyan tanukat fog bejelenteni, a ki egyiknek vagy másiknak a pártját fogja, de sokszor a leghasznavehetőbb tanúk olyanok lesznek, a kikre egyik se gondolt. Ezért czélszerű, ha utána gondolunk, hogy hol és mikor történt az eset és így reá jutunk, hogy akkor és azon a helyen ki mindenki fordulhatott meg. Ilyenek azok az egyének, a kik a nap bizonyos órájában bizonyos helyen naponta megfordulnak p. o. városi helyen a nap ugyanazon órájában hivatalba siető s onnan jövő hivatalnok, a levélhordó, az ujságkihordó, süteménykihordó, házaló, vidéki helyen a postás, a falvakról a gyárba menő vagy a gyárakból a közeli falvakba hazatérő

munkások, egyes napokon a közlekedő vásárosok, a földjükön dolgozó parasztok, a mezőőr és erdőőr, a pásztor és gulyás, az őrző gyermekek stb. Ugyanígy azok, a kik napközben foglalkozásuk folytán ráérnek az utcák s az utak mozgását figyelni: a kocsmárosok, rendőrök, éjjeli őrök, vasuti őrök, városban hordárok, bérkocsisok stb.

Sokszor a napi sajtót is eredménynyel lehet felhasználni; ha az ujságokban közzétesszük a történeteket, lesznek egyének, a kik egy és másról tudnak és jelentkeznek. Ezzel azonban vigyázni kell, mert ha p. o. a tettes is olvassa, hogy őt gyanúsítják és megtudja, hogy merre keresik, tudni fogja, hogy merre kell menekülnie, hogy el ne fogják. Az ujságoknak hasznát lehet venni akkor is, ha ujság közli valamely bűneset híret és a szerkesztőségben megtudhatjuk, hogy ki közölte.

A csendőr gyakran jó hasznát veheti a besúgóknak. Ezek többnyire olyan egyének, a kik maguk is vagy büntetve voltak, vagy okuk van a törvény embereitől félni s így kisebb szívésségek, vagy elnézések fejében nyomra vezetik a nyomozót. Czigányok elleni nyomozásoknál különösen jó szolgálatot tesz, ha olyan czigányra teszünk szert, a kiből van hajlandóság a többit elárulni. Az olyan tolvaj, a ki a többivel összeveszett, vagy a kit az orgazda megcsalt, szintén elárulja néha a többit. Az ilyen egyénekre szükségünk van, az tagadhatatlan, mert a gonosztevők járását ők ismerik a legjobban, de igen természetesen velök csak úgy lehet és szabad dolgozni, ha őket meg nem nevezük, már azért sem, mert az illető maga is fél a többitől, hogy bosszút állnak rajta. Vigyázni kell azonban arra, hogy sokszor az ilyen egyén csak azzal az ürügygyel áll elő, hogy nyomra vezet a hatóság embereit, de ép ellenkezőleg: félre vezeteti őket, hogy

társai biztonságban dolgozzanak vagy elmenekülhes-
senek. Jól mondja egy német író, hogy az ilyen em-
berrel úgy kell bánni, mint a pióczával: folyton cse-
rélni kell őket, s ha használtuk, el kell dobni!

Ugyanily szolgálatot tehetnek a prostituált nők is,
a kik a büntetésekkkel gyakran jönnek érintkezésbe,
sokszor büntársak is és kik bosszúból, irigységből
vagy féltékenységből egyik-másikat elárulják.

2. Néhány törvényes szabályról.

Azokat a törvényes szabályokat, a melyek szerint a
tanuk kikérdezése. foganatosítandó, a B. P. XIII. feje-
zete (192—216. §§.) tartalmazza. Ezek a szakaszok ma-
gukban véve elég egyszerűek ahhoz, hogy e helyütt
nem kell tartalmukat fejtegetni. Csak egynehány kö-
rülmenyre kell felhívunk a csendőrök figyelmét.

A B. P.-nek ezek a szakaszai, a melyek sokszor
szószerint alkalmazva eléggé megnehezítik számunkra
az igazság kiderítését, arra az esetre szólnak, mikor
már a bűnvádi eljárás megindult és alakszerű tanu
kihallgatásokat foganatosítunk. De p. o. a tanuságtétel
akadályaira és a mentségekre vonatkozó 204—209. §-ok
nem szólhatnak arra az esetre, mikor a csendőr meg-
jelenik a helyszínén, mondjuk egy feltalált hullánál
vagy felgyújtott háznál. A ki ilyenkor feleletet ad a
kérdéseinkre, azt egész bátran megkérdezhetjük. Jó
szóval, udvarias fellépéssel elérhetjük, hogy olyan is
nyilatkozik, a kinek tán joga volna a vallomást meg-
tagadni. Kényszeríteni természetesen az ilyen egyéne-
ket nem szabad s ha az illető maga azzal áll elő, hogy
nem akar vallani, ne is kérdezzük.

A B. P. 203. §-ára vonatkozólag: ha az ország ha-
tárához közel levő csendőrrjárőr előtt az osztrák állam-
polgár hajlandó megjelenni, egész bátran kihallgathat-

juk. Ezek többnyire meg is teszik. Egy nyomozás alkal-
mával a szomszéd osztrák járásörmester nagyon szi-
vesen belement abba, hogy az osztrák tanukat át-
küldte a magyar örs-székhelyre, a hol a mi járás-
örmesterünk az osztrák tanukat kikérdezte. Más állam-
ban vagy Amerikában lakó tanút csak a bíróság
hallgathat ki megkeresés útján.

A B. P. 205. §. 1. pontjához megjegyezzük, hogy az
a vadházásokra, törvénytelen szülőkre és gyermekekre
nem áll: ezek kötelesek vallani.

A 205. §. 2. pontja: igen czélszerű, ha előbb magát
a gyanúsítottat kérdezzük meg s írást veszünk tőle,
hogy az orvost, bábát, ügyvédet stb. felmenti a titok-
tartás alól és ha ez megvan, megyünk az orvoshoz s
bábához, de mindenesetre vigyázzunk, hogy ezek egy-
mással ne érintkezhessenek.

A kikérdezésnél pontosan tartsuk be a B. P.
210. §-ának 3. bek. foglalt általános kérdéseket. Je-
gyezzük meg a következőket. Férjes nőnél a férjzett
nevét és a leánykori nevét is kérdezzük meg és írjuk
be, mert a rokoni viszony sokszor csak így derül ki.
A tanu életkoránál ne csak azt kérdezzük, hogy hány
éves, hanem mikor született; ha a tanu nem látszik
többnek 14 évesnél (l. B. P. 221. §. 3. p.), szerezzük be
bélyegmentes születési anyakönyvi kivonatát. A lakó-
helynél írjuk be a házszámot, mert ugyanegy faluban
több azonos nevű ember van. A törvénynek azt a
szavát, hogy «a terhelthez és az ügyben egyébként
érdekelthez való viszonyát» úgy kell érteni, hogy nem
rokona-e a terheltnak, sértettnek vagy károsnak, nem
áll, nem állott-e szolgálatában. Afféle kérdések, hogy
áll-e vele haragban, perben, ellenségeskedésben, feles-
legesen: ez úgyis kiderül a részletes kihallgatás során.
Ha a tanu feltűnő szellemi vagy testi hibában szen-
ved, hülye, vak, siket, ezt jegyezzük fel.

A tanut a törvény szerint (B. P. 210. §. 2. bek.) figyelmeztetni kell arra, hogy meg kell a vallomására esküdni. A törvény szerint azonban a nyomozás alatt őt nem kell megesketni és az emberek ma már ezt tudják; azért akad ember, a ki a csendőr előtt szándékosan nem mond igazat, gondolván, hogy úgy se kell megesküdni. Erre nézve azonban mindenekelőtt megjegyezzük, hogy az eskü nélküli hamis tanúság nem is büntethető a Btk. 213. §-a szerint, mert ahhoz eskü is szükséges, azonban a jegyzőkönyvbe bemondott hamis vallomás mégis bűncselekmény; a Btk. 400. §-a szerint ugyanis: «a ki szándékosan közreműködik arra, hogy valaki jogai vagy jogviszonyainak lényegére vonatkozó valótlán tények, körülmények vagy nyilatkozatok vezetessenek be a közokiratba: egy évig terjedhető fogházzal büntetendő»; miután a jegyzőkönyv ha rendőri hatóság vette fel «közokirat», — a ki oda valótlán nyilatkozatot vétet be: e §. szerint meg fog büntettetni. Figyelmeztessük azután a tanukat arra is, hogy a ki tud valamit, de nem mondja meg, ép oly hamis tanu, mint a ki hazudik. Sok ember ugyanis azt hiszi, hogy ha azt mondja, «nem tudok a dologról semmit», az nem hamis tanuság. Pedig nyilvánvaló, hogy ha mégis tud róla, akkor hazudta, hogy nem tud.

E figyelmeztetéseket mindig tegyük meg, bár őszintén mondva, sokat nem használ. Ne elégedjen meg azonban a lelkiismeretünk azzal, hogy figyelmeztettük a tanut az igazmondásra, hanem iparkodjunk őt vizsgálni, fürkészni, meggyőződni róla, hogy igazat mond-e?

Erre a lelki vizsgálódásra szolgálnak azok a tanácsok és megjegyzések, a melyeket az alábbiakban adunk.

3. A tanúk megfigyelése.

A tanúkra elmondhatjuk, hogy egymagukban a legkevesebbet érő bizonyítékok. Az a nyomozás, a melyben a bűncselekményt csak tanúkkal és csupán tanúkkal tudjuk bizonyítani, rendszerint nem lesz eredményes az ítélőbiróság számára. Ezért kell a helyszínén található nyomokat s a bűnjeleket mindig különös gondossággal kutatni. De mindenesetre: a tanuvallomások értékkel csak úgy fognak birni, ha nem fogadjuk el szó nélkül, a mit a tanu mond, hanem gyeksünk meg is győződni arról, hogy igaz-e, igaz lehet-e, a mit a tanu mond. A tanu két ok miatt nem mond igazat: vagy mert téved, s így nem tudja az igazat megmondani, vagy mert hazudik és nem akar igazat mondani.

Az előbbi eset, mikor a tanu téved, a nehezebb reánk nézve, mert ki kell tudakolni, hogy miben téved és miért téved? a hamis tanút azonban némi ügyességgel rendszerint rajta lehet érni a hazugságán.

Figyeljük meg a mindennapi életet: hányszor állítanak az emberek olyant, a mi nem felel meg a valóságnak és mégis a legjobb tudomásuk szerint azt hiszik, hogy valót állítanak. Ha ugyanazt az eseményt, — nem valami bűncselekményt, hanem az élet valami közönséges eseményét, többen látták és meghallgatjuk, hogy egyik-másik hogyan meséli el, a mit látott, észre fogjuk venni, hogy mindegyik máskép, sőt lényegesen máskép meséli el és fontos körülményeket máskép ad elő.

Ennek az oka az, hogy a midőn az ember valamit észrevesz, észlel, nem csak lát, hanem egyúttal rögtön a látottakból következtet is. Ezekben a következtetésekben van aztán a legtöbb tévedés és hiba. A következtetéseknél az ember rendszerint abból indul ki,

a mit megszokott. Ha p. o. éjjeli időben vidéken utazva valami fehérítő négyzöget látunk emelkedni, minden további vizsgálódás nélkül azt következtetjük, hogy a falusi ház fehérre meszelt fala; tegyük fel, hogy azon a tájon valami történt és egész gyanútlanul el fogjuk mondani, hogy a kérdéses dolog egy falusi ház közelében történt, pedig meglehet, hogy ott valami óriás vásznat feszítettek ki, vagy egy hirdetősi táblát állítottak fel. Ha odamentem és pontosan megnéztem volna, nem tévednék, de miután csak következtettem, olyant adhatok elő, a mi teljesen hamis. Így vagyunk mindazokkal a dolgokkal, a miket megszoktunk látni, a nélkül, hogy pontosan megnéznők. Mikor látjuk az illető dolgot, már bizonyos képet szereztünk az eszméletünkben rólok, pedig meg sem néztük a dolog egyes részleteit. A ki dominót játszik, csak odapillant s látja, hogy 8-as, 10-es stb. van a kockán, pedig mind a 8, illetve 10 pontot nem nézte meg. Már most esküre kerül a dolog s az illető minden aggodalom nélkül meg fog esküdni, hogy mind a 8 pontot látta. Ilyesmik a tanúk feleleteinél nagyon gyakran megesnek, bár nem olyan egyszerűek mind ezek a példák, de a tévedések ép ily könnyen megesnek. Néhány példát iktatunk ide.

Egy vizsgálati ügyben kérdés tárgyát képezte, hogy egy csendőr, a kit paraszt legények súlyosan bántalmaztak, oldalfegyverrel volt-e azon alkalommal, avagy nem. A tanúk egy része úgy vallott, hogy látta az oldalfegyvert, másrésze nem. A valóság az volt, hogy a csendőrnek nem volt oldalfegyvere rajta, — a kik tehát azt vallották, hogy látták, nyilván azért tévedtek, mert a dolgot meg nem figyelték és nem tudva csendőrt oldalfegyver nélkül elképzelni, azt mint megszokottat odaképzelték.

Verekedéseknél fordul elő, hogy a sértett sörös

üveggel kapott egy ütést a fejére, s a tanúk egy része azt vallja, hogy a tettes az üveget dobta, más tanúk ellenben úgy vallanak, hogy «az üveggel fejbe vágta» a sértettet. Ilyenkor a tény az, hogy egyik se látta, mert a dolog igen gyorsan történt, de mikor a tettes felemelte az üveget, az egyik azt gondolta: «most dobja» — a másik azt, hogy «most vág velem» — s után mindegyik azt hiszi, hogy a dolog úgy történt, a mint ő előre várta.

Az, hogy ki mit lát és mire következtet, hogy tehát mit vesz észre, ismét függ az egyes ember egyéni tulajdonságaitól; elsősorban attól, hogy épek-e érzékei: jól lát-e, nem színvak-e. Függ továbbá attól, hogy milyen világosság mellett látta azt, a mit elmond. A természettudósok szerint rendes szemmel azt, a mit jól ismerünk, de a kinek feltűnő és könnyen felismerhető megjelenése van: 100—150 méterről meg lehet ismerni; ha nem ilyen szembetűnő az ember, akkor 40—80 méternyről, ha pedig nem jól ismerjük, 25—30 méternyről lehet megismerni. A kire a nap reásüt, jobban látjuk; a holdvilág mellett, a hold első negyedében 2—6 méterről, teliholdnál 7—10 méterről lehet felismerni azt, a kit jól ismerünk.

Az ember jobban figyel meg azt, a mihez hozzászokott, a mit megtanult megfigyelni. Ezért nem áll az, hogy a műveltebb ember megfigyelései pontosabban. A paraszt ember az erdőn, mezőn történőket jobban figyel meg, mint a még olyan művelt városi. A férfi beszélhet egy nővel és nem tudja, hogy milyen ruha volt a nőn; egy másik nő csak elmegy mellette és a csipkemintát is észreveszi.

A tanúk feleleteinek megítélésénél tehát a legelső nehézség az, hogy az emberi szem gyakran nem azt látja, a lélek nem azt veszi észre, a mi előtte megtörtént. Ugyanilyen nehézségek merülnek fel azonban

az emberi emlékezettel, mikor arról van szó, hogy emlékezünk-e arra, a mit láttunk? Tény, hogy minden ember és a legokosabb is felejt és bebizonyított igazság az, hogy a hibátlan és pontos emlékezés a kivétel, a természetes és rendes az, hogy az emlékezet hiányos. Próbáljuk meg egy bizonyos eset után egy hét múlva, majd hat hétre rá, majd három hónap múlva kikérdezni valakit, hogy azon alkalommal mit látott: mindig más és másképp fogja előadni, de mind a három alkalommal meg fog rá esküdni, hogy igazat mondott.

A tanut tehát a visszaemlékezésben segíteni kell. Ezt természetesen nem úgy értjük, hogy a tanunak elmondjuk, hogy ez és az történt s megkérdezzük, hogy az úgy volt-e? Ép ellenkezőleg: úgy sohasem szabad kérdezni, hogy a felelet a kérdésre «igen» vagy «nem» legyen; p. o. így nem szabad kérdezni: «láta-e, hogy a terhelt bottal a kezében a sértett után szaladt, mikor utól érte, megfogta, ruhájánál fogva földre rántotta s a bottal föbe verte», — egyszóval a kérdéssel a tanunak szájába rágni a feleletet nem szabad.

A tanu emlékezetét azonban segíteni lehet mindekelőtt avval, hogy az emlékező tehetségét teszszük próbára. A tanu p. o. azt állítja, hogy valami 50 lépésnyire történt; megkérdezzük tőle, mutasson egy 50 lépéses távolságot és ezt lemérjük. A tanu azt mondja, hogy valami félóráig tartott; kérdezzük meg, hogy mennyi ideig tartott, míg hazulról ide jött, így próbát lehet tenni azzal is, a ki azt állítja, hogy ő megismer mindenkit, a kit az életben egyszer látott.

Segítjük a tanu emlékezetét azzal, hogy eszébe juttatunk olyan más eseményeket, a melyek ugyanakkor történtek, egyszóval «rájuttatjuk» a tanut arra, a mit akarunk tőle tudni. Ilyen p. o., hogy hány nappal volt az eset a vásár előtt vagy után, aratás, szán-

tás idején volt-e? A mellékkörülmények olykor eszébe juttatnak az embernek fontos körülményeket, a melyekre magától nem is gondolt.

Sokkal élénkebb azután az ember emlékező tehetősége, ha azon a helyen kérdezik meg, a hol az észleleteit szerezte, a hol látta, a mit tőle kérdeznek. Nagyon gyakran megtörténik, hogy a mire az ember otthon vagy a hivatalos szobában nem emlékezik, eszébe jut, ha a helyszint látja. Ezért a tanukat lehetőleg mindig a helyszinén is kérdezzük ki.

A tanukat ugyan a községházán kell kikérdezni, de ezen úgy segíthetünk, hogy őket a községházára hívjuk s kikérdezés közben megyünk a helyszinére. Igen jó eredményeket érünk el, ha a tanukat felállítjuk oda, a hol az eset alkalmával állottak: rögtön megvizsgálhatjuk, hogy ki mit látott és látott.

Ki kell emelnünk még azt, hogy a falusi és vidéki embereknél nagyon kell vigyázni a távolságok és az időpontok megállapítására. Sokan azt hiszik, hogy a paraszt ember jól meg tudja itélni, hogy az egyik hely a másiktól milyen messze van, s hogy óra nélkül is tudja, hány óra van. Ez igen nagy tévedés. A nép azt meg tudja mondani, hogy mennyire van a templom, a korcsma és az ő földje a házától, de egyebet nem. A ki térkép nélkül gyalogolt és a parasztoktól tudakolta, hogy ez vagy az a hely milyen messzire van, még mindig rosszul járt. Ugyanígy vagyunk azzal, hogy hány óra van? A népnél télen esti 6 óra, nyáron esti 9 óra után éjjel van és gyakran megesik, hogy arra, a mi 11 óraker történt, azt mondják, hogy éjfél után lehetett. De megbizhatatlanok a nép órái is, mert a templomórák után igazítják ott is, a hol vasúti óra van. Némely templomóra sokszor éveken át mindig órákat késik.

Legjobban attól kell óvakodni, hogy a tanúnak

semmit be ne beszéljünk. Sohasem szabad abból a feltevésből indulni ki, hogy a tanúnak mindent látnia kellett. A ki ugyanis valami esetet, vagy valami egyént látott, akkor, a mikor látta, nem gondolt arra, hogy őt tanúul fogják kikérdezni és nagyon lehetséges, hogy fontos dolgokat nem vett észre. A tanú láthatta a gyilkost, a tolvajt a mint az a házból, a hol gyilkolt vagy lopott, kijött és még se tudja leírni, hogy hogyan nézett ki vagy mi volt a kezében, mert az ember réá nézve közömbös lévén: nem figyelte jól meg. Ne faggassuk az ilyen embert túlságosan, mert a sok afféle faggatásnak, hogy: «de ezt csak látta», «ezt mégis tudnia kell önnek» stb., az lesz a vége, hogy inkább hamis adatokat mond be, csak hogy a sok kérdéstől szabaduljon s így akaratlanúl is a nyomozást félrevezeti.

Különös elővigyázattal legyünk olyan egyéneknél, a kik valamely rendkívüli lelki állapotban voltak, különösen p. o. nagyon fel voltak izgatva, mikor az esetet látták. Ilyenek, a kik nagyon megijedtek, életveszelemben voltak. Ez azért fontos, mert mindazok, a kik valami borzalmas bűncselekménynek a szemtanúi, rendesen izgatottak a miatt, a mit látnak: oda néznek, de az izgatottság folytán tévednek.

Ugyanígy teljesen téves feleletet adhatnak azok, a kik fejsérülést szenvedtek. Egy egyén, a ki tehenet venni ment a vásárra, s a kitől útközben a pénzt elrabolták, s a fején megütötték: megmaradt a mellett, hogy a tehenet rabolták el tőle. Megegett, hogy egy fején sérült egyén többszöri kérdésre, hogy «ki ütötte le?» állandóan a legjobb barátját nevezte meg támadójának, a kivel előző nap együtt volt, holott a tettes a szomszédja volt. Más esetben a sérült folyton azt állította, hogy az az orvos sérelmezte meg, a ki sebét először bekötözte.

Nagy zavarokat okoznak azok az egyének is, a kik ittasok, ha nem is teljesen részegek s így sebesülnek meg, pl. korcsmai verekedésnél vagy lezuhanás által. Ilyennél különösen megesik, hogy p. o. este 8-kor sérült meg, s egyáltalán nem emlékszik vissza arra, hogy a megsérülése előtti órákban mi történt vele.

A tanúk egyénisége és jelleme is igen különböző. Nagy előnye a csendőrnek, ha a körletben lakó embereket iparkodik a magánéletben is megismerni, jobban mondva kiismerni, hogy azután, mikor arra kerül a sor, hogy valami ügyben kikérdezze őket, tudja, hogy kinek mennyire lehet hinni. Vannak emberek, a kik nem mernek vallani, csupa aggodalomból, hogy valahogy ne mondjanak valótlan és nem szeretik, hogy rájuk valaki hivatkozik. Az ilyen félős tanú azután gyakran rosszakarat nélkül is téves dolgokat állít.

Másoknak ismét nagyon erős a képzelőtehetségük; ilyenek az eleven fürge természetűek, a kiknek nagyon tetszik, hogy fontos szerepet játszanak az ügyben és szeretik mutatni, hogy ők túlokosak, mindent tudnak és látnak. Ha az ilyen fecsegő tanút a csendőr nagy örömmel fogad s tán még buzdít is, az kész veszelem, mert a tanú csupa jóakarattól egész sereg dolgot fog összebeszélni, a miből egy szó sem igaz. Nagyon sok tanú fél a tettes bosszújától. Ezeknek a kikérdezését legjobb úgy teljesíteni, hogy mintegy titokban kérdezzük meg, hogy ő is megnyugodjék az iránt, hogy senki sem tudja meg, hogy ő is vallott.

Talán a legértékesebbek azok a tanúk, a kik hallgatagul és nyugodtan várják, míg őket megkérdezik, s a kik a nyomozásba be nem avatkoznak. Az ilyenről sokszor azt hisszük, hogy az egész ügyről semmit sem tudnak, pedig ha az ember bizalmasabban megismerkedik velük, s türelemmel megbeszéli velük, hogy

vallomásuk miért szükséges és miért fontos, felmelegednek és mindent elmondanak, a mi szükséges.

Fontos körülmény végül a tanú életkora is. Gyerekektől sokszor hasznos vallomást lehet szerezni, mert sok mindent észrevesznek, a mit a felnőtt nem lát s mert nincs okuk hazudni. Veszélyes, nagyon veszélyes tanúk azonban ezek, ha betanították vagy befolyásolták őket. Ezzel mindenesetre tisztában kell lenni.

Nagyobbacska fiúk, eszes iskolás gyermekek rendszerint jó tanúk; érdeklődésük eleven, büszkék rá, hogy velük foglalkozunk s hogy ők is tehetnek valamit az ügyben. Néha ilyenek a leányok is, de miután ezekben már fejlődni kezd bizonyos hiúság, sokszor képzlődők. A 12—15 év körüli leányokkal nagyon óvatosan kell bánni, ezek már sok zavart okoztak.

A serdülő ifjak és leányok rendszerint igen felületesekek; nagyon szeretnek önmagukkal foglalkozni s a körülöttük történő dolgokat egyáltalán nem figyelik meg.

Felnötteknél azt említhetjük meg, hogy a nő gondosabb és figyelmesebb, de a férfi megbízhatóbb.

Az aggkor második gyermekkor a tekintetben, hogy az agg ember nagyon könnyen befolyásolható. Az öreg ember lelkülete rendszeren olyan, a milyen az élete sora volt; ha sokat szenvedett: elkeseredett és mogorva, ha megelégedett: derűsen lát mindent.

A tanúk e megfigyelése nélkül helyesen nem lehet őket kikérdezni. Az a gondolkodásmód, hogy a tanú tesz esküt, ő tudja, látta, igazat mond-e, nem helyes, sőt egyenesen erkölcstelen dolog úgy gondolkozni, hogy ha a tanú lelkére veszi a más ember elvesztését, nekünk nem fáj! Gondoljunk rá, hogy nekünk egyedül a való igazság kiderítése a feladatunk! Ezért kell nem csupán azt kutatnunk, mit vallanak a tanúk, hanem hogy igazat vallanak-e? Ezekhez a megfigyelé-

sekhez természetesen sok türelem és sok vesződség szükséges. A kinek azonban türelme nincs és a ki vesződni nem szeret, az ne legyen csendőr!

4. A hamis tanú.

A hamis tanút — a ki tudva vall valótlant — nem annyira arról ismerjük meg, hogy *mit* vall, hanem hogy *hogyan* vall. Sokszor már a megjelenése is gyanús, mert nem is abba a faluba való, nem is abba a körbe tartozik, a miről szó van és azt adja elő, hogy véletlenül munkára menet vagy vándorlás közben járt ott és hallott egyetmást. A vidéki helyeken a szokásos hamis tanúk rendszerint azok közül a kétes egyének közül kerülnek ki, a kik a tapasztalatlanabb, járátlanabb embereket, asszonyokat szokták tanácsokkal elláttni, s a bíróságokhoz, hatóságokhoz kísérgetni, őket segéitgetni, nekik tolmácsolni, afféle falusi zugprókátorok.

Aggályos továbbá az olyan tanú, a ki túlságosan vigyáz arra, hogy mit fognak tőle kérdeni, s a feleletekben tétovázik, nehogy olyan feleletet adjon, a mire ismét valami kellemetlen kérdés következik s arra nincs elkészülve. De talán épen olyan gyanús, a ki hadar és meglátszik rajta, hogy betanulta a mondani-valóját. Vannak ugyanis minden esetben dolgok, a mit az embernek okvetlen tudnia *kell*, de vannak dolgok, a miket már nem *tudhat*.

Egy perben az egyik fél azt bizonyította, hogy ő a másikkal a korcsmában összeszámolt, és megegyeztek abban, hogy a másik neki 171 korona 48 fillért fizet. Írása nem volt róla, de két tanút hozott. A két tanú, két írástudatlan, vend favágó, meg akart esküdni, hogy ők akkor, egy félév mulva, emlékeznek, hogy véletlenül hallották a másik asztaltól, hogy a fél 171 korona

48 fillér megfizetésére kötelezte magát. A fillérek pontos tudásával keltették fel a gyanút és bebizonyosodott, hogy ott se voltak a korcsmában akkor.

Nem egész tiszta az az ember sem, a ki igen sokat beszél saját magáról, és nagyon hangsúlyozza, hogy ő teljesen érdektelen, neki egyik ember olyan, mint a másik és egyszóval, a ki túlságosan bizonyítgatja azt, hogy ő igazat fog mondani, holott azt senki se vonta kétségbe. Ezért gyanúsak néha azok az önként jelentkező, különösen a mentő tanúk is, a kik nagyon erőszakolják, hogy őket is kérdezzék ki. Végül magukra vonják a gyanút azok a tanúk, a kik a dolognak valami részletében túloznak: vagy túlságosan szépítenek, vagy túlságosan befeketítenek valamit. A ki a tettet mindenáron ki akarja menteni, az el fog róla egy sereg rossz dolgot mesélni, de azt az egyet, a mi a lényeghez tartozik s a miben a javára hazudik, «*mégis kénytelen lesz igazán megmondani*». És fordítva, ha el akarja áztatni, nagyon sajnálja, eddig semmi baj nem volt vele, de hát «a mi igaz, az igaz, s azt el kell mondani».

A legelső, a mit az ilyen egyének vallomásaiban tisztán kell látni, az, hogy mi oka lehet ennek az embernek hazudni? miféle érdek fűzi az ügyhöz vagy a felekhez? Az ember esetleg el fogja magát szólni, és ha ezt az «áruló szót» szerencsésen elkaptuk, úgy ezen a nyomon reájutunk a valótlanságokra. Ilyen eset a következő: Egy I. községből való tanú, a vádlott mentő tanúja azt vallotta, hogy ő aratásra menvén, véletlenül elment Cs. község utcáján a vádlott háza előtt, s ott látta, a mint vádlott s a sértett, a kiket eddig nem ismert, verekedtek, de a sértett ütötte meg a vádlottat. Ő bele nem avatkozott a dologba s tovább ment, úgy hogy a vádlott azt nem is tudhatta, hogy a tanú őt látta. Arra a kérdésre, hogy ki

jelentette be őt tanúnak, előadta, «hogy a vádlott kérte őt fel» a tanúskodásra. A továbbiak során kiderült, hogy ez a «felkérés» valóban megtörtént, de miután ők sem azelőtt, sem azóta nem találkoztak, egymást nem ismerték, a tanút a vádlott, mint ismeretes hamis tanút, a bíróság épülete előtt fogadta meg az utcán.

Ha már most a gyanú meg van, hogy az ember hamisan akar vallani, a pontos és beható kikérdezés útján arra kell törekedni, hogy a tanú vallomásában megtaláljuk az ellentmondást. A tanú mindjárt bizonytalannak fogja érezni a helyzetet, ha részletekbe megyünk bele, mert mindenre el nem készülhetett. Különösen eredményesen fogunk azonban vele eljárni, ha olyan dolgokat kérdezzük, a mit mi magunk már biztosan tudunk, vagy a mit megbízható tanúktól már hallottunk. Képzeljük el, hogy a mit a tanú mond, beleillik-e a tényállásba és hogy megtörténhetett-e úgy, a mint ő mondja; ha itt fenakadunk: nem lesz nehéz reábizonyítani a valótlanságot.

5. Az alibi tanuk.

A hamis tanuk legnehezebb faja az *alibi-tanu*. Ezekkel szemben különösen nehéz a helyzetünk akkor, ha a tettes még mielőtt a tettet elkövette, gondoskodott az alibi tanukról és előre összebeszélt velök. Így tesznek a szokásszerű büntettesek és a cigányok, de rendszeren az orvvadászok is. Bajos a dolog azután akkor, ha a tettes a családtagjaival hozakodik elő és az eset olyan, hogy tényleg nem is bizonyíthat másokkal p. o. éjjeli gyujtogatás esetén azt akarja igazolni, hogy otthon aludt a családtagok körében.

Itt az a bökkenő, hogy az ember az éjet otthon csakis a családjá körében töltheti!

Az alibi bizonyítás mindig gyanús, ha a gyanúsított nem rögtön lép fel vele, hanem előbb már védekezés-sel áll elő és csak a mikor látja, hogy ez a védekezés nem használ: hivatkozik az alibire. Ez annak a jele, hogy időközben megegyezett, összebeszél a tanukkal. Ugyancsak hamis az alibi bizonyítás, ha a gyanúsított minden legkisebb mozzanatra nézve alibivel lép fel, pedig ha ártatlan, nem volt oka minden egyes perczre nézve bizonyítékot szerezni. Az alibi tanukra körülbelől ugyanaz áll, a mi a hamis tanukra; ezek rendszeren azzal jönnek a csendőr elé, hogy egy bizonyos tényt igazoljanak, de egyéb tényekre nem gondolnak. Részletes kikérdezés útján, ha apróságokról is kérdezősködünk, p. o. hogy a terhelt a kérdéses alkalomkor milyen ruha volt, ellentmondásba keveredhetnek, s így rájutunk a hamisságra. Legveszedelmesebb az az eset, mikor az alibi tanuk egy valóban megtörtént esetet tanúsítanak, de a mely más napon történt meg, mint a kérdezett eset, ők azonban átteszik erre a napra. Ezt csak úgy lehet leleplezni, ha a kérdéses nap előtti s utáni időre is kitérünk s itt keressük az ellenmondást.

Sokkal gyakrabban, mint hinnők, történik meg az az eset, hogy a megidézett tanu helyett egy mást állítanak oda a kihallgatásra. Ilyen eset p. o. ha a sértett már meggyógyult és egy súlyosan sérült áll oda helyette, hogy a bűncselekmény súlyosabb legyen; vagy ha a tanutól a gyanúsított fél, mert az tisztességes ember és megfogja az igazat mondani, ezért helyette egy felfogadott rovott előéletű egyént küld oda. A csendőrségnél ez ritkább eset lesz, mert ezek ismerik az embe-
reket, de a csendőrök is nagyon vigyáznak a személyazonosság igazolására.

Végül jegyezzük meg, hogy a mi mai letartóztatási rendszerünk mellett, midőn a terheltet nem tudjuk

külön őriztetni, nagyon könnyen megeshetik, hogy a letartóztatott a külvilággal érintkezik és így szerez hamis tanukat. A csendőri őrizet alatt levő egyéneket ezért állandóan egy csendőrnek őriznie kell, de különösen elővigyázatosnak kell lenni a nálunk rendszerint gyarló rendőrségi és községi fogházakban. Nagy gondal kell átvizsgálni a gyanúsítottnak hazuról küldött élelmet s ruhát e néhány nap alatt is, a míg őrizet alatt van, mert volt eset, hogy a községházán csendőri őrizet alatt levő egyénnek a reggeli kávé csésze és csészealj közé téve küldték az összehajtott levelet.

IV. Házkutatás és személymotozás.

A házkutatás és személymotozás az elrejtőzött tettes és az elrejtett bizonyító tárgyak kézrekerítésének illetve megszerzésének egyik módja.

Miután a házkutatás a házjog, a személymotozás pedig a személyes szabadság korlátozásával jár, a bűnvádi perrendtartás csak a legszükségesebb esetekben engedi meg ezeknek a rendőri közegek által való önálló foganatosítását. A csendőrségi szolgálati utasítás részletesen kifejti azon eseteket, a melyekben házkutatást és személymotozást önállóan tarthat a csendőr, de megjegyzi egyuttal, hogy ezen esetekben is csak akkor éljen ezen jogával, ha a késedelem veszélylyel jár. Ha közelebről vizsgáljuk ezen eseteket, úgy azt találjuk, hogy azoknál a késedelem *mindig* veszélylyel jár, mert a büntettek szokása az áruló tárgyak elrejtése, s ettől úgy tettenkapás esetén, mint a még megengedett egyéb esetekben is tartani kell.

Mivel a bűnjelek a nyomozás legfontosabb bizonyítékai, azon esetekben, midőn a csendőr önállóan nem tarthat házkutatást vagy személymotozást, forduljon

az ügyészség útján a vizsgáló bíróhoz, vagy ha a járás-bíróság közelebb volna, ehhez.

Halaszthatatlan esetben a rendőri hatóság is jogosítva lévén ezeket foganatosítani, a szolgabírói hivatalhoz vagy községelöljárósághoz is fordulhat, ha a bíróság távol lévén, kellő időben nem intézkedhetnek.

I. A házkutatás.

E helyütt fontossággal bír annak a megismertetése, hogy hol és hogyan kell a kutatást eszközölni, s mik azok a tárgyak a miket ez alkalommal keresni kell.

Hol kutassunk? Kutathatunk a lakhelyiségekben, s az ezekhez tartozó összes egyéb mellékhelyiségekben is, ú. m. pincze, padlás, kamra, istálló, árnyékszék, konyha, félszer, csűr stb., s az ezekben levő bútorokban és egyéb tárgyakban és ezek tulajdonosainak ruházataiban is.

Hogy vajjon mindezeket átkutattuk-e, ellenőrizhetjük, ha p. o. a lakáskulcsok csomagját előkérve sorra vizsgáljuk, hogy melyik kulcs mit nyit, s hogy kutatunk-e már ott.

Kutatás alkalmával főképp azokat a helyeket és tárgyakat vizsgáljuk át, a melyeken változtatásokat veszünk észre; így foltokat, letörült port a falon és képeken.

A falról a képeket le kell szedni, s a bútorokat a faltól el kell tolni, s ha ez alkalommal gyanus foltokat vagy letörült poros részeket nem veszünk észre, úgy kopogtassuk meg a falakat, hogy nincs-e valamely helyen egy üreges és befalazott hely. Ajánlatos a ház építési tervrajzát is megtekinteni, avagy a helyiségeket és a ház külső kerületét lemérni, hogy ellenőrizzük nincs-e valahol oly titkos helyiség a mit a házbeliék ellőttünk elhallgattak. A padlót is alaposan

meg kell figyelünk, hogy nincsenek-e rajta változások. A hol a padló fel lett feszítve, ott a szegek fejein és a mellettük levő deszkarészekben a kalapálást és a szeghúzás nyomait észre kellene vennünk, mert a hol ilyen elváltozások nem látszanak, ott a padlót nem is bántották.

A parkettpadló felfeszítése esetén ez meglazul és többé már nem oly szilárd, mint előbb. Ily helyeken a parkettlap szegélyeire állva és azon egyensúlyunkat felváltva egyik lábról a másikra áttéve okvetlen észrevehetjük, vajjon az mozog-e? A tűzhelyeken a hamut fel kell kaparnunk, nincs-e benne a keresett tárgy, avagy a kályhalapok valamelyike nem-e lett újból tapasztva, mely esetben feltételezhetjük, hogy a kiemelt kályhacserép mögött lehet elrejtve a keresett tárgy. Szükség esetén a füstvezető csövek is leszedendők és az egész kályha is szétszedhető.

Ha a kutatáskor azt látjuk, hogy a kályha tüze ép most hamvaszt el keresett írásokat, a füstvezető cső és az ajtó elzárásával a légvonatot el kell zárni. Nyitott ajtó és ablakokat be kell tenni, mert néha ezek mögött is lehetnek tárgyak elrejtve.

A pinczében a földtalajt kell alaposan szemügyre venni, hogy vajjon nincs-e ott elásva valami. Igenlő esetben a kérdéses hely a többenél lazább lesz, s ennek felfedezése úgy történik, hogy a talaj lazább helyeire vizet locsolunk, a hol a víz gyorsan beszikkad, ott ásatnunk kell.

Ledöngölt földet meg is kell kopogtatni, hogy az üreges helyeket hangjuk után is felismerhessük.

Ha a pinczetalaj köveze van, úgy a kőlapok hézagjai és hasadécai közé ugyancsak öntsünk vizet, mert az ezek alatt levő üregek a vizet gyorsan felszívják. Úgy a szobák, mint az illemhelyek küszöbeit, mint ez utóbbi ülőlapjait is meg kell vizsgálni, nin-

csenek-e újból szegezve avagy nem-e mozdíthatók el oly könnyen, hogy esetleg alájuk könnyen lehet valamit elrejteni.

Végső esetben az illemhely teljes kitakarítása is szükséges.

Padláson a fedőanyagot, az ereszt, a zugokat, kívülről a csatornát, istállóban a jászlakat, polczokat, válaszrudakat és állásoszlopokat is meg kell vizsgálni.

A butodarabokat a legalaposabban kell átkutatni. Fiókok, reteszek, egymásra ragasztott vagy szegelt falapok és betétek megvizsgálандóк, sőt a butorlábak is megtekintendők, nincsenek-e üregesre vájva. A titkos fiókokat mérés és kopogtatás által kell felkutatni. Párnázott bútorok szétszedendők, mert néha a diványok rugói közé is szoktak tárgyakat elrejteni. A párnás helyeket tüvel kell átszurkálni, hogy szúrás közben megfigyeljük, hogy mily rétegeken és anyagokon hatol át a tű. A dunyhakat és párnákat meg kell tapogatni, szétfejteni, mert különösen cigányok ezek közé szokták rejteni a lopott holmit.

A falon függő órát, képeket, tükröt belülről is meg kell vizsgálni, mert p. o. a kép és fedőlapja közé könnyen lehet papírt elrejteni. Bőröndöknél ügyeljünk, hogy nincs-e kettős fenekük; e czélból a bőrönd mélysége belülről és magassága kívülről lemérendő.

Végül jó rejthelyek a vázák, edények, ládák, kosarak, ruhazsebek, bélések, zongorák, esernyők, függönyök, szőnyegek, konyhában néha a fővő leves, gyúrt tészta, kenyér, végül a könyvek és levelek.

Ha a szabadban p. o. udvarban, kertben hullát kell keresnünk, jó szolgálatot tesznek az e czélra betanított ebek, de az elásatlan hullák fekvőhelyeit jelzik a varju és holló seregek is, melyek ilyeneket ellepnek. Az oszlásnak induló hulla bűzös szaga szintén nyomra vezethet.

2. Személymotozás.

Személymotozásnál át kell kutatni a ruházatot. E czélból nemcsak a zsebeket, de főleg a szövet és bélés közti részt kell vizsgálnunk.

A behajtások, rávarrt gallérok, foltok felfejtendők. Sípán és kalapon a bélés, a bőr mögötti rész, lábbelin a talp, sarok, szár és a bélés szintén megvizsgálандó, esetleg felfejtendő. A nyakkendők, tarisznyák, táskák, szintén részletesen átvizsgálандóк. A pipa, piparszár belseje ugyancsak figyelmet érdemelnek.

A személymotozásnál a ruházaton kívül átvizsgálандó még a test minden része, a hová csak elrejteni lehetne valamit. A fülből agyapot kiveendő, megvizsgálандó a száj, a végbél, hónalj, nőknél a szeméremtest.

Ha azt kell feltételezni, mint p. o. cigányoknál, hogy az illető a lopott papírpénzt lenyelte, ha az nem rég történt, hánytatót (szappanos vizet), ellenesetben hasajtót (ricinus olajat) lehet a illetőnek beadni, ha beleegyeznek.

Amennyiben az elrejtőzött tettetést kell kutatnunk, széna, szalma között nem ajánlatos vasvillával, vagy szuronynyal keresgélни, mert ezekkel könnyen okozhatunk az illetőben sérüléseket.

Volt arra is eset, hogy az elrejtőzött tettetést, a pinceszében hordó, kád alá bújva, szemét vagy trágyadombba beásva, tyúk, vagy sertésólban találták meg.

A házkutatás és személymotozásnál kérdés tárgyát képezi, hogy mit kell keresni.

Első sorban keresnünk kell a tettetést és részesekeket, továbbá a bűnjeleket és bizonyítékul szolgáló tárgyakat.

Bűnjel az a tárgy, a mivel a bűncselekmény el lett követve, p. o. fészítővas, kés, továbbá a mi a bűncselekmény által hozatott létre, p. o. pénzhamisítványok,

a mit a tettes a helyszínen hagyott, p. o. kalap, zseb-
kendő, gomb, stb., végül a mit a helyszínről elvitt
p. o. a lopott pénz.

A bűncselekménnyel összefüggésben áll p. o. egy
levél, mit a tettes a részeshöz írt; följegyzések melyek
a tettes terveit tartalmazzák; e kettő leolvasható eset-
leg egy itatós papirosról is, mit a tettes írás alkalmá-
val használt.

Ajánlatos a házkutatás és személymotoszásnak a
csendőri utasításokba foglalt részein kívül még a kö-
vetkezőket is megismernünk.

A kutatásnál tervszerint kell eljárunk, nehogy az
ide-oda kapkodással az időt pazaroljuk.

A kutatásnál a csendőri közegen kívül több bizalmi-
férfi is legyen jelen, kik valamelyike esetleg a ház-
kutatást szenvedőt figyeli. Mihelyt a kutató csendőr
oly helyre ér, hol a keresett tárgy feltételezhető, az illető
zavarát nehezen fogja tudni leplezni, esetleg szemeit
mereven e helyre szögzi, vagy annak vizsgálásakor
szemeit lesüti, elpirul vagy elsápad. A házbelleket egy
helyre terelve őrizni kell, nehogy a keresett tárgyat
a kutatás munkájában elrejtsek. Az őrizet helyéről
ezeknek eltávoznok nem szabad. Fegyvereket, melyek
megragadva támadásra felhasználtatnának, őrizetbe
kell venni.

Éjjeli rajtaütéseknél első sorban a világitó eszköz
kell biztosítani, hogy belépéskor a házbellek azt ki ne
fújhassák.

Mesterembereknél a tárgyakat oly helyen keressük,
a hová ezek őket a legügyesebben tudhatták elrejteni.
Kőműves falba, asztalos fába, kárpitos butorokba mes-
terien tudja a tárgyakat beilleszteni.

V. Az elfogás.

1. Mikor kell valakit elfogni?

Alig van a nyomozás terén kérdés, a melyre oly
nehéz lenne a felelet, mint erre. A Bp. 141. §-a és a
szolgálati utasítás előírja ugyan az elfogás eseteit
s vannak olyan esetek, a melyek egész határozottan
irván elő a letartóztatás eszközését, nem is okozhat-
nak nagyobb nehézséget, mint p. o. a mikor az illető
egyén ellen már elfogató parancs ki van bocsátva,
vagy már elítéltetése után szökött meg, nemkülönben
mikor a gyanúsított súlyos büntettet követett el. A le-
tartóztatás kérdése azonban akkor okoz különös ne-
hézséget és akkor igényli a csendőr különös ügyes-
ségét, mikor még nyomozunk és nyomozás közben
merül fel a kérdés, hogy czélszerű-e a nyomozás
sikerére nézve a gyanúsítottat letartóztatni?

Sok esetben ép a tényállás kiderítése érdekében
előnyös, ha a letartóztatást nem eszközöljük rögtön,
hanem egy ideig várunk vele. Mert a míg a gyanusí-
tott még szabadlábon van, egyetmást cselekszik, a mi
ellenében bizonyítékot szolgáltat; p. o. beszédeiben
elárulja magát, a lopott pénzt elkölti, a lopott tárgy-
gyal házal vagy iparkodik eladni, elzalogosítani, el
akarja tüntetni a tett nyomait, megkísérli a tanukat
reábeszélni, hogy ne valljanak ellene, vagy hamis
tanukat próbál megszerezni. Ilyen esetekben a letar-
tóztatásnak rögtön való foganatosítása nem czélszerű,
természetes azonban, hogy a gyanúsítottat az egész
idő alatt folyvást és állandóan meg kell figyelni.

A túlkorán való letartóztatásnak a veszélye mindig
az, hogy a gyanúsított ellen nincs elegendő bizonyíté-
kunk, ő pedig egy veszélyes és nyugalmas állapotba
kerül, a melyben ideje van kifogásait kieszelni.

A kellő időpont eltalálása: hogy már elegendő bizonyíték legyen a kezünkben és a gyanúsított is még kéznél legyen, ez a nyomozó csendőr ügyessége. Minden csendőrnek azonban azt az egyet ajánlani kell, hogy a mennyire csak lehet: a letartóztatás előtt lehetőleg iparkodjék távbeszélői úton vagy élőszóval jelentést tenni a kir. ügyészségnek vagy a vizsgálóbíróknak, illetve a járásbírósnak és adja elő az okokat, a melyek szerinte a letartóztatást szükségessé teszik. Ezzel sok kellemetlenségnek eleje vehető és semmi sem árt úgy az ügy sikerének, mint ha szabadlábba kell helyezni azt, a kit a nyomozó járőr elfogott

2. *Hogyan találjuk meg az elfogandó egyént?*

Ha a gyanúsított megszökött vagy elrejtőzött, nyugodtan gondolkozzunk a felett, hogy az ő viszonyai között merre vehette útját. Kutassuk családi viszonyait, hogy rokonai, szülei és különösen a szeretője, hol laknak s hol volt azelőtt huzamosabb ideig, munkában vagy alkalmazásban? továbbá vagyoni viszonyait és hogy volt-e elegendő pénze távolabbra szökni; végül képességeit, ismereteit s különösen nyelvismereteit tudjuk meg. A közönséges munkás és napszámos nem igen szökik külföldre; a határszállón lakó nemzeti-ségi egyének ellenben gyakran szöknek abba a szomszéd államba, a melynek nyelve az ő nyelvükkel azonos: a németek Ausztriába, az oláhok Romániába. Kézművesek gyakran mennek Amerikába, mert ott keresetet remélnek. A ki a büntett útján nagyobb pénzösszeghez jutott: a legközelebbi városba siet, hogy ott eldorbézolja azt.

Szendrei (Strassnof) Ignác, aki magát előkelő állásu egyénnek adva ki, több püspöktől csalt ki nagyobb

összegeket, minden egyes család elkövetése után Bécsbe utazott s a híres Ronacher-mulatóban dorbézolt.

A nagyvárosi üzletszerű tolvaj nem menekül a városból, többnyire ott marad és bejelentés nélkül ágyrajáró helyeken vagy prostituáltaknál tartózkodik; más büntetettek is czélszerűbbnek tartják először a nagyvárosokban rejtőzni, míg az üldözés első vihara elmúlt.

A megszökött vagy elrejtőzött büntetett felkutatására a következő szabályok tartandók szem előtt:

a) *Házak átkutatása.*

Első sorban a gyanúsított lakása kutatandó át, majd a szeretője lakása. Át kell kutatni a pinczét s padlást és pontosan meg kell tudni, hogy a lakáshoz milyen helyiségek tartoznak. Ha a házban irományok vagy más dolgok találhatók, a melyek a szökésre nézve felvilágosítást adhatnak, azokat át kell nézni. Hozzá tartozóinál találhatunk leveleket, a melyekből holléte és címe megtudható. Esetleg megtaláljuk a fényképét, a mely a nyomozásnál fontos lehet; ha ilyen nincs, sokszor találunk családi vagy más csoportképet, a melyen a szökevény is le van véve.

A kórházakban, tolonczházakban és fogházakban is feltalálható olykor a tettes. A nagyobb gonosztevő ugyanis a végből, hogy szem elől tűnjön, felvéteti magát a kórházba vagy mint csavargó, koldus vagy részeg, bekisérteti magát a rendőrséggel, hogy hamis néven elitéljék, s így tűnik el szem elől.

b) *Megfigyelések.*

Meg kell figyelni a szökésben levő egyén hozzátartozóit, hogy valamiképp nem-e érintkeznek vele? Ha még a vidéken van: módot fog keresni feleségéhez vagy kedveséhez közelíteni.

Igénybe veendőek azok a hatósági közegek, a kik a közlekedésre ügyelnek fel. A hájózási s vasúti, valamint vasútépítő hivatalnokok figyelme hivandó fel. A büntetettek egy része hajósokhoz vagy vasútépítő földmunkásokhoz szegődik, mert e vándornép között biztonságban érzi magát. A vasúti örökkel czélszerű megfigyeltetni azokat az egyéneket, a kik a sinek mentén járnak; a gonosztevők sokszor választják ezt az utat, mert itt kevés emberrel találkoznak. Az erdészek és vadőrök ismerik az erdőben közlekedő gyanús embereket. Felvilágosítást adhatnak az útkaparók pásztorok, mezőőrök is.

Városokban jó szolgálatot tesz a menekülő büntetetes felkutatására a bérkocsisok, hordárok s a prostituáltak kikérdezése. Ezeknek az egyéneknek ugyanis nincs rendes elfoglaltságuk s a nap jelentékeny részét tétlen várakozásban töltvén, a napnak minden rendkívüli mozzanatát megfigyelik. Feltűnő járás-keelés, költekezés, izgatott viselkedés ezeknek feltűnik.

Az újpesti bankrablás ügyében is egy bérkocsis vezetett nyomra. A rablókra a kirabolt bank előtt az a bérkocsi várakozott, a melyen a bankhoz jöttek. A rablás után a rablók a rabolt pénzzel Kerepesre hajtatnak s a pénzt az erdőben elásták. A bérkocsi tulajdonosát s a kocsisát a rendőrség kinyomozta s ezzel az első nyom a rendőrség birtokában volt.

Vidéki helyeken, falukban különösen az illető vidéken lévő korcsmárosokat kell igénybe venni s ezeket meghallgatni, hogy a gyanúsítotthoz hasonló egyén ott volt-e s merre vette útját? Csodálatos jó eredményt lehet elérni iskolás gyermekekkel, ha kellő értelemmel bírnak s történetesen nincs szünet. A gyermek ugyanis, ha valamit hall, egyik a másiknak tudtára adja, otthon és másutt elmeséli úgy, hogy hamarosan az egész vidék tud róla, másrészt a gyerekek maguk

is az iskolából hazamenőben mindent meg szoktak figyelni, a mit a dolgát végező ember nem is vesz észre.

c) Tanuk kikérdezése.

A keresett egyén utolsó lakásadóit, rokonait, szomszédjait, a kiknél dolgoztatott vagy maga is dolgozott, ki kell kérdezni, valamint a vendéglők személyzetét arra nézve, hogy nem tett-e a gyanúsított olyan nyilatkozatot, a melyből következtetést lehetne arra vonni, hogy merre menekült vagy milyen vidék s ország iránt tanúsított különös érdeklődést, továbbá, hogy mily külföldön fordult meg már és nem-e tett utazási előkészületeket.

Tudakozódní kell továbbá a kivándorlási ügynökségeknél, a melyek most' már az ezt szabályozó törvényezikk óta államilag vannak szabályozva, hogy nem-e váltott ott jegyet, valamint vármegyékben az alispáni hivatalnál, törvényhatósági joggal felruházott városokban a polgármesteri hivatalban, hogy nem-e adatott ki részére útlevel.

d) Egyéb intézkedések.

A posta- és táviróhivataloknál a szökevény címére érkező postai küldemények és táviratok lefoglalandók, továbbá a hozzátartozói címére érkező levelek is, a mennyiben tőle erednek.

A csendőrségnek nem áll jogában e küldeményeket lefoglalni, sem felbontani, erre csak a vizsgálóbíró, esetleg a járásbíró és ügyészség jogosult. Mindazonáltal a csendőrségnek fontos teendője a postahivatalban sürgősen tudakozódní, hogy efféle küldemény érkezett-e s a postahivatal felhívni, hogy a vizsgálóbíró, illetőleg ügyészség bekövetkező intézkedéséig

azokat ne továbbítsa. A végből, hogy a posta a szökevény leveleit felismerhesse, czélszerű valamely általa írt levelet vagy iratot a postahivatalnak átadni.

A gyanúsított utolsó tartózkodási helyének rendőri hatóságához, városokban bejelentő hivatalhoz kérdés intézendő. Ez feljegyzi a szökevény nevét s ha ott jelentkezik, erről a megkereső hatóság értesítettetni fog.

Megkeresés intézendő arra a helyre, a hol a gyanúsított rokonai vagy barátai vannak a végből, hogy nem tartózkodik-e ott, vagy nem írt-e oda az újabb időben.

Megkeresés küldendő illetőségi helyére, a hadkiegészítő parancsnoksághoz, a betegsegélyző pénztárhoz, valamint a szakegyletekhez.

A bíróság figyelőlapot küld az országos bűnügyi nyilvántartó hivatalhoz.

Nehogy a határon átszökjék, a közeli határszéli rendőrkapitányság étesítendő.

3. Nyomozólevél és figyelőlap.

A nyomozólevelet a Bp. 470. §-a szerint csak a vádtanács és a vizsgálóbíró bocsáthatja ki. Ezek állítják ki és küldik be a figyelőlapot is az országos bűnügyi nyilvántartó hivatalhoz. Ahhoz azonban, hogy a nyomozólevélen, illetve figyelőlapon a szökevény pontos személyi adatai és személyleírása feltüntetve legyen, szükséges mindenekelőtt azoknak a személyi adatoknak a kinyomozása, a melyeket az előző fejezetben közöltünk. A csendőrségnek tehát pontosan ki kell nyomozni és a kir. ügyézséggel közölni a személyi adatokat, ezenkívül közölni azt is, hogy van-e a szökevénynek valami különös ismertető jele: mint sebhelyek, anyajegyek, csonkaság, egyéb feltűnő sajátságok, a köröm állapota, jellegzetes járás, a tájszólás, a

ruházat, nincs-e ruházaton valami feltűnő javítás, hogy ki van a kiséretében, asszony vagy gyermek, hogy valami csomagot, állatot vagy kocsit nem visz-e magával.

Fontosabb esetekben a nyomozólevélhez arczkép csatolandó.

Nemrégiben fordult elő egy eset, a hol a tettest azon különös ismertető jel alapján találták meg, hogy feltűnő nagy keze és lába van.

A nyomozólevelet a bíróság a belügyminiszterium által kiadott «Rendőri Közlöny»-ben teszi közzé; ezenkívül az ilyen körözések céljából a budapesti m. kir. államrendőrség is kiad egy «Rendőri Értesítő» című közlőnyt. Czélszerű e mellett a Budapesten megjelenő egyéb rendőri lapok és a «Közbiztonság» című hetilapban hívní fel a rendőri hatóságok figyelmét a körözött egyénre.

Olyan esetekben, a melyek a nagyközönséget nagyobb érdeklődésbe és esetleg izgalomba hozzák, czélszerű a napilapok igénybevétele, de ez esetben is a személyleírás pontos közlése a fő.

Ha a tettes megkerült, a nyomozólevél visszavonatik. Ezt tehát azonnal be kell jelenteni a kir. ügyésznek. Ha a szökevény halálhíre érkezik, ezt előbb hivatalosan meg kell állapítani, mert a büntettek gyakran hamis haláleset bejelentéssel iparkodnak a nyomozólevelet visszavonatni. Így például a Bécsi «Ring» színház égése alkalmával 1884-ben számtalan büntettes halálesete jelentetett be.

4. A tettes felismerése nyomozólevél alapján.

Ez a csendőr egyik legnehezebb feladata, itt minden a gyakorlat és az éleslátás dolga. Tudnunk kell azonban, hogy manapság már alig van a testnek

oly része, melynek külsejét a büntetettek el ne tudnák változtatni.

Főleg megjegyezhető, hogy a kezdő büntetett elköveti a cselekményt és azután teszi magát felismerhetetlenné, míg a tapasztalt gonosztevő előbb változtatja meg külsejét és azután követi el büntettét. Az előbbi tehát változott alakban menekül, az utóbbi természetes alakjában. Az utóbbi mindenestre sokkal szerencsésebb helyzetben van. Tegyük fel, hogy egy gyakorlatlan gonosztevő csalást követ el; szakálla nincs s haja rövidre nyírott, így üldözik, de ő hamis vörös szakállal és hosszú parókában utazik. E hamis hajzat könnyen felismerhető és egyszer végre le is kell neki tennie. A gyakorlott gonosztevő fordítva teszi: hamis vörös szakállal és hamis hosszú parókában követi el a csalást, így írja le a nyomozólevél is őt, de ő a szakállt és parókát a tett után leteszi, úgy hogy a legpontosabb megfigyelés után sem ismerhető fel.

Az egyén külsejének elváltoztatására nézve a következőket jegyezhetjük fel.

Az *arcszín* könnyen hamisítható a modern kitünő színházi festékekkel, sőt vannak szerek, melyekkel az arcszín úgy befesthető, hogy a szín többszöri mosás daczára is, csak idővel múlik el. (Kálium hypermanganikum.)

Haj és szakáll manapság kitünően színezhető, pótolható, sőt el is takarható, például, mesterséges kopaszság is színlelhető.

Az *alak* is elváltoztatható, soványnyá, testessé, egyenessé, hajlottá, pupossá, sőt kicsinyíthető is, például, ha valaki hosszú felsőkabátban hajlított térdekkal jár, a mi rövidebb ideig lehetséges.

A *végtagok* is hamisíthatók és lehetséges, hogy egy félkezű egyén mesterséges karral jelenik meg s az ép

ember egyik karját úgy elrejtheti, hogy félkezűként jelenik meg.

Szemölcs, anyajegy, szeplő, kiütések az arcban igen könnyen állíthatók elő, de gyors eltávolításuk nehezebb. Ezen a téren is azonban az orvosi tudomány rendkívüli előrehaladott, úgy hogy olykor a gyors eltávolítás is lehetséges.

A *fogak* után nem lehet elindulni, a fogazat csalódásig hű hamis fogakkal pótolható.

Az *orr* kisebbé nem tehető, de nagyobbá igen. Viaszszal és kaucsukkal az orr alakja teljesen elváltoztatható.

A *szem* színe elváltoztatására is volt eset, midőn egy tolvaj nő a tett elkövetése után beléndeket vett be és szeme úgy kitágult, hogy nagy fekete szeműnek látszott.

Mindebből levonva a tanulságot elmondhatjuk, hogy nyomozóleveleink és személyleírásaink nagy része mit ér, úgy hogy mi sem ajánlható jobban, minthogy a gyanus egyént tetőtől talpig pontosan kell szemügyre vennünk és nemcsak azt vizsgálni, hogy mennyiben illik reá a személyleírás, hanem hogy mi rajta az igaz és mi a hamis.

Az ujságok közölték az esetet, hogy Micsinai András, a budapesti postatolvaj, mint féllábú és félszemére vak koldus lopózott ki Ausztriába, sőt egy alkalommal egy osztrák csendőrtől kért felvilágosítást és az igazította útba Bécs felé.

5. Hogyan kell az elfogásnál eljárni.

Az elfogások alkalmával minden lárma, durvaság, fölösleges feltűnés vagy erőszak mellőzendő s az is kétségtelen, hogy óvatos fortélylyal többet lehet elérni, mint erőszakoskodással.

A letartóztatandó egyénre való hirtelen támadás

csak akkor czélszerű, ha tartani kell attól, hogy az illető egyén fegyvert visel magánál vagy pedig az utcán kell letartóztatni. Ilyenkor azonban az elfogásnak rögtönösnek és oly erélyesnek kell lenni, hogy az elfogott egyén rögtön ártalmatlan legyen.

A lakáson való letartóztatásnak legczélszerűbb ideje reggel 4—6 óra; akkor az illető a legbiztosabban otthon található. Nehogy megszökhessen, az összes kijáratokat el kell állni, egyik csendőr az utcán, a másik az udvaron álljon őrt. Ezek ne csak az ajtókra és ablakokra, hanem a tetőre is figyeljenek, mert a tető a tetőkön menekülhetne. A pincze, a padlás és a tető is átkutatandó.

Egy pénzhamisító a csendőrök elől a pinczébe bujt. A csendőrök nem találták és elmentek, egyik azonban félóra múlva visszajött, belopódzott a pinczébe és ott a sötétben e szavakat súgta: «jöhetsz, már elmentek». Tompa hang felelt: «jövök» és egy kéz nyult elő. A csendőr megfogta a kezét és így a pénzhamisítót el fogta.

Ügyes módja volt az elfogásnak a következő eset is:

A d—i csendőrfjárásörmester értesült, hogy egy körözött egyén: Klement József, az ottani fűrészmalomban dolgozik; ily nevű egyén azonban ott nem volt a tulajdonos értesítése szerint. Feltehető volt tehát, hogy az illető lopott vagy jogtalanul szerzett munkakönyv alapján állt munkába. A járásörmester egy alkalommal, midőn valamennyi munkás együtt dolgozott, a kijáratot a járőrrel elállatta, s maga bemenvén a malomhelyiségbe, elkiáltotta magát: «Klement». Erre egy munkás kiugrott a csoportból s a túlsó ajtón menekülni akart, de ott a járőr elfogta. Ez a körözött egyén volt, a ki egy «Sáfár» nevű rokona munkakönyvével állott be a fűrészmalomba.

Ha a keresett egyén nincs otthon, a kijáratok figye-

lendők meg, de egyúttal vigyázni kell, hogy hozzátartozói ne értesíthessék.

Nyilvános helyiségben olykor a letartóztatás nem czélszerű; helyesebb az egyént kihivatni vagy pedig a kijáratokat elállni és várni, a míg kijön.

Ha otthon van s be van zárkózva, csöngetni vagy kopogni kell, de ne a csendőr kérjen bebocsátást, hanem valaki mást beszéltesen, a kit az illető ismer, például a házbelit vagy szomszédot. Ekkor minden vonakodás nélkül ajtót fog nyitni.

Az elfogott egyénnek minden mozdulatát figyelni kell. A büntettes néha öngyilkosságot követ el, mérget vesz be, meglövi magát, vagy az ablakon ugrik ki. Sokszor a mérget vagy revolvert e végből magánál tartja.

Egy egyén épen mosakodott, mikor letartóztatták. Kérte, hogy engedjék a száját kimosni, vett egy poharat, kiitta s holtan esett össze. Megmérgezte magát.

6. Az elfogott egyén szállítása.

Az egyén rögtön átkutatandó, tőle minden elveendő, a mi bizonyítékul vagy személyazonosságának megállapítására szolgálhat, a dohány és a burnót is, mert ezt a csendőr szemébe szórhatja.

A kísérés alkalmával a letartóztatott mögött kell menni és vigyázni, hogy valamit el ne dobjon. Gyakran úgy iparkodik menekülni, hogy az árnyékszékre kéredzkedik. Ilyenkor a csendőrnek vele kell menni, mert az árnyékszéknek sokszor ablakán, vagy más kijáratán menekülhet és volt rá eset, hogy ott öngyilkos lett.

VI. A gyanúsított kikérdezése.

A régi magyar jog is ismerte már azt a jogelvet, hogy senki magát elárulni, maga ellen bizonyítékot szolgáltatni nem köteles. Ez az elv bennfoglaltatik a mai bűnvádi perrendtartásban is. A Bp. 13. §-a szerint az, a ki ellen a bűnvádi eljárás folyik: peres fél, önálló jogokkal. A Bp. 134. §-ából pedig kiviláglik, hogy a terhelt nem köteles tettét beismerni, de nem köteles még vallani sem. Ebből folyóan a gyanúsított kihallgatásának célja nem egyéb, minthogy vele az ellene fennforgó gyanuok közöltessenek és neki alkalom adassék ezekre nyilatkozni s a mentő, valamint enyhítő körülményeket előadni.

Ha a gyanúsított beismerésben van, tüzetesen ki kell őt kérdezni a bűncselekmény körülményeire nézve: ki tud róla? kinek beszélt róla? ki volt tettestársa? hogyan készült el reá? mit tett a büntett gyümölcsével, hasznával? nem volt-e tettének valami következménye, s ha igen, hogyan háritotta el azt? Ezek az adatok támpontjai a továbbkutatásnak s megnehezítik a gyanúsított számára a beismerés visszavonását.

Ha a gyanúsított nincs beismerésben, iparkodnunk kell őt beismerésre bírni. Ennek a törekvésnek egyedüli korlátja az, hogy nem szabad a beismerés elérése végett olyant tenni, a mi az erkölcsökbe, a köztisztességbe és az állam méltóságába ütközik. Minden ügyész és csendőr kezébe az állam hatalmának egy része van letéve, ezért még az állam ellenségeivel szemben is szem előtt kell tartani az állam méltóságát. Kerülni kell tehát — a mint azt a Bp. 135. §-a is előírja — az ígéretet, biztatást, ámitást, fenyegetést, erőszakot, kényszert a beismerés elérése végett mert ez nemteljen dolog és ebből már sok baj származott.

Nincs megszegyenítőbb dolog a csendőrségre, mint mikor a terhelt nemcsak állítja, hogy a csendőr bántalmazta, de azt bizalmi egyének igazolják is. Ebből azután az származik, hogy minden bűnös azzal védekezik, hogy bántalmazás folytán ismert be.

Vannak azonban megengedett és jogos módok, a melyekkel a gyanúsítottat beismerésre bírhatjuk. E mód kétféle: az értelemre való hatás vagy a gyanúsított kedélyére való hatás.

E módokat alább részletesen előadjuk, de előre is kiemelni kívánjuk, hogy ezek alkalmazásának alapfeltétele az, hogy a nyomozás tárgyát képező esetet teljesen és alaposan ismerjük. Ezért czélszerű a gyanúsított kihallgatása előtt minden kitudhatót kipuhatolni, a bűnjeleket beszerezni s kész anyaggal lépni a gyanúsított elé. Mert ha a gyanúsított rájön az eljárás valamely hiányára vagy hézagára, a hatósági személy tájékozatlanságára, ebbe a hézagba sánczolja el magát, és ebből a védvárából őt semmiféle ész és erő ki nem hozza.

1. A kikérdezés módjai.

a) Az értelemre való hatás.

A terhelt elleni bizonyítékokat összegyűjtjük s elébe tárjuk, ha van bűnjel, azt felmutatjuk, úgy hogy arra a meggyőződésre jusson, hogy elítéltetését el nem kerülheti. Többnyire beismerésben lesz. Sokszor heves belső küzdelem előzi ezt meg: szeme tétováz, toroka kiszárad, szája rángatózik, de akkor nem kell engedni, hanem tovább beszélni neki s értelmesen megmagyarázni, hogy tette ügyis be van bizonyítva a feltárt adatokkal és addig beszélni, míg tettét be nem ismeri.

Nőkre sokszor a legkézenfekvőbb bizonyítékok sem

hatnak; minden érv daczára is megmaradnak a tagadás mellett, legfeljebb sirva fakadnak. Ilyenkor a beismerésre való kapacitálás csak időfecsérlés.

Czigányoknak sem érdemes magyarázni soha. A cigány akkor is talál kifogást, ha a lopott tárgyat zsebében vagy ruhája alatt is találták meg.

A gyanúsítottal előadatjuk a tényállást és ha még a legnyilvánvalóbb hazugságokkal áll is elő, minden ellenmondás nélkül meghallgatjuk. Azután egybegyűjtjük és elébe tárjuk az ő előadásának megczáfolására alkalmas adatokat. Ha észreveszi, hogy zsákutczába jutott vagy elszólta magát, olykor beismeri tettét és sokszor abban a hitben, hogy tagadása úgyszólván hiábavaló, még oly adatokat is beismer, a melyek még nincsenek is felderítve.

A gyanúsítottak előadjuk a beismerés előnyeit, a melyek a következők: a beismerést a bíróság rendszerint enyhítő körülménynek veszi a büntetés kiszabásánál; másrészt meg kell neki magyarázni, hogy a védelmére szolgáló körülményeket csak akkor adhatja elő, ha tettét beismerte; ha megmondja, hogy mit tett, csak akkor adhatja elő, hogy arra a nyomor vitte, hogy azt részegen követte el, hogy előbb őt ingerelték fel, hogy ő nem tettes, csak segédkezett, hogy önvédelemből vagy végső szükségből járt el.

Tilos dolog azonban a gyanúsítottak azt mondani, hogy ha tettét beismeri, nem fogják letartóztatni. Ez ámtítás, mert sehol sem fordul elő a törvényben, hogy a ki tettét be nem ismeri, azt le kell tartóztatni, másrészt pedig; mert a letartóztatás kérdésében csak a bíróság határozhat.

A részesekek közül legalább egyet kell beismerésre bírni és a beismerést a többi elé tartani. Ezek a többiek rendszeren azt mondják, hogy a titok kipattant, a tagadás úgy se használ és beismernek. Különösen cél-

szerű, ha azt bírjuk először beismerésre, a ki szellemileg a többi felett áll, okosabb, értelmesebb, a ki a tetteben vezér volt s a többi az ő befolyása alatt áll.

Az újpesti bankrablók egyike: Piaskowski letartóztatván, beismerte a rablást. A másikkal azzal állították be a rendőrök, hogy a társa mindent beismer. Erre ez is teljes beismerésben volt.

Páris környékét hosszú időn át egy tolvajbanda állandó rettegésben tartotta. Számos egyént letartóztattak, de valamennyien makacsul tagadtak. Végre Goron rendőrfőnöknek sikerült a banda vezérét beismerésre bírni. Ekkor szembesítették vele a többi. Ő megmondta nekik, hogy beismer mindent, ismerjék be ők is. Erre valamennyi beismer.

A szokásszerű büntetéseket sokszor azzal lehet beismerésre bírni, hogy nemcsak az adott esetre szorítunk, a mely miatt a nyomozás folyik, hanem multjuk és viselt dolgaik után tudakozódunk. Ekkor sietni fognak mindent beismerni, hogy a kihallgatásnak minél előbb vége legyen, mert vagy attól félnek, hogy egyéb bünteteik kiderülnek vagy pedig attól, hogy társaik fel fognak fedeztetni, ezek őket árulóknak tartják s bosszúból más bünteteiket is feljelentik. Hogy a nagyobb büntetéstől való menekülés még arra is bírja néha a tettet, hogy olyat is beismer, a mit el sem követett, mutatja a következő eset:

Egy styriai illetőségű, többszörösen büntetett tolvaj a határszéli magyar járásbíróság elé állított több rendbeli betöréses lopás gyanuja miatt, a melyek részben magyar, részben osztrák területen követték el, ugyanazon időben. Az összes lopásokat beismerte. A nyomozás során kiderült, hogy beismer oly lopásokat is, a melyeket más egyén követett el, a kiknél még a lopott dolgok némelyike meg is találtott. A további kutatás kiderítette, hogy ezt azért

tette, hogy mielőbb elítéltessék a magyar bíróság által és szem elől tűnjön, miután az osztrák hatóságok azért köröztették, mert nejét megfojtotta s hulláját a Mura folyóba dobta.

b) A gyanúsított kedélyére való hatás.

Részvétel való bánásmód. Ujoncz büntetéseket jóakarattal és részvétellel kell kezelni. Elmondjuk nekik, hogy a valóság megvallásával lelkiismeretük furdalása megszűnik, belső nyugalmuk visszatér, lelkük könnyebb lesz. Emlékeztessük őket szüleikre s elökbe tartjuk, hogy milyen szégyen ezekre nézve, ha a vizsgálat az ő tagadásuk miatt elhúzódik, ezáltal minden nyilvánosságra jő s közzétűnést kelt. Így érzékeny hangulatba kerül a gyanúsított, a melyben kellő biztatás mellett a tagadást könnyebben feladja.

Tapasztaltabb gonosztevő kedélyét nehezebb megközelíteni. Legfeljebb az édes anyja emlegetése szokott hatni reá. Sokkal eredményesebb azonban, ha a csendőr az ilyenekkel bizonyos kedélyességgel bánik, úgy diskurál vele, mint a ki az effajta legényekkel bizalmas lábon áll, nyelvüket érti. Volt egy híres német rendőrbiztos, a ki az ilyen egyént leültette, megkínálta vajakenyérrel és egy jó szivarral, hogy beismerjen.

Egy csavargó azzal volt vádolva, hogy egy faluban megjelenván, előadta, hogy ő az uraság és az uradalmi erdőt eladja; a léprement parasztoktól tetemes előlegeket vévén fel: elszökött. A vizsgálóbíró előtt tagadott. Erre a vizsgálóbíró tréfásan adta elő az esetet, a gyanúsítottat eszes embernek, a becsapott parasztokat pedig nevetséges jámboroknak tüntetvén fel, úgy, hogy a jegyző s a fogházőr is a kihallgatás alatt önkéntelen elnevette magát. A terheltnek imponált a hatás s elmosolyodva kiáltott fel: «Hát igaz

is, ha akad olyan számár paraszt, a ki elhiszi, hogy én vagyok az uraság, annak csak eladom a fát!» és beismer.

Az önérzet felkeltése. Ha a gyanúsított még nem züllött egyén, emlékeztessük reá, hogy tisztességes ember megmondja az igazat, hogy máskor adott valamit a becsületre, most is lehet annyi becsülete, hogy tette következményeinek elébe áll.

Katonaviselt emberre sokszor hat annak az emlegetése, hogy katona volt: «a király kabátját viselte!» különösen, ha ott valami rendfokozatot kapott, káplár vagy szakaszvezető volt. Magyar emberre magyarságának az emlegetése is előnyösen hat.

Egy bírósági tárgyaláson egy magyar s egy német egyén volt a vádlott. A német beismer, a magyar tagadott. A bíró e szavakkal fordult az utóbbihoz: «Nézzé, ez a német mindent megmondott. Nem szégyeli magát magyar ember létére, hogy fél az igazat megmondani?» Erre ez is elkezdte az eset előadását.

Erélyes fellépés. Komoly és határozott fellépés olykor beismerésre bír, nevezetesen, ha a tettes nem sokkal előbb vétetett őrizetbe, az első félelem hatása alatt áll s még nem volt ideje kifogásokat kieszelni.

Óvakodni kell azonban attól, hogy az erély erőszakká fokozódjon. Különösen az egyenruhában működő csendőrnek kell mindig arra gondolnia, hogy már a külső megjelenése is erélyes hatást tesz, a melyet szertelenül fokozni czélszerűtlen. A Csendőrségi Szolg. Ut.-ban előírt viselkedés itt is szem előtt tartandó.

Lelki megrázkódtatás előidézése. A hullá megmutatása, a «tetemre hívás» néha beismerésre bírja a gyilkost, de többnyire hidegen hagyja. Nagyobb hatása van, ha azt mutatjuk meg neki, hogy tettének mily következménye van, másoknak mily fájdalmat okozott; p. o. özvegy vagy árvák jajgatása.

Körmeden, a városon kívül egy munkás este, hazatérőben munkástársát néhány forintjáért megölte és kirabolta; tagadta a tettet akkor is, a midőn a még mindig a helyszínen fekvő holttesthez vezették; de midőn a kiszállott bizottság után a meggyilkolt felesége is kijött és jajgatva borult férje tetemére: a gyilkos megrendült és beismerte a tettet.

E módokon kívül a gyakorlatban még fordulnak elő olyanok, a melyek eredményesek lehetnek, de a tisztességbe ütköznek, p. o. lelki kizsákolások, féltékenység, bosszúvágy felkeltése, valótlan állításokkal való ellenmondásba keverés. Ezekről óvakodni kell, mert *mint minden túlkapás és durvaság, lealacsonyítja a nyomozást teljesítő egyént, az intézményt s megnehezíti feladatunk teljesítését.*

2. A hamis beismerés.

Gyakran megesik, hogy a gyanúsított olyant is beismer, a mit el nem követett. Egyszerűbb esetei ennek azok, a mikor a gyanúsított ezt ravaszságból teszi: téli időben a fogházba akar jutni, vagy más valaki helyett akar bűnhődni. Nagyon gyakori azonban az az eset, hogy a beismerés megzavarodott elmével tétetik. Ezek az esetek annál veszedelmesebbek, mert az ily megbetegedések máskülönben nem vehetők észre, úgy hogy a beismerő a nem orvos, laikus előtt rendes elméjüknek tűnik fel. Egyes mérgezések következtében (gombamérgezés, széngázmérgezés) is helytelen beismerések szoktak fellépni. Ezekre különösen vigyázni kell; egyedüli óvszer ellenök a tett körülményeinek pontos kiderítése; legkisebb aggály esetén, az aggályos észlelésről a kir. ügyészségnek jelentést kell tenni.

Marburgban (Dél-Styria) 1903-ban nagy feltűnést keltett az úgynevezett «emberevő» Bratuscha Ferencz,

prassdorfi vinczellér esete. Ez az ember az 1901. évben lefolyt eljárás során a csendőrség előtt, a vizsgálóbíró előtt, sőt a főtárgyaláson is beismerte hogy gyermekét, az 1900 április 16-án eltűnt 12 éves Johannát megölte, elégette és husából evett. Találtak birtokában véres ruhát, de elmulasztották a vért megvizsgálni. Beismerése alapján a marburgi cs. kir. törvényszék halálra ítélte, de kegyelmet kapott. Még a halálos ítélet meghozatalakor sem hangoztatott tagadást. 1903 augusztusában Krajnában a gurkfeldi cs. kir. járásbíróóság letartóztatott egy csavargó tolvajleányt, a kiről kiderült, hogy az eltűnt Bratuscha Johanna. Apját újrafelvétel folytán felmentették s az új eljárás megállapította, hogy az teljesen tébolyodott egyén, a ki az emberevő kannibálokról olvasott és ez irányította beteges beismerését.

3. A színlelés (szimulálás).

A szimulálás a beteges beismerésnek ép ellentéte: a gyanúsított, hogy ne kelljen beismernie: betegnek tettetni magát. Ezekkel szemben is óvatosnak, figyelmesnek kell lenni, hogy őket leleplezhessük. Ha csak lehet, forduljunk ily esetekben orvoshoz, de miután a csendőrnök nincs mindig orvos a közelében, közlünk egy-néhány utbaigazítást.

Siketség szimulálása. Ennek a felismerésére legcélszerűbb a gyanúsítotthoz intézett beszéd alatt arcát folyvást figyelni. Ha nem siket, akkor valami szempillantással, nem tetsző fej- vagy kézmozdulattal hamarosan elárulja magát. Sikerre vezet az is, ha háta megett a földre toppantunk, vagy valami tárgyat, széket a földre dobunk. Az igazi siketnéma ezt meghallja vagy legalább is a zörejt érzi s megfordul; a

szimuláns ezt is tetteteli, hogy nem hallja s ezzel árulja el magát.

Ugyanez áll a siketnémákra, mert a siketnéma többnyire csak siketen született, vagy korán megsiketült lehet.

Ha tehát az egyén némának tetteteli magát, akkor siketséget is kell tettetnie, mert olyan eset, hogy valaki későn némult meg, oly ritka, hogy alig fogja valaki ezt szimulálni.

Eskór (epilepsia) szimulálása. Ez a bűnügyekben ép oly gyakori, mint a katonaságnál az ujonczok között s a felismerése elég nehéz, mert sokan jól utánozzák. Főbb jellemvonásai a következők:

1. Gyanus már magában véve a roham akkor, ha ép valamely fontos pillanatban tör ki, p. o. a letartóztatás vagy a kihallgatás kényes pillanatában, bár itt nem szabad elfeledni, hogy ez izgatott pillanat legalkalmasabb a valódi eskór kitörésére is.

2. Jellemző az esés módja. A beteg zuhan, bárhová is esik s nem óvja magát az ütődéstől. A szimuláns összerogyik, de előretartott kezével vagy könyökével vigyáz, hogy meg ne üsse magát; ha megütötte magát, arcát elhúzza vagy a fájdalmat másképp elárulja.

3. Az igazi eskóros egyáltalán nem, vagy egy kiáltásra fakad, mikor összeesik. A ki többször vagy épen huzamos ideig kiabál, az biztosan szimulál.

4. Az igazi eskóros izmain merevgörcsöt kap. A szimuláns kapkodik, rázza magát, reszket, de az izomgörcsöt nem képes utánozni.

5. Az eskóros arcza feltűnően halvány, utóbb kékes-vörös lesz. Ezt nem lehet tettetni.

Azt jegyezzük meg, hogy majd minden igazi eskóros hazudik, erőszakos és bigott. A valódi eskór eseteiben azonban emberi kötelességünk a szerencsétlenül segíteni: vigyázni, hogy meg ne sértse magát s czélszerű

fogai közé, nehogy nyelvét elharapja, valami ruganyos tárgyat: ruhadarabot, gummit, dugót tenni, a míg orvosi segély érkezik.

Ájulás színlelése. Legjellemzőbb az ájulásnál a hirtelen és mély elhalaványodás, a mit nem lehet utánozni. Ha pedig az elájult szemével pislog: akkor biztosan tettet.

Bárgyuság vagy elmebetegség színlelése. Hogy a gyanúsított magát bárgyunak tetteteli, de nem az, azt kétféleképp vehetjük észre. Vagy abból, hogy egyes kijelentései értelmesek és ravaszok s csak egyesek bárgyuak, vagy pedig csak a beszéde bárgyu, de tekintete értelmes. Többnyire ez árulja el az elmebetegség színlelését is. Ez az utóbbi rendszerint csak az eljárás későbbi stadiumában fordul elő, mikor a letartóztatottnak már volt ideje a cellában ilyesmit kieszelni. Ha a nyomozás elején fordul elő, rendszerint oly ügyetlen, hogy azonnal fel lehet ismerni.

Egy fővárosi postaszolga a rendőrség előtt azzal szimulálta az örültséget, hogy a kezébe esett ruha-kefere ráfogta, hogy boros palaczk, a pamlagra pedig hogy boros hordó.

4. A személyazonosság megállapítása.

(Identificatio.)

A büntettes kilétét gyakran eltitkolja s kihallgatásánál nevét vagy egyáltalán nem mondja meg, vagy hamis nevet mond be és pedig vagy kitalált nevet használ vagy létező egyén nevét s személyes viszonyait ölti fel. E viselkedés okai hogy a gyanúsított visszaeső, vagy valódi neve alatt más büntettért körözik, vagy azt reméli, hogy szabadul s a hamis névvel nem fogják megtalálni, vagy tudja, hogy nevének megnevezése minden további nélkül bűnösségét bebizonyítja, p. o.

valami előkelő névvel elkövetett csalásnál. A hamis névnek rendszerint van valami vonatkozása vagy egybehangzása a személyes viszonyokkal, p. o. a keresztnév az igazi, de a vezetéknev más, vagy fordítva.

A kikérdezés során hagyjuk a gyanúsítottat viszonyairól, múltjáról, utazásairól, élményeiről minél többet beszélni. Sok költött dolog lesz ezekben; de miután az ember nem volt arra elkészülve, hogy vele ily bőven foglalkozzanak, néhány való adatot is el fog árulni.

Azután iparkodni kell a bemondott adatok valóságáról megkeresések, tudakozódások útján értesítést szerezni. Ha nemesi vagy aristokrata család sarjának vallja magát, czimere és leszármazása kérdezendő ki; az adatokat nemesi kézikönyvek vagy a gothai almanach segítségével lehet ellenőrizni, vagy a budapesti heraldikai és genealogiai társaságnál tudakozódni. Ha utazásokról, idegen helyeken töltött alkalmazásról beszél, czélszerű, ha oly egyén van kéznél, a ki odaváló s az illető hely vagy vidék viszonyait ismeri.

Egy letartóztatott véghlesi illetőségűnek vallotta magát, de egy odaváló egyén azzal leplezte le, hogy azt sem tudja, miként Véghlesnek vára van, a melynek a nemeskéri Kiss család az ura.

Sok esetben a dialektus (tájszólás) is nyomra vezet s ilyenkor is jó szolgálatot tesz a szakértőül alkalmazott oly egyén, a ki a tájszólást s annak minden részleteit ismeri.

Egy vizsgálati fogoly Drdos Pál néven tartóztatott le s személyazonosságát munkakönyvével igazolta, mely erre a névre szólt. Az első kihallgatásnál feltűnt, hogy öblös alföldi dialektussal a szláv drd mássalhangzó csoportosítást nem bírja kimondani s Dardosnak ejti nevét. A kutatás során kiderült, hogy

többszörösen büntetett tolvaj és Serajevoból, várfogságból szökött meg, a munkakönyvet pedig lopta.

Az egyén kilétének kipuhatolására a következők szolgálnak:

a) Ujjnyomatrendszer (dactyloscopia).

A daktyloscopia rendszerének megteremtője az angol E. R. Henry, a ki Herschel és Galton kutatásain indult el. Németországban v. Köttig, drezdai kormánytanácsos Ausztriában Camillo Windt, bécsi rendőrtanácsos fejlesztették ki. Hazánkban a budapesti m. kir. államrendőrség évek óta alkalmazta, 1909 január 1-je óta pedig az az egész országra kiterjesztett.

E rendszer kiindulópontja az, hogy az ujj legfelső izületén, hegyén az azon látható vonalak többnyire az ujjal parallel irányban futnak, míg a középső izületen keresztben. E kettő közti átmenet ritkán történik vegyes formákban; a közepe táján többnyire zárt görbék rendszere szakítja meg és ennek a mezejét egyfelől a legalsó görbe vonal, másfelől a legfelső egyenes vonal zárja le.

E mező rajza első látszatra zürzavaros, a mely azonban huzamosabb észlelése után kibontakozik. A mezőnek legalább egyik oldalán ugyanis a két határvonal: a legalsó görbe és a legfelső egyenes, a mely egy darabon szomszédos, egymástól eltér és így szöveget alkot; ezt a szöveget rendszerint egy rövid keresztvonal háromszöggé zárja, a melynek közepén egy kis elszigetelt emelkedés magaslik ki. Ez a háromszög — a delta — a kiindulási pontunk. E középmező rajza háromféle: vagy az ív, vagy a hurok rendszerére vagy az örvény rendszerére vezethető vissza. (35—38. ábra.) E három csoport ismét alfajokra oszlik, a melyek rövidítéskép arithmetikai és algebrai (szám-tani) értékekkel jelöl-

tetnek és ezek kombináltatván: 1024 osztályba soroztatnak. Az osztályok ismét alosztályokba soroztatnak s minden egyén ujjnyomata képletet kap. E rendszer alapeszméje az, hogy nincs két egyén, a kinek mind a tiz ujja ugyanazt a képletet mutatja fel.

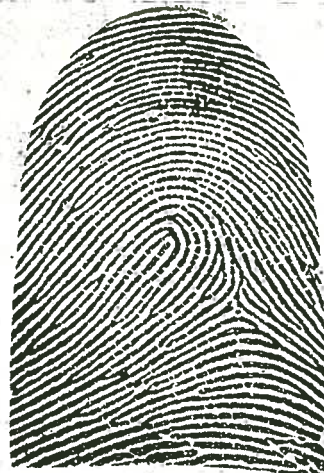
Az ismeretlen egyén mind a tiz ujjáról tehát az arra szolgáló úrlapon az u. n. újjnyomatlapon nyomdafestékekkel lenyomat vétetik és beküldetik az «Országos központi nyilvántartó hivatal»-ba Budapestre, a mely az illető egyén nevééről és személyi adatairól értesítést küld. (39. ábra.)

Az ujjnyomat felvételét a kir. ügyészségek és a kir. járásbiróságok eszközlik. A vidéki rendőri hatóságok ez idő szerint még nincsenek felszerelve az eszközökkel és nincsenek arra betanított közegeik, de minden kir. ügyészségnél és minden járásbiróságnál az országban van már ma oly tisztviselő, vagy fogházőr, a ki azt betanulta. A csendőrségnek tehát minden oly esetben, a mikor gyanu merül fel, hogy a kézre került egyén nevét eltitkolja, módjában van az ügyészséghez és járásbirósághoz fordulni és ott az ujjnyomatot felvétetni s az «Országos bűnügyi nyilvántartó hivatal»-ba Budapestre beküldeni. A járásbiróságok és ügyészségek e megkeresésnek eleget fognak tenni már azért is, mert az ujjnyomat felvétele alig kerül valamibe. Természetesen oly ügyben, a melyben a csendőrség az elfogottat amúgy is a bíróság elé állítja, mert oda tartozó bűncselekményt követett el, erre nem lesz szükség, mert az ügyészség és járásbiróság úgylis felveszi az ujjnyomatot, de vannak esetek, a mikor egy-egy gyanus egyén csupán azáltal válik gyanussá, hogy csavarog s magát igazolni nem képes, holott a lelkét valamely nagyobb bűn nyomja.

Az ilyenről tehát czélszerű ujjnyomatot venni és azonnal beküldeni.

35. ábra.

36. ábra.

37. ábra.

38. ábra.

Az ujjnyomat négy főalakja: 35. ábra. *Ív* alak. 36. ábra. *Bal hurok*.
37. ábra. *Jobb hurok*. 38. ábra. *Örvény*-alak.

b) Bertillonage.

Bertillon Alfons a párisi azonosító hivatal főnöke az ismeretlen egyén kilétének megállapítására ahhoz hasonló módszert talált fel, a mely az állattanban és növénytanban az állatok és növények meghatározására alkalmaztatik. Abból indulva ki, hogy az emberi csontváz a 20. életéven túl már nem változik és hogy az emberi csontváz alkata különböző egyéneknél más és más, a vizsgálat alá kerülőkről tizenegy méretet vesz fel: a fej szélességét és hosszúságát, a bal középujj, a bal láb, a bal előkar, a bal kisujj hosszát, a test magasságát, a jobb fül szélességét és hosszát, a kezek ujjhegyeinek egymástól való távolságát s az ülő ember magasságát. A szem színét hét osztályba sorozza. E tizenegy méret és a szem színe, továbbá a különös ismertető jelek (sebhelyek, májfoltok, szemölcsök és tätowálások) végül egyes ujjak lenyomatai minden egyén számára külön lapra jegyeztetnek fel, a melyek azután osztályoztatnak.

E meglehetősen költséges rendszer Franciaországban kívül Angliában, Olaszországban, Ausztriában, Svájcban, Belgiumban, Hollandiában, Oroszországban, Dániában, Romániában és az Egyesült-Államokban valamint Németországban van alkalmazásban. Nálunk Budapesten alkalmazták, de ma a daktyloszkopia kiküszöbölte, bár a midőn ma a személyleírásokban a test magasságát, az arcz alakját, a haj- és szem színét jelezzük, tulajdonképp mi is ezt a rendszert alkalmazzuk, bár hiányosan.

c) A büntettek fényképgyűjteménye.

Nagy városokban és Budapesten az «Országos büntügyi nyilvántartó hivatal»-ban a szokásszerű és

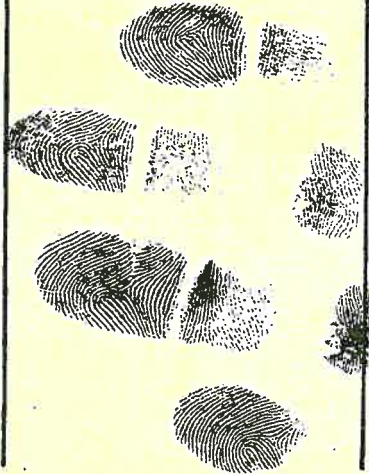
Ujjnyomatlap.

A terhelt családi és utóneve (asszonynak leánykori családi és utóneve) ?

*) Osztály-képlet:

§. M. Ujjnyomatok száma

Bal kéz
a négy ujj együttes nyomata

A nyomatokat vette

*Osztályozta

igazolta

Kelet:

Kelet:

Kelet:

Jobb kéz
a négy ujj együttes nyomata

) A csillaggal () jelzett rovatókat az országos büntügyi nyilvántartó hivatal tölti ki.

VIII. csoport. (20. rakt. szám.)

Ujjnyomatlap

Ujjnyomatlap.

A terhelt családi és utóneve (asszonynak leánykori családi és utóneve)?

*) Osztály-képlet:

*) Melléklapok száma:

*) Fényképének sorszáma:

*) Mutatómelléklap képlete:

Jobb kéz

1. Hüvelyk	2. Mutatóujj	3. Középuj	4. Gyűrűsujj	5. Kisujj
				

Bal kéz

6. Hüvelyk	7. Mutatóujj	8. Középuj	9. Gyűrűsujj	10. Kisujj
				

Bal kéz
a négy ujj együttes nyomata

Jobb kéz
a négy ujj együttes nyomata

A nyomatokat vette

Kelet:

*Osztályozta

Kelet:

*igazolta

Kelet:

) A csillaggal () jelzett rovatokat az országos bűnügyi nyilvántartó hivatal tölti ki.

1. A terhelt családi és utóneve (asszonynak leánykori családi és utóneve)?
2. Esetleges álneve, gúnyneve vagy megkülönböztető neve?
3. Házastársának vagy volt házastársának családi és utóneve?
4. a) A terhelt születésének éve, hónapja és napja?
- b) Ha a születés éve nem ismeretes, hozzávetőleges kora? éves
5. Születésének helye? Község: Megye: Ország:
6. a) Személyleírása: arca, haja, szeme, bajusza
- b) Van-e testi vagy szellemi fogyatkozása, vagy egyéb különös ismertető jele az arcán vagy karján és minő?

Kísérő lapja csatolva.

Büntetőlapja van az országos bűnügyi nyilvántartásban.

Kelt

Az ujjnyomatlapot beküldő hatóság neve:

törzskönyvi száma:

jegyzékének folyószáma:

Aláírás:

A terhelt sajátkezű aláírása:

Az ujjnyomatot felvevőnek a nyomatok vagy ujjak esetleges hibáira vagy hiányosságaira vonatkozó megjegyzései:

1. A terhelt családi és utóneve (asszonynak leánykori családi és utóneve)?.....
2. Esetleges álneve, gúnyneve vagy megkülönböztető neve?.....
3. Házastársának vagy volt házastársának családi és utóneve?.....
4. a) A terhelt születésének éve, hónapja és napja?.....
b) Ha a születés éve nem ismeretes, hozzávetőleges kora?.....éves
5. Születésének helye? Község:..... Megye:..... Ország:.....
6. a) Személyleírása: arca....., haja....., szeme....., bajusza.....

40. ábra. Elítélt egyén fényképe az országos bűnügyi nyilvántartó hivatal számára.

többször büntetett előéletű egyénekről felvett fényképeket egybegyűjtik és kezelik.

Ezeket a fényképeket a kir. ügyészségek vétetik le azokról a letartóztatott egyénekről, a kik, mint üzletszerű vagy szokásos büntetettek közveszélyesek (zsebmeteszők, vásári tolvajok, kóbor cigányok) vagy a kiknek kiléte meg nem állapítható. A fényképek a nyilvántartó hivatalba küldetnek be. (40. ábra.)

Ha tehát az egyén fényképe már egyízben beküldetett, utóbb, ha más néven is tartóztatatik le: személyazonosságáig mindig meg lesz állapítható a fénykép alapján.

A csendőrörsök tevékenysége, a kik a helyi viszonyokkal jobban ismerősök, e téren annyiban bír fontossággal, hogy minden esetben midőn valaki ellen a nyomozást bevezetik s a tettest elfogják: hívják fel a kir. ügyészség figyelmét arra, hogy az illető egyén közveszélyes, a kinek lefényképezése kívánatos.

d) Igazoló okiratok átkutatása.

A gyanúsított ruhája igazolványok előkerítése céljából pontosan átkutatandó. Ügyelni kell arra, hogy valami rejtett helyen, kalap vagy ruhabélésben nincsen-e igazolvány, levél, feljegyzés, stb. Gyakran a munkakönyvben és cselédkönyvben szoktak apró papírszeletek lenni, a melyeken feljegyzések (lakásczímek, vonatok indulási, érkezési idejének kiírása, a hol az egyén utazott, vásári tolvajoknál a vásári napok stb.) találhatóak.

A személyleírás és a foglalkozás veendő első sorban szemügyre ezekben. A munkakönyvek személyleírásaiban különösen az évszám s a hajzat színe szokott hamisítva lenni, ha nem a gyanúsítotté és az kijavította, hogy reá illjen. Az efféle könyvek bejegy-

zései s a feljegyzések nyomán a gyanúsított kikérdezendő, hogy honnan jött, hova megy, hol s mikor volt munkában; ha a könyv idegen személyre szól, a gyanúsított rendszerint nem tudja pontosan a tartalmát. Ha a fellelt igazolvány adatai nem illenek a gyanúsítottira: a kiállító hatóságot kell megkeresni annak közlése iránt, hogy jogos birtokosa hol tartózkodik és a jogos birtokost kihallgattatni, hogy mily körülmények között tűnt el birtokából és kinél lehet a könyve vagy igazolványa.

e) Ruházat.

A ruházat átvizsgálandó, hogy készítője megállapítható-e. A szabó megkérdezendő, hogy kinek szabta. Az alsóbb néposztályok gyakran hordanak ugyan oly ruhát, a mely nem számukra készült, de azért tanácsos szem előtt tartani az előmondottakat.

f) A test megvizsgálása.

A kéz minősége és a testi fogyatkozások gyakran engednek következtetést a terhelt foglalkozására. A hamis játékos és a zsebtolvaj keze feltűnően finom, keskeny és érzékeny, a naplopó és a csavargó keze — még ha munkakönyvében szorgalmasnak is van jelezve — ki nem dolgozott. Sokszor a kéz járása és állása is ismertetőjel: a pék kifelé fordítja kezét, mintha dagasztana, mészáros, lakatos úgy tartja, mintha mindig kemény eszközt ragadna meg vele.

Az asztalos testalkata a gyalulás folytán egyenlőtlen (asszimetrikus); a szabónak és vargának a folyton előreahajló üléstől sajátságos ülepe képződik; a borbély féloldalas, mert munkaközben egyik kezét lejjebb s nyugodtan tartja, míg a másikkal dolgozik. A kocsis

kezének belső oldalán keményedés van a kantárszjít tartásától; a varga jobb hüvelykén és felső czombján sebhelyek vannak a térdszjítól; írók, rajzoló, hivatalnokok jobb középujján a toll és írón nyomásától bőrkeményedést kapnak; varrónők bal mutatóujja össze van szurkálva; lovaglók belső térdén bőrkeményedést találunk; mázolóknak tenyerén az ecetszár rendszeren nyomot dörzsöl ki, a pinczér, különösen, ha idősebb, hibás járású.

Tátoválások gyakran adnak felvilágosítást a foglalkozásra és a katonasághoz való tartozásra nézve; gyakran a név kezdőbetűit és a születési évet mutatják. Katonák, tengerészek, mészárosok, kovácsok, favigók, halászok szokták úzni. Nagyon gyakoriak — különösen a trágár rajzok — a büntetett egyéneknél.

g) A személyi adatok megállapítása az «Országos bűnügyi nyilvántartó hivatal» útján.

A m. kir. igazságügyi és belügyi miniszterek 24300 908. I. M. számú rendelete 1909 jan. 1-én léptette életbe a Budapestén székelő «Országos bűnügyi nyilvántartó hivatal»-t. Ehhez a hivatalhoz minden ügyészség, minden járásbíróóság és minden oly rendőri hatóság, a mely kihágási ügyekben bíraskodik, minden egyes egyénről, a ki büntetést, vétségért (kivéve a becsületsértést) s a fontosabb kihágásokért elítélve van, vagy a ki fontosabb bűncselekményért előzetes letartóztatásba vagy vizsgálati fogságba került, végül a ki szökésben van, értesíti a nyilvántartó hivatalt s közli vele az illető egyén pontos személyi adatait. A nyilvántartó hivatalban így 1909 janár 1-je óta minden bűnvádi eljárás alá vont egyénnek külön lapja van, a melyek ott névszerint betürendben kezeltetnek s bármikor feltalálhatók.

Az országos bűnügyi nyilvántartó hivatal minden hatóságnak, a csendőrségnek is a nyilvántartás összes adatairól értesítést ad. Nevezetesen pontosan megtudható onnan különösen az, hogy a gyanúsított volt-e már büntetve és hogy nem-e közzik valahol az országban bűncselekmény miatt, végül hogy személyi adatai helyesek-e.

E végből tehát minden csendőr a nyilvántartó hivatalhoz fordulhat. Ehhez azonban az szükséges, hogy a nyilvántartó hivatalnak mi is pontos személyi adatokat szolgáltatassunk.

Azok az adatok, a melyek tudakozódás esetén feltétlenül szükségesek, a következők:

1. A terhelt családi és utóneve (asszonynak leánykori családi és utóneve)?
2. Esetleges álneve, gúnyneve vagy megkülönböztető neve?
3. Házastársának vagy volt házastársának családi és utóneve?
4. a) A terhelt születésének éve, hónapja és napja?
- b) Ha születés éve nem ismeretes, hozzávetőleges kora? éves.
5. Születésének helye? Község
Megye Ország
6. a) Községi illetősége? Község
Megye Ország
- b) Utolsó állandó lakóhelye? Község
Megye Ország
7. a) Anyanyelve?
- b) Nyelvismerete?
8. Vallása? r. kath. — g. kath. —
gör. kel. — ág. ev. — ref. — unit. — izr. — egyéb — fel. kiv.
9. Családi állapota nőtlen — hajadon —

házas — özvegy — törv. elv. — gyerm. nincs — gyermeke van.

10. a) Főfoglalkozás } a terheltnek? _____
 (vagy ha ez nem kereső,
 eltartójának (pl. szülőjének,
 férjének)? _____

b) A terhelt vagy ha ez nem kereső, eltartója
 önálló — más szolgálatában áll.

11. Katonai szolgálatot _____
 nem teljesített — teljesített — most teljesít.

12. Műveltségi foka _____ nem ír, nem
 olvas — csak olvas — ír, olvas — középiskola négy
 osztályát meghaladó képzettsége van.

13. a) Személyleírása: arca _____, haja _____,
 szeme _____, bajusza _____

b) Van-e testi vagy szellemi fogyatkozása, vagy
 egyéb különös ismertető jele az arczán, karján és
 minő? _____

14. Vagyoni viszonya? _____ vagyonta-
 lan — némi vagyonnal bír — vagyonos.

15. Atyjának családi és utóneve? _____

16. Anyjának családi (leánykori) neve és utóneve?

Ha tehát a csendőrség a nyilvántaró hivataltól a gyanúsított előéletéről tudakozódní akar, ezeket az adatokat feltétlenül be kell szereznie.

De nagyon hasznos szolgálatot tesznek az igazság-
 szolgáltatásnak a csendőrörsök, ha ezeket az adato-
 kat lehetőleg minden esetben iparkodnak beszerezni.
 A nyilvántartás ugyanis csak akkor lesz teljes és helyes,
 ha ezek az adatok pontosak. A kir. ügyészségek és a
 járásbíróságok azonban a legtöbb esetben a terhelt
 személyi adatait csak azok bemondása alapján állapíthatják
 meg, míg a csendőrségnek módjában van

ellenőrizni, hogy a bemondott adatok helyesek és igazak-e?

A bűnügyi nyilvántartó hivatal pontossága érdekében tehát első sorban a csendőrség tehet sokat, ha a fenti adatokat már a nyomozás elején összegyűjti és feljegyzi.

5. A büntetetről általában és a szokásszerű büntetetről.

A ki a büntettet és a büntettest eredménnyel akarja nyomozni, annak ismernie kell a bűnözés világát, azokat az utakat, a melyen a büntettes halad, mert ha ismeri a büntettes járását, sokkal könnyebben akad a nyomra. Ezért, a ki jó csendőr akar lenni, annak nem szabad megelégedni azzal, hogy kiderítette magát a cselekményt, megállapította, hogy a lopás vagy gyilkosság követtetett el és a tettest kézrekerítette, hanem igyekezzék a büntettesek életét, szokásait, módjaikat, fogásaikat is kitanulni.

Ehhez adunk a következőkben néhány útmutatást.

Ha figyelemmel kísérjük, hogy akik mint büntettek elkövetői, elének kerülnek, miért estek a bűnbe, úgy azt látjuk, hogy jelentékeny részét az élet különböző körülményei vitték be a bűn szerencsétlenségébe. Ilyen bűnözési okok például: az éhség és nyomor, hitelezők, uzsorások szorongatása, pénzvágy, szerelmi féltékenység, a hűtlen szerető megboszulása, ellenségeskedésből, pereskedésből kifolyó harag, a büntársnak, terhelt tanúnak lábalól eltevése, más által való felbujtás, felbérelés, gyermekölésnél, magzatelhajtásnál a nyomor és szegény elől való menekülés, s számtalan más ily lelki nyomorúság, másfelől pedig az elmebetegség és örület különböző fajai kergetik a bennük szenvedőket a bűnbe. Ezekben az

esetekben megfigyelhettük, hogy a büntettest csak egyes alkalmakkor fellépő okok vezetik, s a büntettest csak akkor követett el ily cselekményt, mikor az a különös alkalmi ok nála fellépett s őt ösztökélte a gonosztettre. Így a télben munka nélkül maradt családapa, a ki, hogy síró gyermekei éhségét csillapítsa: vascsöveket lop; az elhagyott nő, a ki csábítóját vitriollal csufítja el; paraszt legény a kit duhajkodás közben haragosa arczul ütött és ezért ő azt a kezébe akadt széklábbal fejbe sújtja; a pervesztes atyafi, a ki a pernyerő atyafiának a házát reá gyújtja és számos más eset, a melyekről azt szoktuk mondani, hogy: «az alkalom szüli a tolvajt!» A büntettestek ezen osztálya az alkalom, a felindulás s a véletlen bűnözői, a kik az élet más viszonylataiban emberi és polgári kötelességeiknek rendesen megfelelnek, a törvénnyel összeütközésbe nem kerülnek, legtöbbször rendes polgári foglalkozásuk van, egyszóval ha azt az egy cselekményt el nem követik, sem az előtt, sem az után nem lehetne ellenök kifogás. Ezekkel szemben egész külön osztálya a büntettesteknek az u. n. szokásszerű vagy üzletszerű büntettestek faja. Ezek szembe helyezkedve az egész társadalmi renddel, mindennél a mit a polgár helyesnek, jónak és tisztességesnek tart, egyedüli foglalkozásuk és keresetforrásuk az, hogy folyton büntettesteket követnek el. Ez az ő iparuk, üzletük s a hogy a földművelésnek a szántás, vetés, a kereskedőnek a vevői kiszolgálása az ő munkája, úgy a szokásszerű büntettestek szájában az a szó, hogy ő «dolgozik» annyit jelent, hogy lop, betör, csal és hamisít. A börtön neki baleset, a mi munkájában történetesen utoléri, úgy mint a gyári munkást a lábtörés.

Majdnem minden büntettestet képviselnek ezek a szokásszerű büntettestek. Ilyen az utazó gonosztevő, a ki ma itt, holnap ott, de mindenütt ismeretlenül

követ el lopást, betörést, rablást, vasutak elleni merényleteket, gyakran gyilkosságot is. A nemzetközi szélhámós, a ki mint fodrász, piczér, néha mint színházi szolga eltanulta az úri fellépést és jobb körökbe furakodik. Előkelőségnek, mágnásnak, magasrangú hivatalnoknak adva ki magát, ékszereket rendel, kölcsönöket kér, házasságot ígér s így csapja be áldozatait, vagy adóvégrehajtónak, ellenőrző tisztviselőnek adja ki magát, s pénztárvizsgálat ürügye alatt lop. Zsarol, különösen oly egyéneket szemelve ki, a kiket fajtalan hajlamok miatt megfenyeget, hogy ha a hallgatásért nem fizetnek, feljeleníti őket. Másfajta a zsebtolvaj, a ki vasuti állomásokon, népgyűléseken, kiállításokon, lóversenyeken, fürdőhelyeken «dolgozik»; a szállodai tolvaj, a ki elegáns szállodába száll, s hamis kulccsal járja végig a szobákat. Más, mint hamis játékos, pénzhamisító, betörő, besurranó tolvaj, kasszafuró, kasszarobbantó, lakásfosztogató vagy bankrabló űzi a «mesterségét». Azután jön a kereskedő, a ki üzletet nyit és mihelyt hitelt kapott, csődöt mond, a pénzközvetítő ügynök, a ki könnyű pénzforrást ígér, előlegeket vesz fel, de pénzt sohasem szerez, az utzorás, a hamis tanú, a zsaroló zúgujságíró, a csaló zúgügynök, a kik akárhányszor évekig úgy járnak kelnek, mint tisztességes adófizető polgárok. S hogy a sort, a melyet még nagyon messze lehetne folytatni, befejezzük: a kerítő, a ki emberhússal kereskedik és az angyalcsináló, a ki üzletszerűen űzi a gyilkosságot.

Ezek nagyjában azok a cselekmények, a melyekkel a szokásszerű büntettest foglalkozik. Nagyon érdekes megfigyelni azt is, hogy mint a tisztos polgári életben az emberek szakmák szerint osztják meg a munkát, s ki fűszeres, ki papírkereskedő, férfiszabó, nőiszabó, varga, csizmadia, felsőrész készítő, épület-

asztalos, butorasztalos, úgy a gonosztevők is szakmákra oszlanak. Van a ki csak kabátot lop, a ki csak ékszerboltokban működik, zsebtolvaj, a ki lóversenyről lóversenyre jár, csaló, a ki mindig házasságszédelgést űz és egyik a másik szakmáját nem zavarja, de nem is próbál mást, mint a melyet megtanult.

Van e cselekmények között nem egy, a mely tán enyhébb beszámítás alá esik és ennek megfelelően kisebb büntetést is von maga után, mint számos alkalmi bűnöző tette: a hivatásos vasuti tolvaj, a ki esetleg alvó szomszédja zsebéből 50 koronát tartalmazó pénztárczáját kihúzta, semmiesetre sem követett el olyan súlyos bűncselekményt, mint az a paraszt legény, a kit egy alkalommal lelke rávitt, hogy éjjel régi haragosát megleste és leütötte, úgy, hogy az halva maradt a helyszínen, mert hiszen az előbbi lopás vétségéért — legfeljebb, ha már két ízben büntetve volt: lopás büntettségért fogja a bíróság elítélni, — míg a parasztlegény esetleg gyilkosság, de mindenesetre szándékos emberölés büntettségért hosszútartamú fegyházzal fog lakolni. De ha nem a cselekményt nézzük, hanem az embert, a bűnöző egyént magát, úgy a vasuti tolvaj maga sokkal veszedelmesebb egyéniség a társadalomra és a közbiztonságra nézve, mert ő azoknak a fajához tartozik, a kik teljesen kiléptek a tisztességes társadalomból, s a bűnözés világához csatlakoztak, nem is szólva arról, hogy ez a tolvaj, ha reá kerül a sor, ölni is kész zsákmányáért. De veszedelmesebb a szokásszerű büntetett azért is, mert rajta érní, tettét kinyomozni s reá bizonyítani sokkal nehezebb és számtalanszor nem is sikerül.

A szokásszerű büntetettek serege ugyanis, mint valóságos szervezett banda tömörül a polgárok közbiztonsága ellen. A régi betyárvilágot, az Alföld rémjait, a szegénylegényeket — a csendőrség elszánt vi-

tézségének sikerült kiirtani. Ezek a bandák erőszakos rablási cselekményeket vittek végbe, a melyek ma már nagyon ritkán fordulnak elő és a mai közbiztonsági szolgálat mellett alig is lehetségesek. Helyükbe a szokásszerű büntetettek bandája lépett harcába a közbiztonsággal. Ennek azonban nem a nyílt erőszak a fegyvere. Itt járnak kelnek gyanútlanul közöttünk, s a laikus nem is veszi észre, hogy a közös cél: a bűn mily szorosan köti őket egybe. Állandó búvóhelyeik vannak, a melyek tisztességes lakásnak vagy vendéglői helyiségnek látszanak; orgazdáik czéges boltban rendes kereskedést folytatnak; akármelyik nappal előkelően él, mint a hirhedt betörő: Papacosta és társai, a kik Bécs legelső nyilvános helyiségeinek voltak állandó vendégei, mint külföldi gyémánt kereskedők, este az Operában bérelt páholyban jelentek meg és éjjel után végezték a kasszabetöréseket. És ha ma a fényes palotasorok között élnek, holnap a külvárosok piszkos lebujaiban bujdosnak, vagy prostituáltaknál rejtőznek és azok tartják el őket, máskor mint csavargó, toloncz utaznak tovább, vagy egy komédiás, czirkuszos társaság tarka sokadalmában tűnnek el szem elől: egymást mindig megtalálják és ki ma ebben, holnap abban a csoportban folytatja a bűnös életét. A nélkül, hogy a szó szoros értelmében szervezve lennének, a bűn mint erős kapocs fűzi őket egybe; ennek semmi se érdekesebb jele, mint az az általános tolvajszokás, hogy a ki egyszer elárulta a többi, azt, ha ugyan meg nem ölik, megjelölik az arczára, a pofájára mért késszúrással. Az ilyentől aztán a többi óvakodik. (A csendőr az ilyen megjelölt egyénnel lehetőleg alaposan foglalkozzék.)

Legnagyobb veszedelme azonban a közbiztonságnak az, hogy a szokásszerű büntetett mindazt, a mit az ember a technika és az ipar terén maga helyes és

jó céljaira feltalált, azt az ő bűnös céljaira hasznosítja. A szélhámos, a hamis játékos, a bankrabló és a vasuti tolvaj gyorsvonaton utazik: a gőzhajó s az automobil rendelkezésére áll a menekülő gonosztevőnek is: czinkostársaival sürgönyöket vált és telefonon csapja be megrendelésekkel a jámbor kereskedőt. A legújabb alakú műtőeszközzel lakatot nyitnak, az ébresztő órát pokolgépnek használják fel, s a kasszatorvaj ma már nem fúrja a kasszát, hanem robbantó anyagokkal, széngázzal szétrobbantja. A legfinomabb műszaki szerek nekik a büntettek elkövetésére nyújtanak segílyt, s a nagyvilági közlekedés az ő számukra is utat nyit a hatóság elől való menekülésre. Úgy haladnak ők is, a mint a világ halad!

Így van felfegyverkezve az ellenség, mely a társadalom biztonsága ellen tör. A társadalom vitéz katonája ez ellenség ellen: a csendőr. Leghathatósabb fegyvere az, ha őket minél alaposabban ismeri, eszejárásukat, nyomaikat követni tudja, s a tudás minden eszközt megragadja nyomaik kutatására. Előre! és a győzelem nem fog elmaradni!

ÖSSZEFOGLALÁS.

A GYANÚOKOK RENDSZERE.

Könyvünk előző részeiben találtuk meg mindazokat az adatokat és jelenségeket, a melyek a bűnügyek nyomozásánál felmerülnek és azokat a módokat, a melyeken a nyomozás adatait, a büntettek nyomait felkutatni és megőrizni kell. Igen természetes, hogy valamennyi jelenség, valamennyi nyom ugyanegy bűnügyben nem fog mindig előfordulni; körülbelül ki van zárva, hogy a nyomozó csendőr ugyanabban az ügyben és minden ügyben a helyszínen megtalálja a tettes által ott felejtett dolgokat, lábnyomot is, ujjnyomot is, vagy egyéb nyomot is találjon, tanukra is akadjon, a kik az eset egész lefolyását látták és a bűnjelet meg is találja a tettesnél!

Ez lehetetlen és lehetetlent a csendőrtől senki nem követel. Így tehát a legtöbb esetben minden iparkodás mellett azoknak a dolgoknak, a melyekről e könyvben szóltunk, csak egy része fog a nyomozó csendőr rendelkezésére állani. A fontos azonban az, hogy mindazt, a mit egybegyűjtöttünk, fel tudjuk helyesen használni, azaz oly módon tudjuk rendbe szedni és egybeállítani, hogy azokból helyesen következtessünk arra, hogy ki lehetett a büntett elkövetője. A nyomozás során egybegyűjtött adataink, a büntett nyomai valamely egyén cselekvésére mutatnak; azért hívjuk őket *gyanúokoknak*, mert valaki ellen gyanúra adhatnak okot. Ha már

most adataink, a büntett nyomai összeegyeznek, s ennek alapján valamennyi gyanúok egy egyénhez vezet: megtaláltuk a tettest s ezzel feladatunk be van fejezve.

Ebben az összefoglaló részben tehát arról szólunk, hogy a nyomozás alatt egybegyűjtöttéket miképp kell egybeállítanunk s megvizsgálnunk, hogy a büntett tettestét kiderítsük.

Előre bocsátunk két megjegyzést:

Először: nincs a nyomozásnak oly csekélynek látszó adata, hogy annak ne legyen fontossága és hogy ezt figyelmen kívül lehessen hagyni. Sokszor egy és más gyanúok oly könnyűnek látszik, mint a pehely, de a maguk együttességében ólomkő gyanánt nehezdednek a a tettesre. Nem szabad tehát sohase azt mondani, hogy ez vagy az úgy sem bizonyít semmit, mert ha közelebbről szemügyre vesszük s ha egyéb gyanúokkal összeegyeztetni megkíséreljük: a többivel együtt annak is meg van a maga jelentősége s olykor több, mint eleve hittük volna.

Másodszor: a nyomozásnál mindent a legszigorúbb becsületességgel és igazságszeretettel kell megnézni. Semmit sem szabad túlozni az eredmény érdekében és semmit el nem hallgatni. Megezik, hogy számtalan adat szól a tettes bűnössége mellett, de egy adat sem egyezik azzal, hogy ő a tettes. Vétkes hiba ezt elmelőzni, elhallgatni és ennek daczára erőltetni a dolgot, mert lehet, hogy ez az egy adat egész új, helyes irányba fog vinni s az igazi tettesre vezetni. Már pedig sokkal jobb, ha idejekorán látjuk be, hogy tévuton voltunk, mint ezt a tévutat erősítgetni s magunkat jobb tudomásunk ellenére áztatni, s valakire vagy valamire valótlant reáfogni, reáerőszakolni, csak azért, hogy látszólag eredményt tudjunk felmutatni. Az ilyen *eredmény* az ügy további folyamán, az itélőbiró előtt egyenesen a nyomozás *kudarca* lesz!

A tettes ellen irányuló gyanuokokat a végből, hogy azokat feldolgozzuk s átvizsgáljuk és ennek alapján kiderítsük, hogy a tettest megtaláltuk-e? három főcsoportra oszthatjuk és pedig:

I. A büntett körülményei.

II. A büntett előzményei.

III. A büntett következményei.

E három csoportba tartozó adatokat külön-külön fogjuk tárgyalni, illetve egybeállítani.

I. A büntett körülményei.

Ha arra keresünk feleletet, hogy az előttünk álló büntettet ki követte el, legelőször azt kell tudnunk, hogy tulajdonképen *mi lett elkövetve*, mert az első kérdés az, hogy *a mi* el lett követve, azt *ki* követhette el *úgy, a mint* el lett követve. A büntett elkövetésének *mikéntjéből, módjából* következtetve, arra nézve, hogy ki lehet a tettes, felvilágosítást adnak a következők:

i. *A tettes nyomai a helyszínén* és pedig:

a) *A büntett elkövetésére szolgált és a tett helyszínén talált eszközök*, a melyek a dolog természeténél fogva minden büntettnél különbözők. Ólési cselekményeknél az ölő, sebesítő fegyverek, a betörőszerszámok, tolvajkulcsok* tartoznak ide. De ide kell sorolnunk p. o. mérgezésnél a pohárban visszamaradt mérget, pénzhamisításnál a műhelyben lefoglalt hamisító eszközöket. Ezekből a legelső következtetés arra irányul, hogy az kitől származhatik? Mit lehet belőle következtetni a tettesre? Ki adhat arra felvilágosítást, hogy azt kinél látták?

b) *A helyszínen talált szorosabb értelemben vett nyomok* és pedig azok, a melyek a tettestől származtak s így reá mutatnak az ő jelenlétére. Ezeket különösen

a helyszíni szemléről szóló részben tárgyaltuk, ú. m. a helyszíni ujjnyomok, lábnyomok, kéznyomok, harapási nyomok (p. o. a tettes valamit enni kezdett s fogai nyomai ott maradtak), a melyek magától a tettestől eredtek, továbbá oly nyomok, a melyeket valamely a tettesrel összefüggésben volt dolog hagyott vissza, mint botok vagy szerszámok nyoma, állatok nyoma: lónyom, kutyanym, végül kocsi, kerékpár vagy más szállító eszköz nyomai. Ezek megőriztetvén, vagy felvétetvén, további kérdés, hogy mire bizonyítható reá, hogy tőle származott.

c) *A tettes hátrahagyott tárgyai*, a melyek nem szolgáltak a büntett elkövetésének eszközéül, hanem a tettes véletlenül vagy a sietségben, vagy más okból, p. o. különösen babonából hagyta őket ott. Ilyenek: a tettes valamely ruhadarabja, a mely legtöbbször társadalmi állására, foglalkozására vagy olykor faji (nemzetiségi viselet) származására ad felvilágosítást, továbbá hajszálak, szivar vagy ételmaradékok, esetleg a babonából visszahagyott bélsár.

2. *A tettes tulajdonságai* illetőleg azok a körülmények, a melyekből a tettes bizonyos tulajdonságaira lehet következtetni, még pedig:

a) *A tettes testi képességei*; a tett elkövetési módjából következtethetünk a tettes testi alakjára, nagyságára, p. o. ha kis nyíláson mászott be, vagy valahova fel kellett érnie, avagy valami különös ügyességgel kellett bizonyos pontot megközelítenie; továbbá a testi erejére, esetleg arra, hogy a tettes nem végezhetette el a büntettet egyedül, hanem többeknek kellett lenniök; végül a lábnyomokból is a tettes természetére;

b) *A tettes ismeretei* különösen pedig kézi vagy szellemi ügyességei, első helyen állnak a tettes helyi ismeretei, a melyeket a büntett elkövetési módja elárul: ismernie kellett a be- és kijáratokat, az utakat

a helyeket, a hol p. o. lopásnál a keresett dolgokat feltalálja. A hol a tettes bizonyos sajátos kézi ügyességgel hajtotta végre a tettet, ott foglalkozásra lehet következtetni p. o. betörésnél a lakatosra, asztalosra, bádogosra, pénzhamisításnál a fényképészre, ölési cselekményeknél a fegyverforgató katonára, a késhez szokott hentesre vontak már nem egy ízben következtést. Különös szellemi képességek nyomra vezethetnek a nagyszabású szélhámosoknál, csalóknál, a kiknek nem egyike több nyelvet beszél s a nagyobb műveltséghez tartozó dolgokkal is sokszor tisztában van;

c) *a tettes jelleme*. A tett elkövetési módjából végül következtethetünk a tettes jellemére, esetleg lelki tulajdonságaira, mint megfontoltság, határozottság, kegyetlenség, ravasz számítás, avagy a már szokásos bűnözés, viszont más esetekben meggondolatlanság, fiataloknál az éretlen, gyerekes csínyszeretet. Bizonyos bűntettekénél, mint az emberölés, felismerhetjük, hogy az hirtelen bosszú műve, viszont p. o. mérgezésnél, hogy hosszan előkészített ravasz tervelő, betöréseknél, vasuti, szállodai lopásnál, hogy régi szakavatott bűnös, más lopásnál pedig, p. o. cukor, játékszerlopásnál, hogy gyerek keze működött közre. Ezek a következtetések sokszor nagyon fontosak, de óvatosan kell hinni ezeknek, mert mindennapi tapasztalat, hogy az ember nagyon sokszor nem úgy néz ki, mint a milyen.

3. *a tanúk*, a kiktől részletesen szólottunk a tanúk kikérdezéséről szóló fejezetben. A tanuktól megtudjuk, hogy:

a) milyen volt a tettes külseje?

b) ki vagy mi volt a tettesrel a helyszínen vagy annak táján?

c) mit szólt vagy mondott a tettes?

d) mit mondtak mások a tettesnek?

Itt csak azt hangsúlyozzuk, hogy a tanuk által előadottakat mindig szigorúan ellenőrizni kell az összes többi adattal és csak akkor hinni a tanuknak, ha a többi adat is támogatja az előadásukat.

II. A büntett előzményei.

A mint a természetben is minden jelenséget valamely más jelenség előz meg p. o. a szélre következik hideg, a felhő esőt hoz, a nap meleget áraszt, úgy az ember lelki életében is bizonyos lelki folyamatok következménye a büntett. Ha tehát arra keresünk feleletet, hogy *ki* követte el a büntettet, arra is feleletet kell keresnünk, hogy milyen lelki állapotnak a következménye lehet az elkövetett büntett.

E czélból két irányban kell puhatolnunk és pedig:

1. a *büntett indoka* után. A végből tisztáznunk kell hogy:

a) *kinek lehetett oka a büntettet elkövetni?* Itt vissza kell mennünk először is arra, hogy voltak-e olyan állapotok és körülmények a tettesnél vagy körülötte, a melyek a tettest arra indították, hogy a bűn útjára lépjen, mint p. o. a rajta elkövetett sértés, szegénység, nyomor, hitelezők szorongatása, valami közös titok ismerete, rossz társaság, erkölcstelen környezet, elhanyagolt nevelés, részegeskedés, mások reábirása. Ha a tettes körülményeit ismerjük, további feladat annak az átgondolása, hogy mi lehetett a büntett oka? Bűnözési okok gyanánt sorolhatjuk fel a következőket: önzés, bírvágy, fősvénység, önfenntartási ösztön, utánzási ösztön, becsületérvzés, hatalmi vágy, vakmerőség, szegyen, harag, bosszuvágy, elkeseredés, féltékenység, gyűlölet, irigység, félelem, káröröm, lustaság (gondatlanságnál), élvezetvágy, aljasság, nemivágy. Kérdés

tehát minden egyes esetben, hogy az a bűnözési ok, a mely a tettben felismerhető, meglehetett-e a tettesben a tettet megelőzőleg;

b) *kinek lehetett czélja a büntettet elkövetni?* A büntettes, kit valamely ok készített a büntett elkövetésére, valami czélból követte azt el. Ez a czél minden büntettnél más és más lehet, de megfelel egyfelől a tettes lelkületének, jellemének, másrészt annak az oknak, a mely a büntett szülője volt. Ha p. o. a tettes áldozatát megölte, de a nála levő nagyobb pénzüsszeget, ékszereket nem bántotta: ennek az oka a bosszuvágy kielégítése lehetett, s czélja csak az emberölés, de nem a rablás is;

c) *elmebetegség* lehetett a büntett indoka ott, a hol sem az okot, sem a czélt nem lehet óvatos és pontos kutatás után sem megtalálni. Ide tartoznak: 1. az *ön tudat zavarai*: az *álomlittaság*, (egy egyén azt álmodta, hogy a ház ég a feje fölött és gyermekét kidobta az ablakon, hogy megmentse); a *holdkór* (alvajárás, midőn p. o. egy nő holdkóros sétéi alatt lopkodott); a *hypnosjs* (az elaltatott egyénnel más valaki követettet el büntettet) s a *suggestálás* (midőn valaki a másik lelkét teljesen lenyűgözve bírja rá büntettekre); — 2. az *elmelehetőség megzavarása*: a *bűskomorság*, a mely erőszakos büntettekben tör ki, (p. o. a családirtó apák); a *mánia*, a melynek jellemző esetei a pyrománia és kleptománia, (a beteg gyujtogatásban vagy lopásban pusztá kéjes örömet lel), végül az *örület*, vagy *téboly*, a midőn a beteg teljesen észvesztett; ennek különös esetei az üldözési téboly (a beteg öl, mert azt hiszi, hogy üldözik), a perlekedési téboly (hatóságok s a biróságok zaklatása); 3. *kétes elmedállapotok*: a *gyengeelméjűség* vagy *bárgyúság*, a mely a teljes állatias viselkedben nyilvánul vagy hülyeségben; az ilyen egyén sokszor p. o. öl, de nem képes felfogni, hogy ölni nem

szabad; a *nyavalyatörés* (epilepsia) s nőknél a *hysteria*, a mely a görcsök, rángatózásokban nyilvánul s annak ideje alatt az egyént beszámíthatatlanná teszi és bűntettekre ösztönzi; 5. a *nemi élet zavarai*, a melyek a szemérem elleni büntettnél fordulnak elő, de más büntettnék is lehetnek okozói. Ide tartozik mindenekelőtt a nemi érzés túltengése, a mely férfiaknál (*satyriasis*) s nőknél is (*nympbomania*) előfordul, s a mértéktelen közösülésben nyilvánul és szemérem elleni büntet-tekre izgat. További esetei azok, a midőn oly cselekedetek, a melyek másnak fájdalmat okoznak, a nemi élet zavarában szenvedőnek kéjt okoz. Orvosi elnevezésen ezek: *sadismus* (a beteg abban lel a nemi kéj kielégítését, hogy a nőt bántalmazza, megsebesíti vé-rét veszi s így esetleg megöli, mint a kéjgyilkosok); a *masochismus* (az előbbi fordítottja: az okoz neki kéjt, hogy a nő őt kinozza és sanyargatja); *felisismus* (a kéjérzet bizonyos tárgyakhoz: p. o. női haj, czipő, ruha van kötve s a beteg csak úgy képes kéjkielégítést szerezni, ha ezekhez hozzájut, tehát ellopja); a *bestialitás* (állatokkal való fajtalankodás); a *homosexualitás* (férfi csak férfivel, nő csak nővel képes kéjelegni) végül az *exhibitionismus* (a szeméremtest megmeztelenítése szemlélők előtt), a mely utóbbi három szemérem elleni vétséget képez.

Hogy a tettes beteg, azt csak az orvosszakértők tudják megállapítani, de hogy ily betegségek vannak, azt a nyomozó csendőrnek tudnia kell azért, mert ha a büntettnék az élet rendes körülményei szerint sem okát, sem czélját felderíteni nem képes s a tettes elmebeteg ember benyomását teszi, kutasson a hozzá-tartozói, környezete, szomszédai, esetleg háziórvosa kikérdezése útján viselkedése, életmódja után, hogy az orvosszakértőnek elég adata legyen annak az el-döntésére, hogy valóban beteg-e az illető, vagy csak

tetteti a betegséget, avagy csak jóakarói fogják reá, hogy beteg.

2) a *büntettes szándéka* a másik csoport, a mely a büntett előzményei közül kiderítendő. Tudjuk, hogy a bűncselekmények vagy gondatlanságból vagy szándékosan követtetnek el. Sohasem szabad pusztán szóra elhinni, ha a tettes azzal védekezik, hogy szándéka nem volt a büntettet elkövetni, hanem azután kell kutatni, hogy vannak-e oly jelenségek, a melyekből arra lehet következtetni, hogy a tettes akarta-e a tettet elkövetni, annak eredményét létesíteni. A tettes a szándékát kétféle módon árulhatta el, és pedig:

a) *kifejezett nyilatkozatokkal*. E nyilatkozatok lehetnek vagy írásbeliek vagy szóbeliek.

Írásbeli nyilatkozatok: a fenyegető levelek, a társakkal, orgazdákkal folytatott levelezés, de ide sorolhatjuk a nála talált feljegyzéseket utazásairól, vagy a kifosztandó helyekről, különösen utazó, vásári, vasúti vagy zsebtolvajoknál. Szóbeli úton elárulhatja magát a tettes fenyegetődzésekkel p. o. gyujtogatás, emberölés esetén; lopásnál, rablásnál a helyi viszonyok, az egyének vagyoni viszonyai utáni feltűnő tudakozódással; magzatelhajtásnál a bajok orvoslása utáni kérdezősködéssel;

b) *cselekményekkel*, a melyek arra mutatnak, hogy a szándék benne megérlelődött, s a büntettre elkészült. Ilyenek első sorban is nagyon fontosak, az előkészületi cselekmények: az eszközök beszerzése, mint p. o. fegyverek, méreg, betörőszerszám, tolvajkulcs, pénzhamisítószerszámok. Továbbá előkészület arra, hogy fel ne fedezzék a tettet s a tettetést, hamis alibi tanuk szerzése, hamis nyomok előállítás, a végrehajtást akadályozó személyek vagy a házőrző kutya eltávolítása, elcsalogatása, valamint a saját maga felismerhetetlenné tétele álarcz, átöltözés, az arcz el-

változtatása, bekormozása által. Végül a büntett eredményének a biztosítására való előkészület: bűnsegédek, bűnpártolók vagy orgazdákkal való szövetkezés.

III. A büntett következményei.

A büntett nemcsak a sértett egyénen és nemcsak a helyszínén, az elkövetés helyén okoz változásokat, a melyek a büntett körülményeiként állottak elő, hanem magán a tettesen s a tettes környezetén is. Ezek azok az áruló jelek, a melyeket a tettes igyekéni fog tőle telhetőleg eltüntetni, de az vagy nem sikerül teljesen, vagy pedig azok eltávolításában a tettes igen gyakran hibát, a saját szempontjából azt a bizonyos «nagy hibát» követi el, a mely árulójává lesz. A büntettnek ezek a következményei a büntett hatásai a tettesre, s ezek kétfélél: vagy külső következmények a tettes testi életére és a körülötte lévő dolgokra, vagy belső, lelki következmények a tettes lelki világára. Ezeket is külön tárgyaljuk.

1. *A büntett külső következményei.* Ezek ismét két csoportra oszlanak:

a) *a büntett nyomai a tettes testén, ruházatán vagy egyéb dolgain.* Vegyük figyelembe, hogy a büntett milyen változásokat idézett elő a tettesen: a gyujtató ruhája megpörkölődött, a gyilkos ruhája véres, ruhaszögleteiben, késén, fegyverén el nem takarított vérnyomok találhatóak, keze karczolásokat, arcza karmolást vagy harapást mutat, melyeket az ellene küzdő áldozat ejtett rajta, a pénzhamisító keze a vegyszerektől áztatott.

b) *a tettesnél tárgyak találtattak* és pedig vagy olyanok, a melyek a büntett elkövetésére szolgáltak, vagy olyanok, a melyek a büntett következtében állottak elő, a büntett gyümölcsei, mint p. o. a lopott dolgok, a lopott

pénz, a melylyel szertelenül költekeznek. Ezeket a kétféle tárgyakat hívjuk *bűnjelek*-nek; a melyek után a tettes környezetében, lakásán, buvóhelyein mindig kutatni kell és a gyanúsítottat hol szerzésük igazolására felhívni, állításai valóságát kutatni elmaradhatlan teendő. Ilyeneket részletesen példákban felsorolni, úgy hisszük, a csendőrök számára nem is szükséges.

2. *A büntett lelki következményei* a tettesre feltétlenül igen nagyon fontosak; a büntettel gyanúsított egyént annak viselkedését a reá nehezedő gyanuokkal szemben a nyomozó csendőrnek mindig meg kell figyelnie, ez azonban igen nehéz dolog és nagy emberismeret szükséges ahhoz, hogy valaki külső jelekből a másik lelkében olvasson. Eredménynyel csak az járhat el és csak az van megóva a végzetes tévedésektől, a ki szigoru becsületességgel mérlegeli az eset többi összes körülményeit, s óvakodik rögtön ítéletet mondani. A csendőr ezenfelül azt is vegye figyelembe, hogy az ő külső megjelenése, fegyveres volta, katonai öltözete és katonai fellépése már magában véve is az emberekre bizonyos erős hatással van és ne tévessze össze a kikerdezett egyénben a félnékséget a bűnös öntudattal.

Ily lelki következményei a büntettnek:

a) *a bűnös öntudat.* Ennek a nyilvánulásai elsősorban a nyugtalanság és félelem, zavart és megzavarodott viselkedés, gyanus érdeklődés a büntetttről való beszélgetések iránt. Másodsorban a bűnös öntudatra mutat a büntett környékéről való oknélküli eltávozás, a külső oknélküli elváltoztatása p. o. a teljes leberetválkozás, hamis név használata.

De ide tartozik — és mint különösen fontos gyanúok — a büntett nyomainak eltávolítása, tanuk reábeszélése, hogy így vagy úgy valljanak, hamis tanuk

szerezése, ártatlanok ok nélküli vádolása, egyezkedés a sértett féllel és gyanus néha az is, ha valaki magamagát nagyon erősen mentegeti, különösen, ha még senki se gyanusította. Végül a bűnös öntudatra vall a beismerés, a mely a nyomozó közeg előtt őszintén s kényszer nélkül történik, de az is, ha valaki más egyének p. o. a káros fél előtt beismerte a büntett elkövetését;

b) *a büntett körülményeinek ismerete* vagyis ha a tettes ismer oly körülményeket, a melyekről csak az tudhat, a ki a büntettet elkövette avagy annak részese. Ez a tudat megnyilvánul abban, hogy a tettes cél nélkül megjelenik a tett színhelyén; néha azért, hogy az ott lefolyó dolgokat megfigyelje, a nyomozás eredményéről értesülést szerezzen, néha pedig valami belső ösztön viszi vissza a büntett színhelyére, különösen a gyilkosokat. Elárulja továbbá a tettes, hogy a büntett körülményeiről tud: beszédeivel, úgy a kikérdezése alkalmával, mint a másokkal való társalgás közben. Ezek azok a bizonyos «elszólások», a melyek felett elsiklani nem szabad, hanem odahatni, hogy a gyanúsított magyarázza meg, hogy honnan tudja, a mit előad, s elébe tartani, hogy erről csak akkor tudhat, ha a dologban ő is bűnös.

Végül vannak egyének, a kik büntetteikről írásbeli feljegyzéseket is vezetnek, p. o. nagyobb szabásu tolvajok, a kik valósággal elkönyvelik a tetteiket és zsákmányukat is; ily naplókát találtak fajtalankodók birtokában, a kik élményeiket jegyezték fel.

A nyomozó csendőr minden esetben fussa át elméjében ezeket a gyanuokokat, tegye őket a saját lelkében mérlegre és gondolkozzék azon: oly súlyosan nehezednek-e ezek a gyanúsítottokra, hogy bűnössége nem lehet kétséges. Legyen ép oly határozott a következtetéseiben, mint óvatos és gondoljon arra, hogy

csak a törvénszegő egyén ellen szabad fellépnie. A mai bűnvádi eljárás alapelvétül azt szokás emlegetni, hogy inkább szabaduljon kilenczvenkilencz bűnös, mint egy ártatlan kerüljön a börtönbe. Ez igaz, de a csendőr hivatását tán inkább akként fejezhetjük ki, hogy kötelessége a társadalom és a köz biztonságát *minden eselben* ép úgy megvédeni a bűnös ellen, mint az ártatlan egyén polgári szabadságát nem érinteni.

TARTALOMMUTATÓ.

	Oldal		Oldal
Agyrázkódás	44	Bűnjelek keresése	233
Akasztási halál nyomai	60	Bűnözési okok	282
Alak elváltoztatása	246	Cigánytolvaj szokások	137
Alaptalan vádaskodás	27	Cselédlopás	139
Alibi tanu	231	Csonttörés	44
Alkalmi büntettes	172	Dactyloscopia	261
Arc elváltoztatása	246	Elfogandó egyén lakhe-	
Behatolás ablakon	121	lyének kikutatása	241
Behatolás az ajtón	119	Elfogás	239
Behatolás mellékhelyisé-		Elfogás bejelentése a kir.	
geken	129	ügyészségnek	240
Beismerés	250	Elfogás időpontja	248
Beismerésre való rábirás	250	Elfogás módja	247
Belső sérülések	45	Elfogott kísérése	249
Bemeneti nyílás szúrt seb-		Elmebetegség	259
nél	46	Előleges vélemény	15
Besugó	217	Emberismeret	16
Besurranó lopás	130	Emlékezés elősegítése	224
Bertillogage	246	Epilepsia	258
Betöréses lopás	114	Éjjeli fényképezés	192
Betörő szakismeretei	117	Éles eszközök	45
Betörő szerszámok	107	Falazás	112
Betörő szokásai	102	Fegyverek megtöltése	84
Bélsár	175	Fegyverek megvizsgálása	91
Bolti tolvaj segédje	113	Fejsérülés a tanunál	226
Botnyom	173	Felhámhorzsolás	39
Bot puska	83	Fényképezés előnyei	188
Börönd felnyitása	132	Fényképezés módja	191
Browning revolver	87	Fényképgyűjtemény	199 264

	Oldal		Oldal
Figyelőlap	244	— ujjnyom	169
Fojtások	86	— szemle	158
Gypszforma pénzhamisi-		— szemle módja	160
tásnál	150	Helyszín megőrzése	161
Gypszöntvény lábnyomról	208	Helyszínrajz	176
Gyanúsított kikérdezése	250	Hévért betörésnél	122
Gyanúsított személyi		Hullaboncolás	56, 82
adatai	269	Hullafolt	41
Gyújtási okok	92	Hullán ejtett sérülés	41
Gyújtó eszközök	100	Idegrázkódás	44
Gyűjtogatás elemi csapás-		Identificatio	259
ból	92	Igazoló okiratok	266
— gondatlanságból	95	Járás módja	203
— szándékosságból	99	Jelentés	24
— véletlenségből	93	Jelentés a nem természe-	
Hajszál megőrzése	176	tes halálesetről	32
Haj színezése	246	Karcolás	39
Hamis beismerés	256	Kasszabetörés	126
— fémpénz felismerése	152	Kettős öngyilkosság	72
— papírpénz felismerése	153	Keréknyom	174
— tanúk	229	Kéznyomok	169
Harapott seb	44	Kleptománia	141
Hasrázkódás	44	Kifejezések pontossága	17
Hazug tanu	229	Kovásfegyverek	84
Hátgerincrázkódás	44	Körözés	245
Hátültöltő fegyverek	84	Kötél nyomai akasztási	
Házak átkutatása	241	halálánál	58, 61, 63
Házi lopás	139	Kötél nyomai zsinegelés-	
Házkutatás időpontja	248	nél	58, 61, 63
Házkutatás módja	234	Kutatás lakásban	234, 241
Házkutatás sürgőssége	233	Kutyanyom	174
Ház vázrajza	178	Külsérelmi nyomok	37
Helyi ismeret	19	Lancaster fegyver	84
Helyiség vázrajza	178	Lábnyom felvétele	202
Helyi viszonyok ismerete		Lábnyomok lopásnál	114
lopásnál	104	— tanulmányozása	161
Helyszíni fénykép	188	— keresése	163

	Oldal		Oldal
Lefaucheaux fegyver	84	Országos bírósági vegyész	79
Lopás	101	Orvvadász	142
Lopás babonából	141	Oszták tanuk	219
Lólopás	137	Öngyilkosság	65
Lónyom	174	— módjai	72
Lőfegyverek	84	Öngyilkosság sebei	71
Lőfegyver és lövési seb összehasonlítása	48	Önzsinogelés	63
Lőtt sebek	47	Óreb eltávolítása tolvaj által	106
Lövedék	86	Órtálló lopásnál	110
Lövések száma lőtt sebnél	50	Összebeszélés tanukkal	231
Lövés iránya	49	Pénzhamisítás	149
Lövési távolság	48	— fényképezéssel	151
Lövés nyomai	51	— könyomtatással	151
Magzat elhajtás	74	— rőzmetszéssel	151
Magzat elhajtás módjai	76	Pénzhamisító	149
Magzat elhajtás szerek	77	Pénzsajtolás	150
Mannlicher fegyver	86	Pisztolyok és revolverek	87
Megfojtás	65	Prostituált nő	218
Megfulás	66	Pyrománia	99
Megtévesztés őrtálló által	110	Rendkívüli haláleset	35
Mesterséges kar	113	Rendőri közlöny	245
Metszett sebek	45	Robbanó szerek	97
Mérgek kutatása	82	Rokon tanuk	218
— nemei	80	Rövid zárlat	97
— ismertető jelei	81	Ruházat átvizsgálása	267
Mérgezés	79	Sebek	42
— tünetei	80	Szakál színezés	246
Munkakönyv	266	Szakértő gyujtogatásnál	98
Napi sajtó	217, 245	Szakított seb	42
Nem természetes haláleset	32	Szálfegyverek	84
Nyomozó levél	244	Szállodai lopás	131
Ólló zsebtolvajlásnál	134	Személyazonosság megál- lapítása	259
Orgazda	145	Személyi ismeret	19
Orgazda kinyomozása	148	Személyleírás	266
Orgazdák nemei	146	Személy-motozás	237
Orr elváltoztatása	247		

	Oldal		Oldal
Szinulálás	257	Tudakozódás szőkevény után	243
Szokásszerű büntettes	271	Ujjnyomat rendszer	261
Szőkevény arcképe	241	Ujjnyom előhívása	210
— leveleinek lefoglalása	243	Ujjnyom felvétele	210
— megfigyelése	241	Üzleti betörés	128
Szurási csatorna	46	Vadorzó	144
Szűrt sebek	46	Vasuti tolvaj segédje	113
Tanuk egyénisége	227	Vágott sebek	45
Tanu ellentmondása	229, 231	Vásári lopás	136
Tanuk életkora	228	Vázrajz	178
Tanu észlelése	221	Véraláfutás	40
Tanuk felkeresése	216	Véres tárgyak megőrzése	176
Tanu figyelmeztetése	220	Vérnyomok alakja	213
Tanu kikérdezése	216	Vérnyomok felfedezése	164
Tanuk megfigyelése	221	Vérnyom felvétele	212
Tanuk tévedése	221	Vérnyom színe	165
Tanu visszaemlékezése	225	Villámhárító	93
Temetési engedély	33	Vizbefulás	52
Terep vázrajza	182	Vizben talált hulla	52
Termit por	126	— — — boncolás	54, 56
Testi jellegzetességek	267, 246	Vízihulla kivétele	53
Tűtoválás	286	Wertheim szekrény	124
Titoktartás	16	Zárak feltörése	124
Titoktartás tanunál	219	Zúzott seb	42
Tolvaj előkészületei	103	Zsebmetszés	134
— kémjei	103	Zsebtolvajlás	133
Tolvajkulcsok	109	Zsebtolvaj lőversenyeknél	136
Tompa eszközök	38	— segédjei	113, 135
Tompaéltű eszközök	38	— számszámai	134
Több járőr nyomozása	16	Zsinogelés	62

FORRÁSOK JEGYZÉKE.

Dr. Hans Gross. Handbuch für Untersuchungsrichter. München. 1908.

Dr. Hans Gross. Die Erforschung des Sachverhalts strafbarer Handlungen. München und Berlin. 1909.

Dr. Hans Gross. Lehrbuch für den Ausforschungsdienst der k. k. Gendarmerie. Graz. 1894.

Dr. A. Niceforo — Dr. H. Lindenau. Die Kriminalpolizei und ihre Hilfswissenschaften. Gross-Lichterfelde-Ost. 1910.

Dr. Hans Gross. Encyclopädie der Kriminalistik. Leipzig. 1901.

H. Ortloff. Lehrbuch der Kriminalpolizei. Leipzig. 1881.

Dr. Albert Weingart. Kriminaltaktik. Leipzig. 1904.

Friedrich Paul. Handbuch der kriminalistischen Photographie. Berlin. 1900.

Otto Klatt. Die Körpermessung der Verbrecher und die Photographie. Berlin. 1902.

Dr. Hans Gross. Archiv für Kriminalanthropologie und Kriminalistik czímű folyóirata.

Dr. E. R. v. Hoffmann. Lehrbuch der gerichtlichen Medicin. Wien u. Berlin. 1903.

Dr. Belky. Törvénytörési orvostan. Budapest.

Dr. H. Marx. Einführung in die gerichtliche Medicin für praktische Kriminalisten. Berlin. 1907.

Dr. Erich Wulffen. Psychologie des Verbrechers. Berlin. 1909.

Dr. P. Pollitz. Die Psychologie des Verbrechers. Leipzig. 1909.

Dr. Arányi. — Dr. Gábor. Az ujjnyomatrendszer. Budapest.